

VERITAS KÖNYVEK 5.

TÓTH ESZTER ZSÓFIA

ANTALL JÓZSEF ÉS
AZ ÁLLAMBIZTONSÁG

ANTALL JÓZSEF
ÉS AZ ÁLLAMBIZTONSÁG

ANTALL JÓZSEF ÉS AZ ÁLLAMBIZTONSÁG

Szerkesztette:
Tóth Eszter Zsófia

MAGYAR NAPLÓ

Budapest, 2016

A könyv megjelenését támogatta:

Lektorálta
Rainer M. János

Sorozatszerkesztő
Marinovich Endre

© Tóth Eszter Zsófia, 2016
© VERITAS Történetkutató Intézet, 2016
© Magyar Napló, 2016

ISBN 978-615-5465-69-7

*„De nem szabad feladni!
Talán így is mondtam,
ha egyszer a falak
le- és ránk omoltak,
bár nem harsona dalolt...
mert hittem és reméltem
gyáván ezért nem léptem
meg a váratlan súly alól...”¹*

¹ Nagy Gáspár: *Kihulló apokrif lapok Antall József naplójából.* In: *Antall József élete képekben. Emlékkönyv a miniszterelnök születésének 75. évfordulójára.* Alexandra, Pécs, 2007.

Tartalom

Bevezető	11
Antall József életrajzi adatai (születésétől miniszterelnökké választásáig)	21

I. rész

Ifj. Antall József dossziéja (Muzelógus)

1. A Belügyminisztérium III/III-1/b. politikai osztály határozata ifj. Antall József operatív nyilvántartásbavételéről, 1963. február 7.	25
2. „Kerekes” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1961. november 29.	28
3. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály jelentése Antall József ügyéről, 1962. február 16.	31
4. „Kátai” fedőnevű ügynök jelentése Antall Józsefről, 1962. május 3.	36
5. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/b. Csoportjának feljegyzése Antall Józsefről, 1962. július 5.	38
6. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b. Csoportjának jelentése ifj. Antall Józsefről, 1963. május 24.	41
7. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztályának határozata Ifj. Antall József felülvizsgálásáról, 1965. január 11.	43
8. A Belügyminisztérium III/III/3-b. alosztályának javaslata ifj. Antall József F. dossziéjának megszüntetésére, 1972. szeptember 15.	46
9. A Belügyminisztérium III/III-4. b. alosztály kivonata hangulatjelentésből, 1966. szeptember 7.	50
10. „Keleti” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről és Bibó Istvánról, 1966. október 1.	52
11. „Keleti” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1966. december 20.	57
12. „Keleti” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1967. február 8.	59
13. A Belügyminisztérium III/III-4. b. alosztály vezetőjének levele a BRFK. Politikai Osztály Vezetőjének, 1967. április 13.	61
14. „Kiss I.” fedőnevű ügynök jelentése Antall Józsefről, 1967. június 13.	65
15. A Belügyminisztérium III/III-4. b. alosztály levele BRFK Politikai Osztály vezetőjének, 1967. október 24.	67
16. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b csoportjának jelentése az alkalmazott 3/a rendszabály értékeléséről, 1968. január 15.	69

17. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b csoportjának jelentése ifj. Antall József F dossziés ügyében, 1968. február 19.	73
18. A Belügyminisztérium III/III-3. osztályának jelentése ifj. Antall József ügyében, 1968. február 21.	76
19. A Belügyminisztérium levele az MSZMP Központi Bizottság Irodája vezetőjének, 1968. február 26.	78
20. A Belügyminisztérium III/6 osztályának levele a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály Vezetőjének, 1968. március 27.	80
21. A Belügyminisztérium III/III-3-a. alosztály jelentése ifj. Antall Józsefről és Tar Pálról, 1968. május 16.	82
22. „Sas” fedőnevű ügynök jelentése id. Antall József ügyéről, 1968. augusztus 26.	86
23. „Varga” fedőnevű ügynök jelentéséből, 1968. október 23.	88
24. A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/A. Csoportjának összefoglaló jelentése ifj. Antall József F dossziés személy ügyében, 1968. december 3.	93
25. A Belügyminisztérium III/III/3-alosztály jelentése dr. Antall József és ifj. Antall József F dossziésokról, 1969. január 10.	95
26. A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztályának javaslata Muzeológus fedőnevű ügyjelzés lezárására, 1969. július 17.	102
27. A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály levele BM III/II-3-a alosztály vezetőjének, 1970. január 14.	104
28. A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztály jelentése ifj. dr. Antall József ügyében, 1970. április 22.	106
29. A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztály jelentése ifj. dr. Antall József ügyében, 1970. május 25.	109
30. A Belügyminisztérium III/III-3-a. alosztályának jelentése Tar Pálról, 1970. július 28.	112
31. A Belügyminisztérium III/III 3-a. alosztály feljegyzése ifj. dr. Antall József 3/a anyagairól, 1970. november 18.	115
32. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről, 1971. március 11.	117
33. A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztály feljegyzése dr. ifj. Antall József „K” ellenőrzéséről, 1971. június 2.	120
34. „Keleti” fedőnevű ügynök feljegyzése ifj. dr. Antall Józsefről, 1971. október 7.	122
35. „Erdősi” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről, 1972. március 28.	125

36. A Belügyminisztérium III/III II/b-a. osztály jelentés Antall Józsefről, 1957. december 10.	128
37. A Budapesti Rendőrfőkapitányság osztályvezetőjének levele a Belügyminisztérium III/III-3. osztály vezetőjének, 1975. március 20.	129
38. A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III-d osztályának kivonata ügynökjelentésből, 1975. március 14.	130
39. A Budapesti Rendőrfőkapitányság osztályvezetőjének levele a Belügyminisztérium III/III B osztálynak, 1973. május 3.	133
40. A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III B. osztályának jelentése dr. Antall Józsefről, 1973. április 24.	134
41. A BRFK III/III/d osztály vezetőjének levele a BM. III/III-3. Osztályának, 1975. június 30.	136
42. A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III-D. osztályának kivonata ügynökjelentésből, dr. Antall Józsefről, 1975. június 26.	137

II. rész

1. „Varga Sándor” fedőnevű ügynök jelentése gr. Marenzi Károlynéről és Edward Rydz-Śmigłyról, 1967. április 28.	141
2. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. január 8. ...	145
3. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. április 16.	147
4. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1968. június 6.	149
5. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1968. június 10.	152
6. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről, 1968. június 26. ...	154
7. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. szeptember 13. ...	158
8. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. október 2. ...	160
9. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. október 18. ...	162
10. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1968. október 25. ...	164
11. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1968. november 20. .	165
12. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1968. december 2.	167
13. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1969. január 6.	171
14. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése, dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1969. január 18.	173
15. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése, dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1969. január 18.	175
16. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése, dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1969. március 3.	177

17. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1969. április 10.	179
18. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről és Pártay Tivadarról, 1969. május 31.	182
19. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1969. június 6. ...	187
20. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről, 1969. június 28. ...	194
21. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1969. szeptember 11.	196
22. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése id. Antall Józsefről, 1969. november 18.	202
23. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről, 1969. december 22.	206
24. „Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1970. május 9. ...	210
25. „Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről, 1970. július 6.	213

Függelék

A kötetben szereplő, az állambiztonság hivatásos állományában dolgozó, Antall József megfigyelése szempontjából kiemelkedő jelentőségű személyek rövid életrajzai	217
Irodalomjegyzék	227
Névmutató	231

Bevezető²

„Ady Endre Gimnázium IV. osztály 1950-ben végzett növendékei” – olvashatjuk az államosított Budapesti Piarista Gimnázium tablójának fejlécét.³ Ha a tablóra fókuszálunk, alulról a második sor közepén láthatjuk egymás mellett a három jó barátot, ebben a sorrendben: Kiss Györgyöt, Antall Józsefet és Tar Pált. Osztálytársuk, Eleméry József visszaemlékezése szerint: „Jóska és én igen jóban voltunk, de nem voltunk kebelbarátok. A már akkor elhíresült AKT (Antall József, Kiss György, Tar Pál) képezte az ő szűkebben vett, szoros baráti körét. A többi osztálytárssal pedig, szinte mindenkivel, szívélyes baráti viszonyban volt.”⁴ Ma már tudjuk, hogy a baráti triumvirátus tagjai közül Kiss György volt az, aki évtizedeken át „Kátai” fedőnevű ügynökként jelentett Antall Józsefről.⁵ Antall József mindezt 1990-ben tudta meg.⁶ Döntenie kellett, mit kezd a súlyos, feldolgozhatatlan információval. A személyi konzekvenciákat meghozta: Kiss György bizalmi állást nem tölthetett be. Antall Józsefné visszaemlékezése szerint: „Tízéves koruk óta jó barátok voltak, egy iskolába jártak, volt úgy, hogy egy padban ültek. Közel laktak egymáshoz, férjem szülei a Ferenciek terénél, Kissék pedig a Kossuth Lajos utcában. Számtalanszor hívták egymást kölcsönösen »egy körre«. Ami azt jelentette, hogy a Petőfi Sándor utcán át a Duna-partig és onnan visszasétáltak, s közben megbeszélték a világ dolgait. Ami többnyire azt jelentette, hogy a férjem elmondta gondolatait a világ folyásáról, a barátja pedig ezek szerint nemcsak odaadással figyelte, hanem a tartótisztjének le is írta a hallottakat.”⁷

A triumvirátus másik tagja, Tar Pál, a külföldre szakadt jó barát más szempontból tölt be kulcsszerepet e kötetben: ő az, akire a források viszonylag nagy része vonatkozik, mivel az 1956-os forradalom emigránsaként külföldön élt, így hazalátogatásai az állambiztonság kiemelt figyelmét élvezték. Tar Pál emigrálása után 1965-ben látogathatott először újra Magyarországra. A viszontlátás örömét így idézte fel emlékirataiban: „Nem derül ki a jelentésekből, mekkora élmény volt hét év után újra találkozni

² Köszönöm Kapronczay Károlynak a kötet írásakor nyújtott önzetlen és fáradhatatlan segítséget. Szalai Laurának a források legépelését.

³ Az államosítás körülményeiről és az érettségi vizsgáról részletesebben ld. Tóth Eszter Zsófia: *Antall József útja a miniszterelnökséig. (1932–1989)*. VERITAS Könyvek 2. VERITAS Történetkutató Intézet – Magyar Napló, Bp., 2015. 15. o., 25–26. o.

⁴ Eleméry József: *Emlékmorsák egykori osztálytársamról*. 2013. december. <http://hirlevel.mpsdz.piarista.hu/node/136>. Utolsó letöltés: 2015. augusztus 2.

⁵ Részletesebben: Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. 139–158. o.

⁶ Ennek körülményeiről ld. Rainer M. János (2008), 157. o.

⁷ Beszélgetés Fülep Klárával, Antall József özvegyével. Magyar Nemzet, 2008. december 22.

édesanyámmal, családommal és barátaimmal. Megmutattam feleségemnek a szikszói hidat, amelyet a kitelepítés alatt saját kezemmel építettem fel. Antall-lal sokat politizáltunk, de persze semmi biztatót nem tudtam mondani neki a jövőt illetően. De helyreállt a kapcsolat, már nemcsak harmadik személyeken keresztül érintkezünk. Ez azután így is maradt, haláláig.”⁸

Tar Pál így emlékezett vissza arra, Antall József hogyan reagált Kiss György ügynökmúltjának napvilágra kerülésére: „A Bem téri MDF székházban történt, a kormányalakítás idején, hogy félrehívott és szomorúan a szemembe nézve kérdezte: Erős vagy, Pali? Miért kéne erősnek lennem? – válaszoltam. Mert amit mondani fogok, meg fog rázni – mondta. Most kaptam meg Németh Miklóstól a titkos anyagot, amiből kiderül, hogy X. Y. barátunk – és kimondta a nevét – volt beépítve mellém. Valóban megrázó volt ez a közlés, és Antall hetekig nem tudta túltenni magát rajta. Ő természetesen miniszterelnöki felelőssége miatt szembesítette a szóban forgó barátot múltjáról, majd megbocsátott neki.”⁹

Tehát az áruló, a főhős és a hűséges jó barát: ez adja történetünk keretét. Ez határozza meg a mozgásteret: nemcsak Kiss György (alias „Kátai”, de jelentett „Kovács Jenő” fedőnéven is) jelentéseiből, hanem „Egri”, „Kerekes”, „Kiss”, „Keleti”, „Varga” és „Vadász” fedőnevű ügynökök írásából is válogattam.¹⁰ E bevezető célja iránymutatás az olvasó számára: a dokumentumokat feltáró és összeállító történész olvasást segítő interpretációja.

Ezen válogatás az 1965–1975 közötti időszakra koncentrál, mintegy folytatásaként Rainer M. János kötetének.¹¹ Antall József az 1956-os forradalom utáni megtorlás áldozata: 1956-os forradalmi tevékenységéért „először is áthelyezték az Eötvös József Gimnáziumból a Toldy Gimnáziumba 1957. április 1-től.¹² Majd, mivel itt a forradalom egyéves évfordulójára néma megemlékezést szervezett és továbbra sem volt hajlandó történelemóráin a diktatúrának behódolni – értsd marxista-leninista szellemben oktatni –, 1959. október 23-án négy hónap felfüggesztés után politikai okokból eltanácsolták a tanári pályáról és csak a Szabó Ervin Könyvtár Vadász utcai

⁸ Tar Pál: *In memoriam Antall József. Tanú és szereplő*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2003. 48. o.

⁹ Tar: *i. m.* 18. o.

¹⁰ Egri: Mikus Gyula, Kerekes: Huszár Ferenc (Antall József diákja a Toldy Ferenc Gimnáziumban, Rainer: *i. m.* 111–121. o.), Kiss: Rác Gábor (Antall József diákja az Eötvös József Gimnáziumban, Rainer: *i. m.* 121–125. o.), Vadász: Szolnoki István (kiszgazdapárti politikus, Rainer: *i. m.* 84–88. o.), Varga: Dömötör László kiszgazdapárthoz közelálló újságíró, Rainer: *i. m.* 102–106. o.).

¹¹ Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. Antall József és az állambiztonság kapcsolatáról még ld.: Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás?* <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/lemerules.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 12.

¹² Erről az időszakról részletesebben ld. Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei. 1957–1989*. Budapest, 1956-os Intézet, 2008. 171–183. o.

könyvtárában helyezkedhetett el.¹³ A könyvtár vezetőjének jellemzése szerint az „alapjában véve vidám férfi” már „sündisznószerű alapállásban” volt, mivel „ifjúkora óta sok kellemetlenség érte”. A tanítási tilalmat az 1963-as amnesztiával oldották fel. Ettől kezdve közel egy évtizeden át tanított a dolgozók esti gimnáziumában, de főállása előbb kutatói, majd igazgatóhelyettesi és igazgatói állás lett a Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeumban.¹⁴

Antall József megfigyeléséről 2008-ban publikálta hiánypótló és alapos szakmonográfiáját Rainer M. János, amelyben forrásmódszertani kérdéseket is mélyrehatóan elemzett. E kötetemben Antall József megfigyelésére vonatkozóan eddig még nem publikált állambiztonsági forrásokat tesz közzé, és a hangsúly az 1966–1975 közötti időszakra esik. A kötet két nagy részből áll: egyrészt az úgynevezett Muzeológus dossziét adom közre, mely kifejezetten Antall József megfigyeléséről szól (I. rész).¹⁵ A „Muzeológus” keletkezési körülményeit Rainer M. János abban jelölte meg, hogy az egyik ügynökjelentésben, amely Antall József Győr és Budapest közti vonatúton folytatott beszélgetéséről szól, Antall József azt állította az ügynök szerint, hogy „árnyékkormányt kell szervezni”.¹⁶ E kijelentés nyomán Tihanyi Sándor rendőr alezredes, aki a BRFK-n Antall József F(igyelő) dossziéját gondozta, indította el a Muzeológus fedőnevű dossziét.¹⁷ Ellenséges beállítottságúnak alapvetően két okból tartotta az állambiztonság Antall Józsefet: egyrészt 1956-os forradalmi szerepvállalása, másrészt édesapja kisgazdapárti múltja, baráti hálózata miatt. E tevékenység alátámasztására az állambiztonság emberei nyilvánvalóan valótlan tényeket is kitaláltak, illetve valós tényeket eltorzítottak, ezeket lábjegyzetben jelzem. Többek között így vált például az 1972. szeptember 15-i javaslatban az 1957. október 23-i néma megemlékezés a Toldy Gimnáziumban tüntetésé.

A kötet második részében Antall Józsefre és édesapjára, id. Antall Józsefre vonatkozó vegyes ügynökjelentéseket válogattam össze külön dossziékból és ügynökjelentésekből az 1967–1970 közötti időszakra vonatkozóan.¹⁸ Az első rész olvasásakor a teljes dossziét áttekintve bepillantást nyerhetünk az állambiztonság működésének logikájába is. Ezekből és a vegyes jelentésekből is kirajzolódik egy sajátos korrajz. Persze fontos azt hangsúlyozni, hogy az ügynök a valójában lefolytatott beszélgeté-

¹³ Erről az időszakról részletesebben ld. Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei. 1957–1989*. Budapest, 1956-os Intézet, 2008. 183–186. o.

¹⁴ Ezt az időszakot részletesebben ld.: Rainer: *i. m.*, Tóth Eszter Zsófia: *Antall József útja a miniszterelnökségig. (1932–1989)*. VERITAS Könyvek 2. VERITAS Történetkutató Intézet – Magyar Napló

¹⁵ ÁBTL O-14820/2-a.

¹⁶ „Kovács Jenő” jelentése, 1967. ápr. 13. ÁBTL O-14820/2-a. 24–26. Idézi: Rainer (2008) 226. o.

¹⁷ Rainer (2008) 226. o.

¹⁸ Ezúton is köszönöm az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának, különösen Sonnevend Gergely referensnek áldozatkész, megbízható munkáját.

sekben elhangzott tényeket tartótisztje elvárásának megfelelően csoportosította. Rainer M. János hangsúlyozta, hogy: „Egyesek az intézmény megbízásából jelentések formájában szövegeket írtak másokról (...), amelyeket az intézmény emberei különféle módon értékelték, feldolgoztak, funkcionális rend(ek)be foglaltak, megőriztek vagy éppen megsemmisítettek.” A szövegek születésének legalapvetőbb motívuma az volt, hogy az intézmény tudni akarta, miként vélekednek a megfigyelt életük legtágabb körű rendszeréről: a politikai rendszerről, amelyben éltek.¹⁹ Gyarmati György kiemelte az állambiztonsági ügynökiratok forrásértéke kapcsán, hogy „az ügynökjelentés gyakorta eredeti, (fennmaradt) változatában is kollektív termék”, ha azt – a soros találkozót követően – az informátor tartótisztje rögzítette. „Így a megfigyelt primer verziójának tekinthető (szóbeli) közlés ugyancsak szóban alakul – és máris szekunder változat – az ügynök előadásában, majd lesz belőle az intézmény hivatalos állományú alkalmazottja által papírra vetett – nem tudni, milyen mértékben korrigált – tercier, immár szöveges változat.”²⁰

Úgy vélem, e szövegek révén egyrészt betekintést nyerhetünk abba, milyen kérdések foglalkoztattak egy felső középosztálybeli értelmiségit az 1960-as, 1970-es évek fordulóján, aki a szocialista időszakban bizonyos mértékű deklasszációkat élt meg, mivel nem számított a szocialista rendszer hívének sem ő, sem édesapja.

Milyen világpolitikai és belpolitikai esemény volt az, amely beszédtemának számított. Antall József így beszélt erről Oskó Juditnak: „Az az érdekes, hogy nagyon sok mindent tudtak. Megállapították az egész politikai felfogásomat. Lényegében pontosan rögzítették a szembenállásom lényegét.”²¹

Antall Józsefről, mint állambiztonsági célszemélyről nem ez az egy, O-14820/2-a. számú itt közölt állambiztonsági forrás maradt fenn, hanem az eredetileg Sz-(személyi) dossziéként vezetett, O-11386/1-3. jelzettel irattározott „Árvai” fedőnevű is. Az 1956–1960 közötti időszakot gazdagon dokumentáló három vaskos (összesen több mint 1100 oldalas) iratsomót Rainer M. János kötetében részletesen elemezte nagy sikerű, alapos történeti szakmunkájában,²² így e kötet dokumentumainak összeállításakor elsősorban arra törekedtem, hogy mind a szélesebb szakmai, mind a tágabb olvasóközönség számára eleddig ismeretlen, azonban érdekes, a korszak alaposabb megértését segítő forrásokat közöljek. E bevezetőben szerepelnek olyan, Antall József életében meghatározó szerepet játszó személyek is, akiknek jelentéseit már

¹⁹ Rainer: *i. m.* 14. o.

²⁰ Gyarmati György: *Mire jók az állambiztonsági ügynökiratok és mire nem?* In: *Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és az ügynökkérdés.* Szerk.: Horváth Sándor. Libri, Bp., 2014. 69. o.

²¹ Oskó: *i. m.* 18. o.

²² Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei.* 1956-os Intézet, Bp., 2008.

Rainer M. János közzétette és elemezte, azonban Antall József életútjának megértését elősegíti az ő alakjuk felidézése is.

A visszaemlékezésekből feltárható az a viszonyrendszer, amely a diktatúrában létrejöhett az emberek között, az állambiztonsági jelentésekből pedig az a folyamat, ahogyan az emberi kapcsolatokat a diktatúra saját céljaira használta. Tar Pál kikérte a rá vonatkozó iratanyagot: „Megdöböntő volt! Az első este éjjel háromig nem tudtam abbahagyni az olvasást! Feltáruult előttem a kommunista diktatúra ármánya, manipulációja, módszerei, amelyek Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról című versét idézték fel.”²³

Antall József Oskó Juditnak adott interjújában így beszél arról, hogyan jutott hozzá a róla szóló állambiztonsági dokumentumok egy részéhez: „A rólam szóló jelentéseket onnan ismerem (nem onnan, hogy mint miniszterelnök éltem volna a lehetőségemmel), hogy amikor miniszterelnök lettem, Németh Miklós átadta a rólam szóló jelentések egy kötegét. (...) A számozás elárulta, hogy az eredetileg több száz oldalnyi dokumentumból én csak kb. 40 oldalt kaptam meg. (...) Főként az 1956 utáni, 1963-ig terjedő időszak az, amit Németh Miklóstól megkaptam.”²⁴

Ez a kötet szerves folytatása a 2015. április 8-ára, Antall József miniszterelnök születésnapjára megjelentetett, *Antall József útja a miniszterelnökségig (1932–1989)* című könyvemnek.²⁵ Egyrészt e kötet szerves részét képezi annak a folyamatnak, amelynek során a Veritas Intézet a szocialista időszakra vonatkozó, eddig feltáratlan alapvető forrásokat tár fel és ad közre. Másrészt a szocialista időszakra vonatkozóan a múlt ábrázolásának több aspektusát leginkább úgy juttathatjuk érvényre, ha többféle forrást tárunk fel, elemzünk és mutatunk be a történelem iránt érdeklődő, nemcsak szűkebb szakmai közönségnek. Míg az előző kötetet elsősorban magán- és politikai levelekből, önéletrajzokból, az 1956-os forradalmi megtorlással kapcsolatos iratokból állítottam össze, e kötet csak Antall Józsefre és édesapjára vonatkozó állambiztonsági forrásokból áll. Így a nézőpont más: az ügynöké és a tartótiszté. A miniszterelnök és édesapja tevékenységét és beszélgetéseit e sajátos prizmán át ismerhetjük meg.

Persze nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy kettős szűrő működött. Egyrészt, bár Magyarországon cenzúrahivatal nem volt, de a hivatalos tájékoztatás csak megszűrve juttatta el a világpolitikai eseményeket is a hazai közvéleményhez. Vélelmezhető, hogy ha a politikáról beszélgettek, az kevésbé tűnt veszélyes terepnek, mintha magánéleti kérdésekről értekeztek volna egy potenciális ügynök társaságában.

²³ Tar: i. m. 19. o.

²⁴ Oskó Judit: *Antall József. Kései memoár*. Publikálatlan interjúk. Corvina, Bp., 2013. 17–18. o.

²⁵ Tóth Eszter Zsófia: i. m.

Ugyanis ha a politikai beszélgetésben alapvető tabukat nem érintettek, mondjuk nem nevezték az 1956-os eseményeket forradalomnak, nem tűnhetett ingoványos terepnek. Például Nixon amerikai elnök 1969-es bukaresti látogatása vállalható téma volt. Persze az 1968-as csehszlovákiai bevonulásban vállalt magyar katonai részvétellel kapcsolatban résen kellett lenni a beszélgetések során, és a hivatalos állásponttal nem egyező gondolatot veszélyes lett volna kifejtetni, ugyanis, mint a fentiekben látható volt, egy nem megfelelő kifejezés használata (árnyékkormány) egy állambiztonsági megfigyeléssorozatot indíthatott el. Olyan belpolitikai események vagy éppen elhallgatott történetek is terítékre kerültek a beszélgetések során, melyek szóbeszéd szintjén foglalkoztatták a korabeli értelmiségi közvéleményt: ilyen esemény volt Péter Györgynek, a Központi Statisztikai Hivatal elnökének halála. A hivatalos változat szerint öngyilkos lett, azonban máig sem tisztázták halálának körülményei, nem kizárt, hogy a reformközgazdászt meggyilkolták. Másrészt az ügynökjelentéseknek van egy olyan vonulata is, amely a korabeli mindennapi életről, munkáról, akár annak banalitásairól is beszámol. Gondolva arra, hogy az ügynökökkel folytatott beszélgetések során önkéntelenül is terítékre kerülnek a Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeum állandó kiállításának megnyitásával, a Semmelweis Ignác emlékévvvel kapcsolatos feladatok, de akár az is, hová járnak ebédelni a múzeum dolgozói. Id. Antall Józseffel kapcsolatban sajátos képet nyerhetünk arról, hogy a második világháborúban a lengyel menekültek segítője, az embermentő, a diktatúra által félreállított egykori miniszter hogyan tölti idős korának mindennapjait. Szívszorító olvasni azt a küzdelmet, amelyet fiával a lengyel életmentő tevékenység elismertetéséért, a méltóbb életkörülményekért folytatnak, eredménytelenül. Ugyanis épp egy ügynökhöz fordulnak segítségért, akinek nem feladata segíteni őket, hanem éppen ellenkezőleg, csak úgy tenni, mintha segítene: a megírt cikkek nem jelennek meg, életkörülményeik, lakáskörülményeik változatlanok maradnak. Az idős ember kénytelen nyelvórakat adni, hogy biztosítsa családjá megélhetését. Gyakorlatilag Antall József és édesapja feleslegesen ápol baráti kapcsolatot az ügynökökkel, akit barátnak hisznek.

A másik vetülete a kérdésnek az ügynök személye: aki kétheti rendszerességgel találkozik tartótisztjével, konspirált lakásokon. Gyakorlatilag elképzelhető, hogy gyakrabban találkozik vele, mint barátaival, mindezt kora reggeli órában, nyolckor kell, hogy megtegye. Másrészt csak azért zargatja az Antall családot telefonon és személyesen, akár a lakásokon is, hogy jelentéstételi kötelezettségét meg tudja tenni: nem azért szorgalmazza a találkozókat, mert kedve van politizálni id. Antall Józseffel, vagy ténylegesen segíteni szeretne a családnak abban, hogy a lengyel menekültügyről szóló írásait elhelyezzék. Nem, ő mindezt azért teszi, hogy a jelentéséhez anyagot gyűjtsön.

Czeizel Endre életéről szóló könyvében számolt be egy orvosokból álló baráti társaságról, melynek hét tagja keddenként öt éven keresztül – az e kötetben vizsgált időszakban – összejárt. Mint a rendszerváltás után kiderült, két tag is ügynök volt közülük. Antall „nagyon okos, nagyon művelt és nagyon ironikus emberként az öt évig tartó keddi találkozásaink során teljesen lenyűgözött. (...) Egyébként később kiderült, a társaságból Szállási és Kiszely ügynök volt. Jól meg voltunk figyelve. Nyilván Antall miatt kellettek ezek a dupla jelentések.”²⁶ Képzeljünk el egy rendszeresen összejövő baráti társaságot, amelyről szintén utólag derült ki, hogy e találkozók részben nem is baráti összejövetelek voltak, hiszen a beépített ügynökök az egymásnak szánt információkat továbbadták tartótisztjeiknek. Antall József megfigyelése során volt egy olyan időszak is, amikor telefonjait hallgatták le és bepoloskálták – vagyis lehallgatókészülékekkel szerelték fel – munkahelyi irodáját is. A titkosszolgálat tevékenységébe azonban hiba is csúszott: előfordult, hogy a titkosszolgálat embere nem ismerte fel Antall Józsefet, így nem tudta, kit kell követnie. „Glózik elvtárs nem ismerte jól »Tóni«-t,²⁷ ezért az első alkalommal – 1968. február hó 1-én – nem tudta átadni. Az időközben lakásáról kijövő »Tóni«-nak módjában volt alaposan megnézni a kapuban várakozó Szabó és Glózik elvtársat. Hogy »Tóni« a figyelés tényéről előre tudott, bizonyítja az a tény, hogy apja, majd február hó 7-én kapcsolata bevonásával ellenfigyelést szervezett, amit várakozás közben Szabó elvtárs észlelt. 1968. február hó 6-án Glózik elvtárs ügynökével meghívatta »Tóni«-t a Károlyi Mihály utcai templom elé abból a célból, hogy jobban megismerhesse, majd ezt követően egyedül elkísérte a munkahelyéig. Ez alkalommal »Tóni« – aki fokozottan ellenőrizte magát – többször láthatta Glózik elvtársat és konkrétan meggyőződhetett a figyelésről.”²⁸

A megoldás tehát az volt, hogy a következő alkalommal az ügynök elkísérte és megmutatta neki, ki a célszemély. A másik hiba akkor csúszott be, amikor épületfelújítóknak álcázták magukat a titkosszolgálat emberei abban a házban, ahol az Antall család élt, azonban a lakók közül a házmestertől csak az Antall családról érdeklődtek, aki ezt az információt, mint felettébb gyanúsat, továbbította Antall Józseféknek.²⁹ A legnagyobb megfigyelési hiba azonban akkor csúszott be, amikor annyira feltűnően követték Antall Józsefet, hogy felháborodott levelet írt Kádár Jánosnak 1968. február 10-én: „Az utóbbi időben, közvetlenül 1968. február 7-én, 8-án, 9-én és ma 10-én (levelem írása közben is) állandó megfigyelés alatt tartanak. Állításomat nem

²⁶ Czeizel Endre – M. Kiss Csaba: *Két életem, egy halálom. Orvoslásról, szerelemről, halálról, életéről.* Budapest, XXI. Század Kiadó, 233. o.

²⁷ Antall Józsefet.

²⁸ ÁBTL – 3.1.5. – O – 14820/2-a Belügyminisztérium III/6 Osztály levele BRFK Politikai Osztály Vezetőjének 1968. március hó 27.

²⁹ ÁBTL – 3.1.5. – O – 14820/2-a Belügyminisztérium III/6 Osztály levele BRFK Politikai Osztály Vezetőjének 1968. március hó 27.

az üldöztetési mánia, hanem az alapos és körültekintő viszont-megfigyelés diktálja. Tanárként is kialakult jó arcmemóriám következtében pontosan felismertem és felismerem a gépkocsikon és gyalog (autóbuszon és villamoson) engem kísérő, tartózkodási helyeim előtt ácsorgó férfi és női alkalmazottakat. Ezen az sem változtat, ha kalapot és sapkát váltanak közben, illetve anélkül jelennek meg. (...) Most is megfigyelhették, hogy elvittem reggel a fiamat iskolába (a következő nap a „Patyolatba” vittem egy bőröndöt), innen naponta bekísértek a Múzeumba, onnan a másik részlegbe, a könyvtárba és onnan vissza. Reggeltől nyolc-kilenc óráig üldögéltek a gépkocsikban, ácsorogtak a tartózkodási helyeim előtt, vagy az utca másik oldalán stb.

Utána pedig elkísértek a Széchényi Könyvtárba, a Nemzeti Múzeum épületébe, ahonnan a Szépművészeti Múzeumba szándékoztam menni a földalattival, de az idő előrehaladása miatt megváltoztattam a programomat és a Könyvtárunkba, majd a Múzeumba mentem. Innen tértem délben haza. Mindezt nagy apparátussal kísérték végig.”³⁰ Az állambiztonság emberei levonták a következtetést: választlevelekben – mely sajnós közgyűjteményben nem lelhető fel – megnyugtatták Antall Józsefet, hogy megfigyelésről szó sincs, a feladatukat túllihegő alkalmazottakat figyelmeztették.

Előfordult olyan eset is, amikor egy kirándulást az állambiztonság szervezett meg az Antall családnak és barátainak, természetesen az ügynöknek is. Antall József felesége, Fülep Klára idézte fel a történeteket: „Engem még ma is érnek meglepetések. Emlékszem, hogy örültem, amikor egy háromnapos kirándulásra tanár kollégájával és feleségével Nagyvácszonyba mentünk. Csak mostanában tudtam meg, hogy ezt a kiruccanást nekünk valójában az állambiztonság szervezte. Arra számítottak, hogy oldottabb hangulatban, egész napos társas lét során a férjem lazábban viselkedik, könnyebben elmond majd olyan dolgokat, amelyek érdekesek lehetnek a belügyi szerveknek.”³¹

„Az ügynöktevékenység megítélését többféle értelmezési keretben tehetjük meg. Egyrészt morális keretben, amikor elítéljük az ügynököt, másrészt mérlegelő-magyarázó megközelítésmóddal, amikor megpróbáljuk értelmezni, milyen súlya volt annak, amit leírt, és miért jelentett: zsarolták valamilyen múltbeli stiklivel, szexuális orientáltsággal, forradalmi, politikai szerepvállalásával, vagy önszántából írt jelentéseket. Az ügynökökről írtakat elemezve megfigyelhető, hogy negatív ítéletmondásnál a szerzők megpróbálnak a személyiség jellegéből fakadó pszichológiai érveket alkalmazni írásukban. Ezzel szemben, ha a szerzők célja az egykori ügynök felmentése, akkor inkább szociológiai jellegű érveket hoznak fel álláspontjuk alátámasztására. Ilyen érvelésmód például az, ha az ügynök beszervezését azzal magyarázzák,

³⁰ A levelet teljes terjedelmében ld.: Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 67–69. o.

³¹ Beszélgetés Fülep Klárával, Antall József özvegyével. Magyar Nemzet, 2008. december 22.

hogy elsőgenerációs értelmiségi volt. E megközelítésmód szerint ugyanis a diktatúrában a gyors mobilitás megélésének nehézségei predesztinálhatnak az ügynökfeladat elvállalására.³² Az ügynökökről szóló tanulmányok szerzői feladatuknak vélik a bűnbakképzésen és áldozattá nyilvánításon túl azt is, hogy megmagyarázzák, az ügynök miért vállalta az ügynökszerepet. (...) Aki pszichológiai okokkal akarja magyarázni az ügynökké válást, annál maga a jellemhiba (például: gyengeség, sikertelenség) válik a morális ítélet alapjává.”³³

Antall József ügynökei közül volt, aki ügynöktevékenységének nyilvánosságra kerülése után a teljes visszavonulást választotta, majd rövidesen elhunyt. Más pedig öngyilkos lett. Mikus Gyula (1930–2002) – aki Egri Gyula fedőnéven jelentett Antall Józsefről – a Toldy Gimnázium tanára volt. Életútját az *Őrjítő mandragóra* – amely a diktatúra politikai pszichiátriai eseteiről szól – című kötet és Rainer M. János is elemzi.³⁴ Az eredetileg régésznek készülő népi kollégista Leningrádban végzett vörös diplomás pszichológusként. 1953-tól Egerben főiskolai tanár lett a tanárképzőn. Az 1956-os forradalomban való részvételéért – fegyveresen harcolt és többek között megtagadta, hogy 1956. november 4. után tolmácsoljon a szovjeteknek – letartóztatták és internálták Kistarcsára, ahol 1957. május 20-án besorozták. Nyomást gyakoroltak rá, ha ügynök lesz, nem ítélik el 1956-os forradalmi tevékenységéért. 1957. november 15-én helyezték szabadlábra. Az Arany János Nevelőintézetben helyezkedett el, ahonnan szintén jelentett. A Toldy Ferenc Gimnáziumba kifejezetten azért helyezték el, hogy Antall Józsefről jelentsen. Azután, hogy Antall Józsefet kirúgták a Toldy Gimnáziumból, jelentett folyamatosan 1973-ig. Azonban belépett az MSZMP-be, így továbbfoglalkoztatása nem volt szükséges. 2002-ben önmagával meghasonlott emberként halt meg, ügynök mivoltának nyilvánosságra kerülése után öngyilkos lett.³⁵

Gyakran felmerülő kérdés, meg lehetett-e tagadni az együttműködést az állambiztonsági szolgálattal. Igen, két konkrét példát idézek fel Antall József környezetéből: Horti Józsefét és Pataki Zoltánét.³⁶ E két példa korábbi a kötetben vizsgált időszaknál, azonban a besorozás kísérletének módja jellemző az egész Kádár-rendszer állambiztonsági gyakorlatára.

³² Az ügynökleplezvédekkel kapcsolatos közéleti diskurzusokban Tar Sándornál emlegették gyakran ezt az érvet. Idézi Berkovits Balázs 2009: *Erkölcstelen besúgók, tehetséges áldozatok, áldozatos erkölcsbőrök*. AnBlok (2.) 3. 6–14.

³³ Tóth Eszter Zsófia: *Rock, hazugság, Ifipark*. Korall 11. évfolyam, 2010. 39. 145–147. o.

³⁴ Gazsó L. Ferenc – Zelei Miklós: *Őrjítő mandragóra. Bevezetés a politikai pszichiátriába*. L'Harmattan, Bp., 2012. Rainer M. János i. m. 126–129. o.

³⁵ Kapronczay Károly szíves közlése.

³⁶ Bár nemcsak ők mondtak nemet az állambiztonsági megkeresésre, hanem Tóth Ferenc és Horváth József is. Rainer M. János szíves közlése.

Horti tanártársa volt Antall Józsefnek. Az 1956-os múltú tanárt 1958. március 4-én hívatta be a szerv és forradalmi részvételével zsarolva beszervezte, azonban Horti sem találkozni, sem együttműködni nem volt hajlandó. Arra hivatkozott, hogy a felesége előtt nem tud titkolózni. Pataki Zoltán, aki szintén a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban dolgozott, híresztelte munkatársainak, hogy őt megkereste az állambiztonság, és be akarják szervezni, így letettek róla a hálózat emberei. Úgy tűnik, eredményes stratégia volt, ha zsarolás ellenére sem tört meg az ügynököknek kiszemelt, és akár úton-útfélen híresztelte az állambiztonság vele kapcsolatos terveit. Azonban a diktatúrában, ahol „fortélyos félelem igazgatott”, nem feltétlenül mert szembeszállni az állambiztonsággal az állampolgár, inkább ügynökké vált.

A „Varga” fedőnevű ügynök, vagyis Dömötör László³⁷ 1956–1971 között állt az állambiztonság szolgálatában, hét munkadossziéja maradt fent. Az e kötetben idézett jelentéseinek egyik központi kérdése volt, szülessen cikk a lengyelek magyarországi helyzetéről, id. Antall Józsefnek a második világháború alatt folytatott embermentő tevékenységéről. Ez végül meg is jelent *Lengyelek Magyarországon* címmel.³⁸

„Vadász” fedőnévvel Szolnoki István jelentett – mint Rainer M. Jánostól tudhatjuk: Az 1908-as születési kisgazda politikus 1945-től országgyűlési képviselő volt, a budapesti törvényhatósági bizottság tagja, 1948-ban tisztségeiről lemondott. Id. Antall Józseffel állt szoros munkakapcsolatban a kisgazdapárt gazdasági ügyeinek intézőjeként.³⁹

A forrásokat az eredeti dokumentumok szöveghű átiratában közlöm, megtartva az elütéseket, tévesztéseket, helyesírási hibákat. A forrásokban megtartottam az eredeti névhasználatot is: dr. Antall Józsefnek idősebb Antall Józsefet nevezték, ifj. Antall Józsefnek a későbbi miniszterelnököt. Miután megszerezte doktori fokozatát, ő is ifj. dr. Antall Józsefként szerepel. Céлом olyan olvasókönyv összeállítása volt, amelyből érthetőbbé válik a diktatúra működése. És közelebbivé válnak egy bizonyos mértékig deklasszálódott, felső középosztálybeli, keresztény értékrendű értelmiségi család mindennapjai, hitvallása az 1960-as, 70-es években, még akkor is, ha az állambiztonság prizmáján keresztül láthatjuk őket. Természetesen a szocialista időszakban nem a hivatalos szférában, nem nyilvános rendezvényeken tartott beszédekben, hanem a magánszférában, rejtve lehetett jelen a keresztény felső középosztálybeli identitás.

³⁷ Rainer (2008): *i. m.*

³⁸ Idézi Rainer (2008) i. m. 102. o. Dömötör László: *A lengyelek Magyarországon*. In: *Magyarország*, 1968. július 28. 20. o., Rainer M. János részletesen elemezte Varga ügynöki tevékenységét: Rainer (2008): *i. m.* 103–106. o.

³⁹ Rainer (2008): *i. m.* 84. o.

Antall József életrajzi adatai (születésétől miniszterelnökké választásáig)⁴⁰

1932. április 8-án született Budapesten id. dr. Antall József (1894–1974) és Szücs Irén (1905–1991) második gyermekeként.

1942–1950 között a budapesti Piarista Gimnázium tanulója, 1950-ben érettségizett.

1950–1962 között a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója, magyar–történelem szakos középiskolai tanári, levéltáros, muzeológus és könyvtáros diplomát szerzett.

1954–55 között az Országos Levéltárban dolgozott – feladata Görgey Artúr iratainak rendezése volt, ugyanekkor a Pedagógiai Tudományos Intézetben kutatói megbízást kapott.

1955-ben házasságot kötött Fülep Klárával. Gyermekei, András György 1961-ben és Péter 1964-ben születtek.

1955–57 között az Eötvös József Gimnázium történelem–magyar szakos tanára volt és osztályfőnöki teendőket is ellátott.

Az 1956-os forradalomban részt vett diákjaival együtt az október 23-i tüntetésen, majd az Eötvös József Gimnázium Forradalmi Bizottságának elnökévé választották, részt vett a Keresztény Ifjúsági Szövetség megalapításában a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt aktiválásában.

1957-ben áthelyezték a Toldy Ferenc Gimnáziumba, ahol 1959-ig taníthatott, ekkor eltiltották a tanári pályától.

1957. október 23-án a Toldy Gimnáziumban a forradalom egyéves évfordulóján néma megemlékezést szervezett.

1959–1961 között könyvtárosként dolgozott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Vadász utcai fiókkönyvtárában.

1963-ban 80 orvos életrajzát megírta a Magyar Életrajzi Lexikon számára.

1963-tól 1990-ig a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban előbb tudományos kutató, majd igazgatóhelyettes, 1974-től megbízott főigazgató, 1984-től főigazgató.

⁴⁰ Az összeállítást a következő kötetek alapján készítettem: *Antall József. Az orvostörténész, művelődéstörténész és tudományszervező Antall József írásaiból.* Magyar Orvostörténelmi Társaság – Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, Magyar Tudománytörténeti Intézet, Bp., szerk.: Kapronczay Károly – Gazda István, az Antall József Baráti Társaság honlapján szereplő életrajz (szerzője Huber Szebasztián), valamint Kapronczay Károly: *Antall József. Tudós tanárok, tanár tudósok.* Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Bp., 2001. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.*

1963–1973 között a Dolgozók Esti Gimnáziumában tanított a Jurányi utcában.

1968-tól az Orvostörténeti Közlemények szerkesztőjeként is dolgozott. Ugyanebben az évben a Nemzetközi Orvostörténelmi Társaság alelnökévé választották.

1972-től a Nemzeti Panteon Bizottság titkára lett.

1974. A Budapesten üléselő Nemzetközi Orvostörténeti Kongresszus szervező főtitkára volt.

1974. Nyugati országokba érvényes útlevelet kapott.

1981. Megjelent *Az európai orvostudomány és gyógyszerészet emlékei* című kötete.

1982. A Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült.

1988. január: az Európai Emberi Jogok Ligája Budapesti tagozatának megalapításában szerepet vállalt.

1988. szeptember 3. Részt vett a második lakitelki találkozón, ahol elfogadták a Magyar Demokrata Fórum alapítólevelét és alapszabályát, továbbá kimondták a szervezet mozgalommá alakulást.

1988. október. A Független Kisgazdapárt újjászervezésében, a Kovács Béla Társaság megalakításában is részt vett.

1989. március 11–12-én részt vett az MDF országos gyűlésén.

1989 júniusában az MDF megbízásából csatlakozott az Ellenzéki Kerekasztal tárgyalásokhoz, ahol a konfliktusos légkörben, konszenzusteremtő politikusként lépett fel.

1989. október 21. Elsőpró többséggel az MDF elnökévé választották.

1990. április 8. A választások második fordulójának eredménye alapján a demokratikus, szabad választást az MDF nyerte, Antall József a miniszterelnöki poszt várományosa lett.

1990. május 23-án az Országgyűlés Antall Józsefet miniszterelnöknek választotta meg.

I. rész

Ifj. Antall József dossziéja (Muzeológus)

1.

A Belügyminisztérium III/III-1/b. politikai osztály határozata
ifj. Antall József operatív nyilvántartásbavételéről,
1963. február 7.⁴¹

BELÜGYMINISZTERIUM

SZIGORÚAN TITKOS

BRFK. III/III-1/b. politikai osztály⁴²

JÓVÁHAGYOM:

A központi operatív nyilvántartásba vettem⁴³

F-6752

Külön Határozat az operatív nyilvántartásbavételről

Megvizsgáltam az ifj. ANTALL JÓZSEFre vonatkozó anyagokat. Megállapítottam, hogy a beszerzett anyagok bizonyítják a(z) VESZÉLYES ellenséges kategóriába való tartozását, ezért határozatot hoztam nevezett KÜLÖN operatív nyilvántartásba vételére.⁴⁴

ifj ANTALL JÓZSEF, aki Pestújhelyen született 1932. év április hó 8-án, anyja Szűcs Irén

1945 előtti foglalkozásának részletes leírása: tanuló

1945 utáni foglalkozásai: tanár, könyvtáros,

1945 előtti vagyoni helyzete (részletesen) nem volt

Pártállása: 1945 előtt: nem

1945 után: nem

1945 előtti katonai viszonyának részletes leírása: nem volt

1945 utáni katonai viszonyának részletes leírása: Egyetemi tanulmányának ideje alatt, rendfokozata: őrzető

⁴¹ A fedőlapot, névmutatót kihagytam a dokumentumközlésből.

⁴² BM III/III-1-b. Alosztály: „a római katolikus egyházi vezetéssel és intézményekkel szembeni elhárítás”-sal foglalkozott.

⁴³ A Központi Operatív Nyilvántartás a III/III-as Főcsoportfőnökségen belül működött, az Operatív Osztályon. Révész Béla: *Források a titkosszolgálatok politológiai tanulmányozásához*. Jate Press, Szeged, 2010. 52. o.

⁴⁴ Az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1957. október 29-én fogadta el az operatív nyilvántartás felülvizsgálatát és kategóriáit. Az MSZMP KB Titkársága 1959. szeptember 8-i ülésén tárgyalta az operatív nyilvántartás felülvizsgálatáról szóló jelentést. A II/11-es osztály 1959. augusztus 19-i dátumú jelentése szerint kutató nyilvántartásba került 107.645 fő és továbbra is a nyilvántartásban maradt 191.277 személy. Baráth Magdolna: *Az állambiztonsági iratok selejtezése, megsemmisítése*. <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/aktak/barath.html>. Utolsó letöltés: 2015. június 27.

Apja 1945 előtti foglalkozásának részletes leírása: Belügyi államtitkár⁴⁵

Apja 1945 előtti vagyoni helyzete: ismeretlen.

Kompromittáltságát, ellenséges kategóriába való tartozását az alább részletesen felsorolt dokumentumok bizonyítják:

BM. III/2. osztályon elfekvő irattári anyagok.⁴⁶

0-11386/1., 2. és 3. kötete

„Egri” „Káta” „Aranya” és „Kerekes” fn. ügynökök jelentésein keresztül.

10-10706/BM. III/III-1 osztályon elfekvő obj[ektum] dossziében.⁴⁷

III.

Indoklás

1. A határozatban írt adatokat bizonyító dokumentumokat az alábbiak szerint ellenőriztem:

A BM. III/III-1 osztályon.

A BM III/2 osztályon

Munka- és lakhelyén

„Egri” és „Káta” fn. ügynökökön keresztül.

2. Az anyag értékelése során a felszabadulás előtti és utáni társadalmi helyzetére, körülményeire vonatkozóan az alábbiakat állapítottam meg:

Nevezett az ellenforradalom előtt és alatt aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki. Munkahelyén – Eötvös József Gimnáziumban – tagja lett a „Forradalmi Bizottságnak”. Az ellenforradalom idején Devecserben járt, izgató beszédet tartott és apjával

⁴⁵ id. Antall József (1896–1974) 1932-től dolgozott a Belügyminisztériumban. Vámjoggal, szociálpolitikai kérdésekkel foglalkozott, 1939 szeptemberétől a BM IX. ügyosztályán előbb miniszteri tanácsosként, majd osztálytanácsosként foglalkozott a lengyel menekültek ügyével. 1945. május 24-től október 15-ig az Újjáépítési Minisztérium államtitkára volt. *Országgyűlési Almanach, 1947–49.* 20. o. http://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/almanach_1947-49/1947_ngy_a_t020.htm. Utolsó letöltés: 2015. június 27. Részletesebben: Tóth Eszter Zsófia: *Tisztelet Henryk Slawiknak és id. Antall Józsefnek.* In.: *Magyar Hírlap.* 2015. március 31. http://magyarhirlap.hu/cikk/20427/Tisztelet_Henryk_Slawiknak_es_idosebb_Antall_Jozsefnek.

⁴⁶ BM. III. Főcsoportfőnökség operatív figyelő, környezettanulmányozó és a kapitalista országok külképviseleteit biztosító, megfigyelő szerve. *A BM III/2-es osztály ügyrendje.* http://www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/forrasok/ugyrend_7.pdf. Utolsó letöltés: 2015. június 27.

⁴⁷ Objektum dosszié: „A kémelhárítás, a belső reakció elhárítása, a büntetésvégrehajtás, a határőr-felderítés és a fegyveres erőknek a katonai elhárításhoz tartozó szerveinél parancsokban, utasításokban meghatározott objektumokra (intézmények, üzemek stb.), illetve egyes meghatározott témákra (ún. vonalakra) vonatkozó adatok összegyűjtésére szolgáló dosszié.” *Allambiztonsági szakszavak.* <http://www.abtl.hu/node/334>. Utolsó letöltés: 2015. június 27. Itt a tartalomjegyzék következik, melyet e forrásközlésből kihagytam. Ifj. Antall József anyagát 1975. július 16-án zárta le Földvári Mihályné százados.

együtt szervezték a Kisgazdapártot. Részt vett a Kisgazdapárt volt székházának fegyveres elfoglalásában. A székház őrzésére diákjai közül toborzott fegyveres őrseget. Az ellenforradalom leverése után ellenforradalmi magatartása miatt a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték át. 1957. október 23-án osztályából indult ki a diákok néma tüntetése, azonban ebben való tevékeny részvételét bizonyítani nem lehetett.

Diákjai előtt rendszeresen nacionalista szovjetellenes kijelentéseket tett. Az ifjúság megnyerését sokoldalú, átgondolt, kigondolt módszerekkel végezte. Módszerei közé tartozott a deklasszált, jobboldali beállítottságú szülők gyermekeinek a megnyerése és jobboldali politikai irányba való megszilárdításuk.

Baráti körében rendszeresen megvitatja a nemzetközi és belpolitikai helyzetet, amelyet éles szovjet és népi demokráciaellenes kirohanásokkal tetéz, dicsőíti a nyugati politikát, az USA és Nyugat-Németország politikusait, és ezek erejében reménykedik.

Ifj. Antall Józsefet 1959 őszén eltávolítottuk az oktatás területéről. Mint könyvtáros helyezkedett el, ellenőrzésünk alapján megállapítottuk, hogy volt tanártársaival kapcsolatát nem szakította meg. Ezek körében rendszeresen tett továbbra is ellenséges kijelentéseket.

1962 őszétől újra tanári pályára került, esti iskolában tanít.

Az indoklást bizonyító dokumentációt a II/II osztályhoz történő egyidejű megküldésével kérem külön nyilvántartásba vételét.

Ellenőrizte:
alosztályvezető⁴⁸

Kis József r.[endőr] f[ő]h[a]d[na]gy
operatív beosztott⁴⁹

1. Nytsz: 11-60/62

⁴⁸ Olvashatatlan kézírás.

⁴⁹ Fontosabb tudnivalók [a kitöltéshez]: 1. Az 1945 előtti foglalkozás, vagyoni helyzet rovataiban részletesen le kell írni az erre vonatkozóan beszerzett adatokat. 2. A katonai viszony rovatban részletesen le kell írni az állományviszonyt és rendfokozatot (pl. hivatásos szds, tartalékos hdgy, tovább-
szolgáló t. hdgy., stb., jutasi iskolát végzett őrmester, alhdgy). 3. Csendőrség és horthysta rendőrség tagjainál a beosztást és rendfokozatot pontosan fel kell tüntetni. 4. A terhelő adatokat bizonyító kivonatokon vagy másolatokon szerepelni kell egy hivatalos záradéknak, amely hivatkozik az eredeti dokumentumot kiállító szervre, a kiállítás keltére, valamint arra, hogy hol, milyen szám alatt található meg az eredeti dokumentum.

2.

„Kerekes” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1961. november 29.

Budapesti Rendőrfőkapitányság

Politikai Nyomozó Osztály

V/b. Csoport.

230-708/1961.

Szigorúan titkos!

Adta: „Kerekes” fn. ügynök⁵⁰,

Vette: Kállai Lili r [endőr] sz[ázados]

Idő: 1961. XI. 29.

Tárgy: Antall Józsefről

Jelentés

Budapest, 1961. november 30.

1961. XI. 27-én nem kis meglepetésemre Antall József felkeresett telefonon a munkahelyemen és arra kért, hogy ha tudok, menjek el hozzá a könyvtárba, mert szeretne velem beszélni. Még azon a napon, tehát 27-én este ¾ 7-re el is mentem hozzá, szándékosan beszélünk meg ilyen időpontot, mivel a könyvtár 7-ig van nyitva és akkor már kevesebb a látogató.

Antall a legszívélyesebben fogadott, megkérdezte, hogy hogyan sikerült a katonai bevonulást megúszni?⁵¹ Azt válaszoltam neki, hogy magam sem tudom, de nem vittek el. Utána a fiúkról kérdezősködött, konkrétan Bolberitzről,⁵² hogy nem írt-e

⁵⁰ Huszár Ferenc toldys diák volt „Kerekes” ügynök: Rainer M. János kutatásai szerint: „Már 1957 novemberében egy rákospalotai gimnáziumból a Toldyba, Antall osztályába tanácsoltatták a »Kerekes János« fedőnevű ügynököt, egy akkor III. osztályos tanulót. »Kerekest« előző iskolájából éppen 1957. október 23-i »tevékenysége« miatt (aznap talpig feketében jelent meg) távolították el; »rovott múltja« bizalmat keltett Antallban, és az amúgy a Toldy objektumdossziéját hízoló ügynök hamarosan szinte kizárólag vele foglalkozott”. Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás? Idősb és ifjabb Antall József az 1956 utáni években* (részletek). <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/lemerules.html>. Utolsó letöltés: 2015. június 30., Rainer (2008): *i. m.* 111–120. o.

⁵¹ Utalás arra, hogy az ügynöknek meg kellett volna kezdenie a sorkatonai szolgálatot.

⁵² Bolberitz Pál (1941–) Széchenyi-díjas római katolikus pap, filozófus, Antall József egykori diákja. Antall József temetésén mondott beszédet: „Amikor halálos ágyához hívatott engem, közölte velem, hogy nem szed semmilyen orvosságot, amely értelmének vagy akarátának gyengítését eredményezhetné. Ezután azt mondta: »Három dolgot szeretnék neked mondani. Először: eljött a vég-órám. Másodszor: keresztény Magyarországot akartam, mert csak ennek van jövője. Harmadszor: szolgálatod ki nekem a szentségeket.« Kiszolgáltattam neki a bűnbánat szentségét, majd a betegek szentségét, megáldoztattam, együtt imádkoztam vele. Ezután azt mondta: »Nagy béke költözött

nekem, mert mióta elment, ő sem tud róla semmit. Ezek után megkérdezte, hogy hogyan állok az előmenetelemmel úgy politikai, mint gazdasági vonalon. Elmondtam neki, hogy jelenleg is KISZ vezetőségi tag vagyok, a gazdasági beosztásom még a régi. Megemlítette, hogy rám számított a legkevésbé ilyen szempontból, mivel a politikai múltam nem a legkedvezőbb.⁵³ Feltettem neki a kérdést, hogy meddig mehetek el politikai karrier szempontjából, célozva az esetleg bekövetkező politikai változásra, cinikusan megjegyezve azt, hogy ilyen kérdésben soha nem lehet elég okos az ember...⁵⁴

Antall rögtön reagált erre és azt válaszolta, hogy ha figyelmesen olvastad a XXII. kongresszus anyagát, akkor rá kell, hogy jöjj arra a következtetésre, hogy egyenlőre úgy Magyarországon mint a Szovjetunióban egy jó hosszú időre csak olyan embereknek van jövőjük, akik legalábbis látszatra, de szilárdan viszik ezt a kongresszus által megadott irányvonalat.⁵⁵ Konkrétan azt tanácsolta, hogy annyit igyekezzek ebből a magam részére hasznosítani, hogy elérjem azt, hogy esetleg vállalati ösztöndíjjal bekerüljek valamelyik egyetemre, aztán majd ha elvégeztem, akkor lehet gondolkodni azon, hogy hogyan tovább.

Ezek után beszélgettünk a volt iskoláról⁵⁶ néhány szót, majd Antall nekem szegte a kérdést, hogy milyen összefüggés van a Danuvia gyár termelése és a nemzetközi politikai helyzet alakulása között, konkrétan a német kérdésre célozva, mivel a Danuvia hadiüzem?⁵⁷ Nem térhettem ki a kérdés lényege alól, hiszen a kérdésből látszik, hogy Antall a kérdés lényegét tekintve, tehát azt, hogy a gyár hadiüzem, jól van informálva. Hazudtam neki, de úgy, hogy azért a bizalma meg ne rendüljön, az esetleges következő kérdés nyíltságának reményében.

Azt válaszoltam, hogy a gyárban nem nagyon vettük ezt észre, mert már az elején is ugyanolyan lendülettel készítettük ilyen jellegű gyártmányainkat, mint aug[usztus]

szívembe. Senki iránt gyűlöletet vagy bosszúvágyat nem táplálok. Mindenkinek megbocsátok.» <http://www.antalljozsef.hu/temetes>. Utolsó letöltés: 2015. július 1.

⁵³ Utalás az 1957. október 23-i néma megemlékezésre, melyet a Toldy Ferenc Gimnáziumban tartottak.

⁵⁴ Három pont az eredetiben.

⁵⁵ A kongresszusról ld. Új Szó 1961. június 22. 3. o. Lényeges gondolat, hogy célként tűzte ki a szovjet pártvezetés a kommunizmus építését: „A Szovjetunió szocialista építése során szerzett nagy tapasztalatok alapján, valamint a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom győzelme alapján a párt mélyreható elemzést ad a kommunista társadalomról és kitűzi a kommunizmus építésének útjait és módszereit.” [http://library.hungaricana.hu/en/view/UjSzo_1961_06/?query=szo%3D\(csisz ma\)&pg=140&layout=s](http://library.hungaricana.hu/en/view/UjSzo_1961_06/?query=szo%3D(csisz ma)&pg=140&layout=s). Utolsó letöltés: 2015. július 1.

⁵⁶ Utalás a Toldy Ferenc Gimnáziumra.

⁵⁷ Utalás a berlini fal felépítésének megkezdése (1961. augusztus 13.) utáni politikai helyzetre. A Danuvia Szerszámgépgyárat 1920-ban alapították, a hadiüzemben golyószórókat és motorkerékpárt is gyártottak. Kóris István, Tólas Tamás: *A Danuvia Motorkerékpárok története*. Bp, 2008., <http://magyarjarmu.hu/ipar/danuvia/>. Utolsó letöltés: 2015. július 3.

13-a óta. Rögtön megkérdezte, hogy mit gyártunk? Megint hazudnom kellett és ezért kitaláltam egy nemlétező fegyvert, teletűzdeltem a magyarázatot különleges technikai kifejezésekkel, mert tudom, hogy ebben a kérdésben Antall abszolút tájékozatlan. Megkérdezte, hogy láttam-e „egy olyat”, mire azt válaszoltam, hogy nem, mivel én csak az alkatrészgyártással foglalkozom, pontosabban a gyártáselőkészítéssel.

A beszélgetés végén Antall megkérdezte, hogy *ha módomban áll, próbáljak egy régi tanítványát valamilyen adminisztratív munkakörben elhelyezni, mivel nagyon rossz körülmények között dolgozik*. Nem ígértem neki konkrétumot, arra hivatkozva, hogy én nem foglalkozom ilyen kérdésekkel, de megígértem neki, hogy ha hallok valami ilyet, akkor szólok neki.

Az elválás után megkért arra, hogy decemberben ne, mert sokáig nem lesz bent, de majd január elején keressem fel, mert szeretne velem még beszélni.

Értékelés: Ügynökjelentés értékes, mivel tájékoztat ifj. Antall József volt tanárával történt találkozásukról és annak érdeklődéséről.

Antall érdeklődött ügynökünk helyzetéről a munkahelyén: milyen karriert futott be. Tudván azt, hogy hadiüzemben dolgozik, a Danuviában érdeklődött, hogy mióta a német kérdés kiéleződött Berlin körül, nem fékezték-e a fegyvergyártást. Majd tanácsot ad ügynökünknek, hogy igyekezzen elérni az üzemben, hogy ösztöndíjjal egyetemre küldjék. Ezekből a kérdésekből az tűnik ki, hogy Antall figyelemmel kíséri volt tanítványai sorsát és „jóakarató tanácsokkal” látja el őket.

Kerekes fn. ügynöknek én mondtam, hogy egyenlőre ne keresse fel Antallt azzal a céllal, hogy hátha Antall fogja keresni, és neki szüksége van rá. Ez bebizonyosodott, Antall nem szakít a volt tanítványaival, számít rájuk és igyekszik hatást gyakorolni, nem engedi ki kezéből őket.

Intézkedést – nem teszek,

Feladat: Január elején a megbeszélésük szerint keresse fel Antalt, keresse fel Kappétert a lakásán, menjen el velük szórakozni és érdeklődjön a volt osztálytársak iránt, valamint tudja meg tőle, hogy mikor találkozott Antallal.

Kállali Lili
r[endőr] sz[ázados]

Készült: 4 pld.

Kapják: 1 pld. „M” dosszié

1 pld. „Ü” dosszié

1 pld. BM.II/5. Oszt.

1 pld. Tájékoztató.

G.: ÁLné.

3.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály
V. alosztály jelentése Antall József ügyéről,
1962. február 16.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Nyomozó Osztály
V. alosztály
230-115/1962

Szigorúan titkos!

Adta: „Kátai” fn ügynök
Vette: Papp Imre r[endőr] szds.
Idő: 1962. január 26.
Tárgy: Antall József ügye.

Jelentés

Budapest, 1962. február 16.

Feladatom volt Antall József⁵⁸ tevékenységének figyelemmel kísérése. 1961. december 20. és 1962. január 11. között.

Az eltelt időszakban Antall több ízben is felkeresett vagy én őt, s ezen időben tájékoztatott néhány problémáról.

1. / Antall még november végén mikor nagyanyja /: Szűcs Istvánné/ meghalt,⁵⁹ kérte tőlem Tar⁶⁰ címét, azzal a szándékkal, hogy küld egy gyászjelentést címére. Óvtam ettől őt, mondván, hogy nem jó forma az, hiszen a gyászjelentésen ő is rajta van, név szerint. Azzal válaszolt, hogy oly sokan szerepelnek /kb. 20 név volt rajta/ a gyászjelentésen, hogy ő itt nem lesz feltűnő, és különben is nem is érdekes a dolog. Átadtam ezek után a címet.

Karácsony előtti napokban, mikor Antallal találkoztam, közölte velem, hogy Tar küldött neki csomagot, mégpedig a gyerekek ruhaneműt, levél vagy üdvözlét nem volt, de ezen is Tar saját címe.

⁵⁸ E jelentésben következetesen rossz helyesírással szerepelt Antall József neve, melyet a könnyebb olvashatóság érdekében javítottam.

⁵⁹ Szűcs Istvánné született Stadinger Jolán és Szűcs István 1899-ben kötött házasságot. Férje, Szűcs István (1867–1953) 1896-ban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban lett köztisztviselő, majd 1927-től helyettes politikai államtitkár volt. <http://www.ajtk.hu/hu/antall-jozsef-eletutja>. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

⁶⁰ Tar Pál.

Mellékesen jegyzem meg, hogy én még nem közöltem Antallal azt, hogy könyvet kaptam Tartól, s ez bizonyos mértékig még jó is, hiszen Antall érzi nálamnál fontosabb szerepét Tarnál, de rövidesen majd közlöm vele én is az ajándékot, hiszen családom tud róla.

Antall közölte velem, hogy aznap még írt egy köszönőlevelet Tarnak. Kérdeztem, írt-e rólam, mondotta nem, csak utalt arra, hogy dolgozik.

Feltettem a kérdést ez után, hogy miért írhat újra ilyen szabadon. Antall azt válaszolta, hogy valószínű a szabadabb levegő, ill. a XXII. kongresszus hatása.⁶¹ A levélben ő maga óvatosan csak általánosságokat írt és problémákra nem tért ki, mondotta Antall. Megjegyeztem, hogy most már e téren is nyilván szabadabb a lejtő, hiszen az új polgári törvénykönyvvvel kapcsolatos vitákon elhangzott a parlamentben, hogy senkit nem vonnak felelősségre nézetei miatt, csak tetteiért.⁶² Antall kijelentette, hogy ez csak az elv, gyakorlatban más a helyzet és elmondotta a többi esetet, amit Horváth Józseftől hallott.

Horváthot ma is meg szokták hívni a bíróságra, mint írásszakértőt, s innen ered ezzel az ügygel kapcsolatos tájékozottsága.

Az eset a következő. Egy több gyermekes családapa /:foglalkozása tisztviselő:/ írt Belgiumba egy katolikus szervezetnek, hogy küldjenek neki segílyt, mert nem tud megélni fizetéséből gyerekeivel. Erre a levélre kintről egy felháborodott hangú /:rossz franciasággal írt:/ levél érkezett, hogy miket beszélnek ezek a magyarok, hogy elnyomják itt a katolikusokat, s a levél a magyar szerveknél tiltakozik és kéri a normális bánásmódot. Erről a levélről fényképmásolatot is küldtek a belgák. Horváthot hívták meg, mondjon véleményt a fénykép és az írás azonosságáról, illetve arról, hogy ezt a fényképet kint készítették-e?

Horváth, mivel úgy gondolta, hogy ebben az ügyben nem tud segíteni, az illető /tisztviselő/ nem ment el a bíróságra. Horváth következtetése, amit Antall felvázolt, a következő volt:

Minden levelet lefényképeznének borítékon keresztül, majd áttanulmányozzák őket. Ezt a levelet lázítónak találták. Egy kinti /Belgiumban lévő/ ügynök írt egy felháborodott levelet a katolikusok nevében, ezért rossz a franciasága a levélnek, ilyen alibi után, letartóztatták az illetőt. []⁶³

2./ Ekkor említette, hogy találkozott volt osztálytársunkkal, Eleméry Józseffel. Eleméry elmondotta, hogy Szíriában volt 9 hónapig és utat épített, mint mérnök.

⁶¹ 1961. október 17–31. között ülésezett az SZKP XXII. kongresszusa. A kongresszus célul tűzte ki a kommunista állam felépítését, élesen kritizálta a személyi kultuszt és a kínai párt politikáját.

⁶² Az új Polgári Törvénykönyv az 1959. évi IV. tv. volt. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8428>. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

⁶³ Egy értelmetlen mondat.

Szíria rossz volt, de közben találkozott pl. Csonka Tamással Svájcban, aki szintén osztálytársunk volt /Csonka gépgyáros unokája/ 56-ban ment ki, és mint mérnök működik állítólag.⁶⁴

3./ Egy másik alkalommal szintén szó esett arról, hogy Tar Antallnak csomagot küldött, ill. hogy kellene Tarnak írni. Antall elmondotta, hogy ő már kívánt Boldog Új Évet, s így én is írok, de egyedül. A verseny miatt, s mivel Tar üdvözölt engem is karácsonyra, már az illendőség is azt kívánta, (...) ⁶⁵ hogy írok egy lapot.

Új év után a következő szövegű képeslapot /I. István a Halászbástya/ ⁶⁶ küldtem Párizsba. „Palikám. Mindent köszönünk. A könyvet már használtam is bemutatásnál. Sokat gondolunk rád, nem kevesebbet, mint máskor. Dolgozunk, mint a levélből is értesültél. Esztétikával és (...) ⁶⁷ lélektannal foglalkozom, most remélem sikerrel. A lapot feleségem és gyermekem új évi jó kívánsága zárta le.

4./ Az új évet megelőző napokban volt nálam Antall s az előszobában kettesben említette, hogy beszélt Pártay Tivadarral, a Független Kisgazda Párt volt titkárával.⁶⁸

Pártay elmondotta, hogy volt nála Z. Nagy Ferenc⁶⁹, jelenleg képviselő – régen kisgazdapárti –, s közölte, hogy tavasszal választások lesznek, s ezen a polgári pártok közül is szerepeltetnek majd néhányat, ill. képviselőket is óhajt közülük Kádár elv-

⁶⁴ Antall József piarista gimnáziumbeli osztálytársairól van szó.

⁶⁵ Kipontozás az eredetiben.

⁶⁶ Kipontozás az eredetiben.

⁶⁷ Kipontozás az eredetiben.

⁶⁸ Pártay Tivadar (1908–1999), mint a Független Kisgazdapárt meghatározó személyisége, szintén állambiztonsági megfigyelés alatt állt, azonban ő maga is ügynök volt „Budai” néven. „1932-ben a Független Kisgazdapárt alapító tagja. 1939-től képviselőjelölt, majd pártigazgató, az országos nagyválasztmány tagja. 1938–1941 között katonai szolgálatot teljesített Kárpátalján és Erdélyben, 1943 és 1944 februárja között az orosz fronton harcolt. 1944-ben letartóztatták, internálták, de sikerült megszöknie. 1945 és 1948 között nemzetgyűlési képviselő. 1945–1946-ban a Miskolci Hírlap tulajdonos szerkesztője, majd 1946-tól A Reggel című pesti lap társtulajdonos felelős szerkesztője. 1949-ben letartóztatták, Kistarcsára, majd Recskre internálták. 1953. szeptember végén szabadult. Ezt követően fizikai munkásként dolgozott. 1956. október 26-ától a Magyar Nemzet egyik irányítója. 1956. október 30-án bevásztották az FKGP Országos Ideiglenes Intézőbizottságába. 1957. május 23-án letartóztatták, 1958. július 3-án szabadult anélkül, hogy bírósági eljárást indítottak volna ellene. Ezt követően különböző szállítási vállalatoknál dolgozott, 1973-ban a Volán Tröszt szaktanácsadójaként ment nyugdíjba. 1988-ban aktívan részt vett az FKGP újjászervezésében; a párt elnökévé, majd 1989-ben örökös tiszteletbeli elnökévé választották. 1988-ban a TIB egyik alapító tagja. 1991 júniusában kilépett a Független Kisgazdapártból.” http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/biograf/partay_t.htm. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

⁶⁹ Z. Nagy Ferenc (1899–1977) agrárpolitikus, a Független Kisgazdapárt Szolnok vármegyei elnöke 1931-ben, 1945-től ismét Szolnok vármegyei elnök, 1945–47 között országgyűlési képviselő. 1954–66-ban az egy. mezőgazdasági bizottságának elnöke, 1958-tól 1963-ig, nyugdíjazásáig a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnökhelyettese. 1958-ban a Hazafias Népfront Országos Tanácsának alelnökévé választották; haláláig a tanács tagja volt. Életrajzi kötete: Z. Nagy Ferenc: *Ahogy én láttam*. Gondolat Kiadó, Bp., 1965.

társ.⁷⁰ Indokai a következők: Kádár nem tud a pártra támaszkodni, mivel sok benne a baloldali, s ezért inkább a parlament (...) ⁷¹ szeretné megkapni.

Antall kijelentette nekem, hogy ez nevetséges, mivel ha valamit akarnának ezekkel a pártokkal a (...) ⁷² akkor először is az ő apjával ⁷³ vagy Pártayval tárgyalnának, de mint (...) ⁷⁴

Szerinte itt nincs szó ilyesmiről, csak Z. Nagy saját politikai magatartása igazolására szeretne még másokat is beszípkázni az ő irányvonalába. Antall szerint a párt jelenleg elég erős, nincs szükség ilyen fogásokra.

„Kátay György” sk.

Értékelés: Ügynökünk feladatát jól hajtotta végre. Figyelemre méltó a jelentésben Horváth József /volt [rendőr] alezredes / fecsegése, és hazugsága az állambiztonsági szervek „munkamódszeréről”.

A jelentés szerint Antall csomagot és leveleket kapott Tartól a közelmúltban. Op[eratív] szempontból ez nem érdekes.

Érdekes Antall közlése Pártay Tivadar /FKP. politikus/ egyik kapcsolatáról, Z. Nagy Ferenc volt kisgazda képviselőről. Z. Nagy Ferenc ugyanis tudni véli, hogy tavasszal választások lesznek, s ezen polgári pártok is szerepelnének és Kádár e[lvtárs] képviselőket is óhajt közülük. Z. Nagy azt is tudja, Pártay Tivadar szerint, hogy „Kádár e[lvtárs] nem tud az MSZMP-re támaszkodni, mert sok benne a baloldali, ezért inkább a Parlament segítségét szeretné megkapni”. Antall blöffnek tartja az egészet és azt állítja, hogy a Pártnak nincs szüksége ilyen fogásokra, elég erős most.

Feladat: más irányú.

Intézkedés:

Z. Nagy Ferenc politikai fejtegetéséről kivonatot készítünk a BM. II/5. Oszt[ály] részére.

Papp Imre r[endőr] sz[ázados] sk.
alo[sztály] vez[etőhelyettes]

⁷⁰ Végül 1963. február 24-én voltak az országgyűlési választások, melyen csak a Hazafias Népfront jelöltjei indulhattak.

⁷¹ Kipontozás az eredetiben.

⁷² Kipontozás az eredetiben.

⁷³ Id. Antall József.

⁷⁴ Kipontozás az eredetiben.

Készült: 3 pld.

Kapják: 1 pld. „M” dosszié⁷⁵,

1 pld. Tájékoztató,

1 pld. „M” csoport

G.: HFné

⁷⁵ Munkadosszié: „Munkadosszié. A hálózat ügynökeinek, titkos megbízottainak vagy titkos munkatársainak operatív értékkel bíró eredeti jelentéseit, az ezekkel kapcsolatos intézkedéseket, valamint a hálózati személynek adott feladatokat tartalmazó dosszié.” <http://www.abtl.hu/node/334>. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

4.

„Kátai” fedőnevű ügynök jelentése Antall Józsefről, 1962. május 3.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Nyomozó Osztály

Szigorúan titkos
Adta: „Kátai” ügynök
Vette: Papp r[endőr] százados
Idő: 1962. április 26.
Tárgy: Antall József

Jelentés

Feladatomban volt Antall József tevékenységének figyelemmel kísérése.

1962. április 20-án felkeresett Antall és sétálni hívott, itt beszélgettünk a következő kérdésekről:

Tanár rehabilitálásával együtt egy esti tagozatú gimnáziumba akar elhelyezkedni, mint Miklóssy. Ügyét az Eötvös Gimnázium esti tagozatának igazgatója, Bodor végzi, aki régen pap volt és az idősebb Antallt is ismeri, mint menekültügyi kormánybiztost. A nuncius kíséretében, mint szentszéki tanácsos utazott Antallal. XI. kerületben történik a próbálkozás.

Antall előadta azt is, hogy Geszti László (már írtam róla) volt Nagy Imre-párti párttag rehabilitálása megtörtént. Geszti párttag és megegyeztek Antallal abban, hogy anyagi jobbrafordulásuk érdekében mindent megtesznek. Geszti jó barátja Domonkos a Fővárosi Oktatási osztály vezetője. Az ő révén akar valamit csinálni Geszti és Antall. Antall készített egy tervezetet Pedagógiai Múzeum felállítására, melynek Geszti lenne az igazgatója, és itt alkalmazást nyerne mindenki, aki Antallnak kedves. (Én, Pataki Zoltán stb.) Tehát csupa rendes ember. Még zsidót is kerített hozzá Fejes István személyében (jelenlegi kollegája). A terv szerintem kivihetetlen, de szükség van ilyen manőverre és nem lehetetlen, hogy megvalósul, de nem Antall alapján. Antall szerint Hadnagy László⁷⁶ és Lugossy miniszterhelyettesek rendes párttagok,⁷⁷ Darabos jó barátja, az előbbi és így lehet számolni a kivitelre. Geszti utasította, Antall menjen el olyan balra, ameddig csak lehet, ő garantálja tisztaságát. Itt tehát megint olyan menetszerű beilleszkedésről van tehát szó, mitn amit egy éve felvetett Antall. (A Domonkoshoz benyújtott tervezetet Antall és Geszti írták alá.) Elmondotta még, hogy Püskiék egy tervezetet juttattak külföldre Magyarország új

⁷⁶ Hadnagy László (1921–1963) kultúrpolitikus, 1962-től művelődésügyi miniszterhelyettes.

⁷⁷ Lugossy Jenő (1915–) 1961. október 20-tól 1972. februárig művelődésügyi miniszterhelyettes.

elrendezéséről, amit a két hazajött parasztpárti képviselő (akiket szidott Antall, név szerint egyik Horváth) átadott a kormánynak.

1962. április 25-én ismét találkoztam Antallal este és a fenti kérdéseken kívül még arról beszéltünk, hogy Szakasits Árpádot is felkereste apja rehabilitálása ügyében, de ő nem bízik benne. Különben emlegette Antall azt, hogy enyhülés lesz pedagógus vonalon és esetleg Ilku⁷⁸ elvtársat is leváltják.

„Kátai György” sk.

Értékelés:

Az ügynök jelentése értékes Antallról. Azt tervezik a Nagy Imre párti /közben párttagnak felvett/ Geszti Lászlóval, hogy „rendes” emberekkel létrehoznak egy Pedagógus Múzeumot, amelyhez Darabos Főv. Tanács. Oktatási osztályvezető segítségét veszik igénybe. Az egész ügy lényege az a már régen emlegett „beilleszkedés”, amely ifj. Antall kedvenc témája. Gesztit ezzel kapcsolatban arra biztatja, hogy menjen balra, ameddig csak lehet, majd ő annak idején garantálja a „tisztaságát”.

Antall jólétesültségét fitogtatja ügynökünk előtt a Püski ügyben,⁷⁹ és utóbbi úgy véli, hogy azok egy Magyarországgal kapcsolatos tervezetet juttattak külföldre és visszakerült a kormányhoz.

Feladat:

Tartsa Antallal a kapcsolatot és kísérje figyelemmel a Geszti–Antall-féle múzeumakciót.

Intézkedés:

Későbbiekben ellenőrizzük a Főv. Tanács oktatási osztályon a jelentésben említett múzeum ügyét. A jelentés 1. példányát megküldjük a BM. II/5 Osztálynak.

Papp Imre r[endőr] sz[áza]d[o]s.
alosztályvezető h.

Készült: 4 pld.

1 ' BM II/5. osztály

1 ' M dosszié

1 ' B. csoport

1 „Tájé

Gépelte: Mné

⁷⁸ Ilku Pál (1912–1973) 1961–1973 között művelődésügyi miniszter.

⁷⁹ Püski Sándort (1911–2009) 1962-ben perbe fogták és elítélték parasztpárti politikustársaival együtt a népi demokratikus rendszer megdöntésére irányuló szervezkedés vádjával. 1963-ban szabadult, 1970-ben az USA-ba emigrált. Életútjáról részletesebben ld.: Ständeisky Éva: *Üldözött értelmiségiek a kora Kádár korszakban*. http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:kiadvanyok/evkonyv02/stan. Utolsó letöltés: 2015. július 8.

5.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály
V/b. Csoportjának feljegyzése Antall Józsefről,
1962. július 5.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Nyomozó Osztály
V/b. Csoport.
Feljegyzés
Budapest, 1962. július 5.

Szigorúan titkos!

A Fővárosi Tanács Oktatási Osztály személyzeti vezetője – Süki József elvtárs – tudomásunkra hozta, hogy a Művelődési Minisztérium olyan döntést hozott, hogy ifj. Antall Józsefet vissza kell helyezni tanárnak.⁸⁰

Ifj. Antall Józsefre személyi dossziét nyitottunk „Árvai” fedőnéven, 1959-ben, mivel mint osztályfőnök, tanítványait népdemokrácia ellen nevelte és ellenséges célzattal maga köré gyűjtötte, órái alatt nacionalista, sovinszta szellemben nevelte őket.⁸¹ Ennek az az eredménye, hogy az 1959-es tanévben érettségizett tanítványai az érettségi eredmény kihirdetése előtt egyik tanterembe bementek és az orosz tankönyvüket és füzeteiket összetépték. A falakról a József Attila-jelmondatokat leszedték és összetépték. A tankönyvükben lévő Lenin-arcképet megtiporták. Amikor az igazgatóhelyettes⁸² felfedte ezt, eljárást indított ellenük.

Antall József a tanítványaival együtt Hűvösvölgybe kirándult és megbeszélte velük, hogy meg fogja őket menteni a fegyelmitől, javasolta nekik, hogy írjanak több példányban beadványt, amiben kihangsúlyozzák, hogy ez egy gyerekcsíny és az iskola befejezésének örömére tették. A beadványt Antall fogalmazta meg, amit különböző szervezeteknek megküldtek.

⁸⁰ A Művelődési Minisztérium titkárságvezetőjének 1962. június 4-i levele Antall Józsefnek. Ld.: Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 60. o.

⁸¹ A szocialista időszakban a sovinizmus fogalmat elvakult hazaszeretetet értelemben használták, mely ellentétben állt a hivatalos beszédmódban értékként megjelenített szocialista internacionalizmussal.

⁸² Cihika Mihályról van szó. Részletesebben ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 39. o. Cihika Mihály volt az, aki frontális támadást intézett Antall József ellen 1958. június 26-án a Toldy Ferenc Gimnázium tanérvzáro értekezletén. Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás? Idősb és ifjabb Antall József az 1956 utáni években* (részletek). <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/lemerules.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 3.

E magatartása miatt fegyelmi eljárást indítottak ellene. A fegyelmi vizsgálatot nem fejezték be, mert ifj. Antall József állásáról lemondott, s a Szabó Ervin Könyvtár V. kerületi fiókjába helyezkedett el, mint könyvtáros.⁸³ Tanítványai egyetemi kérvényét az iskola igazgatója nem továbbította, így nem nyertek felvételt.⁸⁴

Az iskolából való távozása óta is rendszeres hálózati ellenőrzés alatt tartjuk. Az ellenőrzés során az alábbiakat állapítottuk meg:

Antall politikai érdeklődése a korábbiakhoz viszonyítva csökkent. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy anyagi nehézségei vannak, mivel gyereke született, s ez egyúttal sok időt is elvesz.⁸⁵ Ezzel a kérdéssel függ össze az a tény is, hogy társadalmi mozgása is szűkült. „Kátai” f[edő]n[evű] ügynök jelenti, hogy ma már csak az angol rádió magyar adását hallgatja végig megszokásból.

Antallt ma is nagyon érdekli a rendőrség minden akciója, amely – ha távoli is – ismerőseit érinti.

Azonnal megmozdult, amikor Sarlós Miklóst a rendőrségre beidézték. Tanácsokkal látta el Pataki Zoltánt, amikor megkísérelte beszervezni a BRFK. Po. Ny. Osztály VI. Alosztálya.⁸⁶ Nagyon érdekes, hogy rendőrségi hírforrásokra is hivatkozik. Így például elmondotta ügynökünknek, hogy a rendőrség meg fogja bojgatni (sic!) az asztaltársaságot is, mivel azok a nacionalizmus fészkei.

Külön kell hangsúlyozni, mikor több volt parasztpárti politikust⁸⁷ őrizetbe vettünk, az őrizetbevétel okáról egész pontos értesülései voltak.

A fentiekből az tűnik ki, hogy Antall, bár csökkentett formában, de a „belső emigráció” egyik fontos emberének tartja magát.

Antall személyének megítélésénél külön problémaként kell vizsgálni Tar Pál diszsidenshez fűződő kapcsolatát.

⁸³ Más választása nem volt. A korszak beszédmódjára jellemző, hogy az állambiztonság úgy állítja be, mintha ő maga jelentkezett volna a könyvtárosi állásra.

⁸⁴ Az érettségiző diákokat két évre tiltották el a továbbtanulástól e módszerrel.

⁸⁵ Antall György 1961-ben született.

⁸⁶ Pataki Zoltán 1920-ban született jogász, a Független Kisgazdapárt alapító tagja. Az 1950-es években kigazda múltjáért bebörtönözték. 1963-tól dolgozott a Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeumban, nagy szerepet játszott a múzeum gyűjteményeinek összegyűjtésében. Be akarták szervezni, de ellenállt a titkosszolgálatnak. Kapronczay Károly szíves közlése.

⁸⁷ Utalás a Nemzeti Parasztpártra (1939–1949 között létezett). „A Márciusi Fronthoz tartozó írók 1939. VI. 29: Makón (egy tutajon) határozták el megalapítását, Szabó Pál (1893–1970) író elnöklésével. Programjuk: független Magyarország, a szabadságjogok biztosítása, az 500 holdnál nagyobb birtokok fölosztása.” Történetét részletesebben ld.: *Magyar Katolikus Lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/N/Nemzeti%20Parasztp%C3%A1rt.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 3. A Nemzeti Parasztpártról részletesebben ld.: Benkő Péter: *A Nemzeti Parasztpárt és a szocializmus*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1988., Csicskó Mária – Körössényi András: *Egy harmadikutas szocializmus-utópia földközelsben. A Petőfi Párt 1956–1957-ben*. (Századvég, 1989), Salamon Konrád: *A harmadik út küzdelme. A népi mozgalom, 1947–1987*. Korona Kiadó, Budapest, 2002.

Tar az ellenforradalomban aktívan fegyverrel vett részt, és több alkalommal Antallal közösen vettek részt akciókban. Tar diszidálását Antall készítette elő és segítette át a jugoszláv határon. Antall kapcsolatot tart nevezettel és állandóan a futár felhasználásának lehetőségét keresi.

Jelenlegi magatartása is Tar levelének hatására alakult ki. Véleménye szerint hamarosan nem lehet rendszerváltozásra számítani, ezért szakemberré kell válni. Ezért jelenleg a könyvtártudománnyal foglalkozik.

Esetenként komoly anyagi gondjai támadnak és minden áron a tanári pályára kíván visszakerülni. Ekkor azt is fontolgatja, hogy apja volt kihallgatóját – Bodrogi őrnagyot – felkeresi, hogy segítsen rajta.⁸⁸ Apja kihallgatásakor Bodrogi elvtárs nagy tájékozottságot árult el a volt Kiszgazda Pártra vonatkozóan, s az a véleménye alakult ki, hogy jelenleg is ő foglalkozik a volt kiszgazdákkal. Ezeket az elgondolásokat az is táplálja, hogy Süki József elvtárs, mikor közölte, hogy a pedagógus pályát el kell hagynia, végső érvként arra hivatkozott, hogy ezt a BM kívánja így.

A fentiek alapján javasoljuk, hogy Osztályvezető Elvtárs a Művelődésügyi Minisztériumban intézkedjen nevezett ügyében.

Dr. Tihanyi Sándor
r[endőr] alezr[edes].
osztályvezető

Kiss Ervin r[endőr] őr [na]gy
alosztályvezető

Készült: 2 pld.

Kapják: 1 pld. BM.II/5. Osztály

1 pld. „Ü” dosszié.

G.: HLné

Nyt. sz.:47-20/1962.

⁸⁸ Bodrogi Lászlóról van szó. Részletesebben ld. szerepét: Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás? Idősb és ifjabb Antall József az 1956 utáni években* (részletek). <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/lemerules.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 3.

6.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b.
Csoportjának jelentése ifj. Antall Józsefről,
1963. május 24.

„Szigorúan titkos!”

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Osztály III/b. Csop.

Tárgya: Ifj. Antall József „F” dossziés személyről

Jelentés

Budapest, 1963. május hó 24.

Ifj. Antall József /:1932.IV.8. Pestulyhely (sic!), Szűcs Irén:/ Budapest, V. Ker. Károlyi u. 4-8. sz. alatti lakos.

Nevezett apja ismert Kisgazda Párti politikus, aki 1946-ban újjáépítésügyi⁸⁹ miniszter volt. Ifj. Antall rendszeresen apja elvbarátainak körében mozog és ez határozza meg magatartását.

Az ellenforradalom ideje alatt munkahelyén – Eötvös Gimnázium – a Forradalmi Bizottság tagja lett, majd apjával együtt Devecserbe járt,⁹⁰ ahol izgató beszédet tartott és a Kisgazdapártot szervezte. Nevezett fegyveresen részt vett a Semmelweis utcai volt Kisgazda székház elfoglalásában. A székház őrzésére diákjaiból szervezett fegyveres őrsgépet.

Az ellenforradalom leverése után az Eötvös Gimnáziumból ellenforradalmi magatartása miatt a Toldy Gimnáziumba helyezték át, ahol osztályfőnöki megbízatást kapott. Az általa irányított osztályból⁹¹ indult ki a gimnáziumban 1957. október 23-án egy néma tüntetés, melyről tudomással bírt, de ezt bizonyítani nem lehetett. Diákjai előtt rendszeresen nacionalista, szovjetellenes kijelentéseket tett. Fenti magatartása

⁸⁹ Helyesen: Újjáépítési.

⁹⁰ id. Antall József a Devecser melletti kis faluban, a Veszprém megyei Orosziban született. Ma szobor őrzi emlékét a település főterén. Rainer M. János kutatásai szerint: „Id. Antall József október 31-ig a Somlón tartózkodott, fia ekkor ment érte autón. Mielőtt hazautaztak volna, több településen (Doba, Devecser, Borszörcsök) nagygyűlést tartottak, ahol jobbra a fiú szerepelt.” Rainer M. János: *Jelentések hálójában*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. 37. o.

⁹¹ Toldy Ferenc Gimnázium 1959-ben érettségizett IV. A osztálya. Tablóját ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 129. o.

miatt 1957 őszén az oktatás területéről eltávolítottuk. 1962 őszéig, mint könyvtáros dolgozott, jelenleg a II. ker. Jurányi utcai technikum esti tagozatán tanít.⁹²

1963 februárjában tevékenységének ellenőrzésére „F” dossziét nyitottunk. Megállapítottuk, hogy jelenleg aktív tevékenységet rendszerünkkel szemben nem fejt ki. **Baráti körében rendszeresen értékeli a nemzetközi és belpolitikai eseményeket, s azt úgynevezett „középutas” szemszögből igyekszik megvilágítani. Jelenlegi helyzetére vonatkozóan úgy nyilatkozik, hogy léte érdekében be kell illeszkedni a rendszerbe.**

Ellenőrzését „Kátai” és „Kiss István” fn. ügynökön keresztül végezzük.

Kis József r[endőr]. h[a]d[na]gy

Készült: 2 példányban.

1 példány ag.

1 példány Táj.

Gépelte: Nné

Nyt. sz.: 11-32/63

⁹² A Jurányi Utcái Dolgozók Önálló Gimnáziumának tablóját ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 127. o.

7.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztályának határozata Ifj. Antall József felülvizsgálásáról, 1965. január 11.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Osztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: ifj. Antall József
felülvizsgálásáról

HATÁROZAT

Budapest, 1965. január 11-én. –

Ifj. Antall József /Pestújhely, 1932. IV. 8., Szűcs Irén/ Budapest, V. ker. Károlyi u. 4-8. szám alatti lakos anyagait felülvizsgáltam és az alábbiakat állapítottam meg.

Nevezett a V-150003, V-150003/1,2,3,5, V-150000/37, és a V-150002/1-es számú irattári dossziék szerint az ellenforradalom alatt és azt követő időben aktív ellen-séges tevékenységet fejtett ki.

Mint tanár, tanítványait a rendszer ellen uszította. 1957. október 23-án osztályából indult ki a diákok néma tüntetése.

Tudott a Dr. Bíró István⁹³ és Dr. Göncz Árpád⁹⁴ által vezetett ellenforradalmi

⁹³ Elírás, helyesen dr. Bibó István.

⁹⁴ **Göncz Árpád** 1922. február 10-én született Budapesten értelmiségi családban. 1944-ben szerzett diplomát a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán. A tanulás mellett 1939 és 1944 között az Országos Földhitelintézetben dolgozott. 1944 februárjában behívták katonának, de 1945-ben megszökött Németországba vezényelt egységétől. A Magyar Diákok Szabadságfrontja Táncsics zászlóaljának tagjaként részt vett az ellenállási mozgalomban. Többször került szovjet fogságba, de mindig sikerült megszöknie. 1945-től a Független Kisgazdapárt tagja. Először az FKgP ifjúsági szervezetének, a Független Ifjúság budapesti szervezetének elnöke és a *Nemzedék* című lap felelős szerkesztője. Később a párt parlamenti csoportjának titkára, Kovács Béla személyi titkára, valamint a párt főtitkára. Az FKgP feloszlása után előbb segéd munkásként dolgozott, majd volt hegesztő és csőlakatos. 1952-ben beiratkozott a Gödöllői Agrártudományi Egyetemre (GATE), ahol négy évet végzett el. A forradalom alatt a Magyar Parasztszövetségben dolgozott. November 4-e után részt vett a Magyar Demokratikus Függetlenségi Mozgalom által benyújtott memorandumok elkészítésében és az indiai követségre juttatásában. 1957 februárjában segített külföldre juttatni Nagy Imre *A magyar nép védelmében* című kéziratát. 1957 májusában letartóztatták. A Legfelsőbb Bíróság Népbírói Tanácsa 1958. augusztus 2-án életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte a fellebbezés lehetősége nélkül. 1960 márciusában részt vett a váci éhségsztrájkban; 1963-ban amnesztiával szabadult. A Veszprémi Nehézipari Kutatóintézet szakfordítója, majd 1964-től a Talajjavító Vállalat dolgozója lett. Megkísérelte befejezni a GATE növénytermesztési karán az utolsó évet, de kizárták az egyetemről. 1965-től szabadfoglalkozású író, műfordító. 1988 májusában a Szabad Kezdeményezések Hálózatának, majd a Szabad Demokraták Szövetségének alapító tagja. 1988–89-ben az SZDSZ ügyvivője, majd 1989–90-ben az SZDSZ Országos Tanácsának tagja. 1988-ban a Történelmi Igazságtétel Bizottság alapító tagja, később alelnöke. 1989-től az Emberi

összeesküvésről, ezek külföldi kapcsolatairól.⁹⁵ A Független Kisgazdapárt egyik fiatal vezetőjét látták benne.

Az 0-11386-os számú irattári dosszié szintén az ellenforradalom alatti és utáni tevékenységét tartalmazza.

A 10-10706-os számú Objektum dossziét a BM III/3. Osztály nyitotta. Ebben id. Antall József szerepel, akire 10-30660 szám alatt személyi dosszié van nyitva. Az elfekvő anyagokban ifj. Antall Józsefre újabb terhelő adatok nincsenek.

Javaslom, hogy ifj. Antall Józsefet a 10-10706-os számú dossziéből töröltsük.

Az OD. 970-es számú dossziét a BRFK. Politikai Osztály 1962 VI. hó 25-én megszüntette, nevezettnek anyagai a dossziében nem voltak. Javaslom törlését.

Az F-6752-es számú dossziében az ellenforradalom utáni tevékenységével kapcsolatos anyagok fekszenek el. Jelenleg is ellenséges beállítottságú, kapcsolatait és baráti körét volt kisgazdapárti politikusokból, valamint ellenséges beállítottságú személyekből alakította ki.

Az irattári, valamint az F[igyelő] dossziében elfekvő anyagok alapján javaslom nevezett alapnyilvántartásban való meghagyását.⁹⁶

Javaslom:

Varga József r[endőr] f[ő]h[aj]d[na]gy

Papp Imre r[endőr] őrnagy
alosztályvezető

Jogok Ligája budapesti tagozatának ügyvezető elnöke. 1989-től 1990-ig az Írószövetség elnöke, majd tiszteletbeli elnöke. 1990 májusától országgyűlési képviselő. 1990. május és augusztus között az Országgyűlés elnöke és ideiglenes köztársasági elnök. 1990–2000 között a Magyar Köztársaság elnöke volt. 2015-ben hunyt el. forrás:<http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/kislex/biograf/goncz.htm>. Utolsó letöltés: 2015. december 3.

⁹⁵ Utalás Bibó István és társainak az 1956-os forradalom utáni perére. (T. Nb. 42/1958/10. sz.) A „a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben tevékeny részvétellel elkövetett bűntettben és hűtlenség bűntettében” elmarasztalt forradalmárok közül Bibó Istvánt és Göncz Árpádot életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Bibó István és Göncz Árpád az 1963-as amnesztiával szabadult a börtönből. Részletesebben ld.: Beszélő: 1989. 27. szám. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/itelet-bibo-istvan-es-tarsai-pereben>. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

⁹⁶ Alapnyilvántartás: „Az állambiztonsági nyilvántartásban az ún. alapnyilvántartásba kerültek mindazok, akik a fenálló társadalmi rendszer ellen bármilyen tevékenységet kifejtettek, vagy a rendszerrel szembeni ellenséges viszonyuk feltételezhető volt. Itt tartották nyilván például az államellenes bűncselekmények elkövetőit, az ellenzéki csoportosulások szervezőit és hangadóit, a rendszerellenes vallási mozgalmak vezetőit, az ellenséges emigráns szervezetek tagjait, az 1956-os forradalom tevékeny résztvevőit, de az 1945 előtti államigazgatás vezető tisztségviselőit is.” <http://www.abtl.hu/node/334>

Engedélyezem:
Dr. Tihanyi Sándor
r[endőr] ezredes
osztályvezető

Készült: 2 pld.

1 " Nyilvántartó

1 " Ag.

Gépelte: Mné

Nytsz: 48-34/1965.

8.

A Belügyminisztérium III/III/3-b. alosztályának javaslata
ifj. Antall József F. dossziéjának megszüntetésére,
1972. szeptember 15.

Belügyminisztérium
III/III/3-b. alosztály
11-10/448/72

Szigorúan titkos!

Tárgy: Javaslát ifj. dr. Antall József F[igyelő] d[osszié] jának⁹⁷ megszüntetésére –
Engedélyezem: Szigetvári Árpád r[endőr] alezr[edes] osztályvezető

Javaslat
Budapest, 1972. szeptember 25.

Megvizsgáltam ifj. dr. ANTALL JÓZSEF /Pestújhely, 1932. IV. 8. Szűcs Irén, nős, pártonkívüli, büntetlen előéletű, magyar állampolgár, isk[olai] végz[ettsége]: egyetem⁹⁸, szakképzettsége középiskolai tanár, jelenleg az Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár igazgatóhelyettese/ Budapest V. Károlyi Mihály u. 4/8.sz. alatti lakos 11-F-6752 sz. dossziéjában elfekvő anyagokat és ennek alapján javaslom F[igyelő] dossziéjának megszüntetését és a keletkezett anyagának – alapnyilvántartásban hagyás céljából⁹⁹ – az időközben irattározott 11-10706 sz. objektum dossziéhez való csatolását.

⁹⁷ „Az állambiztonsági szervek F (Figyelő) dossziét vezettek azokról a személyekről, akik a népköztársaság állami, társadalmi és gazdasági rendjével szembeni fellépés lehetőségét latolgatták, fellépésük várható volt, vagy magatartásukkal tényleges veszélyt jelentettek a rendszerre.” Állambiztonsági szakszavak. <http://www.abtl.hu/node/334>. Utolsó letöltés: 2015. június 27.

⁹⁸ Az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar nyelv és irodalom szakos tanári, történelem szakos tanári, muzeológus, könyvtáros és levéltáros diplomákat szerzett. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 16. o.

⁹⁹ „Az állambiztonsági nyilvántartásban az ún. alapnyilvántartásba kerültek mindazok, akik a fennálló társadalmi rendszer ellen bármilyen tevékenységet kifejtettek, vagy a rendszerrel szembeni ellenséges viszonyuk feltételezhető volt. Itt tartották nyilván például az államellenes bűncselekmények elkövetőit, az ellenzéki csoportosulások szervezőit és hangadóit, a rendszerellenes vallási mozgalmak vezetőit, az ellenséges emigráns szervezetek tagjait, az 1956-os forradalom tevékeny résztvevőit, de az 1945. előtti államigazgatás vezető tisztségviselőit is.” Állambiztonsági szakszavak. <http://www.abtl.hu/node/334>. Utolsó letöltés: 2015. június 27.

Nevezett F[igyelő] dossziéja 1963. II. 7-én történt megnyitásának alapját az alábbi adatok képezték:

Az ellenforradalom előtt és alatt aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki. Munkahelyén – Eötvös József Gimnázium – tagja volt a „Forradalmi Bizottságnak”, Devecser községben izgató beszédet tartott, és apjával együtt szervezték a Kisgazda Pártot.¹⁰⁰ Részt vett a v. FKP székház fegyveres elfoglalásában. Ennek őrzésére diákjaiból fegyveres csoportot szervezett. Az ellenforradalom után tevékenysége miatt a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték át.¹⁰¹ 1957. október 23-án osztályából indult ki a diákok tüntetése.¹⁰² A tanulók előtt rendszeresen nacionalista és szovjetellenes kijelentéseket tett. Törekedett a deklasszált szülők gyerekeinek megnyerésére és ellenséges irányba való befolyásolásukra.¹⁰³

Szűk baráti körben megvitatja a nemzetközi és belpolitikai eseményeket és ilyenkor éles szovjet- és rendszerellenes kirohanásai vannak. Dicsőíti a nyugati – USA, NSZK – politikát és azok vezető politikusait.

Tevékenységeinek operatív ellenőrzése 1958-ban alosztályunkon Előzetes Ellenőrző, majd 1959–63-ig a BRFK III/III. osztályon Személyi dosszié keretében történt.¹⁰⁴ Bizonyíték hiányában eljárás nem indult ellene.

Polgári családból származik. Apja 1945 előtt mint FKP politikus, miniszter volt.¹⁰⁵ Középiskolai tanulmányainak befejezése után az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett doktorátust.¹⁰⁶ Ezt követően az Eötvös József

¹⁰⁰ Antall Józsefet a forradalom alatt az Eötvös József Gimnázium forradalmi bizottságának elnökévé választották, édesapja kisgazda barátaival otthonunkban találkozott, és édesapját elkísérte a Parlament épületébe. Ezenkívül „Vezetésével a fiatalok egy csoportja birtokba vette az FKGP számára a kommunista diktatúra alatt a Szovjet–Magyar Baráti Társaság székházává alakított volt kisgazdaközpontot a Semmelweis utcában és megszervezte ennek védelmét.” Huber Szebasztján: *Antall József élete*. http://www.antalljozsef.hu/antall_jozsef_elete. Utolsó letöltés: 2015. június 26., Tóth Eszter Zsófia i. m. 18. o.

¹⁰¹ Az áthelyezés pontos dátuma 1957. április 1. volt. Részletesebben ld.: Tóth Eszter Zsófia: i. m. 18. o., dokumentumok uo. 46–48. o.

¹⁰² Utalás a Toldy Gimnáziumban a forradalom első évfordulóján rendezett néma megemlékezésre, melynek Antall József volt a szervezője. Részletesebben ld. Tóth: i. m. 49–51.

¹⁰³ E témával kapcsolatban ld. Tóth: i. m. 52. Valójában arról volt szó, hogy Antall József alaptalan vádaskodások ellen lépett fel, nem hallgatott el valós tényeket.

¹⁰⁴ Személyi dosszié. Az állambiztonsági szervek által egy személlyel szemben folytatott bizalmas nyomozás során keletkezett iratokat tartalmazó dosszié. <http://www.abtl.hu/node/334>. Utolsó letöltés: 2015. június 29.

¹⁰⁵ Id. Antall József 1931-től vett tevékenyen részt az ellenzéki Független Kisgazdapártban. 1945. november 15-től 1946. július 15-ig Újjáépítési Miniszter volt Tildy, majd Nagy Ferenc kormányában. http://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/almanach_1947-49/1947_ngy_a_t020.htm. Utolsó letöltés: 2015. június 27.

¹⁰⁶ A doktori fokozatot később szerezte, 1970-ben „Centralisták és a Pesti Hírlap” címmel. Az ELTE Könyvtártudományi Tanszékén védte meg, bírálói Szabad György és Fülöp Géza voltak.

Gimnázium magyar–történelem szakos tanára lett.¹⁰⁷ Ellenforradalmi tevékenysége miatt 1957 elején a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték át szintén tanári beosztásba.¹⁰⁸ Innen ellenséges megnyilvánulásai és a diákokra való ilyen irányú ráhatása miatt 1959-ben eltávolították.¹⁰⁹ Azóta a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban előbb mint könyvtáros, majd igazgatóhelyettesként dolgozik.¹¹⁰

Nős, felesége Fülep Klára, pártonkívüli, büntetlen előéletű, a Fővárosi Távfűtési Művek könyvelője. Két kiskorú gyermekük van.¹¹¹ Politikai magatartása ellen kifogás nem merült fel. A BM. operatív nyilvántartásában nem szerepel.

Ifj. dr. Antall József politikai pályafutásának kezdete közvetlenül az ellenforradalmat megelőző időszakra esik. Tagja volt a Petőfi Körnek.¹¹² Itt ismerkedett meg Tar Pál egyetemi hallgatóval,¹¹³ akivel később együtt szervezték és irányították az Eötvös Gimnázium „Forradalmi Bizottságát”, ill. a Semmelweis úti volt FKP székház¹¹⁴ védelmére létrehozott fegyveres csoportot.

Az ellenforradalom leverése után többedmagával előkészítette Tar Pál Ausztriába való disszidálását azzal, hogy kapcsolatot létesítsen a nyugati emigrációval, s tájékoztassa az itthon levő v[olt] FKP jobboldali vezetőit.

Tar Pál, disszidálása óta¹¹⁵ már több esetben járt Budapesten részben édesanyja, másrészt barátai meglátogatása céljából.

Ifj. dr. Antall Józseffel minden esetben találkozott, s levelezési kapcsolatuk is rendszeres volt. Két évvel ezelőtt azonban Hong Kongban lett bankigazgatóhelyettes és azóta kapcsolatuk meglazult.¹¹⁶ Rendszertelen levélváltásuk politikai szempontból jelentőséggel nem bír.

¹⁰⁷ Történelmet, magyart, földrajzot, művészettörténetet tanított az Eötvös József Gimnáziumban 1955–57 között. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 16–17. o.

¹⁰⁸ Az 1957. április 1-jei áthelyezéséről ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 46–49. o.

¹⁰⁹ A Toldy Ferenc Gimnáziumban munkaviszonyát 1959. október 16-én szüntette meg a Fővárosi Tanács. 1960. január 15-től dolgozott a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. 1963. május 23-án rehabilitálták. Ténylegesen annyit tett, hogy a forradalom egyéves évfordulójára, 1957. október 23-ra néma megemlékezést szervezett. A vádpontok közt szerepelt még, hogy a diákok érettségi után orosz tankönyvet szaggatták szét és a sztálinvárosi kiránduláson botrányosan viselkedtek. Az érettségiző diákokat két évre eltiltották a továbbtanulástól. Rainer (2008) 171–189. o., Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 54–56. o.,

¹¹⁰ 1963-tól dolgozott a Semmelweis Orvostörténeti Gyűjteményben. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 64. o.

¹¹¹ Antall György 1961-ben született, Antall Péter 1964-ben.

¹¹² Antall József a Petőfi Kör több vitáján részt vett. Kapronczay Károly közlése.

¹¹³ Téves információ, Antall József és Tar Pál a budapesti Piarista Gimnáziumban találkoztak és kötöttek életre szóló barátságot. Antall József és Tar Pál barátságáról részletesen ld. Tar Pál: *In memoriam Antall József. Tanú és szereplő.* Kairosz Kiadó, Budapest, 2003.

¹¹⁴ A Semmelweis utcai volt FKP Székházban székelt a Magyar–Szovjet Baráti Társaság 1956-ban.

¹¹⁵ 1957 januárjában távozott az országból. Életútját részletesebben ld. Kodolányi Gyula: *Tar Pál – tanú és szereplő.* http://www.antalljozsef.hu/tar_pal_-_tanu_es_szereplo. Utolsó letöltés: 2015. június 30.

¹¹⁶ A hongkongi évekről részletesebben ld. Tar: *i. m.* 59–63. o.

Ellenőrzését többoldalú hálózat, külső figyelés, K ellenőrzés¹¹⁷ és 3/a rendszabály alkalmazásával biztosítottuk. Az útlevélosztályon figyeltettük. 1969 óta hivatalos kiküldetésben több esetben utazott szocialista – NDK, Csehszlovákia, Lengyelország stb. – országba. Vele szemben közvetlen korlátozó intézkedést nem alkalmaztunk.

Értékelve nevezett utóbbi években tanúsított politikai magatartását, megállapítható, hogy társadalmi rendszerünkkel szembeni fenntartásait és egyes részintézkedéssel kapcsolatos szembenállását jelenleg sem adta fel. Azonban egyrészt egzisztenciális okokból, másrészt a nyugati emigrációból való kiábrándultsága miatt tartózkodik az aktív politizálástól, a régi volt elvbarátaival való rendszeres találkozástól.

Ugyanakkor munkakörénél és társadalmi munkájánál fogva igen elfoglalt. Tagja a Hazafias Népfront történelmi bizottságának és ő szerkeszti az Orvostudományi Közlemények c[ímű] folyóiratot is. Mint szakember arra törekszik, hogy jó munkát végezzen és „ne adjon alkalmat arra, hogy kikezdjék”.

1972. augusztus 18-án kiemelkedő múzeológusi, illetve a múzeumügy fejlesztéséért végzett teljesítménye elismeréseként a Móra Ferenc Emlékérem kitüntetésben részesült.

Fentiekre való tekintettel kérem ifj. dr. Antall József 11-F-6752. sz. dossziéjának megszüntetését és a keletkezett anyagának alapnyilvántartásban hagyás céljából – az időközben irattározott 11-10706 számú objektumdossziéhoz való csatolását engedélyezni.

Wester János
r[endőr] h[a]dn[a]gy

Zám Péter
r[endőr]
Nytsz. 3/6-21.
Készült: 2 pld.
Kapja: Nyilvántartó
F. d.
Kné

¹¹⁷ Postai küldemények operatív ellenőrzése, melynek során az állambiztonsági szervek a bizalmas nyomozás alatt álló személy postai küldeményeit felbontották, illetve esetenként elkobozták. <http://www.abtl.hu/szakszavak/> Utolsó letöltés: 2015. július 7.

9.

A Belügyminisztérium III/III-4. b.
alosztály kivonata hangulatjelentésből,
1966. szeptember 7.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4. b. alosztály
11-6285/66.

Szigorúan titkos!

Tárgy: hangulatjelentésből

KIVONAT

Budapest, 1966. szeptember 7.

1966. augusztus elején este, séta közben találkoztam ANTALL JÓZSEFFEL, akivel az új egyetemi felvételi rendszerről beszélgettünk. Kifejtette, hogy az új forma, mely több szabadságot ad a felvételi bizottságoknak, lényegében helyesen a parasztfiatalokat támogatja.¹¹⁸ Ez azért fontos, mert az egyetemeken, a felvételikén csak a városi értelmiségiek gyermekei kerültek be döntően. Ezek között is nagy többségben a zsidó értelmiség gyermekei és így az Orvosi Egyetem¹¹⁹ és a Bölcsészkar¹²⁰ hallgatói között aránytalanul sok a zsidó. Antall ezt a véleményét szerintem az egyetemi kapcsolatai révén /Molnár József Bölcsészkar, Segédtudományi Tanszék/ alakította ki.¹²¹

Egy másik esti séta alkalmával Antall kifejtette azt a nézetét, hogy helytelen volt az 1956-os itthon maradás. Ezt elsősorban anyagi vonatkozásban értette. Ha kiment volna, jól élne odakint, mint történész és levéltáros, és nem volnának olyan anyagi gondjai, mint most.

¹¹⁸ A származási kategóriák szerinti megkülönböztetés eltörléséről az MSZMP 1962. évi VIII. kongresszusa döntött. E kérdésről részletesebben ld. Takács Róbert: *A származási megkülönböztetés megszüntetése. 1962–1963.* Napvilág Kiadó, Bp., 2008.

¹¹⁹ A Budapesti Orvostudományi Egyetem 1969-től viseli Semmelweis Ignác nevét.

¹²⁰ Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

¹²¹ dr. Molnár József (1930–1974). 1949–1954 között végezte el az „ELTE Bölcsészettudományi Karának történelem–filozófia–levéltár szakjait. Oklevelének megszerzése után az egyetem Középkori Történelmi Segédtudományok Tanszékén tanársegédként dolgozott, doktori disszertációját középkori hadszervezésből írta.” Az 1956-os forradalom alatt az ELTE egyetemi forradalmi bizottság tagja volt. A megtorlás időszakát szülőfalujában vészelte át, 1957–1961 között Nagyrédén tanított magyart és történelmet. 1961-től folytathatta egyetemi tanári pályafutását. Fiatalon, szívrohamban hunyt el. <http://nagyrede.hu/hires-nagyredeiek/> Utolsó letöltés: 2015. július 4. Antall József jó barátja volt. Kapronczay Károly szíves közlése.

Ez az állásfoglalás azért volt érdekes, mert Antall mindezideig nagyon nacionalista módon ítélte meg a kivándorlást, illetve disszidálást, mondván, itthon kell maradni.¹²² Ebben a kérdésben kijelentette, hogy közülünk Tar cselekedett helyesen.

Rózsa József r[endőr] sz[áza]d[o]s.

Kiss József r[endőr] alez[redes]
Osztályvezető

Dr. Horváth József r[endőr] ő[r]na]gy.
alosztályvezető

BM. BRFK. Politikai Osztály!
4/227-239

¹²² Antall József személyiségétől távol állt a kivándorlás gondolata.

10.

„Keleti” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről
és Bibó Istvánról,¹²⁴ 1966. október 1.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. Alosztály

Szigorúan titkos!
..... pl.

Adta: „Keleti” fn. Ügynök
1966. szeptember 30.

Vette: Bodor Ernő r[endőr] ör[na]gy
Tárgy: ifj. Antall József és Bibó István

¹²³ „**Bibó István** 1911. augusztus 7-én született. Apja etnológus, könyvtárigazgató volt a szegedi egyetemen. 1929-től a szegedi egyetem jogi karán tanult, itt került közeli kapcsolatba Erdei Ferencsel. 1933–34-ben Bécsben, 1934–35-ben Genfben tanult állami ösztöndíjjal. A királyi ítélőtáblán, majd a királyi törvényszéken joggyakornokoskodott, 1938 júniusában bírósági jegyző lett. 1938 novemberétől az Igazságügyminisztériumban dolgozott. 1937 októberében részt vett a Márciusi Front programnyilatkozatának szövegezésében. 1944 nyarán fogalmazta meg »Békeajánlat«-tervezetét. A német megszállás alatt minisztériumi állását felhasználva menleveleket állított ki zsidó származású polgároknak. 1944. október 16-án a nyilasok letartóztatták. Néhány nap múlva kiszabadult, ezután illegálisba vonult. 1945 februárjától Erdei Ferenc felkérésére hivatalos vállalt az Ideiglenes Nemzeti Kormány Belügyminisztériumában. 1945 márciusa és 1946 júliusa között a Belügyminisztérium közigazgatási osztályát vezette, Erdei Ferencsel együtt a megyerendszer reformján dolgozott. 1945. július és 1946. október között a Jogi Reformbizottság Nemzeti Parasztpárt által delegált képviselője volt. Részt vett a választójogi törvény (1945. évi VIII. tc.) és a november 4-i választás előkészítésében. A választások utáni feszült belpolitikai helyzetet elemezve tette közzé a *Valóság* 1945. októberi számában *A magyar demokrácia válsága* című, nagy vitát kiváltó cikkét. A hivatalos állásponttal szemben ellenezte a magyarországi németek kitelepítését. 1946. júliustól 1950-ig a szegedi egyetem tanára volt. 1946 júliusában a Magyar Tudományos Akadémia tagja lett. 1946–1949 között a Kelet-Európai Tudományos Intézet (volt Teleki Pál Intézet) tanára, majd elnöke. 1950-től könyvtárosként dolgozott az Egyetemi Könyvtárban. 1956. október 30-én részt vett a Nemzeti Parasztpárt (november 1-jétől Petőfi Párt) újjászervezésében. November 2-án a párt Farkas Ferencsel együtt miniszternek jelölte az újjáalakuló Nagy Imre-kormányba, így november 3-án államminiszterré nevezték ki. November 4-én Tildy Zoltánnal együtt tárgyalta az Országgyűlés épületét megszálló szovjet csapatokkal, s még aznap kiáltványt fogalmazott meg, mint a törvényes kormány egyetlen képviselője. Az épületet csak november 6-án hagyta el, tisztsége alól Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke mentette fel november 12-én, a Nagy Imre-kormány menesztésével. A Nagy-budapesti Központi Munkástanács az ő tervezetét fogadta el tárgyalási alpnak. Bibó december elején K. P. S. Menon indiai nagykövettel tárgyalta, és átadta neki a *Nyilatkozat Magyarország állami, társadalmi és gazdasági rendjének alapelveiről és a politikai kibontakozás útjáról* címet viselő, Farkas Ferencsel, Varga Istvánnal, Féja Gézával és Tamási Áronnal közösen megfogalmazott nyilatkozatát. 1957. február és április között fogalmazta meg *Magyarország és a világ-*

Jelentés

Budapest, 1966. október 1.

„Keleti” jelentí

Ifj. Antall József, a volt kiscgazdapárti miniszter, Antall József fia, aki tanár volt, jelenleg a Semmelweis Múzeumban¹²⁴ dolgozik. 1958–59 után elkerült a gimnáziumból és évekig könyvtárban dolgozott.

Beszélgetésünk alkalmával elmondta, hogy jelenlegi munkahelyével meg van elégedve. Nyugodt helynek tartja, ahol jól vissza lehet szerinte vonulni. Úgy látja, hogy most az ’56-os események évfordulóján különösen fontos visszavonult életet élni. Véleménye szerint „a most elkövetkező hetekben nagyon kell vigyázni, mert közeleg október 23.” Antall József úgy látja, hogy a rendszer most „az évforduló idején különösen ideges és érzékeny lesz minden olyan mozgásra, ami véleménye szerint közvetlenül vagy közvetve emlékezteti október 23-ra”. Megjegyezte, hogy „minden félreérthető mozgás helytelen”. Ugyanis véleménye szerint a körülmények most egészen mások, mint ’56-ban voltak.

Helyteleníti, hogy a nyugati rádiók mostanában egyre-másra emlékeztetnek 56-ra. Úgy látja, hogy ezzel alkalmat adnak arra, hogy „feldörzsöljenek [sic!] egy pár embert, akik már lassan felszívódtak”. Különösen azt helyteleníti, hogy ismét foglalkoznak Bibó István 56-os szereplésével és így „Bibót akarata ellenére újra veszélyes emberré teszik”.¹²⁵

helyzet című tanulmányát, melyet sikerült Londonba juttatnia, ahol meg is jelent. 1957. május 23-án letartóztatták és 1958 augusztusában életfogytiglani börtönre ítélték. 1960. április 20. és november 24. között Márianosztrán tartották elkülönítésben a váci éhségstrájkban való részvétele miatt. Az 1963. évi amnesztiával szabadult. Nyugdíjazásáig a KSH könyvtárában dolgozott. Nyugdíjas éve alatt munkáit rendezte, fordításokat vállalt, kisebb műveket publikált. 1976-ban Londonban jelentette meg a magyar hatóságok megkerülésével *A nemzetközi államközösség bénultsága és annak orvosságai* című művét angol nyelven. 1979. május 10-én halt meg Budapesten. Az Óbudai temetőben rendezett temetésén Kenedi János és Illyés Gyula mondott gyászbeszédet; ez volt az ellenzék első nyílt fellépése.” forrás: <http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/kislex/biograf/bibo.htm>. Utolsó letöltés: 2015. december 3.

¹²⁴ Antall József elhelyezkedéséről a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 64. o.

¹²⁵ 1956. október 30-tól részt vett a Petőfi Párt néven létrejövő Nemzet Parasztpárt újjászervezésében. 1956. november 3-tól államminiszter. Alakját szimbolikussá az tette a forradalom napjaiban, hogy 1956. november 4-én reggel, mikor Nagy Imréék már a jugoszláv követségre távoztak, ő a Parlamentben volt, és felhívást intézett honfitársaihoz és a világ közvéleményéhez. A Parlament épületét 1956. november 6-án hagyta el. Bibó István 1956-os szerepéről többek közt részletesen ld. Litván György: Bibó István 1956-ban. In: *Mozgó Világ* 27. évfolyam 12. szám. <http://www.epa.oszk.hu/01300/01326/00024/dec2.htm>. Utolsó letöltés: 2015. július 4.

Antall József szavai szerint nagyon visszavonultan él, de ugyanakkor megtudtam tőle, hogy találkozni szokott Bibó Istvánnal, akiről előadott véleménye nagyon pozitív.¹²⁶ Bár megjegyezte, hogy nem tartja valójában gyakorlati politikusnak, mert inkább elméleti ember és mint ilyen „nagyon jól meg tudja fogalmazni a problémákat”. Nagy elismeréssel beszélt Bibóról. Különösen Bibó tragédiájának tartja, hogy Bibó politikai elváratai visszaéltek Bibó nevével és munkáival és amiket Bibó írt, azt kiforgatták. Meglepő megjegyzése volt, hogy Bibónak az lett volna jó, ha gyakorlati politikai mozgásában velem társul. Amikor ezt cáfolni igyekeztem, akkor azt a megjegyzést tette, hogy nemcsak az ő véleménye, de másoké is, hogy „nem lengek ki”. Ezt azzal magyarázta meg, hogy „nem viszem tulzásba a dolgokat és le tudom vonni a fordulatok gyakorlati következményeit”.

Különben örömmel vette tudomásul, hogy újra Pesten vagyok és alkalmunk lesz találkozni. Ezzel kapcsolatban megállapodtunk abban, hogy felkeresem és alapos beszélgetést folytatunk.

A beszélgetés során megtudtam, hogy Göncz Árpáddal nem szokott találkozni. Helyzetéről nem tudott semmi újat.¹²⁷ Ezzel kapcsolatban elmondta, hogy véleménye szerint Bibónak az volt a politikai szerencsétlensége, hogy Göncz Árpáddal szervezkedett. Ugyanis ő a maga részéről Göncz Árpádot meggondolatlan embernek tartja, aki adott esetben hajlamos a „naiv és lobbanékony mozgásra”. Megjegyezte, hogy nem szívesen tartana vele szorosabb kapcsolatot.

A nemzetközi helyzetről azt jegyezte meg, hogy teljesen reménytelen dolog minden felelőtlen mozgás, mert „a világ feszült légkörben (sic!) a magyar kérdés teljesen lényegtelen probléma”. Szerinte a nyugat sokkal hamarabb hajlandó „lőni” Vietnámért, vagy akár egy új kérésért, de nem fog lőni Magyarorszáért.¹²⁸ Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy aki 56-ban nem győződött meg arról, hogy nyugatnak csak eszköz vagyunk, az nem politikus”, ezzel az egyik egyiptomi beavatkozásra utalt.¹²⁹ A nemzetközi helyzetet nagyon háborús hangulatnak tartja.

¹²⁶ Bibó István 1963-tól, börtönből szabadulása után nyugdíjazásáig a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárában dolgozott. Életéről részletesen ld. Huszár Tibor (vál.): *Bibó István (1911–1979). Életút dokumentumokban*. A felhasznált interjúkat készítette Huszár Tibor és Hanák Gábor. Budapest, 1995, 1956-os Intézet – Osiris – Századvég.

¹²⁷ Göncz Árpád 1963-ban a nagy amnesztiával szabadult a börtönből. Utána műfordítóként, íróként tevékenykedett. Ebben az évben, 1966-ban jelent meg műfordításában Ernest Hemingwaytől a *Vándorünnep*.

¹²⁸ Ugyanebben az évben Lyndon Baines Johnson amerikai elnök eltörölte a hadköteles korú felsőoktatási hallgatók automatikus szolgálathasztási jogát, így erősödtek a diákok körében a háborúellenes mozgalmak is. 1966. október 26–29 között Johnson látogatást tett Vietnamban. 1966 végére 425 300 amerikai tartózkodott Vietnamban. <http://www.lbjlib.utexas.edu/johnson/archives.hom/diary/1966/661026.asp>. Utolsó letöltés: 2015. július 4.

¹²⁹ Utalás az 1956-os forradalommal párhuzamosan zajló szuezi válságra. 1956. október 29-én robbant

De szerintem nem lesz háború, mert „a két nagy nem mehet bele háborús konfliktusba”.¹³⁰

Megemlítette érdeklődésemre, hogy nem kíván visszamenni tanítani. Jelenlegi munkahelyével meg van elégedve és esti iskolában tanít, ami kielégíti. Antall Józseffel való további találkozás véleményem szerint célszerű lenne, elsősorban a Bibó vonal miatt.

„Keleti”

Megjegyzés: Ifj. Antall József v. FKP tag Antal József miniszter fia, aki F. Dossziés.

Értékelés: Ifj. Antall József Bibó volt ellenforradalmi. államminiszter politikai ambícióival egyetért. Felhívja a figyelmet, hogy vissza kell vonulni, mert „közeleg október 23.”. És ilyenkor a rendszer „ideges”. Helyteleníti, hogy Bibót a nyugati rádiók népszerűsítik, valamint azt, hogy emlékeztetnek 56-ra. A nemzetközi helyzetben a „magyar kérdést” teljesen lényegtelen problémának tekinti. Olyan következtetést von le, hogy Bibónak a „gyakorlati” politika terén vele, vagyis az FKP-val kellett volna szövetkezni.

Intézkedés: A jelentésből 1 példány] Felhasználására átadunk Varró elvtársnak]-nak.

ki az ún. szuezi válság, amely a második arab–izraeli háború nyitánya volt. Ezen a napon az izraeli légerő bombázta Egyiptomot. Közvetlen előzménye, hogy Nasszer 1956 júliusában bejelentette az Egyetemes Szezi Csatorna Államosítását. Az egyiptomi állam ebből tervezte finanszírozni a hadseregfejlesztést és az asszuáni gát építését is, mindezt szovjet tanácsadók és katonai erő támogatásával. 1956. október 31-én Kairót és a csatornaövezetet angol és francia csapatok bombázták. November 3-ra az izraeli csapatok ellenőrzésük alá vonták a Gázai övezetet. Az ENSZ által szorgalmazott tűzszünetet mindkét fél kénytelen volt elfogadni 1956. november 6-án ennek elsőrendű oka az volt, hogy a nagyhatalmak érdekei kivételesen egybeestek: Washington az addigi brit és francia vezető szerepet akarta átvenni a gyarmati világban, Moszkva pedig közel-keleti befolyásának erősítésére törekedett.

¹³⁰ A Szovjetunió és USA.

Utasítás: Ifj. Antallal folytasson beszélgetést a gaz[dasági mechanizmus]-ról,¹³¹ a II. Kong[resszu]. irányelvekről, értékelje vele a bel- és külpolitikai helyzetet.¹³² Derítse fel, milyen kapcsolata Bibóval.

Bodor Ernő r[endőr].őr[na]gy.

Készült: 4 pl.

Nytsz. 3/6/2548

¹³¹ Az ún. új gazdasági mechanizmust 1968-ban vezették be. Lényegi elemei, hogy a gazdasági döntések születését az érdekelt helyekhez, a vállalatokhoz telepítette, csökkentette a központi tervgazdaság szerepét. A legfontosabb szabályozó az árrendszer lett, de megmaradt a központi árszabás és a dotáció. A reform az 1970-es évek elején lefékeződött, majd az ún. munkásellenzék hatására – mely Biszku Bélához kötődött – és az 1973-as olajválság hatásainak begyűrűzésével Magyarországra megszűnt. 1974-ben a reformhoz kötődő politikai vezetőket, többek között Nyers Rezsőt félreállították. Antal László: *Fejlődés kitérővel. A magyar gazdasági mechanizmus az 1970-es években*. Pénzügykutató Intézet, Bp., 1979., Hoós János: 1968 és a magyar gazdaságpolitikai alternatívák: gondolatok az új magyar gazdasági mechanizmus bevezetésének 40. évfordulóján. In: *Dimenziók éve – 1968* : 2008. május 22–23-án Budapesten rendezett nemzetközi konferencia előadásai / [szerk. Schmidt Mária]; [közread. a] XX. Század Intézet. – [Budapest] : XX. Század Intézet, 2008. 215–253. o., a szocialista időszak gazdaságtörténetéről átfogóan: Pető Iván – Szakács Sándor: *A hazai gazdaság négy évtizedének története, 1945–1985*. Bp., KJK, 1985., Kornai János: *A szocialista rendszer. Kritikai, politikai gazdaságtan*. HVG, Bp., 1993.

¹³² Az SZKP-nek a XXIII. kongresszusa ülésezett 1966. március 29. – április 8. között. 1966. november 28. és december 3. között pedig az MSZMP IX. kongresszusa, melyen elfogadták az új gazdasági mechanizmus bevezetését 1968-tól.

11.

„Keleti” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1966. december 20.

820/2-a /27/28

BM III/III-3osztály

a. alosztály

Szigorúan titkos!

1. sz. pld.

Adta: „Keleti” ü[gynök].

Vette: Bodor ör[na]gy.

Idő: 1966.dec.19.

Tárgy: dr. Antall József

JELENTÉS

Budapest, 1966. december 20.

Ügynökünk jelenti:

Dr. Antall József tanárral 1966. XII. 9-én találkoztam. Antal József jelenleg a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban dolgozik /I. Ker[ület]. Apród u[tc]a]. 1-3/

A beszélgetés során szóba hoztam előtte az új választójogi törvényt¹³³ és felvettem előtte, hogy lát-e ebben lehetőséget. Erre negatív választ adott. Véleménye szerint a „Hazafias Népfront jelölése biztosíték arra,¹³⁴ hogy csak szocialista gondolkodású emberek jöhetnek számításba.” Megjegyezte, hogy „akadnak, akik ezt az új törvényt a politikai kiszélesítésnek gondolják.” Ez azonban szerinte tévedés, mert „elképzeltetlen, hogy a rendszer feladja az egypártrendszer”.

A nemzetközi helyzet elmérgesedése véleménye szerint „aggasztó”. Megjegyezte, hogy apjának az a véleménye, hogy az „amerikaiak vietnámi háborúja” azzal a veszéllyel jár, hogy „addig szélesedik, míg egy egész földrész háborúja lesz”. Úgy véli

¹³³ Utalás az 1966. évi III. törvényre, az országgyűlési képviselők és tanácsagok választásáról. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8455>. Utolsó letöltés: 2015. július 4.

¹³⁴ A szocialista időszakban az országgyűlési választásokon képviselőjelöltek csak a Hazafias Népfront jelöltjeiként indulhattak, egy körzetben egy fő. Kivéve az 1985-ös választást, mely többes jelölést is biztosított. Szoboszlai György (szerk.): *Az 1985. évi országgyűlési választások politikai tapasztalatai*. Budapest 1985.

ugyanis, hogy ebben egész Ázsia érdekelt lesz”. Nem tudja elképzelni, hogy a szó szoros értelmében világháború legyen belőle. Megjegyezte, hogy az oroszok nagyon higgadt politikát folytatnak.

„Imponál” neki az a „tárgyilagos” és „türelmes” magatartás, amivel „ az oroszok a kínaiak buta viselkedését tűrik”. Egyébként „nagyon veszedelmesnek” tartja a kínaiak viselkedést. Félő – mondotta – hogy a kínaiak „háborút provokálnak ki”.

Az új gazdasági mechanizmus problémáját magától vetette fel. Véleménye szerint a „mostani fejlődés nagyon szimpatikus”, de problémája, hogy „a jelenlegi garnitúra meg tudja-e oldani? Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy „azok, akik eddig vezettek, alapos fordulatot kell végezzenek, hogy az új elvek szerint tudjanak vezetni”. Ebben azonban kételkedik és „kíváncsian” várja, hogy meglesz belőle. Hiányolja, hogy még mindig „sok előítélet uralkodik, ami miatt sokan kívülre rekednek, ami veszteség!” –

„Keleti”

Megjegyzés:

Dr. Antall József tanár. Antal József volt FKP. jobboldali politikus F. dosszién személyi figyelmet érdemel a nemzetközi helyzetről kapcsolatos véleménye.

Bodor Ernő r[endőr].őr[na]gy.

Készült: 3 pld/Mné.

Kapja: OD. 10706

MD.

Táj.

Nyt. sz.: 3/6-3349

12.

„Keleti” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1967. február 8.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
1 pld.

Adta: „Keleti” f[edő]n[evű] ügynök
Vette: Bodor Ernő ő[r]n[agy]
Tárgy: ifj. Antall József

Jelentés

Budapest, 1967. február 8.

„Keleti” jelenti:

1967. jan. 30-án Antall Józseffel beszéltem. A beszélgetés sok munkájára való tekintettel rövid ideig tartott.

Megtudtam tőle, hogy Göncz Árpád valóban olyan módon került be az Európa Könyvkiadóhoz dr. Hankiss után,¹³⁵ ahogy már jelentettem.

Szóbakerült a választás, amiről pozitív véleménye van. Megjegyezte, hogy a több jelölt közötti választási lehetőség „nagy lépés előre”. Apjának ugyanez a véleménye. Megemlítette, hogy érdemes lenne most már „aktívabbnak lennie, de nincs lehetőség a bekapcsolódásra”. Érdekes megjegyzése volt, hogy „ez nem a párton múlik elsősorban, hanem az Ortutay¹³⁶-féle társulásokon, akik félnek a szellemi konkurenciától”. Jellemzőképpen elmesélte egy esetét Ortutayval, ami több hónapig tartó levélváltásban merült ki és abból indult ki, hogy Ortutayról társaságban rossz véleményt mondott, amit visszamondtak Ortutaynak. Emiatt Ortutay feljelentéssel fenyegette, de több levélváltás után visszakozott.

Szerencsétlen helyzetnek tartja, hogy a párt politikáját olyan pártonkívüliek támogatják, mint Ortutay, Z. Nagy Ferenc, stb. Ezek nem tudnak a közvéleményben bizalmat ébresztetni. Pedig véleménye szerint erre szükség lenne, mert „nehéz idők

¹³⁵ Hankiss Elemér (1928–2015) az Európa Könyvkiadónál 1963–65 között dolgozott, az angolszász csoport főszerkesztője volt.

¹³⁶ Utalás Ortutay Gyulára (1910–1978). Néprajzkutató, politikus. Eredetileg kisgazdapárti, azonban 1947–1950 között már vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1958–1978 között az Elnöki Tanács tagja, 1964–1978 között a Hazafias Népfront alelnöke, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) elnöke (1964–78). Naplója megjelent 2009-ben: Ortutay Gyula: *Napló*. Pécs, Alexandra, 2009–2010.

következnek”. Nem tudja elképzelni, hogy a kínai fejleményekből „mi is lehet?”. Fél attól, hogy egy meggondolatlan lépés és háború lesz belőle. „Csodálom az oroszok higgadtságát”, mondta.

Alaposabb beszélgetést a közeljövőre beszéltünk meg, mert jelenleg vizsgáztatási időszak van és ideje nagyon foglalt. Az alaposabb beszélgetést ő is igényli.

„Keleti”

Megjegyzés: Ifj. Antall József tanár F. dossziés Antall József volt FKP képviselő fia. A jelentés hangulati szempontból érdemel figyelmet.

Bodor Ernő r[endőr]. ő[r]na]gy

Készült: 3 pld.

Nytsz. 3/6/336

121-813-4-922

13.

A Belügyminisztérium III/III-4. b. osztály vezetőjének levele
a BRFK Politikai Osztály Vezetőjének,
1967. április 13.

BELÜGYMINISZTERIUM

Szigorúan titkos!

III/III-4. b. osztály

11-2230/67

BRFK. Politikai Osztály Vezetőjének

Dr. Tihanyi Sándor [endör] Ezredes Elvtársnak!

Budapest,

Hálózati úton az alábbiak jutottak tudomásunkra:

„Tar Pál 1967. március 25. és 31. közötti időben Magyarországra látogatott.

Tar feleségével március 25-én érkezett Magyarországra, délután feltámadási szertartáson vett részt a Mátyás templomban, majd este 8 órakor megjelent Antalléknál feleségével együtt. Itt röviden itt tartózkodásának programjáról volt szó, majd néhány szóban említést tett arról, hogy a francia választások azt mutatják, hogy a politikában kétpártrendszer kezd Franciaországban is kialakulni, ami azonban nem felel meg a polgári parlamentáris váltogazdaságnak, mert a másik párt, illetve tömörülés erősen baloldali, sőt kommunista és ez nem vezeti helyes irányba a politikai életet.

Március 26-án rövid időre felkereste Antallt és felvitte autóval családját a Citadella étterembe¹³⁷, ahol családjának többi tagjával találkoztak.

Március 27-én családjával volt. Március 28-án este a Régi Országház című (sic!) vendéglőben vacsorázott Antall és felesége, egy másik barátja és felesége, valamint édesanyja társaságában. Itt arra a kérdésre, hogy mi a véleménye a hazai viszonyokról, kijelentette, hogy nagyon kedvezőnek látja a fejlődést, bár ez a haladás nem gyors, de őszi látogatása óta is szemmel látható. Felesége elbeszéléséből kiderült, hogy turistaútra készülnek július-augusztusban az USA-ba. Tavasszal ellátogatnak egy hétre még Angliába is. Felesége elmondotta azt is, hogy Tar bankos karrierjének következő állomása Hongkong, vagy Melbourne lesz.¹³⁸

Tar és Antall március 29-én vagy 30-án rövid autótúrát tett Visegrádra is.

Az előttem is ismeretes érdembeli beszélgetésre 31-én került sor a Budapest–Győr autótúton.

¹³⁷ A Gellérthegyen található, a szocialista időszakban elit vendéglátóipari helynek számító étterem.

¹³⁸ A várakozással ellentétben Brüsszelbe került.

Antall kérdésére, hogy mit csinál az emigráció, kijelentette Tar, hogy ilyen alig létezik, amit bizonyít az is, hogy a 10 éves évfordulóról¹³⁹ a megemlékezésen döntően az idegenlégióban szolgált magyarok vettek részt. Az ünnepség egy étteremben volt, de pl. még koszorúzás sem történt, ami pedig rangot ad az ilyen megemlékezéseknek. A megemlékezésen a francia kormány sem képviseltette magát. Emigráció szerinte nincs, mert nincsenek márkás emberek és a nagyhatalmaknak nem érdeke az ellentét, különösen a franciáké nem, hiszen a magyarokkal jó kapcsolatra törekednek. Azt értelmesebbek, akik megtalálták helyüket, beolvadtak és itt önmagára is gondolt és ezeknek nem érdeke, hogy karrierjük érdekében ugráljanak ilyen ügyekben.

Tar ezek után a szocialista országok fejlődését értékelte. Kijelentette, hogy nagyon szépen alakult a helyzet Csehszlovákiában és Romániában. Gomulka¹⁴⁰ legutóbbi megegyezését a keletnémet vezetőkkel csak belpolitikai sakkhúzásnak és nagyon rossz politikának minősítette, ami csak a püspöki kar levelére volt válasz, holott a püspökök említett levele az egyik legjobb megnyilatkozás volt a kelet-európai rendszer érdekében az utóbbi években.¹⁴¹

Antall ezután a román vezetők politikai manőverezéseit értékelte pozitív formában.¹⁴² Kifejtette, hogy a románok látszólagos Kína-barátsága elterelte igazi céljukról

¹³⁹ Az 1956-os forradalom 10. évfordulójára rendezett ünnepség.

¹⁴⁰ Wladyslaw Gomulka (1905–1982) lengyel kommunista politikus. A magyar–lengyel kapcsolatok szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy az 1956. június 28-i poznani munkásfelkelés hatására is visszatért a LEMP első titkári posztjára. Ekkor reformkommunistának számított, azonban ő volt az is, aki 1970-ben a gdanski munkásmegmozdulás résztvevőire lövetett. 1966. január 18-án Gomulka Budapesten volt hivatalos úton. 56-tal kapcsolatban részletesebben ld. Tischler János: *A lengyel október és az 1956-os magyar forradalom*. <http://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/szakirod/lengyels.htm>. Utolsó letöltés: 2015. július 4.

¹⁴¹ Stefan Wyszynski (1901–1981) lengyel bíboros volt az első kezdeményezője a németekkel való megbékélésnek. 1966-ban volt a lengyel államiság ezeréves évfordulója, mely a kereszténység 966-os felvételéhez kötődött. 1965 őszén a lengyel püspöki kar részt vett a vatikáni zsinaton, és tagjai elhatározták, hogy az évfordulós ünnepségekre meghívják a német papokat is. A németeknek írt levélben megígérték, hogy megbocsátanak nekik és kérték, ők is bocsássanak meg az esetleg őket ért sérelmekért: „Kezet nyújtunk Nektek, vagyis megbocsátunk, és Tőletek ugyanezt kérjük”. E szimbolikus gesztus nagy jelentőségű volt a lengyel–német kapcsolatok második világháború utáni történetében, a normalizálódási folyamatban. Wladyslaw Gomulka azonban Stefan Wyszynski lengyel bíboros útlevelét elvette, a papságot hazaárulónak minősítette és nem engedte be az évfordulós ünnepségekre VI. Pál pápát. Kovács István: *A lengyel '68*. http://www.multesjovo.hu/hu/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/1120/ Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁴² Ez érthető a szovjetellenes külpolitikára, amelynek ekkor még nem látható következménye volt az, hogy Románia beszüntette aktív részvételét a Varsói Szerződésben, így nem vettek részt az 1968-as csehszlovákiai bevonulásban és elítélték azt. A távolodás a Szovjetuniótól új diplomáciai utakat nyitott: tárgyalt Nicolae Ceausescuval a későbbiekben Richard Nixon (1969) és Jacques Chirac (1975) is. Kína és Észak-Korea is nyitott Románia felé. Tarján M. Tamás: *Nicolae Ceausescu lesz Románia államfője*. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1967_december_9_nicolae_ceausescu_lesz_romania_allamfoje/ Utolsó letöltés: 2015. július 5.

a figyelmet, ami nem volt más, mint olyan független politika űzése, melynek során elszakadnak döntően gazdaságilag a Szovjetuniótól. Ezt a nagy nyersanyagbázissal rendelkező Románia megtehetette. Másik tényező, hogy a nacionalizmus segítségével a nem kommunista román rétegeket is sikerült maguk mögé állítani. Fontos tényező még szerinte, hogy a párt sorai nem ritkultak meg az évek során az értékes elemektől, melyek értelmesek, szakemberek és jól ismerik a politikai harcokat és így jól tudják vezetni az országot.

Ezután tért ki Antall a hazai vezetők kritikájára. Elmondotta, hogy bár Kádár jóindulatú, nem ért szakmailag semmihez és ez nem megnyugtató. Kállai miniszterelnökkel kapcsolatban kifejtette, hogy egy félművelt újságíró, kevesebb jóindulattal, mint Kádár és inkább cinikus és romlott felfogású.¹⁴³ A vezetők valamennyiében a nemzeti érzést hiányolta. Nyers Rezsőt pozitívan értékelte, mint olyan személyt, aki ért bizonyos gazdaságpolitikai problémákhoz és nem véletlen, hogy az új gazdasági mechanizmus elveinek kidolgozásában fontos szerepe volt.¹⁴⁴ Ezután kitért a generációs problémákra is. Kifejtette, hogy az idősebb és vezetésben lévő személyeket csak a pénz érdekli, a fiatal generáció meglehetősen apolitikus. Hangsúlyozta a 30-40 évesek jelentőségét. Aláhúzta azonban, hogy ez a korosztály még nem rendelkezik komoly hatalommal. Hangsúlyozta, hogy az öregek hozzá nem értése eredményezte azt a gazdasági állapotot, melynek eredményeként az ország teljesen ki van szolgáltatva a Szovjetunióknak. A román vezetők független politikája a gazdasági önállóságon nyugszik, míg nálunk erről szó sem lehet. Ezt nehezíti még az is, hogy a párt sorait az elmúlt évtizedek harcai megritkították és nem a legértékesebb emberek maradtak meg. Ugyanakkor a fiatal párttag értelmiség is csalódott és harcba már nehezen vihető, míg a nem kommunisták is csalódottak, csak a Nyugatban (sic!) és így mindenki főleg a pénzszerzéssel foglalkozik. Tar megjegyezte, hogy az új vezetőknek is a pártból kell kinőnie és a magyar közgazdászokat pozitívan értékelte, különösen a tervezés területén. Elmondotta, hogy Antall értékelése is az ő nézeteit támasztja alá, mely szerint a kelet-európai országok mint a kerékpáros versenyen, bolyban haladnak. Ha valaki lemarad, az a többinek is rossz és ez a szemlélet fogja

¹⁴³ Kállai Gyula (1910–1996) 1965–67 között a Minisztertanács elnöke volt. Ő volt az, aki tárgyalta a deportált Nagy Imre-csoporttal Snagovban, és elsőként emelt szót Nagy Imre és társai bíróság elé állítása mellett. 1958–1961 között szerkesztette a Társadalmi Szemlét, mely a párt elméleti-ideológiai folyóirata volt. <http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/kislex/biograf/kallaigy.htm> Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁴⁴ Nyers Rezső (1923–) politikus volt az új gazdasági mechanizmus meghatározó alakja. 1962-től a KB gazdaságpolitikai titkára és a KB Államgazdasági Bizottságának elnöke, később a KB Gazdaságpolitikai Bizottságának és a KB Közgazdasági Munkaközösségének elnöke. 1974-ben félreállították. Az MTA Közgazdaság-tudományi Intézetének igazgatója, majd 1981-től tanácsadója volt. 1976-tól a Közgazdasági Szemle szerkesztőbizottságának elnöke. <http://1956.mti.hu/Pages/WiW.aspx?id=1064> Utolsó letöltés: 2015. július 5.

azt eredményezni, hogy Magyarországon is jelentős gazdasági fellendülés fog mutatkozni. Persze itt minden lassan megy, és ez eltarthat néhány évtizedig is. Ismerve a magyar statisztikai adatokat, mondotta, hogy a 4%-os fejlődés lassú, de bízni kell a gyorsabb fellendülésben. Elválásunk után Győrben mondotta még Antall, hogy Tar már francia, aki magyarbarát. Döntően másként szemléli a dolgokat, mert kívül van.

Tartól történt elválásunk után több órát beszélgettünk Antall Józseffel, melynek lényege a következő volt:

Egyéni fejlődési lehetőségeinket taglalva kifejtette, hogy **ő már tudós nem lehet, csak politikus**. Mivel erre nincsenek adva jelenleg a lehetőségek, viszont az általános politikai fejlődés pl. egy kínai–szovjet ellentét, vagy valamilyen más szituáció, megteremthet egy új lehetőséget, arra fel kell készülni. A lassú fejlődés is eredményezhet azonban olyan állapotokat kb. 10 év múlva, és ebben a Tarral folytatott beszélgetés is megerősítette, hogy a mostani 35-40 évesek generációja éppen akkorra éri el politikai cselekvőképességének legjobb formáját. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha erre a lehetőségre kellőképpen felkészülünk. A felkészülés módja a jelenlegi helyzet állandó értékelése, analizálása és jobb formák kidolgozása. Éppen a tulajdonviszonyokkal kapcsolatban említette, hogy nyilvánvalóan nem lehet személyi kézbe adni a gyárakat, de a külföldi tőkebehatolás eredményeként kialakulhat egy új burzsoázia is, amely nagyon egészséges lenne.

A felkészülés fontos része megfelelő kisemberekkel történő kapcsolatkiépítés, mégpedig olyanokkal, akik teljesen tiszták maradtak politikailag, vagyis nem lesznek párttagok és nem kompromittálják magukat. A kulcsemberekkel kapcsolatban kifejtette, hogy új munkahelyemen ipari kérdésekben én is kulcsemberek lehetek és ő ebből a szempontból számít rám. Elmondotta, hogy egy árnyék-kormányt kell szervezni, és ebben az ipari szakember az ő ismeretségi körében kevés. Ebből a szempontból tehát nekem különösen fontos szerepem volna, és ezért minél többet kell tanulnom az elkövetkező időben”.

Budapest, 1967. április 13.

Kiss József r[endőr] alez[redes].
osztályvez[ető]

Dr. Horváth József r[endőr] ő[r]n[agy].
alosztályvez[ető]

4-227/520

14.

„Kiss I.” fedőnevű ügynök jelentése Antall Józsefről,
1967. június 13.

ÁBTL – 3.1.5. – O – 14820/2-a /35-36

Budapesti Rendőrfőkapitányság

Politikai Osztály III/b. csop.

Szigorúan titkos!

Adta: „Kiss I.” f[edő]n[evű]

Vette: Cecó ő[r]n[agy].

Hely: „Farkas” f[edő]n[evű]. ü[gynök] lak[ás]¹⁴⁵

Tárgy: Antall József F.d.szem.

JELENTÉS

Budapest, 1967. június 13.

Feladatomban volt Antall Józsefnél Tar Pál hazalátogatásával kapcsolatban informálódnom. Feladatomban megfelelően jelentem:

Hétfőn délben 12 h-kor mentem el az Orvostörténeti Múzeumba. Még az utca sarkán jártam, mikor Antall kijött a kapun egy kolléganőjével, integettem neki. Megvárt. Előreküldte kolléganőjét, a KIOSZ-ba mentek ebédelni. Mondtam, hogy erre jártam, jöttem megkeresni őket. Mondta, hogy Pataki Zoltán, volt angol tanárom éppen Sopronban van, ő pedig ebédelni megy, utána pedig temetésre. Alig 5 percet beszélgettünk, míg a KIOSZ-ig elkísértem.¹⁴⁶ Ennek nagyrésze általános hogylét kérdésekkel telt el. Megkérdezte, ismerem-e egy Szeberényi nevű fotóst, az MTI-nél.¹⁴⁷ Mondtam, nem. Elmondta, hogy tanítványa volt és van-e mód arra, hogy készülő természetfilmjeinknél ő az MTI részéről fotózhasson.¹⁴⁸ Mondtam, hogy van. Erre azt mondta, hogy a mai rendszer legjobban a 25-50 év közötti korosztálytól fél, és ha ez a zsidó

¹⁴⁵ Az állambiztonság által használt lakásoknak két típusa volt: konspirált lakás és találkozási lakás. Részletesebben ld.: Tabajdi Gábor: *Kis állambiztonsági topográfia. Titkos lakások Budapesten. 1956-1978.* In.: Betekintő 2010/4. sz. <http://www.betekinto.hu/node/30>. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁴⁶ A KIOSZ a Semmelweis Orvostörténeti Múzeummal szemben az egykori Casino helyén levő étterem volt, a múzeum dolgozóinak kedvenc helye. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁴⁷ Magyar Távirati Iroda

¹⁴⁸ Helyesen: Szebellédy Géza fotós (1941–2012). Antall József tanítványa a Toldy Ferenc Gimnáziumban, a „Képek a gyógyítás múltjából” című kötetbe ő szerkesztette a képeket. Szintén részt vett az Antall József élete képekben című 1994-es kötet szerkesztésében is. Antall József – Szebellédy Géza: *Képek a gyógyítás múltjából.* Semmelweis Orvostörténeti Múzeum. Corvina Kiadó, Bp., 1973., Antall Péter – Szebellédy Géza: *Antall József élete képekben.* Békéscsaba, Tevan, 1994.

társaság össze tud tartani, mi rendes emberek is mutassuk meg, hogy mi is össze tudunk tartani, segítsük egymást. Kérdezte, hogy Szeberényi felhívhat-e telefonon és hivatkozhat-e rá. Mondtam, hogy igen. Mondta, hogy megy ebédelni, de szeretne velem egy kicsit összeülni beszélgetni hosszabb ideig.

Mondtam, hogy amint vidékről visszajövök, felhívom.

„Kiss”

Értékelés:

A jelentés egyoldalú, nem ellenőrzött, op[eratív] szempontból értékes. Az ü[gynök] feladatát csak részben tudta végrehajtani, mivel Antall kitért egy hosszabb beszélgetés elől. Az ü[gynök] magatartása helyes volt, mikor segítséget ígért Antall kapcsolatának a fotózáshoz.

Feladat:

Antall megígérte az ügynöknek, hogy szeretne vele hosszabb ideig elbeszélgetni őszintén. Itt feltehetően Antall arra célzott, hogy Tar Pál disszidens közös ismerősük Budapesten járt, és ezt Antall az ügynök előtt eltitkolta.

Az ügynököt kioktattuk arra, hogy ha Antall célzást tesz arra, hogy Tar Budapesten járt, legyen sértődött, kérjen magyarázatot Antalltól. Hivatkozzon arra, hogy Ő és Tar igen jó viszonyban voltak. Érthetetlen előtte Tar viselkedése.

Cecó Imre r[endőr] ór[na]lgy.

Készült: 2 pld.

1 pld. - M.d.

1 pld. – Antal „F” d.

Gé: VBné

15.

A Belügyminisztérium III/III-4. b. osztály levele
BRFK Politikai Osztály vezetőjének,
1967. október 24.

BELÜGYMINISZTERIUM

III/III-4. b. osztály

Szigorúan titkos!

DR. TIHANYI SÁNDOR r[endőr] ezredes Elvtársnak
BRFK Politikai Osztály Vezetőjének!

Helyben

Hálózati úton az alábbiak jutottak tudomásunkra Antall Józsefről:

„Polgári nézeteit bizonyítja a polgári demokrácia elfogadása mint egyetlen politikai megoldás, bárhol legyen is az. Ennél fejlettebb nincs szerinte. Polgári ideológiai nézetei filozófiailag nincsenek megalapozva csak közgazdaságilag. Termelni csak kapitalista módon lehet, mert a szocializmus csak az elosztás társadalma. De ha nincs mit elosztani? Mert nincs termelés. Szerinte az új gazdasági mechanizmus is őt igazolja.

Nézetei nem változtak, és az utóbbi időben új köntösben jelennek meg. Az új köntös abban nyilatkozik meg, hogy látszatra elfogadja a marxizmust, de ugyanakkor lényegében támadja. Így pl. a kiegyezésről írt tanulmányai azon címen, hogy Eötvös nézeteivel szaporította a kialakult felfogást, lényegében nacionalista szemléletű támadás volt a marxi kiegyezés elmélet ellen.¹⁴⁹

A marxizmus Antall számára olyan eszköz, amivel visszaüt, ha tud.(sic!) Tekintélyét apja politikai múltja, jelenleg is meglévő elfogadható életszínvonala, és mint történész, alapos munkastílusa adja. Antall nagyon precíz a munkájában, kutatásaiban.

Tekintélye van a történészek között a fiatalok, ill. az ő korúaknál, valamint olyan személyek között, akiket alapos és jól informáltsága lenyűgöz. Így sok tanítványa körében.

¹⁴⁹ Antall József: Eötvös József politikai hetilapja és a kiegyezés előkészítése. In: *Modell és valóság I.* szerk. Soós Kálmán, Antall József Tudásközpont, Bp., 2015. 37–73. o. Eredeti megjelenési hely: Magyar Könyvszemle 1963. 1–2. 100–107. o., Századok, 1965. 6. 1099–1129. o.

Új köntösnek számít és egyben hatósugara is a hibafeltárás. Ma szabad beszélni a hibákról még neki is, tehát beszél. Mivel érvei logikusak, így széles területen tud érvényt szerezni a hibás hiba (sic!) feltárásának, vagy a tényleges hibának is. Hatósugara ott van, ahol a hibákat szívesen hallgatják. Történész értelmiségiek, tanárok, /Jurányi utcai esti tagozat/, múzeumi dolgozók, stb... és tanítványai körében. Régi Toldi és Eötvös tanítványok.

-2-

Antall egész lényegét ugyanakkor áthatja annak tudata, hogy ő valami különösen fontosat csinál, éppen ezért ő nagyon fontos ember. Nagy adag nagyképűség, egoizmus jár együtt ezzel a gondolkodással. Ugyanakkor roppant magabiztos és tételei általában szerinte a legjobbak. Csak egyszer tévedett, amikor nem disszidált 56-ban. A polgári szemléletű gondolkodást onnan jobban tudná táplálni, és ugyanakkor jobban élne egyénileg.”

Budapest, 1967. október 24.

Kiss József r[endőr] alez[redes]
osztályvezető

Dr. Horváth József r[endőr] ő[r]na]gy.
alosztályvezető

K: 3 pld.

1 pld. címzett

1 pld. lerakva

K:RJ/SzZs

4-227/...

16.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b csoportjának jelentése az alkalmazott 3/a rendszabály értékeléséről
1968. január 15.

ÁBTL – 3.1.5. – O – 14820/2-a /39-40-41
BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
POLITIKAI OSZTÁLY
III/b csoport

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: Alkalmazott 3/a rendszabály¹⁵⁰ értékeléséről

JELENTÉS

Budapest, 1968. január 15-én.

1967. november 15-től december 15-ig 3/a rendszabályt alkalmaztunk ifj. Antall József „Figyelő Dossziés, államellenes összeskűvés alapos gyanúja miatt operatív feldolgozás alatt álló tanár lakásán.

A 3/a rendszabálybevezetésén keresztül a következő adatok jutottak birtokunkba:

Személyek tekintetében:

Kompromittált kapcsolatok:

– Dr. Fery Tibor / Bp.1900. Laky Szerén/, eredeti foglalkozása jogász, a felszabadulás után segédmunkásként dolgozott, jelenleg nyugdíjas. Apja csendőr ezredes volt, akit a Tanácsköztársaság idején mint ellenforradalmárt kivégeztek. Felesége 1966. jan. 15-től 1967. december 1-ig az USA-ban tartózkodott, ahol két disszidált gyermekük él.

Dr. Fery az antidemokratikus elemek nyilvántartásában, mint volt miniszteri tanácsos, az Etlközi Szövetség, a Júniusi Bajtársi Szövetség tagja, a Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa szerepel.¹⁵¹ A BRFK. Pol. O. Ter. Alosztálya Figyelő Dossziés-ként ellenőrzés alatt tartja.¹⁵²

¹⁵⁰ 3/a rendszabály: telefonlehallgatás. Bikki István: A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között. In: Betekintő 2010/1 http://epa.oszk.hu/01200/01268/00013/bikki_istvan.htm. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁵¹ Etlközi Szövetség (EX): „Gömbös Gyula katonatiszt által 1919 novemberében alapított bajtársi egyesület. Titkos tagjai számos egyéb ellenforradalmi szervezetbe beépültek, és befolyással rendelkeztek a II. világháború végéig.” <http://www.hdke.hu/tudastar/enciklopedia/fogalom?title=e>. Utolsó letöltés: 2015. július 5. Nemzetvédelmi Kereszt: 1940-ben a kormányzó által alapított kitüntetés. <https://deckersmilitaria.files.wordpress.com/2013/11/nved01.pdf>. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁵² Id. Antall József barátja volt. Kapronczay Károly szíves közlése.

– Horthy József /Jászberény, 1931. Nagy Teréz:/, eredeti foglalkozása tanár, jelenleg a Hírlap Kiadó és Terjesztővállalat szerkesztője.

Az antidemokratikus elemek nyilvántartásában, mint „antibolsevista ifjúsági mozgalom” tagja szerepel. Tevékenységért 1946 novemberében a Jászberényi Rendőrkapitányság internálta. Az ellenforradalom idején a Haltenyésztési Kutató Intézet Forradalmi Bizottmány Elnöke volt. Külföldi kapcsolatai között több volt ellenforradalmár, disszidens szerepel. A BRFK. Pol. O. Ter. Alosztálya Figyelő Dossziésként ellenőrzés alatt tartja.¹⁵³

-2-

– Matuz Károly /Bp.1932. Oszkó Mária/, vegyész mérnök. Az antidemokratikus elemek nyilvántartásában az „Egyetemi Forradalmi Bizottmány” tagjaként szerepel.¹⁵⁴

Egyéb kapcsolatok:

– Kriskó Béláné szül. Bruchánszky Magdolna / Bp.1944., Ádám Anna/ gyors- és gépiró foglalkozású, a XIX. ker. Cipész KTSZ alkalmazottja, célszemélyünk tanítványa.¹⁵⁵

– Klenk Vilmos /Szeged, 1927. Biczók Julianna/ eredeti foglalkozása gépészmérnök, jelenleg az Országos Találmányi Hivatal főmérnöke.

– Ravas Csaba /Érd, 1933. Szlávi Margit/ geológus, az Országos Geológiai Kutatóintézet alkalmazottja.¹⁵⁶

– dr. Riskó Tiborné szül. dr. Harkó Viola /Debrecen, 1922. Molnár Ilona/, eredeti foglalkozása tanár, jelenleg a Tudományos Akadémia munkatársa.¹⁵⁷

– Szebellédy Géza /Bp. 1941. dr. Gaál Józsa/ fotóriporter, az MTI Sport és Kulturális rovatánál dolgozik. Édesapja a felszabadulás előtt hivatásos alezredes volt.

¹⁵³ Helyesen: Horti József. 1958-ban kirúgták a Toldy Ferenc Gimnáziumból, két évig az országos Ideg- és Elmeorvosintézet kertjében volt segédmunkás. Később a Természet Világa főszerkesztője volt. Kapronczay Károly szíves közlése. Ő megtagadta az állambiztonsági szolgálattal az együttműködését – ezért is távolították el. Erről részletesen ld. Rainer (2008) 131–132. o.

¹⁵⁴ Eredetileg gyógyszerész volt, de gyógyszerésztörténettel foglalkozott, így gyakran járt be a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumba. Amiatt, mert részt vett az 1972. március 15-i megemlékezésen, őrizetbe vették. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁵⁵ Antall József a Jurányi utcai Dolgozók Esti Gimnáziumában tanította, szerény körülmények között élt, két gyermekét egyedül nevelte, Antall József gépelési munkát adott neki az Orvostörténeti Közleményekben.

¹⁵⁶ Szintén a Budapesti Piarista Gimnázium diákja volt, azonban nem Antall József osztálytársa. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁵⁷ 1967-től a Semmelweis Orvostudományi Múzeum és Intézet Török utcai könyvtárának vezetője. Korábban az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszékének adjunktusa volt, ott ismerkedett meg Antall Józseffel, mikor Antall könyvtár szakra járt. Kapronczay Károly szíves közlése.

- dr. Szentgyörgyi István /Szikszó, 1907. Nizvelt Hermina/ orvos foglalkozású, az ORFI dolgozója, polgármester h[elyettes], ellenforradalmár volt, 1957. X. 21-től ref.a. állt.¹⁵⁸
- ifj. Szentgyörgyi István /Bp. 1941. Kerekes Ilona/, eredeti foglalkozása tanár, jelenleg újságíró, az „Élet és Tudomány” Szerkesztőségének alkalmazottja.¹⁵⁹
- Varga Bálint /Bp. 1941. Nasser Piroska/ eredeti foglalkozása tanár, jelenleg újságíróként dolgozik.¹⁶⁰
- Wein Tibor /Bp. 1926. Fejér Eugénia/ vegyészmérnök, jelenleg a Szerves Vegyipari Kutató Intézet alkalmazottja.

Ifj. Antall József a felsorolt személyekkel a 3/a rendszabály adatai szerint bizalmas kapcsolatban áll. Beszélgetéseikből arra lehet következtetni, hogy egymás családi és egyéb körülményeit jól ismerik. Kölsönösen látogatják egymást munkahelyeiken. Célszemélyünk „kényesebb” témák alkalmával rendszerint arra hivatkozott kapcsolatai előtt, hogy „ezekben az ügyekben” személyes beszélgetést folytatnának az intézetben.

Megállapítható, hogy célszemélyünk, illetőleg a felsorolt kapcsolatok részéről kölcsönös támogatás /egyetemre való felvétel, magasabb beosztásba való kinevezés stb./, tekintetében egymást a legmesszebbmenőig és minden lehető módon támogatásban részesítik. Erre utal az a körülmény is, hogy dr. Riskó Tiborné központi pártszerveknél és a Művelődésügyi Minisztériumnál lévő kapcsolataira hivatkozva kijelentette célszemélyünknek, hogy „mindent el fog követni igazgatói kinevezéséhez”.¹⁶¹

Ifj. Antall József fenti kapcsolataival folytatott többszöri beszélgetés alkalmával konkrét ellenséges kijelentéseket nem tett. Ugyanakkor félmondatokban, kellő körülírással utalt például a pedagógusok és tudományos területen dolgozók meg nem értésére, semmibebevételére, s anyagiak vonatkozásában olyan kijelentéseket tett, mi szerint „bár nélkül akarják, hogy alkossál”.(sic!)

¹⁵⁸ Ekkoriban nem orvosként dolgozott, hanem eredetileg jogászként, 1956-os forradalombeli szerepvállalása miatt rendőri megfigyelés alatt, elhelyezkedni csak raktárosként tudott az ORFI-ban. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁵⁹ Antall József tanítványa a Toldy Ferenc Gimnázumban, eredetileg gyógyszerész, majd tudományos munkatársa a Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeumban. 1969-ben az Alkaloida Győrben gyógyszerpropaganda osztály vezetője, majd a CIBA GEIGY Zrt. magyarországi képviselője. Nyugat-Németországba disszidált, 1990-ben hazajött, 1992-ben meghalt. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁶⁰ Antall József tanítványa volt a Toldy Ferenc Gimnáziumban, mezőgazdasági lapnál dolgozott újságíróként. Kapronczay Károly szíves közlése.

¹⁶¹ Antall József 1974-től lett megbízott igazgatója, 1984-től főigazgatója a Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeumnak.

A 3/a anyagokból kitűnik, hogy célszemélyünk és Szebellédy Géza fotóriporter / Szebellédy 1956-ban ifj. Antall tanítványa volt a Toldy Gimnáziumban/ naponként találkoznak az Orvostörténeti Intézetben.

Szebellédy Géza eddig nem tisztázott célból minden szombaton kölcsön adja lakását célszemélyünk részére. A 3/a anyag szerint az egyik ilyen alkalommal ifj. Antall anyagokat vitt a lakásra, amelyeket közlése szerint ott kívánta „feldolgozni, elrendezni”.

Még nem ellenőrzött jelentősebb kapcsolatok:

– Jeszenszky Géza Bp. V. ker. Károlyi Mihály u. 3. sz. alatti lakos.

A 3/a adatai szerint Jeszenszky eddig nem ellenőrzött tárgyú anyagokat fordít célszemélyünk részére. Az egyik beszélgetésükből megállapítható, hogy ifj. Antall „történelmi” művét angol nyelven kívánja megjelentetni, s ennek sürgős átírására és javítására kéri Jeszenszkyt.

– Héjkeleti Lászlóné, Bp. V. ker. Károlyi Mihály u. 4. sz. alatti lakos.

Adatok szerint a különböző idegen nyelvre lefordított műveket Héjkeletinél különleges eljárással dolgozza fel ifj. Antall részére.

Megjegyzés: A 3/a rendszabály alkalmazása során célszemélyünket több alkalommal hívták az ellenőrzéssel megbízott hálózatok. E beszélgetések során pl.: „Káta” fn. ügynök előtt olyan kijelentéseket tett, hogy „ennyiért akarsz te ezeknek dolgozni?...”

Véleményem szerint helyesebb, ha maradsz a jelenlegi munkahelyeden /üzletkötő, külföldre jár/, mert ez számunkra sokkal célravezetőbb.”

A fent említett beszélgetésekről a hálózatok mindenkor pontosan számoltak be.

Javaslat: Korábbi hálózati jelentések, a jelenlegi adataink alapján szükségesnek látszik, hogy Antal munkahelyén 3/e rendszabályt alkalmazzunk és titkos kutatást folytassunk le.¹⁶²

Glózik János
r[endőr] h[a]d[na]gy.

Készült: 1 pld.-ban

Kapja: 1 pld.-ban „F” d.

Nyt. sz.: 48/49 – 1968

Sz. E.

¹⁶² 3/e rendszabály: szobalehallgatás. Bikki István: A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között. In: Bete-kintő 2010/1 http://epa.oszk.hu/01200/01268/00013/bikki_istvan.htm. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

17.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály III/b csoportjának jelentése ifj. Antall József F dossziés ügyében, 1968. február 19.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
POLITIKAI OSZTÁLY
III/b. csoport

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: Ifj. Antall József „F”-dossziés ügyében

JELENTÉS

Budapest, 1968. február 19-én

Ifj. Antall József /Pestújhely, 1932, Szűcs Irén/ értelmiségi származású, büntetlen előéletű, 1960-ig a „Toldy Ferenc” Gimnázium magyar–történelem szakos tanára, 1960-tól főállásban az Orvostörténeti Intézet könyvtárosa, 1964-től az intézet megbízott igazgatója,¹⁶³ másodállásban 1960-tól a Jurányi utcai Dolgozók Esti Gimnáziumának magyar–történelem szakos tanára, Bp. V. Károlyi Mihály u. 4-8 sz. alatti lakosra ellenforradalom alatti tevékenysége miatt 1963-ban nyitottunk figyelő-dossziét.

Értelmiségi családból származik. Apja a felszabadulás előtt BM. miniszteri államtitkára és a Kisgazda Párt vezetője volt, jelenleg nyugdíjas.

Ifj. Antall József az ellenforradalom alatt az „Eötvös” Gimnázium „Forradalmi Bizottságának” egyik vezetője volt. A gimnázium diákjaiból fegyveres csoportot szervezett az újjáalakult Független Kisgazdapárt V. kerületi székházának védelmére.

1957 elején az „Eötvös” Gimnáziumból áthelyezték az I. kerületi „Toldy Ferenc” Gimnáziumba, ahol 1957. október 23-án az ellenforradalom egyéves évfordulójára néma tüntetést szervezett, és ezt követően kezdeményezésére a tanulók nyilvánosan elégették orosz nyelvű tankönyveiket. Cselekménye miatt nem vonták felelőségre.¹⁶⁴

¹⁶³ 1974-től volt megbízott igazgató.

¹⁶⁴ De, ez a részlegesen kitalált eseménysor alapozta meg végleges eltávolítását a Toldy Ferenc Gimnáziumból. Az 1956 utáni eljárásokra jellemző volt a konstruáltság, vagyis valós események elferdítése az eljárásban, szemben az 1950-es évek koncepciók pereivel, amikor a perbe vontak olyat is elismertek, amit nem tettek meg egyáltalán.

Ifj. Antall József „F”-dossziés személyt „Káta”, „Kiss” és „Egri” fn. ügynökön keresztül folyamatosan ellenőrizzük. Az ügynöki úton keletkezett adataink szerint ifj. Antall ellenséges beállítottságú, kapcsolatai is hasonló politikai beállítottságú, főleg tanár foglalkozású személyekből állnak. (...) ¹⁶⁵

Többoldalúan ellenőrzött adataink szerint Ifj. Antall kapcsolatot tart Tar Pál volt ellenforradalmár tanárral, aki 1957-ben disszidált és jelenleg a francia, illetőleg amerikai emigráció **vezetőivel kapcsolatban sem** ¹⁶⁶. Tarr 1967 tavaszán magyarországi látogatása során megbeszélést folytatott Antall-lal. Ennek során értékelte a bel- és külpolitikai helyzetet. Értékelésük szerint a rendszerváltozás feltételei Magyarországon kibontakozóban vannak, és ezt figyelembevéve különböző tervekkel dolgoztak ki tevékenységükre vonatkozóan.

Ifj. Antall többoldalúan ellenőrzött adataink szerint kapcsolatot tart még:

- Jeszzenszky Géza a XI. kerületi 12 évfolyamos iskola magyar–történelem szakos tanárával, aki Antall tanítványa volt, részt vett a „Toldy Ferenc” gimnáziumban lezajló ellenforradalmi cselekményekben, apai ágon földbirtokos származású, a BM.III/II-2 Osztálya 1960-ban kémgyanús tevékenység miatt ellenőrzés alatt tartotta.
- Horthy József tanár jelenleg a Hírlap Kiadó és Terjesztő Vállalat szerkesztője, 1956-ban ifj. Antall tanártársa volt a „Toldy Ferenc” Gimnáziumban, ¹⁶⁷ 1946-ban Jászberényben „antibolszevista” ifjúsági mozgalom tagja volt, 1956-ban a Haltenyésztési Kutatóintézet „Forradalmi Bizottság” elnökeként tevékenykedett.
- Dr. Szentgyörgyi István nyugdíjas tanár, 1940-ig Érsekújvár polgármester-helyettese volt, az ellenforradalom előtt rendszeresen részt vett a „Petőfi-kör” vitáin, 1956 november 4-e után sztrájkra uszított, izgató kijelentéseket tett, szervezte a parasztpártot és a „Munkáspártot”.
- Dr. Turi Tibor eredeti foglalkozása jogász, felszabadulás után segédmunkásként dolgozott, jelenleg nyugdíjas. 1939-ben belépett az „Etelközi Szövetség”-be, tagja volt a „Júniusi Bajtársi Szövetség”-nek, Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa.
- Ifj. Antall József további, operatív szempontból jelentős kapcsolatainak felderítésére külső figyelmet kértünk. A figyelés során korábbi adatainkkal egyezően megállapítást nyert, hogy célszemélyünk rendszeresen folytat önellenőrzést.

Glózik János r[endőr] h[a]d[na]lgy.

¹⁶⁵ Egy mondat ki van satírozva.

¹⁶⁶ Kézzel van beleírva a vastagon szedett rész.(sic!)

¹⁶⁷ Antall József 1957. április 1-jétől tanított a Toldy Ferenc Gimnáziumban.

Készült: 1 pld.

Kapja: „F”-dossier

Nytsz: 48/_____1968.

Kép/Sz. E.

18.

A Belügyminisztérium III/III-3. osztályának jelentése
ifj. Antall József ügyében,
1968. február 21.

BELÜGYMINISZTERIUM

III/III-3. osztály

SZIGORÚAN TITKOS!

11-12/7.

Tárgy: Ifj. ANTALL JÓZSEF ügye

JELENTÉS

Budapest, 1968. február 21.

Ifj. ANTALL JÓZSEF budapesti lakos Kádár Elvtárshoz és Miniszter Elvtárshoz 1968. február 10-én küldött beadványaiban felvetett „zaklatásokat” megvizsgáltam.¹⁶⁸ Az ellenőrzés alapján jelentem:

Ifj. ANTALL JÓZSEF 36 éves, szakképzettsége: tanár, jelenleg az Orvostörténeti Intézet könyvtárosaként van állásban,¹⁶⁹ nős, 2 gyermeke van, pártonkívüli, büntetlen előéletű, budapesti lakos.

Apja felszabadulás előtt a Belügyminisztériumban osztálytanácsos volt. 1945-től az FKP. képviselőjeként aktív politikai tevékenységet fejtett ki. Jelenleg nyugdíjas.

Ifj. ANTALL JÓZSEF iskoláinak elvégzése után az „Eötvös” Gimnáziumba került, magyar-történelem szakos tanárnak. Az ellenforradalom alatt az „Eötvös” Gimnázium „Forradalmi” Bizottságának egyik vezetője volt. A gimnázium diákjából fegyveres csoportot szervezett, az ellenforradalom alatt újjáalakult FKP.V. kerületi székházának védelmére.

1957 év elején áthelyezték a „Toldy Ferenc” Gimnáziumba, ahol 1957. október 23-án az ellenforradalom évfordulójára néma tüntetést szervezett. Kezdeményezésére a tanulók nyilvánosan elégették az orosz nyelvtankönyveiket.

Ellenforradalmi tevékenysége miatt eljárás ellene nem folyt. 1960-ban azonban a tanári pályáról kizorítást nyert. Ettől kezdve dolgozik az Orvostörténeti Intézetnél, mint könyvtáros és a Jurányi utcai Gimnázium esti tagozatán másodállásként órákat ad.

Ifj. ANTALL JÓZSEF ellenséges nézeteket valló személy. Kapcsolatai főleg hozzá hasonló politikai beállítottságú személyek. 1963-ban a BRFK Politikai Osztály ellen-

¹⁶⁸ A levelet ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 67–69. o.

¹⁶⁹ 1964-ben tudományos kutatónak vették fel, és még abban az évben kinevezték igazgatóhelyettesnek.

forradalmi tevékenységét figyelembevéve Figyelő-dossziét nyitott nevezettre. 1967-ben kapcsolatba lépett TAR PÁL volt ellenforradalmárral, akivel együtt tevékenykedett az FKP-ban 1956-ban. Tar Pál felelősségrevonás elől 1956 decemberében nyugatra szökött, és Franciaországban telepedett le. Aktív tagja az emigrációnak. 1967-ben tett első hazalátogatása alkalmával személyes kapcsolatot létesítettek.

1967. november–december hónapban szorosabb ellenőrzése során megállapítást nyert, hogy:

- Jobboldali személyekkel tart fenn kapcsolatot, azokkal konspirált találkozókat folytat. Kapcsolatuk jellege azonban nem tisztázott.
- Ellenséges beállítottsága változatlan.

A fentiek tisztázása és dokumentálása érdekében a BRFK. Politikai Osztálya 1968. február 8–13. között külső figyelést alkalmazott. A figyelést végző elvtársak február 10-én írott jelentésükben jelentették, hogy nevezett KLEINK VILMOS tanár, budapesti lakos kapcsolatát megbízta ellenfigyeléssel, ugyanakkor önellenőrzést is folytatott.¹⁷⁰ A figyelés felfedéséről közölt alapos gyanú ellenére a figyelést tovább folytatták. Ennek tudható be, hogy az 5 napos figyelés során érdemleges operatív adatokat nem sikerült megállapítani. A figyelést egyébként 10 napra tervezték, és fontosabb feladatok miatt megszakították és csak később kívánják folytatni.

Összefoglalva: Ifj. Antall József beadványában megjelölt időben tehát valóban fennállt külső figyelése. A dekonspiráció felmerülését az elvtársak nem értékelték súlyosnak, ezért a figyelést tovább folytatták. A figyelés alkalmazása egyébként indokolt volt, figyelembevéve ifj. Antall József magatartását, rövid időn belüli újabb külső figyelése nem vezetne eredményre. Ezért a BRFK-nak szólni kell, hogy az op[eratív] ellenőrzés során a figyelést ne alkalmazzák.

Javaslat: Antall Józsefet levélben értesíteni, hogy panaszát megvizsgáltuk. Közölni vele, hogy életét és munkáját az állampolgári jogok és kötelességek szem előtt tartásával nyugodtan folytassa tovább.

Agócs István r[endőr] alezr[edes]
osztályvezető

Készült: 3 pld-ban.

1 pld. Fcsf.h.

1 pld. Táj.

1 pld. BRFK. Pol. O.

Nytsz: 3/5-17

1. sz. pld.

¹⁷⁰ Klein Vilmos.

19.

A Belügyminisztérium levele az MSZMP Központi Bizottság Irodája vezetőjének,
1968. február 26.

BELÜGYMINISZTERIUM

SZIGORÚAN TITKOS!

Dr. SÍK OTTÓ Elvtársnak!

MSZMP Központi Bizottság Irodájának vezetője

Budapest.

Kedves Sík Elvtárs!

Ifj. ANTALL JÓZSEF budapesti lakos Kádár János Elvtárshoz írt levelében foglaltakat – melyben „zaklatásról” tesz észrevételt – ellenőriztettem. Azonos szövegű levelet a Belügyminiszter Elvtárshoz is eljuttatott. Megállapítást nyert:

- Ifj. ANTALL JÓZSEF budapesti lakost a BM. szervei indokoltan ellenőrzés alatt tartották.
- Olyan intézkedés nem történt, amely munkáját közvetlenül „zavarná”, vagy „zaklatásnak” tekinthetné.

Ifj. ANTALL JÓZSEF személyéről a következőkben tájékoztatlak:

36 éves, magyar–történelem szakos tanár, pártönkízüli, büntetlen előéletű, nő, budapesti lakos.

Apja felszabadulás előtt a Belügyminisztériumban osztálytanácsos volt. 1945-től az FKP. képviselőjeként aktív politikai tevékenységet fejtett ki. Jelenleg nyugdíjas.

Ifj. ANTALL JÓZSEF iskolai elvégzése után az „Eötvös” Gimnáziumba került magyar–történelem szakos tanárnak. Az ellenforradalom alatt az „Eötvös” Gimnázium „Forradalmi Bizottságának” egyik vezetője volt. A gimnázium diákjaiból fegyveres csoportot szervezett, az ellenforradalom alatt újjáalakult FKP. V. kerületi székházának védelmére.

1957 év elején áthelyezték a „Toldy Ferenc” Gimnáziumba, ahol 1957. október 23-án az ellenforradalom évfordulójára néma tüntetést szervezett. Kezdeményezésére a tanulók nyilvánosan elégették az orosz nyelvtankönyveket.

Ellenforradalmi tevékenysége miatt eljárás ellene nem folyt. 1960-ban az oktatási területről eltávolították. Ettől kezdve dolgozik az Orvostörténeti Intézetnél, mint könyvtáros és a Jurányi utcai gimnázium esti tagozatán másodállásban ad órákat.

Ifj. ANTALL JÓZSEF jelenleg is ellenséges beállítottságú személy. Kapcsolatai főleg hozzá hasonló politikai beállítottságú személyek. 1967-ben kapcsolatba lépett TAR PÁL volt ellenforradalmárral, akivel együtt tevékenykedett az FKP-ban 1956-ban. Tar Pál felelősségrevonás elől 1956 decemberében nyugatra szökött és Franciaországban telepedett le. Aktív ellenséges tagja az emigrációnak. 1967-ben tett első hazalátogatása alkalmával személyes kapcsolatukat felújították. Kapcsolatuk jellege még nem tisztázott.

A fentiek saját tájékoztatásodra szolgálnak. Kérem a leírtakat így kezelni. Intézkedtem, hogy a jövőben ANTALL JÓZSEF-nek hasonló jellegű panaszra ne legyen alapja.

A Belügyminiszter Elvtárshoz írt levelére választ kap, amelyben értesítjük; panaszát megvizsgáltuk, életét és munkáját az állampolgári jogok és kötelességek szem előtt tartásával nyugodtan folytassa tovább.

Budapest, 1968. február 26.

Elvtársi üdvözlettel

Rácz Sándor
miniszterhelyettes

20.

A Belügyminisztérium III/6 osztályának levele a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály Vezetőjének, 1968. március 27.

Belügyminisztérium

„Szigorúan titkos!”

III/6 Osztálya

59/742/68

DR TIHANYI SÁNDOR r[endőr] Ezredes Elvtársnak,
a BRFK Politikai Osztály Vezetőjének!

Helyben

A BRFK Politikai Osztály III-as alosztály – Fülöp József r[endőr] alez[redes] elvtárs – kérésére 1968. február hó 8-tól 13-ig /5 nap/ „Tóni” fedőnéven figyelés alatt tartottuk ifj. Antall József Budapest, V., Károlyi Mihály utca 4-8 szám alatti lakost.

A BM III/III/4-b alosztály vezetője átiratban közölte, hogy „Tóni” figyelése dekonspirálódott. Az átiratban szerepel, hogy „Tóni”-t 1968. február hó 5-én tájékoztatta házfelügyelője – Rédei Pál – arról, hogy a rendőrség érdeklődött utána, megkérdezték, melyik lépcsőn tud lejönni lakásától, és elkérték a kapubejárat melletti helyiség kulcsát.

Megvizsgáltuk a dekonspirálódás körülményeit s a következőket állapítottuk meg:

1./ A fedett figyelőhely felújítását végrehajtó Szabó Ferenc r[endőr] sz[áza]d[o]s elvtárs 1968. január hó 30-án Rédeivel folytatott beszélgetés közben feleslegesen érdeklődött a lakások számozása és elhelyezkedése után. Rédei a 16-os számú lakáshoz érve megjegyezte, hogy „ott lakik az Antall, ha az érdekli Önöket”. A többi lakásokban lakó személyekre nem tett megjegyzést.

2./ A figyelés szervezését megelőző időszakban a BRFK Politikai Osztály III-as alosztály beosztottja Glózik János r[endőr] h[a]d[na]gy elvtárs is járt Rédeinél „Tóni”-val kapcsolatos ügyben felderítés céljából. Továbbá 1968. január közepe táján kiküldött Rédeihez egy fiatal operatív tisztet érdeklődni.

Rédei a nála érdeklődő és támogatást kérő operatív tisztek kérdéseiből következtetni tudott arra, hogy ki érdekli a rendőrséget. Következtetését a figyelés megkezdése előtt közölte Antallal.

3./ **Glózik elvtárs nem ismerte jól „Tóni”-t, ezért az első alkalommal – 1968. február hó 1-én – nem tudta átadni.** Az időközben lakásáról kijövő „Tóni”-nak módjában volt alaposan megnézni a kapuban várakozó Szabó és Glózik elvtársat. Hogy „Tóni” a figyelés tényéről előre tudott, bizonyítja az a tény, hogy apja, majd

február hó 7-én kapcsolata bevonásával ellenfigyelést szervezett, amit várakozás közben Szabó elvtárs észlelt.

4./ 1968. február hó 6-án Glózik elvtárs ügynökével meghívatta „Tóni”-t a Károlyi Mihály utcai templom elé abból a célból, hogy jobban megismerhesse, majd ezt követően egyedül elkísérte a munkahelyéig.

Ez alkalommal „Tóni” – aki fokozottan ellenőrizte magát – többször láthatta Glózik elvtársat és konkrétan meggyőződhetett a figyelésről.

5./ Glózik elvtárs 1968. február hó 7-én adta át „Tóni”-t Szabó elvtársnak megismerésre, amikor ismét láthatta mindkettőjüket. Az átadás titkossága nem volt megfelelően biztosítva. A megismerés és figyelésre történt átadás körülményeiből, az ellenfigyeléssel megbízott apja és kapcsolata észrevételeiből „Tóni” a figyelés tényéről győződhetett meg. Glózik elvtárs meghívást végző ügynöke is gyanússá válhatott „Tóni” előtt.

Az általunk elkövetett hibák:

a./ Szabó elvtárs feleslegesen érdeklődött a házban lakó személyek, azok lakásának elhelyezkedése, a különböző lépcsőházakból való átjárás lehetősége után.

b./ Miután Rédei a szervezés során Antall nevét úgy említette, mintha konkrétan tudná, hogy ő érdekel bennünket, nem lett volna szabad igénybe venni a fedett figyelőhelyet.

c./ Belementünk abba, hogy a titkosság megfelelő biztosítása nélkül történjen a megismerésre való átadás.

d./ Ilyen előzmények után helytelen volt rögtön megkezdeni a személy konkrét figyelését.

A fentiekből a tanulságot levonva a jövőt illetően az alábbiakat kérjük az elvtársaktól:

1./ Figyelésre való átadást megelőzően az átadást végző elvtárs a konspirációt betartva alaposan ismerje meg a célszemélyt.

2./ Az átadás konspiráltságának biztosítására tegyenek javaslatot és a figyelőcsoport vezetőjével beszéljék meg.

3./ A munkamegbeszélésén a figyelőcsoport vezetőjével közöljék, hogy tettek-e a célszeméllyel szemben nyílt vagy félig nyílt lépést vagy intézkedést, ami figyelmét felkelthette.

Budapest, 1968. március hó 27.

Földesi Jenő r[endőr] alez[redes]
osztályvezető

K: 2 pld./2 lap /OM

M: 1 pld. Címzett!

1 pld. letét

Nytsz: 1380/237

21.

A Belügyminisztérium III/III-3 a. osztály jelentése
ifj. Antall Józsefről és Tar Pálról,
1968. május 16.

Belügyminisztérium
III/III-3 a. osztály

Szigoruan titkos!

Tárgy: ifj. Antall József és

Tar Pál Ádámról

JELENTÉS

Budapest, 1968. május 16.

A BM. III/III- 4. b. osztály 1967 áprilisában készített és osztályunknak megküldött jelentéséből megállapítható, hogy Tar Pál Ádám /Gyula, 1931. XII. 23. Fekete Borbála/ isk[olai] végzettsége: gimn[áziumi] érettségi, volt földmérő foglalkozású, volt munkahelye: Erdőgazdasági Tervező Iroda, pártönkíüli, nő, magyar és francia állampolgár, volt Bp. IX. Angyal u. 9 sz. jelenleg Portland, Oregon¹⁷¹ 97203 sz. alatti lakos 1967 márciusában Magyarországon tartózkodott.

Az itt tartózkodása alkalmával több esetben felkereste ifj. Antall József/Pestújhely, 1932. IV. 8. Szűcs Irén/ isk[olai] végzettsége végzettsége: egyetem, tanár képesítésű, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum megbízott igazgatója, nő, pártönkíüli, magyar állampolgár, Bp. Egyetem u. 4-8 sz. alatti lakost.

Együttlétük során értékelték a nemzetközi, valamint a belső politikai viszonyokat, és arra a következtetésre jutottak, hogy a kialakult helyzet alkalmas egy új lehetőség kifejlődésére. Ezért a volt polgári politikusoknak fel kell készülni. A felkészülés fontos része megfelelő kulcsemberekkel való kapcsolatkiépítés, mégpedig olyanokkal, akik politikailag teljesen tiszták maradtak. Szervezni kell – mondotta – egy árnyék-kormányt.

A fentiek alapján szükségessé vált a személyek ellenőrzése. Ebből a célból – az egyéb elfekvő anyagok mellett – tanulmányoztam ifj. Antall Józsefnek a BRFK Politikai osztályán lévő F. 6752 sz. dossziéját, melyből az alábbi lényegesebb adatok érdemelnek figyelmet:

Ifj. Antall József a felszabadulás előtt tanuló volt. 1945 után tanári és könyvtárosi munkakörben dolgozott. Egyetemi tanulmányi ideje alatt katonai kiképzésben részesült, rendfokozata őrmester.

¹⁷¹ Helyesen Oregon.

Az ellenforradalom előtt és alatt az Eötvös József Gimnáziumban aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki. A gimnázium ú.n. „Forradalmi Bizottság”-ának volt a tagja. Az ellenforradalom idején Devecserben járt, ahol izgató beszédet tartott. Édesapjával együtt szervezte a Független Kisgazda Pártot. Részt vett a volt Semmelweis úti FKP székház fegyveres elfoglalásában, melynek védelmére Tar Pál Ádám parancsnoksága alatt fegyveres őrseget szervezett.

Az ellenforradalom leverése után a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték, ahol 1959-ben történt eltávolításáig tanított. A Toldy Ferenc Gimnáziumban 1957. okt. 23-án osztályából indult ki a néma tüntetés. Ebben való tevékeny részvételét bizonyítani nem tudták.

Diákjai előtt rendszerellenes, nacionalista, szovjet ellenes kijelentéseket tett. Szűk baráti körében megvitatta a nemzetközi és belpolitikai kérdéseket. Dicsőíti a nyugati politikát az USA és NSZK politikusait. Ezek erejében reménykedik.

A BRFK Politikai osztálya ifj. Antall József és társai tevékenységének feldolgozását 1959. aug[usztus]-tól 1961 januárjáig személyi dosszié keretén belül végezte. Megállapították, hogy a volt FKP politikusok körében kiterjedt kapcsolattal rendelkezik. Ezek rendszeresen feljártak lakásukra, ahol rendszerellenes megbeszéléseket folytattak.

Adatokat kaptak arra is, hogy osztálya diákjai az érettségi után az orosz nyelvű tankönyveket összetépték. A Lenin-képet meggyalázták. A József Attila jelmondatot leszaggatták és megtaposták. Akciót indítottak a pozitívan viselkedő diákok elszigetelésére, a kommunista tanárok rágalmazására, lejáratására.

Ifj. Antall József kutatta a diákok körében, hogy szüleik közül kiket, miért ítélték el. Másfél évig résztvett a „Fehér Segély akció”-ban.¹⁷²

Politikai kérdésekkel foglalkozva hangoztatta: „a lengyelek németellenessége biztosítja a további függetlenségnek, mi magyarok rendelkezünk megfelelő értelmi-ségi vezető gárdával, hogy ideológiailag vezessünk egy ilyen kooperációt”.

Véleménye szerint az ideológiai alap a nyugati, főleg az angol polgári demokratizmus és Illyés-, Németh László-féle demokratizmus lenne. Kijelentette továbbá, „amíg a Szovjetunió belülről fel nem bomlik, addig semmilyen kibontakozásra nem lehet számítani”.

Kiderül az anyagból, hogy ifj. Antall József kapcsolatai közé tartozott Horváth József volt BM dolgozó, Kiss György tanár, Tar Pál Ádám egyetemista, Göncz Árpád, Agárdi Ferenc,¹⁷³ Tóth Ferenc, Tamásfy Józsefné, Dr. Nagy László ügyvéd,

¹⁷² Fehér segély akció: az 1956-os forradalom után gyűjtés a letartóztatottak családtagjainak, melyet az állambiztonsági szervek központilag irányított és szervezett akcióknak ábrázoltak, annak ellenére, hogy ezek független és spontán akciók voltak.

¹⁷³ Agárdi Ferenc (1898–1969) újságíró, kultúrtörténet-író.

Kovács János szabó, dr. Tinkó Imre görögkeleti pap, Sas Júlia, dr. Bibó István és több más személy.¹⁷⁴

Az adatok szerint Tar Pál Ádám 1957. januárban történt disszidálását ifj. Antall József, Göncz Árpád és Dr. Bibó István készítette elő. Ennek célja volt, hogy tartsa a kapcsolatot az emigrációban élő és a hazai volt jobboldali politikusok között. Kérkezése után a megbízásnak megfelelően felvette a kapcsolatot Dr. Auer Pállal,¹⁷⁵ Kövágó Józseffel¹⁷⁶ és több más nyugaton élő volt jobboldali politikussal. Jelenleg az emigráns egyetemisták vezetőjeként tevékenykedik.

Az elmúlt évek során két esetben is járt Magyarországon és hosszabb tárgyalást folytatott ifj. Antall Józseffel.

Beutazását megelőzően francia származású felesége és annak szülei is jártak Magyarországon. Tar és Antall külföldre kiutazó személyeken, valamint levelezésen keresztül szoros kapcsolatot tartanak fenn egymással.

Tar Pál Ádám Budapesten élő édesanyja néhány hónappal ezelőtt útlevelet kapott, és jelenleg az USA-ban fiánál tartózkodik.

Ügynöki jelentés és K. anyagból nyert értesülés szerint Tar Pál Ádám 1968 júliusában 2-3 hónapra Magyarországra érkezik. Bizonyos tanulmány megírásához adatokat akar gyűjteni. Ugyanis arra hivatkozik, hogy 1967 év végén, amikor Franciaországból az USA-ba települt át, az addig összegyűjtött anyagát ellopták és ezt akarja pótolni.

Ifj. Antall József készül a fogadására. Konkrét lépéseket tett Tar Pál Ádám hiányzó anyagának pótlására. Elbeszélése szerint az Országos Levéltárból 1956-ban eltűnt bizonyos anyagok egy általa meg nem nevezett volt tanítványánál van[nak], amit mindenképpen át akar adni Tar Pálnak.

A személy felderítésére és annak tisztázására, hogy milyen anyagokról van szó, a BRFK Politikai Osztálya intézkedést tett.

Tar Pál Ádám beutazásának idejére vonatkozó, a BRFK Politikai osztálya által 1967. aug. 23-án készült terv az alábbi főbb intézkedéseket tartalmazza:

- Tar Pál Ádám beutazása idejére vonatkozó értesülésszerzés miatt együttműködnek a III/1-3. j. alosztállyal.

¹⁷⁴ KEOKH: Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság. Történetét részletesebben ld. Krahulcsán Zsolt: *A BM KEOKH és Útlevelel Osztály szervezettörténete, 1956–1962*. Betekintő 2001. 4. http://www.betekinto.hu/2011_4_krahulcsan. Utolsó letöltés: 2015. július 8.

¹⁷⁵ dr. Auer Pál (1885–1978) 1946-tól párizsi követ, de amikor Nagy Ferenc elhagyta Magyarországot, lemondott tisztségéről és Párizsban maradt, az emigráció meghatározó alakja volt.

¹⁷⁶ Kövágó József (1934–1996) 1945–47 között Budapest főváros főpolgármestere volt, tagja a Független Kisgazdapárt országos intézőbizottságának. 1950-ben koncepciós vádakkal letartóztatták, az 1956-os forradalom alatt szabadult, a forradalom napjaiban Budapest főpolgármestere volt. 1956. december 1-jén elhagyta Magyarországot, az USA-ban telepedett le.

- KEOKH. figyelőztetését meghosszabbítják.
- Születi lakásán felméri az operatív lehetőségeket.
- Bejövetelekor alapos VÁM ellenőrzés alá vonják.
- Rá vonatkozóan legálisan felhasználható terhelő adatokat gyűjtenek össze.

Az intézkedéseknél mint új fejleményt figyelembe kívánják venni az összegyűjtött anyagok esetleges kivételének megakadályozását. Tar Pál Ádám beutazásáig – figyelemmel a közelmúltban ifj. Antall József külső figyelése során bekövetkezett dekonspirációra – ügynökséggel közvetlen kapcsolatait tartják ellenőrzés alatt.

Megjegyzés:

Tekintettel arra, hogy ifj. Antall József és Tar Pál-hoz érdeklődési körünkbe tartozó személyek – id. Dr. Antall József, Pártay Tivadar, Dr. Zeőke Pál¹⁷⁷, Göncz Árpád, Dr. Bibó István, stb. – is kapcsolódnak, ugyanakkor feléjük operatív lehetőséggel is rendelkezünk, javasolom:

- Tar Pál Ádám tevékenységének további ellenőrzésére tájékoztató dosszié nyitását, egyéb konkrét intézkedések meghatározása céljából,
- a BRFK. Politikai osztályával közösen új intézkedési terv kidolgozását,

Javasolom továbbá, hogy e tekintetben az elvi megállapodás a két szerv között vezetői szinten történjen meg.

Seres József r[endőr].őr[na]gy¹⁷⁸

Készült: 3 pld./Mné

Kapja: 1-2 obj. d.

3. táj.

Nyt. sz.:3/6-1185

¹⁷⁷ Zeőke Pál (1914–) jogász, kigazdapárti politikus, a lengyel menekültek segítője a második világháború alatt. Életútinterjút ld. dr. Zeőke Szőke Pál: *Egy keresztény úrfiú életútja*. História, 1997. 4. <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/historia/97-04/ch01.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 11.

¹⁷⁸ Tar Pál emlékirataiban így emlékezett vissza: „Megjegyzendő, hogy semmiféle tanulmányt nem kívántam írni, hogy soha nem volt szó egy 2-3 hónapos magyarországi tartózkodásról, nem települtem át az USA-ba, hanem Belgiumba, amit tudtak. Semmilyen szándékunk Antall-lal nem volt valamiféle Országos Levéltárból eltűnt iratok kicsempészésére.” Tar: *i. m.* 55–56. o.

22.

„Sas” fedőnevű ügynök jelentése id. Antall József ügyéről,
1968. augusztus 26.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Osztály III/a. Csup.
44-1174/68.

Szigorúan titkos!

Adta: „Sas” f[edő]n[evű] ü[gynök]
Vette: Boros A. r[endőr] ő[r]n[a]gy.
Idő: 1968. VIII. 26. /15-16/
Hely: Casinó pr.
Tárgy: id. Antall József ügye.

Jelentés

Budapest, 1965. augusztus 27.

„Sas” fn. ügynök szóban az alábbiakat jelentette id. Antall József F. dossziés személyről:

Folyó hó 26-án előzetes telefonmegbeszélés alapján az Egyetem presszóban találkozott az ügynök 10.50 órakor id. Antallal. Néhány perces üdvözlés után Antall meghívta „Sas”-t lakásába.

ITT Antall elmondotta, hogy ő nyilvános helyen nem tárgyal senkivel, mert már két ízben is megtörtént vele az, hogy a BM szervek behívták a Gyorskocsi utcába és ott a fejére olvasták mindazt, amit korábban nyilvános helyen társaságban elmondott. Úgy látja, hogy ezeken a helyeken a körében megjelenők között vannak olyan személyek, akik jelentési kötelezettséggel bírnak, vagy társait előzőleg sarokba szorították és így szedték ki, hogy ő mit mondott. Éppen ezért csak lakásán fogadja barátait. Nagyon örül annak, hogy „Sas” 6 év után felkereste őt.

Továbbiakban elmondotta, hogy a hétszobás lakásban tizenketten laknak, így náluk lakik fia a feleségével, leánya a családjával, ahol már az unoka is férjhezment és azok is ott laknak. Antallnak van egy kis szobája, ahol fogadja barátait, és itt tárolja iratait, fotóanyagait.

Ezek után bemutatta azokat a dokumentumokat, amelyek 1939–44-es években a lengyel menekültek ügyeire vonatkoznak. Mutatott fényképeket, levelezéseket, újságcikkeket. Majd ezt követően elmondotta, hogy ez a téma nagyon foglalkoztatja, és hogy halála után se semmisüljenek meg emlékei, azért novellák formájában rögzítette emlékeit.

A novellák kiadására nem gondol, mivel a tartalmuk nem olyan, hogy a mai rezsim engedélyezné a publikálásukat. Ő ugyanis arra kényszerül, hogy a horthysta rendszer jegyzőit, főszolgabíróit, rendőr, csendőrtisztjeit úgy mutassa be, mint akik támogatták a lengyel ellenállókat a németekkel szemben. Ez ma megengedhetetlen.

A dokumentumok bemutatása és átnézése másfél óráig tartott, úgyhogy más témára ez alkalommal nem került sor.

A csehszlovák eseményekről annyit közölt, hogy a cseh nép csak passzív ellenállás kifejtésére képes és csak rövid ideig. Ezért fokozatosan „elalszik” az ügy és nem történik semmi.

A román helyzetet már súlyosabbnak látja, mert tudomása szerint nagy csapatösszevonások vannak mindkét oldalon a határokon.

„Sas” ezek után közölte, hogy szüksége volna egy jó képességű angol nyelvtanárra, mivel jövőre az USA-ba akar utazni, és fel akarja frissíteni angol nyelvtudását.

Id. Antall erre elmondotta, hogy fia nyelvtanár és egyébként is az Orvosi Múzeum¹⁷⁹ és Könyvtár igazgatója, de valószínűleg majd tud ajánlani egy angol tanárt, mert fia azért az egyiki esti iskolán tanít.

Végül abban egyeztek meg, hogy „Sas” szeptember elején ismét meglátogatja id. Antallt és ekkor választ kap az angol tanár ügyében is, majd a lakásból 13.30-kor távozott.

„Sas”.

Értékelés:

Az ügynök feladatát végrehajtotta, jelentése értékes, ellenőrzöttnek tekinthető, az ügynök megbízható. Az ügynök feladata az volt, hogy teremtsen kapcsolatot id. Antallal, akivel a horthysta BM-ben együtt dolgozott. Az ügynök bevezetésének első lépése sikeres volt. Így tisztázta az ügynök id. Antall napi mozgását, óvatosságát. Némi betekintést nyert azokba az anyagokba, amit Antall gyűjt a lengyelekre vonatkozóan. Az ügynök jó kiindulási pontot teremtett a további felderítő munkához.

Feladat: Ez alkalommal id. Antall ügyében feladatot nem kapott.

Intézkedés: A jelentés kivonatossan megküldjük a BM. III/III-3/a. Alo-nak felhasználásra.

Boros Antal r[endőr] ór[na]gy.

Készült: 3 pld.

Kapja: 1 pld-t M.D.

1 pld-t ag.

1 kiv.: BM. III/III-3.O.

SLné

¹⁷⁹ Semmelweis Orvostörténeti Intézet és Múzeum.

23.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentéséből,
1968. október 23.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: Ifj. Antall József

„Varga” fn. ügynök 1968. okt 23-i jelentéséből:

A beszélgetés döntő részén jelen volt ifj. Antall József is. Mint hivatásos történész szerepében jelentkezett, hogy némi tanácsokat adjon a további munkánkra vonatkozóan. Kiderült, de maga is megmondta, hogy minden általam felvetett javaslatot, problémát ellenőriztek a realitás szempontjából, még Pálfival, a Magyarország főszerkesztőjével is beszélt vagy beszéltetett, ugyanígy a Kossuth Kiadónál is megnézte, hogy igaz-e, amit én javasoltam.¹⁸⁰

Abban a pillanatban, amikor ifj. Antall József megérkezett, teljesen átvette a beszélgetés irányítását, azt hiszem, ez jelentős (sic!) és az öreg háttérbe szorult, néhány-szor le is tromfolta és helyreigazította. Igen kimérten, határozottan, mintegy utasítás formájában tanácskozott velem. Előhoztak egy csomó levelet, amik azóta érkeztek. Javasolták, hogy keressem fel Osvát Lászlót Galamb. u. 3. -ban, a volt horthysta Belügyminisztérium Elnöki Főosztályának vezetőjét, továbbá Boronkai csendőr alezredest, aki ma Barcsen él, dr. Buzás Béla volt főszolgabíró, aki Andrásbridán él, azután Farkas Sándor v. községi jegyzőt, aki a Bajvívó u. 1-alatt él a II. ker.-ben, majd pedig Utassy Loránd volt honvédezredest,¹⁸¹ aki Soltvadkertben élve legelsősorban Kálmán Szilviusz Györgyöt,¹⁸² (sic!) ugyancsak ebben az ügyben. Az álláspontjuk és javaslatuk a következő:

¹⁸⁰ Pálfi József (1922–2001) volt a Magyarország című hetilap főszerkesztője 1963-tól, a lap alapításától 1989-ig. A korban elsősorban tévés személyiségként vált ismertté.

¹⁸¹ Utassy Loránd (1897–1974): honvéd ezredest, okleveles közigazdász. Német, angol, franci nyelveken kiválóan beszélt. 1942-től a VKF-2 (Katonai elhárító) osztályon szolgált, majd a HM. 21. osztályának (hadifogolyügyek) vezetője lett. 1944. okt. 16-án a nyilasok letartóztatták és Sopronköhidára, majd Bajorországba hurcolták. Perbe fogták, felmentették. 1945 augusztusában tért haza. Életútját részletesebben ld. Szakály Sándor: *A 2. vkf. Osztály – Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918–1945*. Magyar Napló Kiadó, Bp., 2014. 237–238. o.

¹⁸² Erdősi fedőnevű ügynök, részletesen ld. Rainer M. János: *Jelentések hálójában*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. 93–102. o.

Folytassuk a Magyarországon a cikksorozatot.¹⁸³ A következő téma lenne: Olaszok Magyarországon, itt keressék meg Ács László újságíró jelenlegi feleségét, Szirák Juditot, akinek korábbi férje Antonio Vidmár volt, a Bodoio féle b[udapesti] olasz követség első tanácsosa és sajtó attaséja.¹⁸⁴ Nagyon sok fontos dokumentum van nála, ami kiegészítené az Antallék anyagát. A másik cikk lenne: Franciák Magyarországon. Csak egy próbaként kértem az archívumokból anyagot, döbbenetesen érdekes és bizalmas anyagok vannak mind fotóban, mind pedig az egykori Belügyminisztérium bizalmas és szigorúan titkos irattárának eredeti dokumentumai alapján a francia kérdésről. Itt kértek, hogy Sötér professzort keressék meg¹⁸⁵, aki annak idején velük is együtt dolgozott, de a könyvében is megemlékezett Antallról. Itt a francia ügyben még Utassy Loránd is nagyon fontos, ő az egyetlen volt magyar katonatiszt, akinek a Francia Becsületrend parancsnoki keresztje megvan.

Ezzel a franciák felé is igen nagy gesztust tudnánk tenni. A harmadik cikk lenne Teleky Pál problémái,¹⁸⁶ a negyedik pedig – úgy gondolja ifj. Antall, azzal fejezném be – az már egy kimondott interjú lenne, hogy miért tette mindazt Antall József.

Elmondta ifj. Antall József, hogy az ő megbízottjuk és emberük a Hadtörténeti Intézetben Böhm Jakab, aki az egyetemen neki évfolyamtársa volt és teljes mértékben velük dolgozik ma is, és minden segítséget megad.¹⁸⁷

Akkor itt rátértek az egyházi és legitimista vonalra. Itt az idős Antall mondotta el, hogy Kálmán Szilviusz György, aki ma az IBUSZ-nál idegenvezetőként dolgozik, a magyar legitimista vonalnak irányítója és rezidense. Ugyanakkor ő képviseli a Nemzetközi Cserkész Szöv[etség] megbízásából a Magyar Cserkész Mozgalmat és feladata, hogy a régi cserkészekkel együtt lengyel mintára, most pedig újabban a csehszlovák fejlemények nyomán – ahol engedélyezték a cserkész mozgalmat – Magyarországon is megindíthassák. Kálmán Szilviusz György különben fog majd engem keresni, de megadta idős Antall a telefonszámát, ahol én találhatom.

Átadtak nekem egy kiadványt azzal a felkiáltással, hogy Helle Laci hozta tegnap, miután tudta hogy jössz ide. A kiadvány a párizsi béketárgyalásra magyar dokumentumként szerepelt, amit idős Antall József állított össze és írt hozzá előszót. Ebben sok pikáns téma van, amit érdemes felvetni, ezt annak idején Rákosi is jóváhagyta,

¹⁸³ A cikksorozat nem valósult meg.

¹⁸⁴ Elírás, helyesen: Pietro Badoglio (1871–1956). A Mussolinit követő olasz kormány miniszterelnöke. Antonio Vidmar a két világháború között a budapesti olasz követség tanácsosa és sajtóattaséja volt. Andreides Gábor szíves közlése.

¹⁸⁵ Sötér István (1913–1988) irodalomtörténész, író.

¹⁸⁶ Utalás Teleki Pál (1879–1941) miniszterelnökre.

¹⁸⁷ Böhm Jakab (1922–?) 1954-től 1983-ig dolgozott főlevéltárosként a Hadtörténeti Levéltárban. 80. születésnapjára köszöntését ld. *Ad Acta. A Hadtörténeti Levéltár évkönyve 2002*. <http://mek.oszk.hu/04900/04930/html/#d1e705>. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

mert akkor még bizonyos területi problémák is felvetődtek a szomszéd országokkal szemben. Szerinte ezt a kérdést tartsuk melegen, mert ez újra napirendre kerülhet. Hasonlóképpen javasolta, hogy a Baló volt honvéd ezredes¹⁸⁸ feleségét keressem meg, a telefonkönyvben megvan a címe, nagyon sok dokumentum van, ami kiegészítheti az övét. Kálmán Szilviusz György Somlószőlősen, ahol a Wadsdorf bárók¹⁸⁹ egykori kastélyában volt valamikor egy cserkész vezetőképző tábor és sok akkori irányító még ma is ott él, folytatott tárgyalásokat a cserkész mozgalom lehetőségeiről.

Ezután egyházi vonatkozású dolgokról beszélgettünk, előttem ismeretlen nevek kerültek elő. Így pl. az egykori Angela Rott¹⁹⁰ volt pápai nuncius környezetében szereplő emberek, akik azóta is kapcsolatot tartanak Antall Józseffel, mint ahogy elmondta, ott a házban élő egyházi szerveken keresztül. Felvetődött, hogy miért csináljuk mi és miért vigyük tovább ezt a lengyel kérdést. Ifj. Antall József összegezte: az én bátorságom és kemény helytállásom nyomán sikerült a hamu alól ezt a paraszat kikaparni, ami most már izzik, mutatja a lengyelek nagyfokú érdeklődése. Lengyelország a kommunista táboron belül egy olyan pont, ami nekünk példaképül lehet és nekünk követni kell a lengyel példát. Mindenáron, minden módszerrel. Édesapját a lengyelek igen megbecsülik, most csütörtökön hívatta a lengyel nagykövetség sajtótanácsosa személyi ügyben a két unoka lengyelországi üdültetése, nyaralása és taníttatása problémájának megbeszélésére. Egy magas kitüntetés van már jelezve Antall József részére, egy lengyel újságíró személyes megkeresése, cikksorozata, ami mind azt jelenti, hogy a lengyelek nem felejtik el Antall József segítségét és a kommunista táboron belül az a polgári demokrácia felé közeledő szocializmus valósulhat meg és kell is hogy megvalósuljon, ami Lengyelországban van. A szélsőséges sztálinisták, Gomulkaék kihalnak, eltűnnek és előtérbe kerül az a generáció, amelyik nagy részben itt Magyarországon nevelkedett és Antall József személyes irányítása alatt kapcsolódott be a politikába. Ifj. Antall József azt mondta, hogy olyan kevesen vagyunk, akik közös hangot tudunk megütni és egymáson segíteni, és ha megvan a lehetőség, azt használjuk ki a legvégsőig.

Ezután külön kért, hogy róla, (sic!) a Semmelweis Múzeumról készítenék egy cikket, ugyancsak a Magyarországot javasolta. A múzeumnak a mai tevőleges igazga-

¹⁸⁸ Baló Zoltán (1883–1966) honvéd ezredesről utcát is neveztek el Lengyelországban. Ő a lengyel katonai menekültek ellátását Magyarországon a Honvédelmi Minisztérium XXI. ügyosztályának vezetőjeként szervezte. Posztumusz vezérőrnagynak léptették elő. Életrajzát részletesen ld. http://www.wysocki.hu/old/irasok/dok/balo_zoltan.pdf. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁸⁹ Helyesen: Waldorf.

¹⁹⁰ Helyesen: Angelo Rotta (1872–1965) pápai nuncius, 1930-tól tevékenykedett Magyarországon, részt vett a lengyel menekültek segítésében. 1945-ben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság a szovjet hatóságok ráhatására kiutasította Magyarországról. <http://lexikon.katolikus.hu/R/Rotta.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

tója egy 85 éves orvosprofesszor nyugdíjba megy,¹⁹¹ őt fogják kinevezni a helyére, szeretne ezzel kirukkolni, nem csak a hazai tudományos körök, hanem a nemzetközi élet elé is. Elmondta, hogy neki külföldi kapcsolatai igen élénkek, részben a katolikus egyházon keresztül, de döntő formában a lengyel mozgalmon keresztül. Itt kapcsolódott be ismét az öreg Antall és elmondta, hogy nincs értelme titkolni most már azt, hogy annak idején akik részben mint lengyel megbízottak, részben mint a Nemzetközi Vöröskereszt delegátusai jelentkeztek nála és akikkel együttműködött, azok az angol titkásszolgálat magasrangú tisztjei és beosztottjai voltak. Ezt ő annak idején is tudta és ma is néha találkozik egy-egy megbízottjukkal, akik természetesen mindig csak a lengyel ügyre hivatkoznak, de nyilván a régi dolgokra is emlékeznek. Fontos ebből a szempontból Boronkai csendőrtisztnek a szerepe, aki annak idején az ő megbízásából a Nemzetközi Vöröskeresztnél lengyel referens volt, közvetlen kapcsolatban állott a londoni lengyel kormánnyal. Ugyanezt a funkciót töltötte be dr. Buzsás Béla, akkori keszthelyi főszolgabíró is, aki ma Andrásidán él. Ezt azért mondta, hogy ne felejtjük, az egész világ közvéleménye élénken figyeli, hogy Magyarország hol áll, mit tesz és milyen formában követjük a lengyel példát. Éppen azért tartotta ő – itt már az ifjú is bekapcsolódott – az utóbbi évek legjelentősebb politikai cikkének a Magyarországon megjelent lengyel cikket.¹⁹² Ha ezt ebben a lépcsőben tudjuk folytatni – tehát a franciák Magyarországon, az olaszok Magyarországon, a Teleky¹⁹³ dossziéból ami kimaradt és a végső befejezést – nagyon fontos miszsiót teljesítünk. Itt szólt közbe az ifj. Antall, hogy azért vigyázzunk, nézzünk Kelet felé is. Igen sok szovjet politikai menekült és fogoly, aki a németekről szökött meg állott istápolásuk alatt, ebben a Helle által átadott könyvben is szerepelnek, meggondolandó, hogy a franciák, olaszok mellett ne készítsünk-e egy olyan cikket, ami egy vegyes anyag lenne, amiben a kis nemzeteket/svédek, hollandok, finnek és az oroszokat is említenénk.

Megbeszélésünk konklúziója az volt, hogy a Franciák Magyarországon c. cikkhez az ifj. Antall összeállít egy vázlatot, azt én bővítsem ki, beszéljek az érdekelt emberekkel, felvetette, hogy ha vidéki utazásokról van szó, akkor ő is szívesen eljönne velem, technikai segítséget is tudna adni, de mindenképpen igyekszem keresztülhajtani, hogy ezt a négy-lépésről témát meg tudjuk valósítani.

¹⁹¹ Palla Ákosról van szó (1903–1967). Életútját részletesen ld. Kapronczay Károly: http://mek.oszk.hu/05400/05412/pdf/Orvost_PallaAkos.pdf http://mek.oszk.hu/05400/05412/pdf/Orvost_PallaAkos.pdf. Utolsó letöltés: 2015. július 5.

¹⁹² Dömötör László: Lengyelek Magyarországon. In: *Magyarország*, 1968. június 28. E jelentéssel kapcsolatban részletesen ld. Rainer M. János: *Jelentések hálójában*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. 238–147. o.

¹⁹³ Helyesen: Teleki.

Kiegészítőleg hivatkozott Varga Bélára,¹⁹⁴ a francia cikknél, hogy Dobi emlékkönyvében, amit Dernői Kocsis írt,¹⁹⁵ nézzem meg, ahol Varga Bélára hivatkoztak, hogy a francia ügyben ő mit tett, itt mondta el, hogy Varga Béla volt titkára kereste őt meg a közelmúltban, üzenetet hozott részére és hasonlóképpen kapott egy más ügy kapcsán Nagy Ferencről is üzenetet egy hazatért, látogatóban ittlévő, kisgazda párti barátunk révén. Ez a beszélgetés még akkor történt, amikor ifj. Antall nem volt ott. Különbözik Varga Béláról nincs jó véleménnyel Antall, teljes mértékben Nagy Ferenc politikáját támogatja, ami meglepően azonos, majdhogyan szó szerint Pártay Tivadar korábbi véleményével is. Itt került még szóba, hogy van-e realitása annak, hogy az emigráció hazatér és szerepet játszik. Szerinte csak Nagy Ferencről lehet szó. Eckhardt már igen öreg, az ő generációjuk is már végefelé tart, tehát döntő az, hogy az én korosztállyommal tartsák és megtalálják a kapcsolatot, ami nem csak a jelen, hanem a jövő számára is fontos szerinte.”

Budapest, 1968. november 5.

Seres József r[endőr] ő[r]n[agy]

Ifj. Antall József ag. 10-10706 o.d.
Nytsz.3/6/3542

¹⁹⁴ Varga Béla (1903–1995) politikus, a Független Kisgazdapárt alapítója, 1937-től alelnöke, 1939–1944 között országgyűlési képviselő. A lengyel menekültek segítője. 1945 áprilisától az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, 1946. február 7-től az országgyűlés alelnöke. 1947-ben az Egyesült Államokba emigrált, az emigráció vezéralakja lett, 1990-ben tért haza. Kapronczay Károly: *A Nemzetgyűlés elnöke volt. Varga Béla vallomásai életútjáról*. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp., 2008.

¹⁹⁵ Dernői Kocsis László (1903–1970) újságíró.

24.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Osztály
III/A. Csoportjának összefoglaló jelentése
ifj. Antall József F dossziés személy ügyében,
1968. december 3.

Szigorúan titkos!
Budapesti Rendőrfőkapitányság
Politikai Osztály III/A. Csop.
44-0497/68.

Tárgy: ifj. Antall József
F. dossziés személy
ügyében

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS
Budapest, 1968. december hó 3.

Ifj. ANTALL JÓZSEF /Pestujhely, 1932. a: Szücs Irén/ szakképzettsége: tanár, foglalkozása: az Orvostörténeti Múzeum igazgatóhelyettese, nő, 2 gyermeke van, párttonkízüli, büntetlen előéletű, Bp. V., Károlyi Mihály u. 4-8. sz. alatti lakos.

Apja a felszabadulás előtt az akkori Belügyminisztériumban osztálytanácsos volt. 1945-től a FKGP. képviselőjeként aktív politikai tevékenységet folytatott, 1946–47-ben [új]j építési miniszter volt. Jelenleg nyugdíjas.

Ifj. Antall iskoláinak elvégzése után az „Eötvös Károly”¹⁹⁶ Gimnáziumban kezdett tanítani, mint magyar–történelem szakos tanár. Az ellenforradalom alatt a gimnázium „Forradalmi Bizottságának” egyik vezetője volt. Diákjaiból fegyveres csoportot szervezett. Csoportjával részt vett a FKGP székházának védelmében, azon kívül fegyveresei segítségével az Országos Levéltár anyagait vizsgálta, ahol az MDP „titkos” okmányai után kutatott.¹⁹⁷

1957. év elején áthelyezték a „Toldy Ferenc” Gimnáziumba, ahol 1957. október 23-án az ellenforradalom évfordulójára néma tüntetést szervezett.¹⁹⁸ Kezdeményezésére a tanulók elégették orosz nyelvtan könyveiket.

¹⁹⁶ Helyesen Eötvös József Gimnázium.

¹⁹⁷ Antall József az Országos Levéltárban gyakorlaton volt 1954–1955 között. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 35. o.

¹⁹⁸ Néma megemlékezést.

Ellenforradalmi tevékenysége miatt eljárás nem folyt, 1960-ban a tanári pályáról kizszorítást nyert.

Az Orvostörténeli Múzeumban előbb könyvtáros, majd igazgatóhelyettes lett, de emellett másodállásban a Surányi u-i¹⁹⁹ gimnázium esti tagozatán tanít.

1963-ben a BRFK Politikai Osztálya figyelő dossziét nyitott személyére.

Ifj. Antall József ellenséges nézeteket valló személy, baráti köre is hasonló értelmiségiekből áll.

Baráti köréhez tartozik volt tanártársa,²⁰⁰ Tar Pál jelenlegi közgazdász, volt ellenforradalmár, aki ifj. Antall instrukciói nyomán 1956 decemberében Franciaországba disszidált. Tar ma a nyugat-európai magyar emigráció aktív szereplője, aki a múlt év és ez év nyarán hazalátogatott és ifj. Antall vendége volt.

Ifj. Antall apja révén ismeri a volt FKGP-i vezetőket, akiket már idős koruk miatt alkalmatlannak tart politikai szereplésre.

Véleménye az, hogy az előregedő kisgazda vezetés helyét az ő korabelieknek kell betölteniük, ezért a fiatal generációnak össze kell tartania, hogyha rájuk valaha szükség lesz, együtt legyenek.

Ellenséges nézetein semmit sem változtatott, csupán a nyílt fellépést vetette el, ezzel szemben minden adódó lehetőséget felhasznál arra, hogy nacionalista, anti-marxista nézeteit rejtve, burkoltan kifejezésre juttassa.

Jobboldali beállítottságú, ellenséges magatartású kapcsolataival konspiráltan igyekszik a kapcsolatot fenntartani. Környezetét folyamatosan ellenőrzi, hogy az esetleges belügyi ellenőrzést felfedje.

Ifj. Antall József operatív ellenőrzésére felhasználjuk saját ügynökségünk köréből „Sas” és „Kiss István” fn. ügynököket, továbbá a BM.III/III-3. és 4. Osztály egy-egy ügynökét.

Ifj. Antall József F. dossziés személy ellenőrzése alkalmával keletkezett anyagok alapján továbbra is szükséges nevezett ellenőrzése és F. dossziéjának meghagyása.

Kmeczó István r[endör] ör[na]gy

Boros Antal r[endör] ör[na]gy

csoportvezető

Készült: 1 pld.

Kapja: 1 pld-t F.D.

SLné.

¹⁹⁹ Helyesen: Jurányi utcai

²⁰⁰ Helyesen: diáktársa.

25.

A Belügyminisztérium III/III/3-alosztály jelentése
dr. Antall József és ifj. Antall József F dossziésokról,
1969. január 10.

ÁBTL – O. – 14820/2-a /62-63-64-65-66

Belügyminisztérium

III/III/3-alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Varga” f[edőnev]ű. ügynök

1968. december 18.

Vette: Seres József ör[na]gy

/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József és ifj. Antall József F. dossziések

Jelentés

Budapest, 1969. január 10.

1968. december 12-én 9 órakor az előzetes megbeszélés szerint felmentem ifj. Antall Józsefhez az Orvostudományi Múzeumba.²⁰¹ Hivatali szobájában beszélgettünk.

Először elővette a francia témát, és a nálam lévő kéziratmásolat alapján megkezd-
tük az átdolgozását és megbeszélését. Amit már előzőleg és telefonon is jelzett, azzal
kezdte: Varga Béla áruló voltát mi ne pengessük.²⁰² Elégedjünk meg azzal, amit Dobi

²⁰¹ Helyesen Semmelweis Orvostörténeti Intézet, Múzeum, Könyvtár és Levéltár. Történetét röviden ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 64. o.

²⁰² Varga Béla (1903–1995) politikus, katolikus pap. 1937-től a FKGP alelnöke, a lengyel menekültek patrónusa. Az FKGP meghatározó alakjaként a nemzetgyűlés elnöke volt 1946-ban. 1947 júniusában Nyugatra távozott. Az amerikai magyar emigráció vezéralakja. 1990-ben a demokratikusan választott országgyűlés első ülésnapján hozzászólt. Ezt az alkalmat felidézte Áder János köztársasági elnök 2013. október 23-án a Los Angeles-i Magyar Házban rendezett ünnepi megemlékezésén: „Az ő akkor elmondott szavai történelmi jelentőségűek voltak. Ő volt az az ember, aki egykori házelnökként személyében jelenítette meg a magyar szabadság és parlamentáris demokrácia jogfolytonosságát. Ő, aki az emigráció évtizedeit az Egyesült Államokban töltötte, Magyarország visszanyert szabadságának azon a reményteli és ünnepélyes tavaszi napján a magyar parlamentben elmondott beszédével azt tudatta a világ magyarságával, hogy a politikai emigráció korszaka lezárult. Ez az üzenet arról szólt, hogy leomlott végre az a fal, amely politikai nemzetünk tagjait oly sokáig, és oly sok fájdalmat okozva elválasztotta egymástól.” http://www.keh.hu/beszedekek/1800-Ader_Janos_koztarsasagi_elnok_beszede_a_Los_Angeles_i_Magyar_Hazban_rendezett_unnepi_megemlekezesen Utolsó letöltés: 2015. július 11. Béres Krisztina: Egy regényes életút: Varga Béla. www.bbkvrtar.hu/files/varga_bela2.pdf. Utolsó letöltés: 2015. július 11. Haas György:

ír a könyvében,²⁰³ ill. tegyük a helyére Varga Bélát. Mint múltbeli tevékenységébe, mint pedig jelenben. Hangsúlyozta, Bécsből szerzett információi alapján különben állandóan olvassa a bécsi Magyar Híradót,²⁰⁴ a mostani helyzetben Varga Béla személye igen fontos. Nixon követeként jelen pillanatban is Bâselben tartózkodik, ahol e kelet-európai országok bizonyos követeivel ill. megbízottaival tárgyal. Ezek első-sorban információja szerint egyházi személyek, de olyan ún. békepapi vonalat képviselők,²⁰⁵ akik mindkét relációban elfogadhatók. Szerinte ez az első lépése Varga Bélának, hogy egyházi személyeken keresztül veszi fel a kapcsolatot a kelet-európai országokkal és majd ezután jön a következő lépés, amire két lehetőség van: külkereskedőknek álcázott diplomaták, vagy pedig valódi diplomaták. Hát ez országonként fog majd változni, nyilván más lesz a fellépése a cseheknek, más a románoknak és más nekünk. Mindenesetre Varga Béla személyét most bántani nem szabad, de különben is, ha ez elékerül egy olyan szerkesztőnek, aki jól tájékozott, – nyilván bizalmas tájékoztatást erről kaptak – az is kihúzná. Itt meglehetősen ellenérveket vettem fel, hogy Varga Béla a Nemzeti Bizottmánynak az elnöke²⁰⁶ és az emigráns politikusok közül a legszélsőségesebb hangot üti meg, jóllehet a háboru alatti érdemei igen pozitívak, nyilván Dobi is ezért emlékezett meg róla, két mondatban, de nagyon furcsán néz ki, hogy mi állásfoglalás nélkül idézzük itt Varga Bélát. Hosszas vita után egy áthidaló megoldásban állapodtunk meg, ami olvasható is most a cikkben.

Akkor sorra vettük a részeket, csak tárgyi tévedés volt,(sic!) amit át kellett dolgozni, mondatról mondatra mentünk, kb. két órát foglalkoztunk csak ezzel közben ilyen tételeket használt, hogy „téged is megfertőzött ez a marxista teória, ami marhaság és blabla, ki kell hagyni”. Újabb vita támadt annál a résznél, amikor azt írtam,

100 éve született Varga Béla. Magyar Szemle Új folyam XII. évfolyam 3-4. szám. http://www.magarszemle.hu/cikk/szaz_eve_szuletett_varga_bela. Utolsó letöltés: 2015. július 11.

²⁰³ Dobi István: *Vallomás és történelem*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1962.

²⁰⁴ A *Bécsi Magyar Híradót* 1957. január 11-én indították az 56-os magyar forradalom után az ausztriai magyar menekültek tájékoztatására az Osztrák Nemzeti Bizottság és az Osztrák Szakszervezeti Tanács alapította az ENSZ menekültügyi főbiztosának támogatásával. Később Magyar Híradó néven jelent meg, politikailag a New York-i Magyar Bizottsághoz állt közel. *Nyugati Magyar Irodalmi Lexikon és Bibliográfia*. <http://mek.oszk.hu/04000/04038/html/m.htm>. Utolsó letöltés: 2015. július 11.

²⁰⁵ A békepapi mozgalom volt „a kommunisták számára az az eszköz, amellyel a katolikus papságot és a híveket a népi demokrácia szolgálatára akarták kényszeríteni. 1950 tavaszán kampányt indítottak a stockholmi békefelhívás aláírására. Az aláírásgyűjtést a *Megvédjük a békét mozgalom* országos tanácsa irányította. Néhány lelkipásztortól sikerült aláírást szerezniük, s ezt a sajtó az egész országgal tudatta.” Ez volt a békepapi mozgalom szimbolikus kezdete. *Magyar Katolikus Lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/B/b%C3%A9kepmozgalom.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 11., Pál József: *Békepapok. katolikus békepapok Magyarországon*. Budapest, Egyházforum Alapítvány, 1995.

²⁰⁶ Varga Béla 1949-től 1956-ig a Magyar Nemzeti Bizottmány, 1960-tól a Magyar Bizottság elnöke volt.

hogy mindez a náci Németország utolsó csatlósaként szereplő országban történt,²⁰⁷ amely ország a végső pusztulásig kitartott, s ahol üldözték a kommunistákat, hazafiakat és mindenféle ellenzéki megmozdulást. Antall ezt rögtön kihúzta, mondván hogy azok a kommunisták, akiket üldözték, azok megérdemelték és ne keverjük itt ezt bele, különben is az ellenzéket nem üldözték a német megszállásig, a kommunistákat kivéve. Ezt a részt kihúzta, de amikor magához vette végső átdolgozásra az anyagot, ez e mondat mégis szerepel benne, feltételezem, hogy az öreg Antallnak a befolyására maradt ez a rész benne.

Miután átnéztük, felvettem, hogy ez egy igen kényes anyag és ezzel az ő általa javasolt módosításokkal és nyilván még átdolgozza, esetleg még keményebb kifejezések kerülhetnek bele, igen aggódok a megjelentetése ügyében, bár hangsúlyoztam, hogy a téma az hasznos. Idéztem ismét a már korábban említett két vezető külpolitikai újságírónak a véleményét az anyagra vonatkozóan, ezzel többé-kevésbé egyetértett és a nála levő általa összeállított anyagból ott már előttem egy csomó bekezdést ki is húzott, bár azokat – mint elmondta – azért állította össze, hogy majdan egy későbbi cikkben elüssük. Kifejtettem az aggályomat és mondtam, hogy nagyon politikusán, nagyon okosan és reálisan dolgozza át, mert én személyemben sem akarok végeredményben politikai síkon egy ilyen nagy lapnál blamálni. Később enyhítettem az ellenállásomat, mondván hogy a lengyel cikk ugyan már megtörte a jeget, mire ő kérdezte, hogy ez megint el fog-e jutni a magasabb szintekhez, mondtam, hogy ez a szerkesztőség dolga, nem tudom, de mindenesetre valamivel könnyebb, mint a lengyel ügy, de hogy ha ilyen kitételeket használunk és a politikai realitás táljáról ennyire letérünk, akkor nem nagyon bízom benne.

Felvettem, hogy én ragaszkodom, amennyire ildomos és politikus és lehetőség megvan, (sic!) de mi a végső célunk ezzel a cikkdolgozattal, amit most már háromra vontunk össze, a harmadik a Szövetségesek címmel a szovjet, angol, amerikai és olasz foglyokról szól majd. Mondtam, hogy van-e most ennek politikai validitása, egy ilyen elég rossz nemzetközi helyzetben elővesszük ezt a témát, konkrét évfordulója sincs, bár ennek éppen napi esemény aktualitása van, hát mi a célunk vele, miért tesszük. Azt mondja, nagyon jó hogy ezt megkérdeztem, mert ez a további együttműködésünk alapja is. Három pontban foglalta össze:

Az egyik: ami szerinte a legfontosabb, kihasználni az itteni politikai nyugalmat, liberalizálódást és közelebb hozni Magyarországot [a] Nyugathoz. Bebizonyítani, hogy volt egy másik Magyarország, amelyik mindig szembenállt a fasizmussal és kockáztatva lehetőségeit, harcolt a németekkel szemben, ahol csak tudott. Sajnos ezt

²⁰⁷ A szocialista időszak hivatalos beszédmódjában bevett fordulat volt a „náci Németország utolsó csatlósa” Magyarország második világháborús szerepvállalásával kapcsolatban.

a párizsi béketárgyaláson Gyöngyösiék annak idején elfelejtették,²⁰⁸ nem tudták kihasználni és itt a világ előtt azt egyszeré mindenkorra tisztázni kell. Ez egy olyan híd lesz, amely a mi országunkat összeköti a szabad világgal és nekünk ebben igen nagy érdemünk lesz, ha ez így sikerült. Mondta, hogy ezek csak kezdeti lépések és a java a későbbi megbeszéléseik alapján igen alapos és szélesebb körű lesz. Természetesen ott is egyenlőre csak sajtó és könyvkiadási vonalra, valamint kapcsolatok kiépítésére gondol. Itt említettem meg, hogy a francia Kultúrintézettől kerestek, mondtam, hogy Földes névre emlékezem, azt mondja, hogy ez valószínű, mert ő ott tárgyalt velük és mondtam, hogy én írom a cikket, ugyanúgy mint ahogy a lengyelek kerestek, ezen ne csodálkozzam, hogy majd esetleg rávesznek egy protokoll listára, ahol a meghívottak szerepelnek²⁰⁹. Tehát ez az első szempont, amiért szükséges a cikkeknek megjelenése.

A második szempont konkrétan a magyar–francia kapcsolatoknak a kiépítése, ez bizonyos vonatkozásban kapcsolódik személyéhez is. Történelem kutatási vonalon olyan elgondolásai vannak, ami francia barátaival és kollégáival egyértelmű.

A harmadik kizárólag személyi vonatkozású. Az apjának a teljes rehabilitációját mindenképpen tető alá kell hozni, hiszen erre ígéretet adott Kállai Gyula²¹⁰ és Ortutay²¹¹ is Kádár megbízásából. Már 75 éves az öreg és az ügyét végre tető alá kell hozni. A másik személyes kérdés az ő ügye. Őt sajnos 56 után igen súlyos zaklatásoknak tették ki. Így akarja ő is bizonyítani – noha nem szerepel személye és neve ezekben az anyagokban és rajtam kívül senki sem tudja, hogy befolyik ezeknek az anyagoknak a készítésébe – akik pedig tudják baráti körben, azok kifelé nem propagálják – hogy őt nem törték meg és nem befolyásolták azok a vekzaturák²¹², amelyeknek ki volt téve '56-ban, elsősorban kisgazdapárti vonalon, de ugyanakkor közbejött nekem más dolgaik is és ezeket összevonták. Igaz, hogy eljárás nem indult ellenem – mondtam – de nem valószínű, hogy feddhetetlenségi bizonyítványt kapnék és ezeknek az anyagoknak a rendezésével, összegyűjtésével majdan adandó alkalommal szeretném úgymond pofájába vágni a kihallgató tisztemnek, hogy a bölcs prédikációi ellenére is ugyanaz vagyok, aki voltam. Sajnos pechemre egy rendkívül okos, értelmes kihallgatótiszttel kerültem akkor kapcsolatba – sose felejttem el, a következőkkel minősített: Mi a fasisztákat többre becsüljük, mint magát és a hasonszőrűeket – mondtam ez

²⁰⁸ Utalás Gyöngyösi János külügyminiszterre, aki a magyar delegációt vezette a párizsi béketárgyalásokon 1946–47-ben a második világháború után. Részletesebben ld. Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*. Osiris, Bp., 2006.

²⁰⁹ A budapesti Francia Intézet 1947-ben jött létre.

²¹⁰ Kállai Gyula (1910–1996) kommunista politikus, országgyűlési képviselő, 1965–67 között miniszterelnök volt.

²¹¹ Ortutay Gyula.

²¹² Sic! Helyesen vegzaturák.

a tiszt – mert a fasiszták azok a fasizmus és náci Németország helyére behelyettesítették a marxizmust, a Szovjetuniót és azok egyszer már lezárták a múltjukat. Maguk pedig polgári ellenzéki vonalon, mint nacionalisták és nemzetközi koncepciót keresők állnak velünk szemben, ami lényegesen nehezebb és nekünk több gondot és bajt okoz. Hozzátette, hogy a kommunista rendszernek ez a legnagyobb ellensége, amit én mint történész, mint kisgazdapárti politikus képviselek. Persze nyilván ezek az emberek már azóta revidiálták álláspontjukat, mindez '57-ben történt, a legkínosabb politikai szituációban, amikor Kovács Béla az ő lakásukon volt,²¹³ akivel Kádár János napokon át tárgyalt éppen a kisgazda párt megnyerése ügyében,²¹⁴ ugyanakkor a politikai rendőrség emiatt hajszát indított ellenük. Apját is többször kihallgatták,²¹⁵ de hát azt természetesen más hangnemben és másként, mint őt. Igaz, hogy ő akkor néhány barátjával kissé szélsőségesebb hangot is megpendített, sőt részese volt a kisgazda pártot őrző fegyveres gárda megszervezésének, egyetemista barátaival és fiatalokkal együtt, hiszen akkor a párt külső biztonságának a megteremtése volt a cél, de ugyanakkor ebből a társaságból szerették volna a kisgazdapárti ifjúsági vonalat feltámasztani. Ez az, ami nem sikerült és a mai napig is égető probléma, mert itt van a Kisgazdapárt igen széles tömegekkel ma is, nagyon kevés vezetővel, de ezek a vezetők is mind 60 fölött vannak már, a 40 és 50 közötti korosztály meglehetősen gyenge felkészültségben és számban is, hiszen nagy részük külföldre távozott, jórészüik pedig kommunista párttag lett és teljesen beállt a rendszer szolgálatába. Tehát nem sikerült az ifjúsági vonalat akkor szilárd alapokra helyezni és azóta is ez megoldatlan kérdés. Ezt is a vegzaturák során a szemére vetették és szinte különös véletlennek köszönheti, hogy baja nem történt, de végeredményben az annak tulajdonítható, hogy társainak legnagyobb része külföldre távozott és jóformán tanú, bizonyítékok sem voltak azokban a meglehetősen zavaros és kezdetleges időszakban. Aztán később abba-

²¹³ A forradalom leverése után lakott Kovács Béla Antall Józsefék lakásában. Kovács Béla (1908–1959) kisgazdapárti politikus, földművelésügyi miniszter, 1947-ben letartóztatták államellenes összeesküvés koholt vádjával és a Szovjetunióba deportálták, ahol évekig raboskodott, 1955-ben térhetett haza Magyarországra. Életútját részletesebben ld. Tarján M. Tamás: *1947. február 25. Kovács Béla kisgazda pártfőtitkárt a Szovjetunióba hurcolják*. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1947_februar_25_kovacs_bela_kisgazda_partfotitkart_a_szovjetunioba_hurcoljak/ Utolsó letöltés: 2015. július 12. (Palasik Mária: *Kovács Béla 1908–1959*. Bp., Occidental Press-Ezerkilencszáznegyvenöt Alapítvány – Századvég, 2002.)

²¹⁴ Kádár János 1956 telén tárgyalást kezdeményezett arról, hogy egy koalíciós kormányban a kisgazdák milyen szerepet vállalnának, erről Antall József írt tervezetet. Huber Szebasztián: *Antall József élete*. http://www.antalljozsef.hu/antall_jozsef_elete. Utolsó letöltés: 2015. július 12. Vida István: *Adalékok a Független Kisgazdapárt újjászerveződéséhez 1956-ban*. Múltunk, 1996. 3. sz

²¹⁵ Utalás id. Antall József 1957-es kihallgatásaira. Ennek történetét részletesebben ld. Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás?* <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/leme-rules.html>. Utolsó letöltés: 2015. július 12.

hagyták a vele való foglalkozást, azoknak viszont, akik külföldre távoztak, nagyrészt megbocsájtottak (sic!), hiszen már haza is jöttek, és úgy látszik, hogy ezt az egész 56-os dolgot elfelejtették.

Ez számára megnyugtató, mert biztonságot ad és nyugodtabban tud apjával és a barátaival együtt politizálni, hiszen az a történelmi munka, amit ő végez, végeredményben – habár már szakterület – de erősen politika. Hiszen itt a legutóbbi hetekben lezajlott ez a nemzetközi konferencia, és ő maga is nyilatkozott kétszer a rádióban erről, de a külföldi küldöttekkel, újságírókkal ő tartotta a kapcsolatot és nem mindegy a mi szempontunkból, akik itt politikai pályán dolgozunk és szeretnénk még dolgozni, hogy mit mondott ő Magyarországról, miként mondta a külföldi vendégeinknek, professzoroknak, újságíróknak, megfigyelőknek, ebben ő teljes szabad kezet kapott és alkalmas volt ez a találkozás arra, hogy olyan kapcsolatot építsen ki, így hát tudományos vonalon, ami felhasználható másféle barátkozásra és politikai együttműködésre is, amire különben másnak lehetősége nem nagyon van.

Összefoglalva nekünk a legszorosabban együtt kell dolgozni, hiszen rajtam keresztül igen komoly sajtóorgánumok irányába lehet produktív munkát végezni, döntően a Kiszármazást érdekeiben és nem utolsósorban az Antallék személyes ügyében. Pillanatnyilag nagyon kevés hasonló státusban levő újságíró van, akit ismernek, politikai kapcsolatai jók, a hivatalos magyar sajtóval is, de ugyanakkor mélyen gyökerezve a régi ellenzéki mozgalmakban, nevezetesen a kiszármazás pártba.

El kellett ezt már így mondani végre, és ezért választotta a hivatalát, mert az öreg sok mindent másként lát és bizonytalan is, mert már a korával járó szenilitás is gyakran befolyásolja. Természetesen őt sem mellőzzük és továbbra is beszélgessek vele, de mindig a konkrét lépéseket, tennivalókat övele beszéljem meg. Mindjárt egy másik kéréssel is előtérbe jött, átadott egy szakanyagot egyelőre az Orvostudományi Múzeumról, a Semmelweis hetekről,²¹⁶ próbáljam ezt is valahol megjelentetni, én írom meg az én elgondolásom szerint ebből a nyersanyagból, nekem bevallja, hogy ez elsősorban az ő személyes tevékenységének a hangsúlyozása lenne. Nagyon ügyes formát kellene kitalálni, készítsem el az anyagát, ő majd kibővíti a külföldiektől szerzett információkkal.

„Varga”

²¹⁶ 1968-ban, Semmelweis Ignác születésének 150. évfordulójára rendezett ünnepségsorozat. Ekkor Budapesten volt a nemzetközi részvételű Semmelweis konferencia az MTA-n és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban. Ekkor avatták fel az első kiállítást és a múzeum épületét. Kapronczay Károly szíves közlése.

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter ifj. Antall József v. FKP szervező F. dossziés személyek.

Értékelés: A jelentésben figyelmet érdemel, hogy ifj. Antall József és apja minden-áron meg akarják jelentetni a különböző témájú cikkeket. Döntő az a nyilatkozat, mely egyértelművé teszi a megjelentetés célját, a további terveket.

Intézkedés külön terv szerint.

Feladat: Az Antalokkal való közös munka során igyekezzen tisztázni, kik névszerint a külföldiek, akikkel megismerkedett ifj. Antall. Ismerkedjen meg az általa javasolt személyekkel.

Seres József r[endőr] őr[na]gy.

Készült: 4 pls.

1 pld. dr. Antall F d.

2 pld. ifj. Antall F.d.

3 pld. M.d.

4 pld. táj.

Nytsz.3/6/...²¹⁷

SJ

²¹⁷ Kézzel írva, nem látható.

26.

A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztályának javaslata
Muzeológus fedőnevű ügyjelzés lezárására,
1969. július 17.

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Engedélyezem:

Agócs István [endőr] alezr[edes]

osztályvezető

Szigorúan titkos!

Tárgy: „Muzeologus” fn.

ügyjelzés lezárására

Javaslat

Budapest, 1969. július 17.

„Muzeologus” f[edő]n[év]en 1969 januárjától ügyjelzésként foglalkozunk ifj. Antall József /Pestújhely, 1932. IV. 8. Szűcs Irén/ múzeumi igazgató, budapesti lakos, v. FKP szervező F. dossziés személy és kapcsolata-

Tar Pál Ádám /Gyula, 1931. XII. 23. Fekete Borbála/ bankigazgató helyettes, magyar és francia állampolgár, Hong-Kong-i lakos ellenséges tevékenységének fel-
derítésével.

Tar Pál 1956-ban b[uda]p[est]i lakos volt. Aktívan részt vett ellenforradalmi meg-
mozdulásokban, majd 1957 januárjában a felelősségrevonás elől disszidált.

A Petőfi Kör tagjaként került kapcsolatba ifj. Antall Józseffel, aki akkor, mint az Eötvös József Gimnázium tanára az ún. Forradalmi Bizottságban tevékenykedett. Később közösen szervezték és irányították a bizottság munkáját. Tanuló fiatalokból fegyveres csoportot szerveztek az ideiglenesen létrehozott Semmelweis utcai FKP székház védelmére.

A konszolidáció után ifj. Antall József kezdeményezésére, édesapja támogatásával előkészítették Tar Pál disszidálását. A cél az volt, hogy az emigrációban legyen egy számukra megbízható személy, aki tartja a kapcsolatot a hazai v. FKP politikusokkal és más ellenforradalmi elemekkel.

Tar Pál disszidálása után felvette a kapcsolatot a Párizsban működő emigráns cso-
portokkal s tőlük megbízást kapott a disszidens magyar egyetemisták összefogására. Feladata volt a fiatalok felhasználásával a hazaiakkal kapcsolat fenntartása, s hír-
anyagok szerzése.

Nevezett különböző iskolák elvégzése után 1967 év végén az USA-ba került, majd 1968 év őszén kinevezték a Hong-Kong-i bankfiók helyettes igazgatójának.

Tar 1965, 1967 és 1968-ban legálisan járt Budapesten. 1967. márciusi itt-tartózkodása során igen élénk politikai tevékenységet fejtett ki. Felkeresett több volt kapcsolát, köztük ifj. Antall Józsefet és családját.

Megbeszélésük során értékelték a politikai helyzetet és arra a megállapodásra jutottak, hogy a kialakult helyzet alkalmas egy új lehetőség kifejlődésére, melyre fel kell készülni. Megfelelő kulcsemberekből szervezni kell egy árnyékkormányt.

Az 1968. júniusi beutazása alkalmával szoros ellenőrzés alá vontuk. Ugyanis az előzetes információ szerint szándékában volt egy tanulmányt írni, amelyhez ifj. Antall Józseftől kért anyagot. Antall kilátásba helyezte, hogy átadja részére az ellenforradalom idején az Országos Levéltárból eltűnt ismeretlen tartalmú anyagokat.

Tar úgy tervezte, hogy gyakran fog beutazni hosszabb időre.

Az ellenőrzés során konkrét ellenséges tevékenység nem merült fel. A vámvizsgálat során sem találtak nála olyan anyagot, amely az előzetes értesülést támasztotta volna alá, vagy más bűncselekményre utalt volna.

Visszautazása óta ifj. Antall József és Tar Pál közötti kapcsolat meglazult. Közömbös tartalmú levelezésük is egyre ritkább. Továbbá Tart váratlanul Hong-Kong-ba helyezték, ami gyakori találkozásukat kizárja. Az ellenőrzés büntetőjogilag értékelhető tevékenységet ifj. Antall Józseffel kapcsolatban sem hozott felszínre. Magatartása, megnyilvánulása a korábbiakhoz viszonyítva mérsékeltebb.

Figyelemmel a fentiekre, javaslom az ügyjelzés megszüntetését, ill. ifj. Antall József további ellenőrzésének F. dosszié keretén belül való folytatását.

Egyetérték:

Zima Péter r[endör] ör[na]gy
alosztályvezető

Seres József r[endör] ör[na]gy

Készült 3 pl.

1 pld. ifj. Antall F.d.

2 pld. Tar Pál ag.

3 pld. táj.

Nytsz.3/6/1400

27.

A Belügyminisztérium III/III-4-a. alosztály levele
BM III/II-3-a alosztály vezetőjének,
1970. január 14.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4-a. alosztály

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: DR. ANTALL JÓZSEF
ügyében.

ZIMA PÉTER r[endőr] ör[na]gy Elvtársnak!
BM. III/III-3-a. Alosztály Vezetője
Helyben

Illetékességből megküldjük bizalmas úton szerzett egyoldalú, megbízható, de nem ellenőrzött értesülésünket. Nevezett személyről F-6752 sz. figyelő dosszié van osztályunkon.

„Dr. Antall József /fiatal tanár és az Orvostörténeti Könyvtár igazgatóhelyettese/
Az ünnepek előtt találkoztunk. Beszélgettünk. Elmondotta, hogy bizalmas értesítése szerint az új gazdaságpolitika különösen az árpolitika vonalán, csődbe jutott. Legfelsőbb szinten a dolgozók életszínvonalát igen befolyásoló áremeléseket határoztak el, de annak nyilvánosságra hozását és bevezetését az év második felére halasztották, nehogy a Felszabadulás 25. évfordulójára az országban igen magas közhangulat teremtsék.”²¹⁸ [...]

Beszélt Antall arról, hogy nem régen egy nyugati állampolgár megkérdezte tőle, mi az oka annak, hogy Magyarország nem tud olyan nemzeti és önálló politikát folytatni, mint p[é]l[dául] Románia. Erre azzal válaszolt, hogy ennek oka az ország helyzetében található. Egyrészt a nyersanyag zöme Csapon át SZU-ból ömlik ide. Azt a rengeteg pocsek árut, amit gyártunk, nem tudjuk másutt, csak SZU-ban eladni, az veszi át. Így tehát gazdasági okokból is függvénye vagyunk SZU-nak. Ezen felül Magyarország van legerősebben megszállva a SZU fegyveres erői által. Így csak azt tudjuk tenni, hogy ügyesen táncoljunk, ahogy Moszkva fűtül.”

Megjegyzés: A jelentésben foglaltak a hálózat védelme érdekében csak operatív célból használhatók fel, ennek nyílt felvetése dekonspirációhoz²¹⁹ vezetne.

²¹⁸ Utalás 1970. április 4-re.

²¹⁹ Dekonspiráció: „Operatív értékű információ, adat kiszivárgása árulás vagy gondatlan titoksértő magatartás következtében.” <http://www.abtl.hu/szakszavak/> Utolsó letöltés: 2015. július 12.

Budapest, 1970. január 14.

Dr. Kovács István r[endőr] alezr[edes]
alosztályvezető

Készült: 4/6-64

K: 3 pld.

K: BF/Mné

28.

A Belügyminisztérium III/III/3-a. osztály jelentése
ifj. dr. Antall József ügyében,
1970. április 22.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. osztály

Szigorúan titkos!

Jóváhagyom:

Agócs István r[endőr] alezr[edes]
osztályvezető

Tárgy: ifj. dr. Antall József
F. d. ügyében

Javaslat

Budapest, 1970. április 22.

A Miniszterhelyettes Elvtárs 004/1969 sz[ámú]. parancsa alapján megvizsgáltam ifj. dr. Antall József /Pestújhely, 1932. IV. 8. Szűcs Irén, nő, pártonkívüli, büntetlen előéletű, magyar állampolgár, isk[olai] végzettsége egyetem, szakképzettsége középiskolai tanár, foglalkozása: Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár igazgatóhelyettese/ Bp. V. Károlyi Mihály u. 4/8 sz. alatti lakos 11-F-6752 sz. dossziéjában elfekvő anyákat és ennek alapján javaslom ellenőrzését alosztályunkon folytatni.

Az ellenforradalom előtt és alatt aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki. Munkahelyén – Eötvös József Gimnázium – tagja²²⁰ lett a „Forradalmi Bizottságnak”, Devecser községben izgató beszédet tartott és apjával együtt szervezték az FKP-t. Részt vett a volt FKP székház fegyveres elfoglalásában. Ennek őrzésére diákjaiból fegyveres csoportot szervezett. Az ellenforradalom után tevékenysége miatt a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték át. 1957. október 23-án osztályából indult ki a diákok néma tüntetése.²²¹ A tanulók előtt rendszeresen nacionalista és szovjetellenes kijelentéseket tett. Törekedett a deklasszált szülők gyerekeinek megnyerésére és ellenséges irányba való befolyásolásukra. Szűk baráti körben megvitatja a nemzetközi és belpolitikai eseményeket és ilyenkor éles szovjet- és rendszerellenes kirohanásai vannak. Dicsőíti a nyugati – USA, NSZK – politikát és azok vezető politikusait.

A fentiek képezték alosztályunkon 1958-ban az Előzetes Ellenőrző, majd 1959-ben a BRFK Politikai osztályán a Személyi és 1963. II. 7-én a Figyelő dosszié megnyitásának indokát.

²²⁰ Elnöke.

²²¹ Megemlékezése.

Polgári családból származik. Apja, aki alosztályunk F. dossziés személye, a Horthy-rendszer idején FKP miniszter volt. Középiskolai tanulmányainak befejezése után az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett doktorátust. Ezt követően az Eötvös József Gimnázium magyar–történelem szakos tanára lett. Ellenforradalmi tevékenysége miatt 1957 elején a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték át, szintén tanári beosztásba. Innen ellenséges megnyilvánulása és a diákokra való ilyen irányú ráhatása miatt 1959-ben eltávolították. Ezt követően az Orvostörténeti Múzeumban lett könyvtáros, majd igazgatóhelyettes. Másodállásban a Jurányi utcai gimnázium esti tagozatán óraadó tanár.

Politikai pályafutásának kezdete közvetlen az ellenforradalmat megelőző időszakra esik. Először a Petőfi körben kezdett tevékenykedni. Itt került kapcsolatba Tar Pál egyetemi hallgatóval, s később együtt szervezték és irányították az Eötvös Gimnázium „Forradalmi Bizottságát”. Tanuló fiatalokból fegyveres csoportot szerveztek az ideiglenesen létrehozott Semmelweis u-i FKP székház védelmére. Az események konszolidálása után kezdeményezésére, de apja támogatásával előkészítették Tar Pál Ausztriába való disszidálását. Céljuk volt, hogy Tar a nyugati emigrációval kapcsolatot létesítsen és vezetőik elképzeléséről tájékoztassa az itthonélő volt FKP jobboldali vezetőit. Ezen megbízásának eleget is tett.

Tar Pál az elmúlt évek során legálisan két alkalommal járt Magyarországon, amikor is felkereste volt kapcsolatait.

Ifj. dr. Antall ellenséges tevékenységét az ellenforradalom leverése után is folytatta. Ugyanis 1957-ben osztálya diákjai az érettségi után összetépték az orosznyelvű tankönyvet és a Lenin-képet meggyalázták. Akciót indítottak a pozitívan viselkedő diákok elszigetelésére, a kommunista tanárok rágalmazására, lejáratására.

Kutatta a diákok körében azokat, akiknek a szülei el voltak ítelve. Másfél évig részt vett a „Fehér Segély” akcióban. Kiderül az anyagból, hogy továbbra is tartotta és jelenleg is tartja a kapcsolatot dr. Göncz Árpád és dr. Bibó István F. d. személyekkel, valamint több más volt jobboldali polgári politikussal. Ellenséges szembenállását nem adta fel, véleménye szerint az ország gazdasági és politikai életében előbb-utóbb változásnak kell bekövetkeznie.

Ellenőrzését többoldalú hálózat, külső figyelés, K. ellenőrzés és 3/a rendszabály alkalmazásával biztosítottuk. A BM. III/3. osztályon figyeltettük. Útlevelekérelmet 1969-ben adott le.²²² Munkahelye megbízásából járt az NDK-ban és Csehszlovákiában. Lakhelyén kifogásolható magatartást nem tanusít. Vele szemben közvetlen korlátozó intézkedést nem alkalmaztunk. Fegyvertartási engedéllyel nem rendelkezik.

²²² Nyugati országokba érvényes útlevelet csak 1974-ben kapott Antall József.

Felesége Fülep Klára /Budapest, 1934. V. 16. Urai Ilona, pártonkívüli, büntetlen előéletű, isk. végzettsége gimnáziumi érettségi, a Fővárosi Távfütési Művek könyvelője:/ Bp. V.

-3-

Károlyi Mihály u. 4/8 sz. alatti lakos. Politikai magatartása ellen kifogás nem merült fel. A BM. operatív nyilvántartásaiban nem szerepel.

Értékelve ifj. dr. Antall József jelenlegi politikai magatartását megállapítható, hogy rendszerünkkel való szembenállása jelenleg is fennáll, bár tartózkodik a jogilag értékelhető ellenséges tevékenység elkövetésétől. Ellenséges szembeállását nagymértékben befolyásolja apja politikai múltjából eredő jelenlegi mellőzöttségük. Az a nézetük, hogy a [második világ]háború idején a [lengyel] menekültek ügyében kifejtett tevékenységét az illetékesek nem megfelelően értékelik. Ellenük „hajsza” indult és ő ezért nem kerülhet képzettségének megfelelő pozícióba. Apján keresztül volt polgári politikusok körében tekintéllyel és befolyással rendelkezik.

A fentiek, valamint magasfokú kvalifikáltságára való tekintettel potenciálisan veszélyes ellenséges személy, ezért a további ellenőrzése szükséges.

A továbbiakban tervezendő főbb intézkedések:

- Jelentős emigráns kapcsolatát, Tar Pált beutazása esetén külön terv-javaslat alapján szoros ellenőrzés alá vonjuk.
- Elutazása előtt vele személyesen beszélünk és adatokat szerzünk kapcsolatuk jellegére.
- A további operatív munkát olyan irányba folytatjuk, hogy elegendő adatunk legyen a vele való személyes beszélgetésre.
- Tervünk operatív célra való felhasználása.

Tekintettel a fentebb leírtakra és ifj. dr. Antall József potenciális veszélyességére, valamint arra, hogy operatív célból kívánjuk felhasználni, kérem engedélyezni a Figyelő dosszié alosztályunkon való meghagyását.

Egyetérték:

Zima Péter r[endőr] ő[r]na]gy
alosztályvezető

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy

Nytsz. 3/6/605

Készült: 2 pld.

Kapja: F-11-6752

táj

SJ.

29.

A Belügyminisztérium III/III/3-a. alosztály jelentése
ifj. dr. Antall József ügyében,
1970. május 25.

Belügyminisztérium
III/III/3-a alosztály

Szigorúan titkos!
Adta: „Vadász” fn. ügynök
Vette: Seres József örgy.
Idő: 1970. máj[us] 26. 8 h.
Hely: K[onspiratív] lakás
Tárgy: ifj. dr. Antall József F.d.

Jelentés

Budapest, 1970. május 25.

„F[olyó] hó 15-én fél 11 h-kor felkerestem ifj. Antall József igazgatóhelyettes, v. FKP szervezőt a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban levő hivatalában. Külön szóba van, ott egyedül fogadott és egy jó órát beszélgettünk.

Elmondta, hogy szerint bizonyos liberalizálódások vannak, amelyek látszólagosak, ugyanakkor valahogy az az érzése, hogy ma keményedés is van a magyar belpolitikában. Úgy hallotta, hogy az őszi pártkongresszuson Kádár János betegségére való hivatkozással le fog mondani és erősen valószínű, hogy Biszku lesz az utódja.²²³ Biszku élrekerülése nem volna egy szerencsés dolog, mert nem vitás, hogy Kádár János jó emberi mivolta ráüti az egész magyar belpolitikára a bélyegét, míg a Biszkuról nem ez a köztudott. Az az érzése, hogy egy erős megmerevedés következne be. Olyasmit is hallott, hogy Nyers Rezsőt, aki az új gazdasági mechanizmus megalapítója, irányítója, azt miniszterelnökké neveznék ki,²²⁴ azért hogy mutassa meg, miként tudja keresztülvinni azokat az elképzeléseket az új gazdasági mechanizmusban, melyeket ő, ha nem is egyedül, de többedmagával összefogott és meghirdetett.

²²³ Kádár János végül 60. születésnapján ajánlotta fel lemondását: 1972. május 10-én írt levelet az MSZMP Politikai Bizottságának. A taktikai lépés kényszerű oka az volt, hogy Leonyid Iljics Brezsnyev a reform ellenzékét, a keményvonalas Biszku Bélát támogatta.

²²⁴ Ez nem történt meg, Nyers Rezsőt az ún. munkásellenzék (Biszku Béla és holdudvara) térnyerése miatt félreállították.

Beszélt arról ifj. Antall József, hogy nagyon érdekes a nyugatnémet–lengyel, német–szovjet viszonynak a javítása.²²⁵ Ezt bizonyítja az a tény is, hogy Baar,²²⁶ aki államtitkár csupán, azzal Gromiko²²⁷ tárgyal. Ezek igaz hogy nüanszbeli dolgok, de általában egy szinten szoktak tárgyalni. Mindenesetre már az pozitívum, hogy Lengyelország esetében a tárgyalások során ha még nem is tartanának ott, hogy az Odera-Neisse határvonalát Nyugat-Németország elfogadja, de az, hogy nem beszélnek róla, az hogy ezt igyekeznek levenni a problémák közül, ez egy hallgatólagos tudomásulvétele az egésznek, és egy igyekezet azon, hogy Közép-Európával és Kelet-Európával jobb viszonyt teremtsenek. Áttért arra a világpolitikai tényre, hogy Laosz, Vietnam, Kambodzsa kérdése kétségtelen hogy zavarja az amerikai-kínai viszonyt, de az ő megítélése szerint ezek olyan kis csatározások, melyek nem különösen érdekesek. Egyetlen értékes öszerinte a szovjet–kínai viszony, amely nem javuló tendenciát mutat, hanem inkább rosszabodott. Az ő elmondása szerint a SZU keleti határain majdnem hogy háborút megelőző pszichirt (sic!) van, mindenütt arról beszélnek, hogy fel kell készülni a háborúra stb.

Talán a Castroval²²⁸ való viszony javítása is magyarázza azt, hogy a SZU²²⁹ mindenütt javítani igyekszik a kapcsolatokat és egyes egyedül erre az egy dologra összpontosítja szellemi és főleg gazdasági és katonai erejét. A baj az ifj. Antall szerint nyugaton, hogy nincs egyetlen egy kimagasló egyéniség, aki a nyugatot össze tudná kovácsolni.

Elmondta, ifj. Antall József, hogy a múlt hetekben újból az volt az érzése, hogy figyelik, ugyanúgy mint akkor, amikor a csehszlovák viszonyok voltak, csak talán ügyesebben, nem annyira sarkába követik őt és nem ugyanazok a személyek. El szokták a lakásától kísérni a múzeumig, aztán ha bemegy, akkor el is szoktak menni. Nem tulajdonít neki különösebbet, hiszen ő az égvilágon nem csinál semmit, a lakásától munkahelyére megy, dolgozik és aztán hazatér és ez az érzése, mintha ki volna adva időnként, hogy nézzék meg őt és bizonyára másokat is.

A beszélgetés során én kérdeztem, hogy mi van Tar Pállal, nem unja-e a Hong-Kongban létét, biztos szeretne már Párizsban lenni, erre azt mondta, úgy tudja, hogy még 1-2 évet ott kell tölteni, hiszen az ő bankja, ahol Párizsban dolgozik, annak

²²⁵ Nem sokkal később, 1970. december 7-én látogatott Varsóba először német kancellár Willy Brandt személyében. Ekkor készült az a híres fotó, amelyen Willy Brandt fejét lehajtva térdel a varsói gettó áldozatainak emlékművénél. Ekkor írták alá azt a kétoldalú megállapodást is, amelyben Lengyelország nyugati határáként az NSZK elismerte az Odera–Neisse vonalat.

²²⁶ Helyesen Egon Bahr (1922–), Willy Brandt külpolitikai tanácsadója.

²²⁷ Andrej Andrejevics Gromiko (1909–1989), szovjet közgazdász, politikus, 1957–1985 között a Szovjetunió külügyminisztere.

²²⁸ Utalás Fidel Castróra.

²²⁹ Szovjetunió.

a fiókéntézeté van ott és általában 4-5 évesek szoktak lenni ezek a külső megbízások. Semmi mást nem mondott Tar Pállal kapcsolatban”.

„Vadász”

Megjegyzés: Ifj. Dr. Antall József tájékozottságát mutatja személyi helyzetét illetően, másrészt azt, hogy aktívan foglalkozik kül- és belpolitikai kérdésekkel.

Nézete szerint a belpolitikában fellelhető a „liberalizálódás”, de a „megmerevedés” is, mely utóbbi még erősödni fog. Újra feltételezi figyelését, mely nem áll fenn.

Intézkedés: Adataink szerint Tar Pál f[olyó] hó 20-án Magyarországra jön, végrehajtjuk a vele kapcsolatban jóváhagyott intézkedési tervet.

Utasítás: Keresse fel dr. Antall Józsefet azzal, hogy a közeljövőben Lengyelországba utazik. Amennyiben küldeni akarnak valamit unokájuknak, szívesen elviszik.

-3-

Amennyiben Tar Pál beutazásáról említést tesznek – most konkrétan nem kérdezhet rá – érdeklődjön úti célja, emigrációs helyzete, törekvései stb. iránt.

Következő találkozó: 1970. máj[us]26. 8 . h

Seres József r[endör] ör[na]gy

1 pld.

Nytsz:...6/793²³⁰

Készült: 3 pld.

Kapja: F.d. 11-67-54

M.d. H-64905

táj

²³⁰ Nem olvasható.

30.

A Belügyminisztérium III/III-3-a.
alosztályának jelentése Tar Pálról,
1970. július 28.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-3-a.aloszt.

SZIGORÚAN TITKOS!

Tárgy: TAR PÁL RÓL

Jelentés

Budapest, 1970. július 26-án

„Muzeologus” fedőnéves 1969 januárjától 1969. júliusig ügyjelzésként foglalkoztunk ifj. dr. ANTALL JÓZSEF /Pestújhely, 1932. IV. 8. Szűcs Irén/ múzeumi igazgatóhelyettes, budapesti lakos, volt FKP szervező, „F” dossziés és kapcsolata – Tar Pál Ádám /Gyula, 1931. III. 23. Fekete Borbála/ bankigazgató-helyettes, magyar és francia állampolgár Hong-Kong-i lakos ellenséges tevékenységének felderítésével. Nevezett részt vett ellenforradalmi megmozdulásokban, azonban kapcsolatai segítségével 1957 januárjában a felelősségrevonás elől disszidált.

Tar Pál kitiltása után, előbb Párizsban, majd New-Yorkban telepedett le. Terve az volt, hogy rendszeresen hosszabb időre haza fog látogatni és ifj. dr. Antall József közreműködésével különböző tanulmányokat fognak készíteni, s e közben – a kialakult kül- és belpolitikai helyzet számukra kedvező alakulására építve – felkészülnek egy általuk remélt változásra, vagyis létrehoznak egy ún. „árnyékkormányt”.

A fentiek alapján 1968. júliusi budapesti útja alkalmával Tart szoros ellenőrzés alá vontunk, azonban az ellenőrzés ellenséges tevékenységet nem hozott a felszínre.

Elutazását követő két-három hónapon belül kinevezték a Hong-Kong-i bankfiók helyettes igazgatójának. Ettől kezdve közte és ifj. dr. Antall között a kapcsolat megszűnt. Váratlan áthelyezése a gyakori találkozásukat kizárttá tette. Közömbös tartalmú levelezésük is egyre ritkább lett. Erre volt tekintettel (sic) – ifj. dr. Antall József szoros ellenőrzésének fenntartása mellett – az ügyjelzést 1969. július 19-én lezártuk.

Ifj. dr. Antall József további ellenőrzése során merült fel, hogy Tar Pál 1970. május hónapban néhány napra Budapestre érkezik. A bevezetett technikai és ügynöki ellenőrzése során az alábbiakat állapítottuk meg.

Tar Pál 1970. május 20-án az esti órákban repülővel érkezett és 24-én a kora reggeli órákban ugyancsak repülővel utazott el. Korábban az itt tartózkodásának ideje

hosszabb időre volt tervezve. A tervezettnél rövidebb ideig való budapesti tartózkodását egy fontos hivatalos párizsi elfoglaltságával indokolta. Az előzetes terv szerint úgy volt, hogy ifj. dr. Antall Józsefénél, vagy Somogyi Gábor egyik unokatestvéré-nél fog megszállni. Azonban egyik helyet sem vette igénybe, hanem a Béke Szállóban szállt meg.

Adataink szerint az itt töltött három nap során az alábbi személyekkel találkozott:

- ifj. dr. Antall József múzeumi igazgatóhelyettes, volt FKP. szervező, alosztályunkban „F” dossziés
- dr. Antall József nyugdíjas, volt FKP miniszter, alosztályunkon „F” dossziés.
- Szűcs Ervin 39 éves, vállalati statisztikus, budapesti lakos, nyilvántartásban nem szerepel.
- Kis György 39 éves, pszichológus, budapesti lakos, „B” do-ja /B-116 792/ irattárban van.²³¹
- Mankay Pál 80 éves, nyugdíjas, budapesti lakos. „B” do-ja /B-9674/ irattárban van.
- Somogyi Gábor 36 éves mérnök foglalkozású, budapesti lakos, Tar unokatestvére, nyilvántartásban nem szerepel.
- Falkai Lászlóné szül. Tar Mária, 52 éves, vállalati előadó, budapesti lakos, Tar féltestvére, nyilvántartásban nem szerepel.
- özv. Tar Antalné született Fekete Boglárka 76 éves, háztartásbeli foglalkozású, budapesti lakos, Tar édesanyja, nyilvántartásban nem szerepel.

„Vadász” fn. ügynökünk jelentése szerint Tar Pál magatartásával és viselkedésével kapcsolatai – főleg ifj. és idős dr. Antall József – nem voltak megelégedve. Amikor a reptőlőtre megérkezett, egyáltalán nem örült a rá várakozó ifj. dr. Antall Józsefnek. Idős dr. Antall József szerint nagyon megváltozott, már nem a régi. Túlzottan zárkózott és a politika egyáltalán nem érdekli.

Tar budapesti tartózkodása alatti tevékenységére vonatkozóan jelenleg más adattal nem rendelkezünk.

Az idő rövideége miatt valamennyi tervezett intézkedésünket végrehajtani nem tudtuk. Mint lényeges intézkedés elmaradt a vele való személyes beszélgetés, melynek során adatokat akartunk szerezni úti céljára ifj. dr. Antall József és a közte lévő kapcsolat jellegére vonatkozóan.

Megjegyzés:

ifj. dr. Antall József és Tar Pál levelezését továbbra is figyelemmel kísérjük.

- Tar Pált a KEOKH-nál figyelőztetjük (1968. óta fennáll!)²³²

²³¹ Kátai ügynök.

²³² Kézzel írva.

- Újabb beutazása esetén ellenőrzését megszervezzük, ill. az elmaradt személyes beszélgetést végrehajtjuk.
- „Varga”, „Keleti” és „Kis István” fn. ügynök felhasználásával ifj. dr. Antall József fokozott ellenőrzése során további adatokat gyűjtünk Tar úticéljára, politikai tevékenységére és annak kapcsolataira való kihatására vonatkozóan.
- Az irattárban lévő két „B” dossziét tanulmányozzuk és annak eredményétől függően teszünk javaslatot a további hasznosításukra.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy

Készült: 3 pld. – 1 – 11-F-6752. do.

-1-11-10706. OD.

-1-táj.

Nyt. sz.: 3/6-890

CT.

31.

A Belügyminisztérium III/III 3-a. osztály feljegyzése

ifj. dr. Antall József 3/a anyagairól

1970. november 18.

Belügyminisztérium

III/III 3-a. osztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: ifj. dr. Antall József

3/a anyagairól

Feljegyzés

Budapest, 1970. november 18.

Ifj. dr. Antall József /Pestújhely, 1932./ pártonkívüli, büntetlen előéletű, tanár szak-képzettségű, foglalkozása: Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár igazgató helyettes, b[uda]p[est] lakost F. dosszié keretében, mint potenciálisan veszélyesként tartjuk operatív ellenőrzés alatt.

Az ellenforradalom előtt és alatta aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki. Munkahelyén – Eötvös József gimnázium – tagja volt a Forradalmi Bizottságnak, Devecser községben igazgató beszédet tartott és apjával közösen szervezték az FKP-t. Részt vett a volt FKP székház fegyveres elfoglalásában. Az ellenforradalom után tevékenysége miatt a Toldy Ferenc Gimnáziumba helyezték el. 1957. október 23-án osztályából indult ki a diákok néma tüntetése. A tanulók előtt nacionalista, szovjetellenes kijelentéseket tett. A fentiek képezzék alapját előzetes, majd később Személyi dosszié nyitásának. 1963 óta „F” dossziésként ellenőrizzük.

Többoldalú hálózati ellenőrzés feltehetően igaznak értékelhető adatai szerint ifj. dr. Antall József rendszerünkkel szembeni politikai véleményét ma is fenntartja, de tartózkodik a jogilag értékelhető ellenséges tevékenységtől. 1970-ben folyamatosan alkalmazott 3/a rendszabály anyagai az ellenséges szembenállást nem erősítette meg, politikai kérdésekről a vonalon nem beszélt. A rendszabály kapcsolataira vonatkozólag eredményezett operatív szempontból figyelemreméltó adatokat: megerősítette azt, hogy kapcsolatban áll Tar Pál Ádám /Gyula, 1931. / volt földmérő foglalkozású – munkahelye Erdőgazdasági Tervező Iroda – korábban portugál, majd később Hong-Kong-i lakos, magyar-francia állampolgárral. Tar Pál aktívan részt vett az 56-os ellenforradalmi eseményekben, 1957-ben a felelősségrevonás elől disszidált.

Tar Pál disszidálása után felvette a kapcsolatot a Párizsban működő emigráns csoportokkal, a tőlük kapott megbízás alapján a disszidens magyar egyetemisták összefogásával foglalkozott 1969-ig, Hong-Kong-ba való elköltözéséig.

A rendszabály adatai szerint Tar 1970 májusában Magyarországra, Budapestre látogatott, erről előzőleg értesítette ifj. dr. Antall Józsefet, akit szállásfoglalásra kért meg. Tar magyarországi tartózkodása során személyesen találkozott ifj. dr. Antallal.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy

Nytsz. 3/6-1480

Készült: 2 pld.

.... F-6752 d.

32.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről,
1971. március 11.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
Adta: „Vadász” fn. ügyn.
Vette: Seres József őrgy.
Idő: 1971. II. 17. 15.30 h.
Hely: K. lakás /minifonról/
Tárgy: ifj. dr. Antall József
F dossziés

Jelentés

Budapest, 1971. március 11.

„Tegnap 16-án de. felkerestem ifj. Antall Józsefet a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban, ahol $\frac{3}{4}$ órát tudtunk beszélgetni. Mondtam neki, hogy mintha az volna az érzésem, hogy érdeklődnek iránta és hogy a PB is és rendőrség is nézeget engem, kérdeztem, hogy nincs-e ilyen érzése neki is. Mondta, hogy jelenleg ilyent nem tapasztalt. Majd azután a beszélgetésünk az új választási törvénnyel kapcsolatos lehetőségekre vonatkozott.²³³ Ő azt mondja, hogy amellett, hogy örvendetes lenne, ha a volt kisgazdapártiak, vagy azokhoz közelállóak bekerülnének a Parlamentbe, mégis azt hiszi, hogy ebben a választási ciklusban ennek különösebb értelme nem volna, mert nem látja a fellazításnak azt a fokát, amely erre engedne következtetni, hogy nem hétprobás embereket válogatnak ki a képviselőjelöltségre. Említést tette arra vonatkozóan, hogy a HNF,²³⁴ amely hívatva volna legalább a választásokat megelőző időben erről a témáról beszélni, foglalkozni vele, az mélyen hallgat. Ez annyit jelent, hogy a kormány, ill. párt semmiféle súlyt nem kíván adni HNF-nek, de még a választást megelőző időszakban sem, mert mondhatni, semmiféle mozgást még a Magyar Nemzetben sem lehet erre vonatkozólag észlelni, pedig hát a HNF lapja. Ő nemrégén volt meghívva valami ankétra²³⁵ és ott beszélgetett HNF-i titkárokkal és elmondták,

²³³ 1970. évi III. tv. a az országgyűlési képviselők és a tanácsstagok választásáról szóló 1966. évi III. törvény módosításáról. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8480>. Utolsó letöltés: 2015. július 12.

²³⁴ Hazafias Népfront.

²³⁵ Eredetileg tanácskozás, értekezlet, de a szocialista időszakban ankétnek hívták az olyan típusú rendezvényt is, amikor egy filmet levetítettek egy munkásszállón és utána beszélgethettek a nézők a film rendezőjével.

hogy hónapok telnek el, amíg a főtitkárhoz bejutnak és teljesen lehetetlen, hogy Kállai Gyulával, a HNF elnökével beszélni tudjanak. Ebből is azt ítéli, hogy nincs nyüzsgés, nincs mozgás, ez annyit jelent, hogy minden marad a jelenlegi helyzetben.

A beszélgetés során említettem neki, mert érdekelt a véleménye, hogy én régebben rotariánus voltam és mi a véleménye, hogy Magyarországon meg lehetne-e indítani újból a rotary mozgalmat.²³⁶ Mire ő azt mondta, hogy ő nagyon helyesnek tartaná és a legnagyobb védettséget az jelentené, ha én a miniszterelnöknek írnék egy levelet, hogy mint régi rotariánus külföldön járva több rotariánussal találkozva, érdeklődöm, hogy volna-e lehetőség hogy Magyarországon újból ez a mozgalom a fővárosban és vidéki nagyobb városokban meginduljon. Szóval nem is ez az érdekes, inkább az, amit ezzel kapcsolatban mondott, hogy az ő véleménye szerint könnyebb volna, ha egyesületekben, szövetségekben, ha lehet szakszervezetekbe is bekerülnének azok az embereink – mondotta –, akik talán fiatalabbak már, akikre számítani lehet a jövőben is, akik lábat vetve ezekben az egyesületekben, szövetségekben, vagy akár szakszervezetben is egy olyan kört tudnának kialakítani majdan, amelyből aztán akár egy szervezettebb politikai egységet lehetne kialakítani.

Egyébként említette, hogy az unokahúga, aki Lengyelországban tanult egyetemen, volt idehaza, és mondta, hogy Varsóban, Krakkóban az égvilágon semmi nem volt. Ezzel kapcsolatban kérdeztem tőle, hogy szokott-e édesapja itt összejönni az itteni lengyel kolóniával, vagy a kulturirodával, mire azt mondta, úgy tudja, hogy ez a dolog erősen lazult, vagy már lassan elfelejtik, vagy már unják azt, hogy az öreg szeretne valamit csinálni akár a meglévő anyagát rendezve kiakadni, de mintha azt tapasztalná, hogy egy lassú visszavonulás van.

Ő úgy említette, hogy az édesapja a télen eléggé beteges is volt, fáradt és ideges és már nem nagyon foglalkozik új dolgokkal. Ő az intézetben, ahol van és ebben a múzeumban tevékenykedik, mint mondja, többször itt-ott tanulmányai is jelennek meg, ő specializálja magát történelmi témákra, ezek nem rázósak, ezekben kiélheti magát és így azután ha nem is húzódott teljesen vissza, nincs a porondon. Csak említette, hogy halott-e róla, mi van a Tarral. Nagyon régen kapott tőle hírt, a nyáron majd jelentkezik, nem tud róla bővebbet mondani.”

„Vadász”

Megjegyzés: Ifj. dr. Antall József az Orvostörténeti Múzeum igazgatóhelyettese, v. FKP szervező, alosztályunkon F dossziés.

Az ü[gynök] alkalmoszerűen tudja felkeresni.

²³⁶ A Rotary Klubot 1905-ben Chicagóban Paul Harris alapította. Meghatározó jegye a mozgalomnak, hogy a mozgalomban részt vevő, különböző foglalkozású emberek készek humanitárius szolgálatot vállalni.

A választásokkal összefüggésben úgy látja, nincs megfelelő mozgás, az e téren hivatott HNF is hallgat, nem tölti be szerepét. Ő semleges területen dolgozik, nagyrészt visszavonult.

Utasítás: Lehetőség hiányában más személlyel kapcsolatos.

Következő találkozó: március 1. 15. h.

Seres József r[endőr] őr[na]gy

....pld.

Nytsz. 3/6²³⁷

Készült: 3 pld.

²³⁷ Kézzel írva, olvashatatlan.

33.

A Belügyminisztérium III/III/3-a. osztály feljegyzése
dr. ifj. Antall József „K” ellenőrzéséről,
1971. június 2.

Belügyminisztérium

III/III/3-a. osztály.

Szigorúan titkos!

Tárgy: dr. ifj. Antall József „K” ellenőrzéséről²³⁸

Feljegyzés

Budapest, 1971. június 2-án.

Dr. ifj. Antall József / Pestújhely, 1932.IV.8. Szűcs Irén/ F. dossziés, volt FKP szervező, Orvostörténeti Múzeum igazgatóhelyettes, Bp. V., Károlyi M. u. 4-8 szám alatti lakos által írt és részére érkező postai küldeményeire 1971. febr. 1-től 1971. május 18-ig „K” ellenőrzést vezettünk be. Az ellenőrzés célja a kül- és belföldi levelezése tartalmának megismerése, valamint a nem ismert kapcsolatainak felderítése volt. Ennek során az alábbiakat állapítottuk meg:

Az ellenőrzés ellenséges politikai tevékenységére, illetve ilyen vonatkozású magatartására utaló adatot nem hozott. Kapcsolataival való levelezése tartalma családi, valamint hivatali jellegűek.

Külföldi kapcsolataként merült fel felesége NSZ.-ban élő testvére és szülei: Prof. dr. Emil Mosonyi, címük: 75. Karlsruhe, Elbinger str. 28/c.

A velük való kapcsolatot dr. ifj. Antall felesége tartja. A K. anyagok szerint Mosonyiékától a közelmúltban meghívás érkezett dr. ifj. Antallék részére, mely szerint dr. ifj. Antallt és gyerekeit meghívják a nyár folyamán egy hónapos látogatásra hozzájuk az NSZK-ba.²³⁹

Hivatalos külföldi kapcsolata Jean Runciman, aki az 1972. II. 2–9. között Londonban megtartandó „A Gyógyszer Történetének XXIII. Nemzetközi Kongresszus” nevű szervezet titkára. A vele történt levélváltásból megállapítható, hogy dr. ifj. Antall a közelmúltban közölte a fenti címmel, hogy ő is részt vesz a kongresszuson és ott előadást kíván tartani. A szervezet nevében Runciman örömet fejezte ki dr. ifj. Antallnak és kéri, hogy előadása tartalmi kivonatát 1971. V. 31-ig juttassa el hoz-

²³⁸ „K-ellenőrzés: postai küldemények operatív ellenőrzése, amelynek során az állambiztonsági szervek a bizalmas nyomozás alatt álló személy postai küldeményeit felbontották, illetve esetenként elkobozták.” <http://www.abtl.hu/szakszavak/>. Utolsó letöltés: 2015. július 12.

²³⁹ Antall József nyugati útlevelet ekkor még nem kapott, így a meghívásnak eleget tenni nem tudott.

zájuk. Dr. ifj. Antall József kapcsolatban áll továbbá a Princetown-i Egyetemen dolgozó Wigner Jenővel,²⁴⁰ akinek publikálás céljából ismeretterjesztő anyagokat küldött, melyek tartalma előttünk jelenleg nem ismert.

A K. ellenőrzés során dr. ifj. Antall József külföldi kapcsolataira utaló adat nem merült fel.

Wester János r[endőr].h[adna]gy.

Készült: 2 pld.

1 pld. 11-F-6752

1 pld. táj

nyt. sz.: 3/6

²⁴⁰ Wigner Jenő (1902–1995) magyar Nobel-díjas fizikus, a Nobel-díjat 1963-ban nyerte el.

34.

„Keleti” fedőnevű ügynök feljegyzése ifj. dr. Antall Józsefről,
1971. október 7.

Belügyminisztérium
III/III-3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
Adta: „Keleti” fn. ügyn[ök]
Vette: Seres József ör[na]gy.
Idő: 1971.X.7. 16:15 h.
Hely: K. lakás
Tárgy: ifj. dr. Antall József F.d.

Jelentés

Budapest, 1971. október 13.

Október 6-án beszéltem Antall Józseffel. A találkozás megszervezése nagyon nehézesen ment, mert láthatólag igen el van foglalva. Ez később a munkahelyén is meglátszott.

Változatlanul a Semmelweis Múzeum igazgatóhelyettese. Jelenleg a volt igazgató²⁴¹ nyugdíjba ment és most mindent ő vezet. A beszélgetést is többször megavarták különböző ügyek intézése miatt. Elmesélte, hogy felajánlották neki az igazgatói állást, de nem fogadja el, mert inkább többet dolgozik, mint igazgatóhelyettes, de nem akar reprezentálni. Véleménye az, hogy „a reprezentatív állásokért adni kell valamit” így ellenben „csak rendes munkát kell adni”:

Széleskörű társadalmi munkát is végez a Hazafias Népfront keretében a történelmi bizottságban.²⁴² Ez szakmájához közel áll és mint mondotta, itt „hasznos szakmai munkát lehet végezni”. Az említett két elfoglaltsága mellett az orvostudományi könyvtárban is dolgozik, s emellett szerkeszti az Orvostudományi Közlemények c[ímű] folyóiratot.

A fenti elfoglaltságok miatt, ill[etve] azokra hivatkozásokkal arról beszélt, hogy alig van ideje egyéni dolgaival, főleg baráti kapcsolataival foglalkozni. Erre látszik utalni az, hogy nagyon érdeklődött közös ismerősök iránt. Említette, hogy nagyon régen találkozott Göncz Árpáddal, akivel pedig azelőtt elég szoros kapcsolata volt.

²⁴¹ Palla Ákos.

²⁴² Hazafias Népfront Országos Honismereti Bizottságán belül működő Nemzeti Pantheon Bizottságról van szó, mely foglalkozott többek között azzal, hogy a Magyar Nemzeti Pantheon sírhelyei közül melyek számsírsanak védettnek. Kialakították az 1848–49-es parcellát (egy helyre csoportosították a honvédsírokat). E munkában részt vett Antall József is. Kapronczay Károly szíves közlése.

Külföldi közös ismerősökről sem tudott semmit. Feltűnő megjegyzése volt, hogy Pártay Tivadarral megszakított minden kapcsolatot és mint mondta, nem is akar találkozni vele. Nagyon éles szavakkal beszélt róla. Akarnok, törtető, gátlástalan embernek tartja. Egyébként nem tudja, hogy egyáltalán hol dolgozik, vagy hogy nyugdíjban van-e már. Még azt sem tudja, hogy Balatonszárszón házat épített magának. Ha ez valóban így van, akkor valóban két-három éve nem beszélt vele. Persze mindezt ellenőrizni kellene. Mert ezek csak az ő kijelentéseiből leszűrt megállapítások. Így meg kell említenem, hogy Fűskyt bár ismeri, sőt annak idején nagyon jól ismerte, nem tudott arról, hogy Amerikában járt, s hogy most visszajött.²⁴³

A beszélgetés során megtudtam, hogy apja, aki jelenleg 73 éves, életkorának megfelelően visszavonultságban él, és régi emlékeit rendezgeti.

Belpolitikai vonatkozásban szóbakerült az ő kezdeményezésére, hogy – mint mondta – „felesleges dolog bármiféle változásra várni”. Fontosabbnak tartja, hogy a jól képzett szakemberekkel működünk együtt. Így megjegyezte, hogy különböző szakmai alkalmakkor a Tervhivatalban, vagy a Hazafias Népfrontban igen kiváló szakembereket ismert meg, akiknél „jobbakat mi sem tudnánk kiállítani, ha holnap erre lenne szükség”. A jelenlegi politikai és társadalmi konszolidáltságot a viszonyukhoz képest kielégítőnek tartja. Megjegyezte azonban, hogy még mindig feleslegesen sokat foglalkoznak az emberek múltbeli dolgaival ahelyett, hogy a jelenlegi tevékenységük és „hozzáállásuk” alapján ítélnék meg az embereket. Ezzel kapcsolatban elmesélte, hogy valami szakmai utazása lett volna Jugoszláviába és már mindenki megkapta az útlevelet, amikor az övét még mindig visszatartották és „jóformán az utolsó pillanatban kapta meg”.

A nemzetközi helyzet alakulását teljes mértékben a nagyhatalmak érdekei és nem elvei szerinti pozícióharc függvényének tartja. Ilyen körülmények között hiábavalónak tart és veszélyesnek nevezett minden olyan „mozgást”, amely nincsen tisztában ezzel. Hivatkozott az 1968-as prágai eseményekre. Mint mondta, a helyzeten semmit sem változtattak, a nyugatiak pedig csak ellenpropagandára használták fel, a konkrét segítség helyett.

A továbbiakat illetően a vele való találkozás csak néhány hónapos irattartással oldható meg.

A találkozás alkalmával szerzett benyomásom összefoglalóan az, hogy bár alapfelfogása nem változott meg, realisan értékeli a helyzetet és az általa realisnak vélt magatartást követi. Anyagilag meglehetősen jól szituált ember benyomását keltette, de állását nem tekinti véglegesnek. Ezt úgy fogalmazta meg, hogy „ha választani kell a jelenlegi állás, vagy a becstelenség között”, akkor feladja az állást, ezt könnyebb

²⁴³ Névelírás, Püski.

megtenni – mondta – mint elvei ellenére cselekedni. Arra törekszik, hogy mint szakember jó munkát végezzen és ne adjon alkalmat arra, hogy kikezdjék. Megemlítette egyébként, hogy apjával együtt kialakított véleménye ez.

„Keleti”

Megjegyzés: ifj. dr. Antall József múzeumi igazgatóhelyettes, v. FKP szervező, alosztályunkon F dossziés. Az ügynök nevezett jelenlegi helyzetéről, a politikai helyzetből levont következtetéséről, s ezzel kapcsolatos látszólagos semlegességéről ad tájékoztatást.

Utasítás: ifj. dr. Antall Józseffel törekedjen a jó viszony fenntartására. Amennyiben közös megállapodás alapján újra találkoznak – politikai véleménye mellett – igyekezzen tisztázni a fiatalabb generációhoz való viszonyát az ifjúságról alkotott véleményét, továbbá azt, hogy Pártay Tivadar és közte lévő nagy ellenszenvnek mi a tényleges oka.

Következő találkozó: NDK-ból való hazaérkezése után telefonon jelentkezik.

Seres József r[endőr] ő[r]n[agy].

1 pld.

Nytsz.: 3/6-1127

Készült: 3 pld.

Kapja: F. d.

M.d.

táj.

Kné

35.

„Erdősi” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről,
1972. március 28.

Belügyminisztérium
III/IIIa-b. alosztály

Szigorúan titkos!
Adta: „Erdősi” fn. ügynök
Vette: Wester János hdgy.
Idő: 1972. márc.27. 10 h.
Hely: K. lakás
Tárgy: dr. Antall József f.d.
dr. ifj. Antall J. F.d.

Jelentés

Budapest, 1972. március 28.

1972. március 27-én kezdeményezésére találkoztam Antall József v. FKP miniszterrel az Erzsébet szálló espressójában. Elmondta, hogy a Petőfi téren, a Múzeum kertben, a Várban, a Bem szobornál a fiatalság március 15-én tüntetett a rendszer ellen.²⁴⁴ A Múzeum előtti tüntetést fia is végignézte – ő már valahogyan előbb hallott a tervről. A Petőfi téri eseményeknél Hertelendy, az Intercontinentalban lévő üzletvezető barátja referált a fiának. A fia szerint a fiatalok közül már korábban sokan elhatározták, hogy március 15-én tüntetnek majd az „igazi” március mellett. Nem volt azonban szervezett akció, nem tudták, hogy alakul majd. A Múzeumkertben a Nemzeti Múzeum lépcsőjén egy fiatal – akit nem tudtak lefogni – kijelentette, hogy „1948-ban akarták megvalósítani az igazi szabadságot, amelyet az oroszok letörtek”. Nem szabad eltúlozni a dolgok jelentőségét, de lebecsülni sem. Az Intercontinental külföldi

²⁴⁴ A spontán megemlékezők közül 88 főt vettek őrizetbe és a március 15-i megemlékezésekről az MSZMP PB 1972. április 16-i ülésén is tárgyaltak: „Március 15-én a Petőfi-szobornál 4-500 fiatal kisebb csoportokban szerveződve összegyűlt. A Petőfi teret elhagyva a felvonuló csoportokhoz újabb elemek csatlakoztak és sorra látogatták az 1848-as emlékhelyeket. A felvonuló csoportok hangulata negatív irányban fokozatosan felerősödött. Nap közben az események különböző helyein többször sor került kényszerítő eszközök nélküli rendőri beavatkozásra. Március 15-én este a Múzeumkertben 450-500 fős csoportosulás jött létre. A Múzeumkert lépcsőjén pénzt gyűjtöttek, amelyen kisméretű nemzetiszínű papírzászlókat vásároltak és a csoport felvonult a Múzeum körúton, a Tanács körúton az Engels tér felé. A rendőri szervek a felvonulókat szétoszlatták.” MNL-M-KS 288. f. 5/578. öe. Többek ellen eljárást indítottak, Ulveczki Gábor is köztük volt, akinek „bűne” annyi volt, hogy a Petőfi-szobor előtt Babits Mihály Petőfi koszorúi című versének gépelt példányait osztogatta. A Szalay Miklós és társai perben öt 10 hónap fegyházban letöltendő börtönbüntetésre ítélték el. Kenedi János: *Kis állambiztonsági olvasókönyv* 1. köt. Bp. Magvető, 1996.

vendégei a kisiskolás gyerekek, a fiatalok megmozdulását látva részint meglátták az itteni kommunizmus gyökértelenségét, részint a gyerekek követendő példát találtak. Fia²⁴⁵ szerint a magyar tanárok és a történelemoktatók érdeme, hogy a magyarézés a fiatalokban ilyen erősen él.

Antall elmondta, hogy azok a fiatalok, akiket fia ismert, estére kiszabadultak, de egész napon át a rendőrségen a fal felé fordulva kellett állniok. A hírforrást nem volt hajlandó megnevezni.

„Erdősi”

Megjegyzés: Dr. Antall József nyugdíjas, v. FKP miniszter, dr. ifj. Antall József múzeumi igazgatóhelyettes, v. FKP szervező, alosztályunkon F. dossziés személyek.

-2-

Az ügynök arról tesz jelentést, hogy Antall József a március 15-i ünnepi események során történt rendbontások előzetes tervéről már korábban tudott.

Intézkedés: A jelentés 1 p[é][ldányát]. illetékességből további felhasználásra megküldjük a III/III/2. osztálynak.

Utasítás: Tudja meg, hogy ifj. Antall milyen időpontban tartózkodott a Múzeum kertben, továbbá kiktől szerezte előzetes értesüléseit a tervezett tüntetésekről.

Következő találkozó: 1972. IV. 16. 9.30 h.

Wester János r[endőr] h[a]d[na]lgy.

1 pld.

Nytsz. 3/6-313

Kéazült: 4 pld.

Kapta: F. d.

K. d.

táj.

III/III/2

Kné.

Az ellenforradalom előtt és alatt aktív ellenséges tevékenységet fejtett ki.

Az Eötvös József Gimnáziumban tagja volt a „Forradalmi Bizottságnak”. Az ellenforradalom idején apjával együtt szervezte a Kisgazda Pártot. Részt vett a Kisgazda Párt volt székházának fegyveres elfoglalásában.

²⁴⁵ Idősebb fia, Antall György.

1957 márciusában preventív őrizetbe lett véve.²⁴⁶

1957. október 23-án osztályából indult ki a néma tüntetés, tanítványait a rendszer ellen uszította. Volt Kiszegzdpárti politikusokkal szoros kapcsolatai voltak, 1956-ban és 1965-ben is.

F-6752 figy.d.

V-150000/37, V-150003, V-150002/1, V-150000/3,1,5, ir.d

0-11386 iratt.d.

²⁴⁶ 1957. március 15. kapcsán vették közbiztonsági őrizetbe. Részletesebben ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 12. o.

36.

A Belügyminisztérium III/III II/b-a.
alosztály jelentése Antall Józsefről,
1957. december 10.

II/b-a. alosztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: ANTALL JÓZSEF-ről

Jelentés

Budapest, 1957. december 10.

Antall József külső figyelés alatt állt, mely során az alábbi személyekkel érintkezett:

DANCS JÓZSEF volt FKP képviselő, újságíró, Budapest, Ferenc krt. 35²⁴⁷

ZILAHY TIBOR, volt FKP országos titkár, Bp. Zoltán u. 18.²⁴⁸

OLTVÁNYI IMRE volt FKP képviselő, Bp. Zoltán u. 18.²⁴⁹

SOÓS JÚLIA, egyetemi hallgató, Bp. Rákóczi u. 12.²⁵⁰

HADVÁNYI IMRE zongorás, Bp. Aggteleki u. 2./a.

FKP székháza, Bp. II. Zárda u. 58.

Naponta több esetben bejárt és **telefonjait bonyolította le az alábbi két trafikból:**

Bajcsy Zsilinszky u.12.

V. Kossuth Lajos u. 3.

Agócs István

Készült: 1 pld-ban.

Gépelte: B. J.-né.

²⁴⁷ Dancs József (1908–2004) 1945–47 között FKP nemzetgyűlési képviselő volt. Újságíró volt a Kis Újságnál, az Igazságnál és a Szabad Földnél. Visszaemlékezését ld. Dancs József: *Utak és állomások*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1978. Dancsról ld. még: Papp István: *Dancs József újságíró emlékirata Fehér Lajosról*. Múltunk, 2009/4. 265–67. o.

²⁴⁸ Zilahy Tibor (1925–1987) 1945-ben lépett be a Független Kisgazdapártba. 1947-től a párt országos alelnöke, pótképviselő a Hajdú és Bihar megyei kerületben. 1948. november 16-án hívták be az országgyűlésbe. 1949–53 között is országgyűlési képviselő. Ügynöktevékenységéről ld. Rainer M. János: *Jelentések hálójában*. 1956-os Intézet, Bp., 2008. 109. o.

²⁴⁹ Oltványi Imre (1893–1963) politikus, művészeti író. Eredeti vezetékneve Ártinger volt. 1920-ban Budapesten jogi diplomát szerzett és kereskedelmi akadémiai végzettséggel is rendelkezett. 1925–45-ig a Magyar Jelzáloghitelbank Rt. igazgatója. Alapító tagja a Független Kisgazdapártnak, 1943-tól a párt polgári tagozatának elnöke. 1945 januárja és júniusa között, majd 1945 decemberétől 1946 júliusáig a Nemzeti Bank elnöke, 1945. július és november között pénzügyminiszter. 1945–47 között nemzetgyűlési képviselő. 1947–48-ban berni magyar követ. 1948-tól a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, 1950-től 1952-ig a Szépművészeti Múzeum főigazgatója.

²⁵⁰ Soós Júlia 1952–57 között a budapesti Eötvös József Gimnázium magyar és francia szakos tanára volt.

37.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság osztályvezetőjének levele
a Belügyminisztérium III/III-3. osztály vezetőjének,
1975. március 20.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
III/III-D. ALOSZTÁLY
221-20/127/1975.

SZIGORÚAN TITKOS!
Tárgy: Dr. Antall József ügye.
Mell. 2 lap/V.

BM. III/III-3. OSZTÁLY
VEZETŐJÉNEK!²⁵¹
BUDAPEST.

Bizalmas úton 1975. március 10-én keletkezett anyagot további felhasználás céljából
mellékelten megküldjük.

Budapest, 1975. március 20.

Zsarnóczai József r[endőr] alezredes
osztályvezető

Gaál Dezső r[endőr] alezredes
alosztályvezető

Nyt.sz.: 401-264/1975
Készült: 1 pld-ban
Kapja: 1 pld. Cím/V.
K.: V. D. J. r. fhdgy./Zsné

²⁵¹ Eredeti helyesírással.

38.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III-d alosztályának
kivonata ügynökjelentésből,
1975. március 14.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
III/III-D. ALOSZTÁLY.

SZIGORÚAN TITKOS!

225-20/127-75²⁵²

KIVONAT

Bizalmas úton 1975. március 10-én az alábbiak jutottak tudomásunkra:

„Feladatom volt Dr. Antall Józseffel a kapcsolat tartása.

Előzetes telefonbeszélgetés után 1975. III. 1-én este lakásunkra jött Antall és különböző kérdésekről beszélgettünk.

Arra a kérdésemre, hogy Brezsnyev²⁵³ elvtárs újból megjelent és aktívan politizál, Antall kijelentette, hogy közel sem olyan nagy a befolyása, mint volt. Jelenleg Grecsó marsallnak van nagyobb szerepe, ami a hadsereg szerepének növekedésére is utal.²⁵⁴

Később arról is szó esett, hogy az emberek elégedetlenek, ezt saját munkatársairól is megállapítja, 70-80 ember van irányítása alatt és ritka jó dolguk van, de mégis elégedetlenek; semmi nem tetszik nekik. Ennek mi lehet az oka? Szerinte egy bizonyos szintre érkezve az emberek, ha már nem látnak további fejlődést, konfliktusos helyzetet teremtenek, ami kisülhet valamilyen kataklizmában, vagy esetleg háborús konfliktusban is. Ennek szerinte sok jele van. Ilyen pl. hogy növekszik az egyéni terrorcselekedetek száma. Ilyen nézetek csak az első világháború előtt voltak, pl. három amerikai elnök meggyilkolása,²⁵⁵ trónörökös, királyné meggyilkolása stb., s ma is terror-meggyilkolások az USA-ban, Nyugat-Németországban vagy más nyugati országban. Érthető, hiszen olyan hosszú békeidő Európában, mint 1870 és 1910 között volt, csak most van Európában.

Vagyis a konfliktus érik és esetleg háborús megnyilatkozása is lehet. Különösen az ifjúság megnyilatkozása fontos. Az idősebbek már önelégültek, de a fiatalok ebbe

²⁵² Kézzel írva, nehezen olvasható.

²⁵³ Leonid Iljics Brezsnyev (1906–1982) politikus, 1964–1982 között az SZKP főtitkáraként a Szovjetunió első embere volt, 1960–1964 és 1977–1982 között a Szovjetunió Legfelsőbb Tanács Elnökségének elnöke.

²⁵⁴ Andrej Antonovics Grecsó (1903–1976) marsall, a Szovjetunió kétszeres hőse, 1967–1976 között honvédelmi miniszter.

²⁵⁵ Első világháború előtt meggyilkolt amerikai elnökök: Abraham Lincoln (1809–1865), James A. Garfield (1831–1881), William McKinley (1843–1901)

nem nyugodnak bele és követelik a helyet, a döntési lehetőséget maguknak, ami óhatatlanul újszerű cselekedetek megnyilatkozásához vezet, ami háború is lehet. Csak a véletlenül múlt és múlik a jövőben is, hogy háborús konfliktushoz mindez még nem vezetett.

Utalt arra, hogy a szoc[ialista] országok békeoffenzívája nem sok reménnyel kecsegtet, hiszen ennek a háborús kibontakozásnak objektív történelmi törvényszerűségek adják az alapját. Elsősorban nem a gazdasági környezet, hanem az emberek természetében rejlő állapotok adják a magyarázatot az összeütközésnek. A jólét tespedést eredményez, de ezt a fiatalok nem fogadják el mindannyian.

Így az ifjúságon van a hangsúly, de kérdéses, milyen irányba tereli a történelmi fejlődést. Sok lehetőség van arra, hogy háborús helyzetbe.

Ehhez mint adalékhoz tette hozzá, hogy az osztrák–magyar hadseregben lévő öngyilkosságokról írt egy tanulmányt. Ennek hatására megkeresték a HM-ből, mint szakértőt és érdeklődtek tőle e témáról, mondván, hogy ma is nagy probléma és egyre emelkedik az öngyilkosság szám a hadseregben.²⁵⁶ Szerinte ez is hasonló helyzetre utal.

Szó került beszéd közben március 15-ről is. Elmondotta, hogy arra már régen az 1870-es években is volt kísérlet, hogy április 11-ét tegyék nemzeti ünneppé, amikor a királyt megkoronázták magyar királlyá.²⁵⁷ Március 15. azonban maradt. Hasonló a helyzet most is. Sem március 21., sem április 4. nem tudja elvenni március 15. jelentőségét, és így amíg vannak magyarok, ezt a napot feltétlenül megünneplik. Utalt arra, hogy most különösen kellemetlen lenne valamilyen megmozdulás március 15-én mert utána következik a kongresszus és rossz szájízt adna az ügynek.²⁵⁸

A kongresszussal kapcsolatban megjegyezte, hogy Kádár elvtárs marad, márcsak azért is, mert Németh Károly²⁵⁹ december végén a Népszabadságban egy a Szovjetunió számára nem tetsző cikket írt.

Megjegyzésem: Úgy tűnt, hogy Antall közérzete nem különösen jó és ennek is az eredménye ez az okfejtés. Valószínű sok egyéb problémája van munkahelyén, talán még ideológiailag is támadják, bár erre most nem utalt. Álláspontja kicsit hasonló

²⁵⁶ E téma egy későbbi feldolgozása: Molnár Károly: *Inkább végzek magammal. Öngyilkosságok a hadseregben.* Nótárius Kiadó, Bp., 1993.

²⁵⁷ 1848. április 11-én hirdették ki az ún. áprilisi törvényeket, V. Ferdinánd (1793–1975) aláírta az új magyar alkotmányt. 1848. december 2-án V. Ferdinánd lemondott a trónról. Helyette Ferenc Józsefet (1830–1916) emelték trónra.

²⁵⁸ A spontán március 15-i megemlékezések hatására vezették be a szocialista időszakban a Forradalmi Ifjúsági Napokat (FIN) az iskolákban, melynek célja az volt, hogy a diákokat bent tartsák a tanintézményekben, így ne alakulhassanak ki spontán megemlékezések.

^{Az} MSZMP kongresszusa 1975. március 17–22. között ülésezett 848 küldöttel.

²⁵⁹ Németh Károly (1922–2008) 1962–1965 és 1974–1985 között az MSZMP KB titkára volt, 1970–1989 között a Politikai Bizottság tagja.

más értelmiségiek ilyen jellegű nézeteihez, bár Antall határozottabb és nagyon precíz megfogalmazás. Baráti köre – amit pontosan nem ismerek – inkább pozíciója alapján csapódik hozzá. Kifelé hivatalosan pozitív magatartást tanúsít igazán jó állása miatt.”

Kivonat hitelélül:

1975. március 14.

Zsemlye Tamásné III. o.it.

Nyt.sz.: 401-264/1975

Készült: 1 pld-ban

Kapja: 1 pld. BM. III/III-3. Osztály

K.: V.D.J.r.fhdgy./Zsné

39.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság osztályvezetőjének levele
a Belügyminisztérium III/III B alosztálynak,
1973. május 3.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
III/III B ALOSZTÁLY
225-20/230-73²⁶⁰

SZIGORÚAN TITKOS!

BM.III/III-3 Osztály
Vezetőjének!
Budapest

Mellékelten megküldjük dr. ANTALL József „F” dossziés személyre vonatkozó
hálózati jelentést.

Budapest, 1973. május 3.

Zsarnóczai József r[endőr] alezr[edes]
osztályvezető

Dr. Kmeczkó István r[endőr] őrn[al]gy.
alosztályvezető

Készült: 1 pld.
Kapja: 1 pld. Olm.
Nytsz: 428-135/73

²⁶⁰ A számok kézzel írva, nehezen olvasható.

40.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III B. alosztályának
jelentése dr. Antall Józsefről,
1973. április 24.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG

SZIGORÚAN TITKOS!

III/III B. ALOSZTÁLY

225-20/230-73²⁶¹

JELENTÉS

Budapest, 1973. április 24.

Feladatomban volt dr. Antall Józseffel a kapcsolatot tartani.

Feladatomban megfelelően 1973. márciusban több alkalommal kerestem Antallt munkahelyén és lakásán telefonon. Elfoglaltságunk nem tette lehetővé, csak 1973. március 25-én vasárnap a találkozást. Antall ezen a napon inspekciós²⁶² volt a munkahelyén, így nyugodtan, zavartalanul beszélgethettünk.

Először a március 15-i eseményekről beszéltünk. Véleménye szerint döntően diák-megmozdulásról volt szó, de nem szervezett mozgásról. A helyszínen ő is megfordult, /Petőfi tér/ délután, de sajnálattal vette tudomásul, hogy koránál fogva vele már nem foglalkozott a rendőrség. Megítélése szerint nem volt különösebb jelentősége, hacsak nem az, hogy az ifjúságnak sem tetszik sok minden és ennek hangot ad.

Gazdasági helyzetünket úgy ítélte meg, hogy – bár vannak eredmények végső soron – nagyon lassú, vontatott a fejlődés.

Ennek általános szegénységünk²⁶³ az első oka, másrészt a sok nemtörődömség, rossz vezetés stb. Ezen változtatni csak nagyon lassan lehetne. Úgy tűnik számára, hogy a felső vezetés is belefáradt néha e harcba.

A saját helyzetéről elmondta, hogy londoni meghívása van 1973 őszére. Készül kimenni és egy hónapot Angliában tölteni.²⁶⁴ Bár az ottani Orvostörténeti Múzeum hívta meg, s így nincs költség, ő úgy véli, lehet, hogy nem megy, mert nem tud jól angolul. Angolul tanul most, de nehezen megy.

²⁶¹ A számok kézzel írva.

²⁶² ügyelet

²⁶³ A szocialista időszakban nyilvánosan nem lehetett beszélni a szegénységről, tabutéma volt, akár csak 1956 forradalomként megnevezése.

²⁶⁴ Nyugati útlevelet azonban csak 1974-ben kapott Antall József.

A családban apja beteg. Rákja van és ezzel fekszik a Kútvölgyi úti kórházban. Lehet, hogy csak néhány éve van, ezen kesergett.²⁶⁵

-2-

Megemlítette, hogy mivel az általa vezetett múzeum vidéki szervezetekkel is rendelkezik, sokat utazik Sopronba, Győrbe, Szombathelyre, Veszprémbe stb. általában egy héten egy napot vidéken tölt.

Vidéki kapcsolatairól nem beszélt, de úgy tudom, elsősorban az orvosi körükből kerülnek ki.

Kovács Jenő

Értékelés:

Az informátor megbízható, ellenőrzött.

Feladatának megfelelően jelent dr. Antal József „F” dossziés személyről, akit a BM. III/III-3-B. alosztály tart ellenőrzés alatt.

Intézkedés: A jelentést megküldjük a BM. III/III-3-B. alosztálynak.

Feladat: Antall Józseffel kapcsolatát továbbra is tartsa fenn.

Sebestyén Ferenc r[endőr] sz[áza]d[o]s.

Készült: 2 pld.

Kapja: 1 pld. M.D.

1 pldBM. III/III-3-B. alo.

Nytsz: 428-035/73

²⁶⁵ Idősebb Antall József 1974-ben hunyt el. Gyászjelentését ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 85. o.

41.

A BRFK III/III/d alosztály vezetőjének levele
a BM. III/III-3. Osztályának,
1975. június 30.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG

SZIGORÚAN TITKOS!

III/III-D. ALOSZTÁLY

Tárgy: Dr. Antall József F. do. ellenőrzése

221-20/273/1975.

Mell.: 2lap/V.

BM. III/III-3. Osztály

Vezetőjének!

Budapest.

Illetékességből megküldjük Dr. Antall József Figyelő dossziéssal kapcsolatos jelentés kivonatát.

Budapest, 1975. június 30.

Zsarnóczai József r[endőr] alezredes
osztályvezető

Gaál Dezső r[endőr] alezredes
alosztályvezető

Nyt.sz.: 401-633/1975.

Készült: 1 pld-ban

Kapja: 1 pld. Cím/V.

K.:V. D. J. r. szds./Zsné

42.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság III/III-D. alosztályának
kivonata ügynökjelentésből, dr. Antall Józsefről,
1975. június 26.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
III/III-D. ALOSZTÁLY
KIVONAT

SZIGORÚAN TITKOS!

Bizalmas úton az alábbiak jutottak tudomásunkra:

„Feladatom volt Dr. Antall Józseffel a kapcsolattartás.

A Kárpátia Étterem különtermében 25 éves érettségi találkoznánk volt.²⁶⁶ A találkozó egyik szervezője és vezetője Szűcs Ervin, a Húsipari Vállalat főosztályvezetője, Antall valamint a volt pap, aki most Antallnál a könyvtárban dolgozik, Némethy Ferenc.

A megemlékezést Némethy tartotta. Volt pap osztályfőnökünkről tartott egy vallásos beszédet /Vékey Károlyról/, amiben nem volt ugyan semmi sértő, de kicsit egyházi vallásos irányba tolta az egész összejövetelt és jelezte, hogy Némethy, bár kilépett a papi rendből, végső soron mégis az maradt. Utána a névsorban élen lévő Antall tartott egy nagy beszédet, dicsérve a civil tanárokat és az állami karokat is. Beszért a nehéz 25 évről, hangsúlyozva, hogy a civil tanároknak is szerepe volt abban, hogy megtalálták az osztály tagjai a helyüket. Nagy tapsot kapott, mindenki elismerte, hogy milyen jól beszél. Kicsit nacionalista volt a beszéd, bár nem beszélt senki ellen.

Utána Antall-lal együtt mentünk el. Elmondotta, hogy Némethy beszéde nagyon felbosszantotta és csak azért szólt hosszabban. A papos egyházi szövegeket nem szereti, s pláne hülyeség, hogy Némethy, mint az ő munkatársa beszélt. Saját érdekében is meg kellett mondania véleményét, hogy – civil – államosított korszak milyen jó volt.²⁶⁷

Ezek után belpolitikai kérdésekről beszélgettünk. Véleménye szerint az új választások után Lázár György lesz a miniszterelnök.²⁶⁸ Fock²⁶⁹ úgy tudja, nem tudott eléggé megegyezni a szovjetekkel. Hangsúlyozta, hogy továbbra is a káderproblé-

²⁶⁶ Antall József 1950-ben érettségizett a Budapesti Piarista Gimnáziumban (akkor rövid ideig Állami Ady Endre Gimnázium). Erről részletesebben ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 25–31. o.

²⁶⁷ Az államosításról részletesebben ld. Tóth Eszter Zsófia: *i. m.* 25. o.

²⁶⁸ Lázár György (1924–2014) politikus, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke volt 1975–1987 között, 1987–88 között az MSZMP főtitkárhelyettese.

²⁶⁹ Fock Jenő (1916–2001) politikus, 1955–57 között a SZOT főtitkára, 1957–61 között az MSZMP KB titkára, 1967–75 között a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. 1975-ben nyugdíjazták.

mák vannak előtérben. Az öregek, akik még ellenálltak legalább csináltak valamit és politikusok, de a mai vezető utánpótlás nagy része nem politikus, legalábbis nem volt alkalma bizonyítani, de viszont nem a legtehetségesebbek. Viszont úgy érzi, hogy egyre inkább a szakemberek kapnak szót. Több miniszter pld. Sulteisz,²⁷⁰ Keserűné²⁷¹ valamint a miniszterhelyettesek már elsősorban szakemberek nem politikusok. Ennek van jövője. A tudományszervezési minisztérium gondolatát felvetette, hogy mit tud róla, elmondtam hogy felelős pártvezetőtől hallottam ennek megszervezéséről egy előadáson. Antall nem hallott még róla. Benke Valéria²⁷² előadását nem úgy értékelte, mint az ideológiai szigorodást, de hangsúlyozta, őt nem érinti az Egységügyi Minisztérium területén.

-2-

Külpolitikai kérdésekkel kapcsolatban elmondta, hogy nem világos előtte a dél-vietnami kérdés, mégis arra hajlik, hogy az amerikaiak kudarca volt a kivonulás.²⁷³ Azt is megemlítette, hogy az USA és Kína megegyezése állott az ügy háttérében. Lehet az is, hogy mivel kudarcot vallottak másutt meg nagyobb erővel igyekeznek majd sikert elérni. P[é]ld[ául] Közel-keleten. Összességében azonban bizonytalanságot árult el ebben a külpolitikai kérdésben.

Kivonat hitelélül:

1975. VI. 26.

Zsemlye Tamásné III. o. it.

Nyt.sz.: 401-633/1975

Készült: 1 pld-ban

Kapja: 1 pld. BM. III/III-3. Oszt.

K.: V. D. J. r. szds./

²⁷⁰ Schulteisz Emil (1923–2014) orvos, belgyógyász, orvostörténész, 1970–72 között igazgatója a Központi Állami Kórháznak, 1972–74 között az egészségügyi miniszter helyettese, 1974–84 között egészségügyi miniszter.

²⁷¹ Keserű Jánosné (1925–) 1972–1980 között könnyűipari miniszter volt.

²⁷² Benke Valéria (1920–2009) politikus, 1954–56 között a Magyar Rádió elnöke, 1958–1961 között Művelődésügyi Miniszter, 1970–85 között az MSZMP Politikai Bizottság tagja.

²⁷³ 1975. április 30-án ért véget a vietnami háború: ekkor tűzték ki a Dél-Vietnami Nemzeti Felszabadítási Front zászlóját a saigoni elnöki palotára.

II. rész

1.
„Varga Sándor” fedőnevű ügynök jelentése
gr. Marenzi Károlynéről és Edward Rydz-Śmigłyról,²⁷⁴
1967. április 28.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/III-4. Osztály

SZIGORÚAN TITKOS!

„Adta: „Varga Sándor” fn. ügynök

Vette: Kiss József r. alezr.

Idő: 1967. április 27.

Tárgy: gr. Marenzi Károlyné és Edward Rydz Smiglyről

JELENTÉS

Budapest, 1967. április 28.

Az egykori lengyel menekültek, budapesti, magyarországi tartózkodása és a Londonban székelő lengyel emigráns kormány²⁷⁵ és az Anders hadsereg²⁷⁶ vezetőinek a kapcsolatáról szóló dokumentáció teljes egészében megtalálható rendszerezve, feldolgozva és kategorizálva Antall József volt kiskgazdapárti miniszter Ferenciek terén lévő lakásán. Igen nagymennyiségű fotódokumentációt tart egy teljes szekrényben, amellet sok másolatlan filmtekercs is rendelkezésre állott, amiket pontosan megőrzött és feldolgozott. Ezek dokumentálják a Magyarországon lévő lengyel emigráns tábornak az életét, amely Balatonbogláron volt, Varga Béla katolikus plébánosnak az irányításával. Továbbá azokat a titkos okmányokat is őrzik a filmtekercsek dokumentációk, melyeket Antall József, mint akkori belügyminisztériumi osztályfőnök²⁷⁷ a kormány megbízásából eszközölt. Irányította és istápolta a lengyel menekülteket

²⁷⁴ Edward Rydz-Śmigły (1886–1941) lengyel politikus, katona, 1940-től haláláig Magyarországon élt menekültként.

²⁷⁵ Londonban, a második világháború alatt működő emigráns kormány, melynek vezetője, Wladyslaw Sikorski tábornok halálának körülményei rejtélyesek (1943. július 4-én repülőgép-balesetet szenvedett a Gibraltári-szoros felett). Az 1939 őszétől létrejött kormányt a szövetségesek legitim kormánynak ismerték el, irányították a lengyel földalatti mozgalmat és Honi Hadsereget. Sikorski halála után vesztett jelentőségéből a kormány.

²⁷⁶ A Lengyel Fegyveres Erők keleten állomásozó alakulata, melyet vezetőjéről, Wladyslaw Andresről neveztek el. 1939-ben a szovjet–lengyel háborúban fogságba esett katonákból alakult, 1942-ben evakuálták a katonákat Palesztinába, ahol brit parancsnokság alatt képezték ki őket és lengyel II. hadtestként vettek részt a hadműveletekben.

²⁷⁷ osztályvezető

és résztvett félhivatalos megbízottként – a kormány megbízásából – azokon a tárgyalásokon, amelyek akkor antifasiszta jellegűek voltak, nagyrészt Ankarában, másrészt pedig Belgrádban zajlottak le.

Ankarában segítségére volt Antall Józsefnek Fej András, a Magyar Nemzet akkori tudósítója, aki az ankarai Titkos Szolgálatnak egyik embere volt, illetve ma is az, aki azután 1947-ben, vagy 48-ban, mint az akkori Hírlap c[ímű] kisgazdapárti lapnak a munkatársa távozott el és Antall Józseffel továbbra is kapcsolatban állott. Erre vonatkozó dokumentáció is van Antall József lakásán. Legutóbbi találkozásunk alkalmával mutatta is Fej Andrással való akkori levelezését a '39-40-es évekből.

-2-

A kapcsolatai Antall Józsefnek igen elmélyültek voltak az emigráns vezetőkkel és a londoni kormánnyal. Szóba került **Rydz-Śmigły** tábornoknak a neve, aki a német megszálláskor, illetve a háború kitörésének pillanatában azt hiszem a vezérkari főnök volt, később itt Magyarországon tartózkodott, majd a londoni kormánynak volt a hadügyminisztere. Tudomásom szerint egy dedikált kép is van Antall József lakásán ettől a tábornoktól, aki a katonai mozgalmat irányította és az anders. hadsereg részéről a toborzást egész magas szinten végezte. Különben ennek a tiszti tábornak a **Rydz-Śmigły** volt az egyik parancsnoka.

Marenzi neve is felmerült. Sokat találkoztam ezzel a névvel annak idején. Tudomásom szerint Jankovich-Bésán grófnő volt a lányneve. (sic) Birtokaik Balatonboglár környékén voltak, igen nagykiterjedésű somogyi birtokuk volt, amely egész Kaposvárig húzódtott.

Anyaaigilag akkor jelentősen támogatták a lengyel menekült tábor, a németekkel erősen szembenálló csoportosulásokat. Marenzy²⁷⁸ tábornok volt úgy tudom, akit a háború előtti években reaktiváltak. Élen járt annak a csoportosulásnak, amely a lengyeleket és az üldözött zsidókat és politikusokat mentett. Úgy tudom, hogy Marenzynét a németek 1944. március 19-én Antall Józseffel és több más személlyel együtt, Potoczky Kálmán nevére emlékszem,²⁷⁹ Pártay Tivadarra – akik a lengyel emigránsok megmentésében résztvettek – letartóztatták. (sic)

²⁷⁸ Marenzi Ferenc Károly (1860–1940) tagliuoi és talgatei gróf, gyalogsági tábornok, császári és királyi kamarás, belső titkos tanácsos volt.

²⁷⁹ Potoczky Kálmán 1941-ben a *Kis Újság* kiadóhivatalának vezetője volt, majd 1946-tól a Kisgazdapárt propagandaosztályát vezette. 1950-ben koncepciós perbe vonták. Erről ld. Ötvös István: Egy szerelmes politikus találkozása a per koncepciójával. In: Betekintő 2011. 3. szám. http://www.betekinto.hu/2011_3_otvos. Utolsó letöltés: 2015. július 19.

Még hozzátartozik az ügghöz, hogy Pártay Tivadar, aki azidőben mint hadapród őrmester, vagy zászlós működött, Antall József a kormány megbízásából a hivatalos katonai papírokkal a menekült lengyelek közül azokat, akik katonai szolgálatra vállalkoztak részben az Anders hadseregbe toboroztak, részben pedig az Afrikában harcoló amerikai hadseregnek és az angol hadseregnek lettek a tagjai. Pártay Tivadar vitte át a Dráván olyan területre, ahol a jugoszláv partizánokhoz jutottak el és azok segítségével az anders. hadseregbe és Olaszország szabad részén lévő angol, amerikai táborokba. Erre vonatkozóan is igen sok dokumentáció van Antall József lakásán.

Tudomásom szerint Pártay Tivadarnál volt dokumentáció erre vonatkozólag. Egyszer szóba került, miután az ő anyósa, akivel együtt laknak, lengyel nő, hogy a többszöri házkutatások során sok mindene elveszett, nem tudom konkrétan, hogy jelen pillanatban van-e, de ennek azt hiszem nagyon könnyen utána lehet nézni.

Tudomásom szerint nagyon sok dokumentációs anyag volt Potoczky Kálmán disszidált kisgazdapárti politikus lakásán. A Krecsányi utcában volt az utolsó lakása 56-ban, amikor disszidált. Akkor még nagyon sok anyaga volt, arra emlékezem. Pártay nem egyszer hangoztatta, hogy Potoczky igen jól él ott kint, Kővágó József mellett a Világvárosok Szövetségének titkára és ő, mint lengyel származású főnemes igen pozitívan a saját hasznára felhasználja ezeket a dokumentációkat – mesélte Pártay.

-3-

Volt még anyag Voszenszky Kázmér²⁸⁰ egykori volt kisgazdapárti politikusnál, aki jelen pillanatban a SZÖVOSz-ból²⁸¹ mint főkönyvelő a kormányrendelet értelmében a TSz-ekbe jár ki, illetve ott dolgozik mint főkönyvelő. Ő is lengyel származású és annakidején ő is részt vett az Antall József-féle akciókban.

Tudomásom szerint a jelenlegi balatonboglári plébános – ha még él -, öregember volt, amikor tavaly nála jártam, ott is igen sok dokumentáció maradt meg, részben Varga Bélának a hagyatékából, részben mivel ott zajlott le az egész ügy, így Balatonbogláron igen sokan őriznek dokumentumokat.

Erre vonatkozóan Antall József elmondotta, hogy úgy tudom, decemberben járt itt egy lengyel katonai történész-delegáció. Fölkeresték és fotókópiákat készítettek és reprodukciókat a képekről, mivel Antall József a birtokában lévő anyagot természetesen nem adta ki és gyűjti. Mivel az a terve, hogy jön egy olyan politikai szituáció, amikor meg lehet írni és kért is, hogy nyújtsak segítséget neki, hogy vagy cikk formájában, vagy pedig gondolkozzunk, hogy az egész anyagot sajtó alá lehet-e rendezni.
„Varga Sándor”

²⁸⁰ Wosinszky Kázmér (1895–1967) festőművész.

²⁸¹ Szövetkezetek Országos Tanácsa.

Megjegyzés: Az ügynök e tárgyban a Lengyel Állambiztonsági Szervek megkeresése alapján jelentett. Néhány évvel ezelőtt Antall József a lengyel emigrációról néhány dokumentumot adott át leközlés végett „Vargá”-nak, amely azonban nem jelent meg.

Feltehetően a Lengyel Állambiztonsági Szervek a jelentésben foglalt két történetesen keresztül szereztek tudomást a dokumentációról.

A jelentésben szereplő személyek között van a III/III-3 Osztály hálózati személye, illetve több olyan személy, aki a nevezett osztály ellenőrzése alatt áll. A nyilvántartóban történt ellenőrzés után megfontolandó, az ügynök a III/III-3 Osztályra történő átadása.

Az ügynök feladatul kapta, hogy keresse meg a korábban rendelkezésre bocsátott dokumentációt és azt nekünk juttassa el.

Kiss József r[endőr] alezr[edes]
osztályvezető

2.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. január 8.

3 – pld.

1 – F.d.

Adta: „Vadász” f[edő]nevű] ü[gynök]

Vette: Seres, 1969. I. 8.

Tárgy: Dr. Antall József F. d.

Felkerestem dr. Antall Józsefet ma d[él]u[tán] 5 órakor lakásán, egy darabig leánya volt a szobában, majd egyedül maradtunk.

Szörnyűlködve mondotta el, hogy a Statisztikai Hivatal elnöke lett öngyilkos,²⁸² mert valutázott, mint mondotta nem is olyan régen derült ki a KNEB²⁸³ elnökéről, hogy csempészséssel foglalkozott. Ha visszaemlékszünk, arra még nem volt példa, hogy a Közigazgatási Bíróság elnöke tett volna ilyet.

Elmondotta, hogy Kállay Gyula²⁸⁴ parlament elnökének kívánságára fog megjelenni egy cikk a Magyarországon a francia menekültekre vonatkozóan, amire kértek tőle is nyilatkozatot, aki erre egyik legilletékesebb, persze kérdés, hogy mit fognak belőle kivágni. Úgy tudja, Fock Jenő franciabarát és kíváncsún tartja, hogy a francia–magyar mindenféle kapcsolat felszínre kerüljön, ami használhat a barátság mélyülésére. Mondja, hogy a lengyelek igen gyakran keresik fel. Sok-sok cikket kap, ami vele kapcsolatosan jelenik meg Lengyelországban. Ezzel kapcsolatban említette, hogy ott a politikai helyzet igen megromlott és erősen balra tolodott. Tudomása szerint ottani magasrangú politikusokat, egyetemi tanárokat és igen sok papot letartottak. Nem hiszi, hogy különös oka lett volna, inkább csak a megfélemlítés végett tették.

A csehszlovák eseményekkel kapcsolatban igen realisan azt mondotta, hogy nem volt más választása a Szovjet vezetőségnek, mint az erőszak, ha ő lett volna a Kossigin és Brezsnyev helyében, nem tehetett volna másként, mert ha nem mutat erélyt,

²⁸² Utalás Péter György (1903–1969) reformközgazdász öngyilkosságára, aki húsz évig (1948–1968) állt a Központi Statisztikai Hivatal élén. Az öngyilkosság körülményei nem tisztázottak (kórházban történt, konyhakéssel), hamis vádakkal illették korábban, nagy valószínűséggel összefügg az új gazdasági mechanizmus háttérbe szorulásával. Nagy port vert fel az eset a korabeli értelmiségi közvéleményben.

²⁸³ Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke. 1958–1963 között Oczel János (1911–?) volt a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke, 1963–67 között Varga György, 1967–77 között Dabronaki Gyula töltötte be ugyanezt a posztot.

²⁸⁴ Kállai Gyula.

úgy nemcsak Csehszlovákiában, de igen gyorsan Lengyelországban, Magyarországon, Romániában is azonos lett volna helyzet és valószínűleg az NDK-ban is hirtelen változás állott volna be. De továbbmegy és azt mondja, hogy ha az azonnali erélyes közbenlépés nem lett volna meg, úgy könnyen lehetséges, hogy magában a szovjetben is felütötte volna fejét a zűrzavar.

Szerinte a csehszlovák kérdés le van zárva, független attól, hogy még vannak engedetlenek, mert nem lehet a szovjet árnyékában ellentétes politikát üzni. Hallott arról, hogy Kassán megvetik és kiközösítik azokat, akik szovjet katonákkal szóba állanak, de ez mind érdektelen, legfeljebb tiszteletreméltó a nép és vezetőinek magatartása, ami addig megakadályozta a teljes visszakoazást és azt, hogy a szovjet sem erőszakolja jelenleg azt.

Hivatkozott a jaltai egyezményre, ami szerint végtelen időkre megszabta Európa kettéválását és a szovjet szupremáciáját azokon a területeken, amit felszabadított. Legalább is ez most kitűnt újból a csehszlovák kérdésnél, mert az első pillanatok után a nyugat visszakoazást fűjt azonnal.

Beszélt a közel-keleti helyzetről és azt mondotta, hogy bár Izrael nem fél, mégis nem érdektelen, hogy az EAK-ban²⁸⁵ rengeteg a szovjet kiképző és állandóan szállítanak oda felszerelést a Szovjetből. A közel-keleti háború nem volna szerencsés a nyugatra nézve, mert olajkútjaik lezárulnának részükre.

Volt egy olyan megjegyzése, hogy nem volna teljesen meglepő, ha az amerikaiak megegyeznének a kínaiakkal, mert ez teljesen új helyzetet teremtené és felborítaná a világ egyensúlyát, ha erre gondolunk, úgy valóban érdektelen a nyugat részére az a pár szocialista ország, mely jelenleg a szovjet oldalán áll.

Tar Pálról említette, hogy szép ajándékokat küldött unokájának és Bruxellesből²⁸⁶ áthelyezték Honkongba.

B[uda]pest, 1969. I. 7.

²⁸⁵ Egyesült Arab Köztársaság rövidítése, mely Egyiptom és Szíria uniója volt 1958–1961 között, 1961–1970 között Egyiptom továbbra is ezt a nevet viselte.

²⁸⁶ Brüsszelből.

3.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. április 16.

ÁBTL 3.1.2. M – 33169

Belügyminisztérium

III/III-3 a. alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: „Varga” f[edő]n[ev]ű ügynök

Vette: Seres ő[r]n[al]gy.

1968. IV. 10.

/minifonról/

Tárgy: Dr. Antall József F. d.

JELENTÉS

Budapest, 1968. április 16.

Ügynökünk jelenti:

„Pártay Tivadar előzetes telefonbeszélgetése alapján felhívtam Antall Józsefet, másodízben és elmondtam neki, hogy van aktualitása a korábban megfeneklett vele történt interjú megjelentetésének, esetleg a Magyarországon. Nagyon örült neki, egy kicsit aggódott, hogy ő lojális a rendszerrel szemben és nem kell-e ehhez valakitől is engedélyt kérnie. A második beszélgetés során említette, hogy a most Magyarországra érkező lengyel partizán küldöttség vezetője neki jó ismerőse, annak idején együttműködtek és a tudomása szerint a mostani társaság 2-3 tagja is annak idején menekülteként Magyarországon tartózkodott, akik a nácizmus, a fasizmus elől menekültek, akiknek a rejtegetésében ő közreműködött.

Elmondtam, hogy én az Új Élet c[ímű] lap megbízásából hivatalosan tárgyalok a küldöttség vezetőjével, vagy egy-két munkatársával, de ez kizárólagosan a lengyel zsidók megmentése és itteni megőrzése szempontjából érdekes. Felvetette, hogy szeretne a küldöttség vezetőjével találkozni, ismertessem előtte az ő ténykedését, és nagyon szeretné, ha ez a mostani látogatás aktualitást adna arra, hogy az ő személyét a homályból egy kissé kiemeljük. Végeredményben – mondta nekem is és korábban Pártaynak is – hogy ő szeretne egy olyan állami elismerést kapni, ami korábban nem hivatalosan megtörtént, ami dokumentálná, hogy ő a fasiszták elől menekülő lengyelek százezreit miként mentette meg.

Válaszként elmondtam, hogy én hivatalosan a Magyar Partizánszövetségben találkozom majd ezekkel a lengyel partizánokkal, ott mindenesetre ezt a kérdést fel-

említem s gondolkodtam azon is – mondtam neki –, hogy a nálam lévő dokumentumot, cikket is esetleg elviszem és ezzel közelebb hozom őt az eseményekhez és az ottlévő lengyel személyekhez.

Megkért, hogy ezt mindenképpen tegyem meg, de hangsúlyozta, hogy semmiféle illegalitást nem akar, ragaszkodik ahhoz, hogy illetékes helyen mindenképpen tudjanak az ő ténykedéséről, mert kiemelt nyugdíjat élvez és nem akarja elveszíteni, ugyanakkor azonban nem mond le azon igényéről, hogy értékeljék a lengyelek érdekében kifejtett tevékenységét.”

„Varga”

Megjegyzés:

Dr. Antall József v[olt] FKP miniszter, F.d. személy. Nyugdíj felemelése iránti kérelmének elutasítását javasoltuk s ennek ellenére – nyilatkozata szerint – újra nyugdíjemelést kapott.

Értékelés:

A jelentés tájékoztató jellegű. Az ügynök közli, miszerint dr. Antal József szorgalmazza, hogy a lengyel menekültek ügyében kifejtett ténykedését próbálja feleleveníteni, esetleg az itt lévő partizán küldöttség vezetőjével összehozni. Célja ennek kapcsán hivatalos elismerés elnyerése.

Intézkedés: táj[ékoztató]ban felhasználjuk.

Feladat:

Amennyiben hivatalosan tárgyal a partizán küldöttséggel, a beszélgetés során említse meg, hogy él Pesten egy személy, aki foglalkozott a lengyel menekültek ügyével. Amennyiben érdeklődnek iránta, ismerik és ők kezdeményezik a vele való személyes találkozást, az elől ne zárkózzon el. Ennél többet azonban nem tehet.

Seres József r[endőr] ör[na]lgy.

Készült: 3 pld/Mné

Kapja: F.d.

M.d.

táj.

Nyt. sz.:3/6-947

4.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1968. június 6.

Belügyminisztérium
III/III-3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
2 pl.

Adta: „Varga” f[edő]n[ev]ű ügynök
1968. május 28.
/minifonról/

Vette: Seres József ör[na]gy
Tárgy: ifj. Antall József F:d.

Jelentés

Budapest, 1968. június 6.

„Ifj. Antall Józseffel a múlt héten beszéltem először, tegnap másodszor munkahelyén. Következő program csütörtökön egy nagyobb méretű személyes találkozás a múzeumában. Igen örült annak, hogy végre én jelentkeztem és az ő korábbi kérése alapján segítenék neki pozíciójának a megerősítésében, azon keresztül hogy a múzeumnak a propagandáját szolgálnám, esetleg a későbbiek során szó lehet arról is, hogy állandó propagandistának vennének valamilyen formában – a jogi forma az még egyelőre távoli. Nagyon jó információkat kaptam rólam édesapjától és régi kiscsapatpárti emberektől, miután mi csak futólagosan ismertük egymást. Hálás azért is, hogy apján próbáltam annak idején segíteni és kért ismét, hogy a lengyel ügyről ne feledkezzünk meg, az öreg elég elszigetelten és magányosan él, csak a legrégibb emberei, Mátéffy Géza²⁸⁷ és néhány parasztképviselő látogatják meg. Nagyon jól esne, ha vele is a kapcsolatot gyakrabban felvenném.

Elmondta, hogy neki elég sok baja volt az elmúlt években, politikai szinten visszavetítve a kiscsapat pártja és az 56-os eseményekre. Nem tudja, még gyakran van rossz érzése, hogy valami az ő személyével nincs rendben, nem tudja konkrétumra alapozni, bár ennek teljesen ellentmond az, hogy az illetékesek egy szót sem szóltak, amikor ő erre a vezető pozícióra került. Különösképpen örült annak, hogy a Neue Zeitungnak²⁸⁸ és egy másik lapnak a részére készítettem ezt a cikket, mindkettőt

²⁸⁷ Mátéffy Géza (1900–1980) megalakulásától kezdve tagja volt a Független Kiscsapatpártnak, 1932-től Eckhardt Tibor személyi titkára, 1945. november 4-től nemzetgyűlési, 1947–1948 között országgyűlési képviselő volt, ekkor visszavonult a közéletből.

²⁸⁸ 1957-től megjelenő hetilap, a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége lapja.

megbeszéltem az illetékes főszerkesztővel, mert ezek a lapok kifelé mennek és a Semmelweis centenáriumnak a jelentősége nemzetközi, egész Európát, sőt a tudományos világot érdekli, és nagy örömmel veszi azt, hogy az ő szerepe ebben igen komoly volt és nyilvánosságot kap ilyen két komoly lapon keresztül is.

De ezek csak technikai megoldások végeredményben, próbálkozzam hazai propagandával is, vigyek ki más újságírókat, rádiót, televíziót, ugyan már egyszer kint volt, de csak egy rövid anyagot csináltak, az ő személyi pozíciójának megerősítésére szeretné felhasználni ezt a propagandát, de ugyanakkor bemutatni azt a nagy munkát, ami ennek a kiállításnak az összehozatala mögött rejtőzött.

Én nem tértem rá az ő személyi kapcsolataira. Ő többek között elmondta, hogy Futó Dezső²⁸⁹ is járt az apjánál, tanácsot kért, Pártay Tivadar mostanában ritkán jelentkezik, Simonyi, Mátéffi²⁹⁰, Bencsik volt államtitkár, aki az állandóbbak közé tartozik, ő pedig foglalkozásánál fogva most egy kicsit kiesett ebből a politikai mozgásból. Athok²⁹¹ kapcsolatokat tart régi barátokkal, főleg azokkal a korosztályba tartozókkal, melyet mi is képviselünk. Ennek elősorban az a célja, hogy – itt Balogh Györgynek a nevét említette – a kisgazda pártnak ez a generációja – noha ő végeredményben csak családi tradíció folytán tartozik oda és tartozott – összetartson, megismerje egymást, hiszen az apák korosztálya már messzemenően kiöregedett és ha itt miránk valamikor szükség lesz, akkor csak ez a korosztály jöhet szóba. A fiatalok közül egyedül Balogh Györgyöt említette,²⁹² engem is oda sorolt, kért hogy alaposabb beszélgetésre üljünk le, ami most csütörtökön fog megtörténni a múzeumában, akkorra összekészíti nekem a teljes anyagot, megadja a technikai segítséget, lehetőségeket, azt mondta, úgy készüljek hogy akkor alaposabban elbeszélgetünk és amit hosszú évek során elmulasztottunk, azt igyekezzük majd bepótolni.”

„Varga”

Megjegyzés: ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező és fegyveres nemzetőr²⁹³. A BRFK-n F. dossziés. Saját és kapcsolatai tevékenységének felderítésére közös intézkedési terv készült.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Az ügynök beszámol ifj. Antall Józseffal való kapcsolatfelvételtől, kéréséről és jelenlegi körülményeiről.

²⁸⁹ Futó Dezső (1916–1994) 1945-ben nemzetgyűlési képviselő az FKGP színeiben.

²⁹⁰ Mátéffy Géza.

²⁹¹ Helyesen ad hoc: alkalmi, nem rendszeres.

²⁹² Balogh György (1919–2006) 1945-től kisgazdapárti politikus, 1947-től országos szervező, többek között a választási kampányé is, 1948-tól a párt főtitkárhelyettese. 1948-ban visszavonult a közszerepléstől. Róka fedőnéven hálózati személy volt.

²⁹³ Nemzetőr nem volt Antall József.

Intézkedés: A jelentés egy példányát illetékeségből a BRFK Pol[itikai] osztályának megküldjük.

Feladat: A kapott eligazításnak megfelelően mélyítse kapcsolatát ifj. Antall Józseffel. Kérése alapján felhívhatja a múzeumi kiállításra 1-2 újságíró figyelmét, azonban sem a rádió, sem a t[ele]v[ízió] kimenetele érdekében ne járjon közben.

Seres József r[endör] ő[r[na]gy

Készült 4 pld.

1 pld. 10-10706

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

4 pld. BRFK

Nytsz. 3/6/2348

SJ

5.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1968. június 10.

Belügyminisztérium
III/III-3 a. osztály

Szigorúan titkos!
3.sz.pld.
Adta: „Varga”
Vette: Seres ör[na]gy
1968. VI. 6.
/minifonról/
Tárgy: Ifj. Antall József

JELENTÉS

Budapest, 1968. június 10.

Megbeszélés szerint megkerestem ifj. Antallt, bent a múzeumban a múlt hét csütörtökön, akkor miután a látogatás hivatalos jellegű volt, átadott egy tudományos munkatársának, akivel végignéztem a kiállítást. Még a beszélgetés elején hozzátette, hogy itt nem nagyon tudunk privát dolgokról beszélgetni, úgyhogy meghívott a lakására, ahol nyugodtan tudunk majd tanácskozni bármikor.

Kb. másfél órát tartózkodtam ott, megnéztem a technikai lehetőségeket, az a szoba, ahol legutóbb beszéltem vele, az nem az ő szobája, hanem egy fogadószoba, az ő hivatali szobájában még egy női munkatárs ül. Nem vettem volna észre, hogy átjáró jellegű, de lényeg az, hogy nincs egyedül. Viszont ez a külön szoba, úgy látom arra a célra szolgál, hogy ha valaki vendég érkezik, ott fogadják.

Este felhívott az édesapja, az öreg Antall, megköszönte, hogy fiának a hóna alá nyúltam és igyekszem őt illetve a munkáját népszerűsíteni. Kért, hogy elég elesett volt az elmúlt években és nagyon jól esik, hogy segítségére siettem és ő sem lesz majd hálátlan, mondta az öreg Antall. Ekkor került szóba a részére korábban elküldött lengyel vonatkozású cikkem, aminek a teljes p[é]l[dány]-át másolatban elküldtem. Antall akkor kért, hogy keressem meg Dembinszky nagykövetségi tanácsost, a Lengyel Kultúrának a most ideérkezett új igazgatóját. Hivatkozott rá és ez külön aktualitást adhat a cikknek. Különben a cikket a „Magyarország” részére beszéltem meg, de még a szerkesztőségnek nem küldöm el. Antall teljesen egyetértett vele, egyrészt kért kihagyni, ami a románokra vonatkozik.

Hozzátette, hogy Dembinszky tanácsos, amikor Bp-re érkezett, elsőként őt kereste meg, mert annakidején a menekült lengyel kolóniának fiatal tagja volt, itt végezte el

az egyetemet, tökéletesen beszélt magyarul és igen nagy hálával és tisztelettel kereste fel Antallt.

Telefonon azóta fel is hívtam és a jövő hét első napjaira meg is beszéltem találkozót. Közöltem különben, hogy Antall nyugalmazott miniszter utasított hozzá, ezt igen örömmel vette és várja a látogatásomat. Antall hozzátette, hogy mostanában nagyon ritkán találkoztunk az elmúlt években, de hát bizonyára ez a kapcsolat szorosabb lesz, mert hát nyilván én jobban vagyok értesülve, mint ő, a csehszlovák alkotmány most már rögzítette a többpártrendszer és hát nyilván ennek a következményei folyamánya lesz nálunk is, nyilván találkozásaink szorosabbá válnak.

„Varga”

Megjegyzés: ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP. szervező a BRFK.pol.oszt. F.d. személye.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Az ügynök beszámol arról, hogyan alakul kapcsolata ifj. Antall és id. Dr. Antall Józseffel ill. azok milyen kéréssel fordultak hozzá, s a kérés teljesítése érdekében mit tett.

Intézkedés: Az intézkedési tervben meghatározottak szerint.

Feladat:

- Haladéktalanul adja át a sajtócikk egy p[é]ld[ány]-át és amíg engedélyt nem kap, azt a sajtóhoz nem továbbíthatja.
- Keresse fel ifj. Antall Józsefet munkahelyén és a meghatározottak szerint igyekezzen megállapítani külföldről ki érkezett hozzá.
- Szerezze be id. Antall J. részére az FKP története c[ímű] könyv egy p[é]ld[ány]-át és tudja meg az kinek, milyen célra kell.

Seres József r[endör] ör[na]gy

Készült: 4 pld./Mné.

Kapja: 10-10706 OD.

F.d.

M. d.

táj.

Nyt. sz.: 3/6-2400

6.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. dr. Antall Józsefről,
1968. június 26.

Belügyminisztérium
III/III/3-a.alosztály

Szigorúan titkos!
2 pl.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök
1968. június 21.
/minifonról/

Vette: Seres József r[endőr] ő[r]n[agy]
Tárgy: id. Dr. Antall József F.d.

Jelentés

Budapest, 1968. június 26.

Id. Dr. Antall Józsefnél június 13-án jártam fenn a lakásán. Fél 4-től kb. ¼ 7-ig tartott a beszélgetés az ő dolgozószobájában. Egyik unokáján kívül a lakásában más nem volt, később hazaérkezett az ifj. Antallnak a felesége. Rendkívül örült, szívélyesen fogadott és nagyon örült, hogy végre időt szakítottam, hogy huzamosan beszélgessünk.

Rögtön elnézést kért fia távolmaradása miatt, vendége van, hangsúlyozta. Amikor ifj. Antall felesége hazajött és bemutatott neki, ugyanígy nyilatkozott, hogy férjével vendége van, akivel el van foglalva és kimentti magát.

A beszélgetés fő témája természetesen az újságcikk, ill. a lengyelekkel való kapcsolata és az akkori kisgazdapárt tevékenysége volt. Meglehetősen óvatos Antall ez ügyben, felvetette, hogy ő végeredményben most három év óta mint hivatalos nyugállományú miniszter kap kiemelt nyugdíjat, amit Dobi²⁹⁴ intézett el, tehát végeredményben nem tartja ildomosnak hogy illetékesek engedélye nélkül ő nyilatkozzék, noha a cikkben foglaltakkal teljes mértékben egyetért. Javaslat: írjam én meg ezt a cikket, szerepeljen mint az állásfoglalásom, elgondolásom, mint szerkesztőségi cikk, és majdan az esetleges folytatása legyen egy nyilatkozat és az egész kérdés ezzel a holtpontról ki fog mozdulni. Megmutatta Kádár Jánostól három évvel ezelőtt kapott levelét, amit akkor küldött el, amikor felemelték a nyugdíját és kérte a véleményét, hogy a lengyel anyagot sajtó alá rendezni és a Kossuth kiadónál, mint politikai kiadónál meg kellene jelentetni. A válasz az volt, hogy jelen pillanatban a kérdés nem

²⁹⁴ Dobi István.

aktuális. Nagyon kért, hogy a továbbiakban, ha ezt a kérdést folytatjuk, ügyeljek bizonyos momentumokra, amelyek esetleg veszélyessé válhatnak.

Hangsúlyozta, hogy vigyázzunk egymásra – családról beszélt, nála négy unoka stb. –, mert olyan dokumentumok vannak birtokában a régi BM titkos anyaga, melyből baja lehet. Egy néhányat meg is mutatott belőle, az akkori német követségnek az intervenciói a belügyminiszterhez, még Teleki Pál²⁹⁵ életében és a későbbiek során. Megkérdeztem, hogy miután őt a Gestapo elvitte 1944-ben, hogy maradhattak meg ezek a dokumentumok. Elmondta, hogy mikor aktív miniszter volt, a Rákositól engedélyt kért és Péter Gáborék²⁹⁶ valahonnan egy raktárból, ahol a régi belügynek az anyagát őrizték, ezeket kiadták, ill[etve] szabad válogatási joga volt hogy milyen dokumentumokat hoz el onnan. Két hatalmas szekrény tele van ezzel a régi iratanyaggal, de nagyon kért, hogy erről ne beszéljek, mert ezt végeredményben a Levéltárnak²⁹⁷ régen le kellett volna adni, de mindaddig, míg ő ezt a lengyel kérdést nem zárja le, szeretné magánál tartani. A fia végzi a rendezését, aki igen kiváló történész – mondta – és komoly tervei vannak tudományos téren, természetesen egy majdani kandidátusi értekezésénél vagy tudományos fokozatot amikor el kíván érni, a lengyel ügygel, ill. Teleki Pál problémájával kíván majd foglalkozni.

Mikorra megérkeztem, id. Antall József már néhány dokumentumot előkészített, mert jelentem neki, hogy több anyagra, több hiteles dokumentumra lenne szükség. Ott szóbakerültek személyi körülmények, az a bizonyos utazási probléma is, amit felvetettek ifj. Antall Józseffel együtt. Azt mondta, hogy elsősorban szeretett volna levinni Olasz nevű községbe, ahol nagyon érdekes dokumentáció van még a lengyel ügyben, a temetőben, azután ottani régi barátainál, apjának a távolabbi hozzátartozóinál, mert úgy tudom, hogy az apja ebben a községben vagy itt közvetlen környékén született.²⁹⁸ Ez Somló-hegynék a közvetlen tövében van. Szerette volna megmutatni a szőlőjét, házát. Azt mondta, hogy a szőlőjének nagy részét elvették, egy része megmaradt, a ház – mutatta a fényképét – nagyon szép, lakható állapotban van és ott lehet majd tölteni egy-két kellemes órát. Javasolta, hogy erre térjünk majd vissza, ez egy állandó napirendi pontunk lesz a további érintkezésünk során.

A cikk módosításánál teljes mértékben egyetértett vele, még szerénykedett is, mert konkrétan szerepelt egy félmondat, hogy ő közmegelegedésre végezte a tevékenységét.

Említett még egy csomó más munkatársát, előttem ismeretlen nevek, akik részben még ma is élnek és akikkel még ma is időnként összejön. Most abban bízik, hogy ez

²⁹⁵ Teleki Pál (1879–1941) miniszterelnök.

²⁹⁶ Péter Gábor (1906–1993) az ÁVH vezetője 1945–1952 között.

²⁹⁷ Országos Levéltárnak.

²⁹⁸ Elírás, id. Antall József Olasziban született.

a cikk hivatalos lengyel politikai fórumok elé is eljut, mert ami itt vele történik jelen pillanatban, az mind magánjellegű érintkezés. A követségi fogadásokra nem hívják meg, de az ideérkező diplomaták azok azonnal jelentkeznek nála. Így volt ez Eduard Dembinsky esetében, azután a katonai attaséval, aki már bejelentkezett nála látogatásra. De az elmúlt években több olyan személy volt, aki őt mindig felkereste, de soha sem mint hivatalos követségi megbízatással, hanem hangsúlyozzák, mint magánszemélyek és mint a lengyeleknek a régi barátját keresik fel. Ezt szeretné valahogy áttörni, mert nem véletlen az, hogy Gomulkának legutóbbi látogatásakor egy szó sem esett ezekről a lengyel problémákról, ill[etve] a magyarság akkori segítségéről, tehát úgy néz ki, hogy a hivatalos Lengyelország még mai napig is kettős politikát folytat ezen a téren. Köztudott ugyanis, hogy az itt letelepedett lengyelek, amikor hazaérkeztek, jó részüket internálták és a teljes rehabilitációjuk és egyenjogúsításuk más lengyel polgárokkal most két-három évvel ezelőtt történt csak meg. Nyilván ez a hivatalos politikára rányomja a bélyegét. A lengyelek döntő többsége rokonszenvez övele, akik itt megfordulnak, de ez nagyon fáj neki és bosszantja, hogy ez nem hivatalos elismerés és nem hivatalos politika, azon a magas kitüntetésen kívül, amit annak idején kapott. Újságírók felkeresik, a Tribuna Ludu-ban²⁹⁹ most jelenik meg egy nyilatkozata, vagy már meg is jelent, mutatott néhány egész friss dátumú lengyel lapot, ahol ugyancsak órála szerepeltek cikkek, ittlévő vagy átutazó újságírók tollából. Elmondtam neki, hogy nemrég Kazimier Zamojski nevű újságíró is üdvözölni szeretne volna, hívtuk is az Antall lakást, de nem válaszoltak.

Id. dr. Antall József által átadott képek egyike egy tábori mise, a balatonboglári lengyel táborban 1943. szeptember 27-én³⁰⁰ Varsó elestének az évfordulóján. Ő különben a szembenlévő civil sorban ott áll, a hatodik. A másik, ahol lengyel egyenruhás katonák állnak, ez a Zugligetben lévő lengyel tiszti iskolának valami ünnepe vagy gyűlése, a harmadik pedig a Magyarországon abban az időben megjelenő lengyel nyelvű lap, amit itt állítottak elő.

Távolabbi perspektívaként megemlítette, hogy Teleki Pál rehabilitálása küszöbön áll. Egyedül az ehhez szükséges dokumentáció nála található. Mielőtt még Teleki utolsó titkára, Ince Péter öngyilkos lett,³⁰¹ átadta neki Teleki hagyatékának legfontosabb anyagát, ezeket is itt őrzi a szekrényben. György István, a Népszabadság munkatársa³⁰² már két ízben is jelentkezett nála közvetett úton, hogy szeretne ebbe az ügybe belefolyni, de ő eleinte vacillált, majd rám gondolt, hogy ez az én feladatom

²⁹⁹ Lengyel napilap, a LEMP orgánuma, hasonló a Népszabadsághoz.

³⁰⁰ 1939. szeptember 15–27. között zajlott az ún. Varsói csata, a városparancsnokság 27-én a város feladása mellett döntött, harcok október 6-ig folytak. Nem olvasható a szám.

³⁰¹ Teleki Pál végrendeletét Ince Péter, személyi titkára bonthatta fel.

³⁰² György István (1912–1977) a Népszabadság munkatársa, újságíró.

lenne, amikor aztán a közelmúltban újra kapcsolatba kerültünk, egész határozottan elhatározta, hogy majd nekem adja ide ezt az anyagot, fűződjék ez az én nevemhez, mert ez egy igen fontos történelmi érdem lesz, úgyhogy György Istvánt véglegesen el is utasította. Gondolkodott azon, hogy ő már öreg ember, bár szellemileg egész frissnek érzi magát mai napig is, de én könnyebben mozgok és nyilván politikailag jobban is állok, mint ő – mondja – ezt az egész lengyel anyagot könyv formájában fel kéne dolgozni, de miután őt már egyszer elutasították, ő még egyszer nem kéri, nézzek utána, tapogatózzam, beszéljek a Kossuth Kiadó politikai lektorátusának a vezetőjével, Nyirővel, aki munkaidején hajlandóságot mutatott.

Elváltunk azzal, hogy a héten ismét jelentkezem és az átdolgozott cikket elküldöm és akkor további látogatásokat eszközölök nála. Ismételten elnézést kért a fia távollmaradása miatt, de a legközelebbi alkalommal majd bizonyára ő is itt lesz.

„Varga”

Megjegyzés: Id. dr. Antall József v. FKP miniszter, alosztályunk F. dossziés személye.

Értékelés: A jelentésben figyelmet érdemel id. dr. Antall József azirányú törekvése, hogy a lengyel menekültek érdekében kifejtett pozitív szerepét hivatalosan elismertesse, továbbá a budapesti és vidéki lakásán lévő dokumentumokra vonatkozó adatok.

Intézkedés: Ügynöki úton a dokumentumok jellegére vonatkozó bővebb adatok feltárása. Egyéb intézkedés vezető e[lv]t[árs]. ak utasításától függően.

Feladat: Az ügynök elutazása miatt idevonatkozóan csak a következő találkozón kap.

Seres József r[endör] ör[na]gy

Készült: 3 pld.

1 pld. F. d.

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/2540

SJ

7.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. szeptember 13.

ÁBTL 3.1.2. M – 33168 4-5.

Belügyminisztérium

III/III-3 a. osztály

Szigorúan titkos!

2. sz. pld.

Adta: „Vadász” f[edő]n[ev]ű ügynök

1968. augusztus 31.

Vette: Seres ő[r]n[al]gy

Tárgy: Dr. Antall József F. dossziés

Jelentés

Budapest, 1968. szeptember 13.

F. hó 27-én felkerestem dr. Antall Józsefet lakásán.

A csehszlovák konfliktussal kapcsolatban azt mondja, most már kétségtelen tény, hogy a Szovjetunió-USA között történt megegyezés, ami a jaltai megállapodás alapján áll,³⁰³ mely szerint az USA nem avatkozik bele a kelet-európai országok és a szovjet ügyeibe, hogy mi az ellentétel, azt nem tudja, hogy a Vietnám, vagy Kuba. Antall említette, hogy a döntések napjaiban felkereste a szovjet követ az USA külügyminiszterét és ettől a pillanattól változott a helyzet. Ugyancsak a szovjet követ felkereste a román elnököt és ott is történt változás a magatartásban.

Antall szerint igen jelentős a csehszlovák vezetők és nép összetartása, szomorúan gondol arra, hogy nálunk mennyire más lenne a helyzet. Igen sok politikus jelentkezett volna az ellenkormány megalakítására.

Igen sajnálatosnak találja főleg a Felvidéken élő magyarság szempontjából a magyar katonaság bevonulását, ami nagy ellenszenvet váltott ki.³⁰⁴

Összegezte a kérdést azzal, hogy a szovjetnek nem volt más megoldása, mint a fegyveres erők bevetése, számolt bizonyára a nyugati pártokbani ellenhatással, számolt a szocialista országok népeinek visszatartásával, szembetalálkozott Jugoszlávia és Románia magatartásával, de mégsem tehetett mást, de főleg azért, mert tudta,

³⁰³ Utalás az 1945. február 4–12. között tartott jaltai konferenciára, melyen Sztálin, Roosevelt és Churchill újra felosztotta a világot. A megállapodást részletesebben ld. *Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon*, szerk. Hajdú Gyula, Akadémiai Kiadó, Bp., 1967. 380.

³⁰⁴ A magyar katonai bevonulásról ld. Balogh Zsolt *1968* című, 1989-es dokumentumfilmjét.

hogy a nyugat mozdulatlan marad. Ez azt a tanulságot kell, hogy eredményezze, amit nekünk is meg kell sajnálatosan szívlelni, hogy Jalta még soká veti árnyékát e területekre legfeljebb Kína magatartása zökkentheti ezt ki a nyugvópontból.

„Vadász”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, F. dossziés.

Értékelés: A jelentés hangulati szempontból érdemel figyelmet. Dr. Antall József szerint a jaltai megegyezésből következik, hogy a csehszlovák eseményekbe az USA nem avatkozik be. Ugyanakkor sajnálatosnak tartja, hogy a magyar katonai egységek is „bevonultak” a felvidékre.

Intézkedés: Tájbán felhasználjuk.

Feladat más személlyel kapcsolatos.

Seres József r[endőr] ő[r]n[agy]

Készült 3 pld.

1 pld. F. d.

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

Nytsz.3/6/3091

SJ

8.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. október 2.

Belügyminisztérium
III/III-3 a. alosztály

Szigorúan titkos!
2 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök

Vette: Seres örgy.

Idő: 1968. okt. 9.

/minifonról/

Tárgy: Dr. Antall József F. dossziés

Jelentés

Budapest, 1968. október 2.

Ügynökünk jelenti:

„Antall Józseféknél fent jártam, id. Antallal beszéltem csak, rendkívüli örömmel fogadta a már telefonon közölt, Kossuth Kiadónál adódó lehetőséget. Már egy hatalmas anyagot ott előkészített, arra számított, hogy ott mindjárt nekiállok dolgozni, előadtam, hogy javaslom a próbafejezetnek – miután Szokoli Endrével beszéltem³⁰⁵ – a lengyel történeteknek azt az időszakát, amikor parlamenti felszólalások is hangzottak el, ebben pro és kontra. Köztudott, hogy a nyilasok rendkívüli módon támadták Antall Józsefet a parlamentben és a kormánypárt részéről több pozitív felszólalás hangzott el. Az öreg Antall összekészíti majd az erre vonatkozó anyagot pénteken estére, amikor ismételten felmegyek, amikor fia is egy másik történész barátjával jelen lesz és a végső vázlatot akkor állítjuk majd fel. Kérte Antall, hogy próbáljak a heti vagy esetleg napi sajtóban újabb publicitást adni a lengyel ügynek, ez különben a lengyelek kérése is. Nem lesznek hálátlanok, akár egy lengyelországi utazás, vagy bármi más vonatkozásban, erre felhatalmazása van, hogy ezt velem is közölje.

Járt Dembinszky-nél, a Lengyel Kultúra igazgatójánál, ahol külön, egy igen díszes faliújságon ki van téve a Magyarország cikke, a rá vonatkozó lengyel visszhangok és kommentárok igen nagy sajtója volt ennek Lengyelországban, őt is kereste egy lengyel újságíró, konkrétan ugyan más ügyben, de erre is visszatért, egy nagy cikksorozat jelenik meg róla kint Lengyelországban. Azért mondja, hogy hálások lesznek a lengyelek – különben is igen hálás és barátságos nép –, de neki családi vonatkozás-

³⁰⁵ Szokoly Endre (1902–1978) író, újságíró, műfordító, kisgazdapárti kötődésű.

ban is már felajánlottak különböző lehetőségeket, amin most még gondolkodik, de ha engem is alaposabban megismernek, mint ahogy mondták neki, hogy szeretnének közelebb kerülni, akkor ezt igen kellemesen fel lehet használni egy vagy több hosszabb-rövidebb lengyelországi kinttartózkodás, kirándulás, utazás kapcsán még családi vonatkozásban is. Nagyon örül, hogy ilyen komolyan veszem ezt az egész lengyel ügyet.

Végeredményben én vagyok az egyetlen, aki segítségére siettem és ezt most nem fogja elfelejteni és mint ahogy az egész kisgazdapárt rám helyezkedik most, hiszen én írtam meg a párt történetét, ugyanúgy az egész lengyel baráti társaság is most rólam beszél, mert áttörtem azt a szinte beláthatatlan vadont, ami itt a Rákosiéktól kezdve Kádárékon át őt és az egész lengyel ügyet körülvette.”³⁰⁶

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József v[olt] FKP miniszter, F.d[ossziés] személy.

Értékelés:

A jelentés tájékoztató jellegű. Az ü[gynök] arról számol be, hogy dr. Antall Józsefnek mik a tervei a birtokában lévő anyagokkal, hogyan, kiknek a segítségével akarja azt megvalósítani.

Intézkedés: Táj[ékoztató]-ban felhasználjuk.

Feladat: Folytatni dr. Antall Józseffel kapcsolatos feladatának végrehajtását.

Seres József r[endőr] ő[r[na]gy

Készült: 3 pld/Mné.

Kapja: F. d.

M. d.

táj.

Nyt. sz.: 3/6-3451

³⁰⁶ Dömötör László – Szilágyi István (szerk.): *Pártunk harca a demokráciáért – Az FKGP története.* Bp., 1947.

9.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. október 18.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
2 pl.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök
1968. október 16.

Vette: Seres József r[endőr] ő[r]n[al]gy
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József F.d[ossziés]

Jelentés

Budapest, 1968. október 18.

„Dr. Antall Józseféknél nagyobb arányú megbeszélést elhalasztottuk, csak rövid időre szaladtam fel okt. 11-én.

Elő van készítve az egész lengyel anyag, feldolgozásra. Szalai László lesz az a történész, akit fia ajánlani fog, tudomásom szerint a Történettudományi Intézetben dolgozik. Ő, mint ilyen kontrollszerkesztő vagy szakvéleményt adó lektor működne majd közre.

Mondta Antall, hogy két lengyel újságíró kereste, egyik lengyel újságíró egy cikksorozatot ír róla és az ő lengyel akcióiról, megadta a telefonomat, majd fog keresni. Ez hosszabb ideig most Magyarországon tartózkodik. A másik újságíró Kazimierz Zamojski, akit már régebbi idő óta ismerek, fel is hívott, most Magyarországon van, vidéki útja van, mielőtt elutazik, még meg fog keresni. Szombatra ígérte a telefonhívást.

Antallnál szóba kerültek a napi politikai események is. Elmondta, hogy Rapacki külügyminisztert is tudomása szerint menesztik éppen az ok miatt,³⁰⁷ ami miatt Kádárnak a félreállítása is történik, ők ketten voltak Antall szerint, akik a legelősebben elleneztek Csehszlovákia megszállását,³⁰⁸ sőt az adott alkalomkor még ellene is szavaztak, csak hát később a nyomásra revidiálták álláspontjukat.

³⁰⁷ Adam Rapacki (1909–1970) 1956–1968 között volt külügyminiszter Jozef Cyrankiewicz kormányában.

³⁰⁸ Kádár János (1912–1989) 1968. július 15-én Varsóban az ötök találkozóján (Leonyid Iljics Brezsnyev, Wladyslaw Gomulka, Kádár János, Walter Ulbricht, Todor Zsivkov) adta elvi beleegyezését a csehszlovákiai katonai bevonuláshoz.

Nem véletlen az, hogy sem Kádárt, sem Rapacki azóta a nyilvánosság előtt nem szerepelt. Ezzel az ő személyében Kádár politikai értéke sokat nőtt, bár mindig igen nagyra becsülte – most nem azért, mert a kiemelt nyugdíját ő intézte el végső soron Dobi kérésére – de mindig igen szimpatikus politikusnak tartotta és most ezzel a valóban bátor cselekedetével Rapackival együtt igen előkelő helyet foglalt el e korszak történelmében.

Megbeszéltük, hogy e hét második felében kerítünk sort az anyag rendezésének az előmunkálataira.”

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter F. dossziés személy

Értékelés: Dr. Antall József változatlan aktivitással törekszik a nála levő lengyel vonatkozású anyagok rendszerezésére és arra, hogy azok valamilyen formában nyilvánosságra kerüljenek. Erre inspirálja hazai és lengyel kapcsolatait is. Továbbá arról beszél, hogy két vezető elvtársnak távoznia kell funkciójából a csehszlovák események miatt.

Intézkedés: Tájékoztató]ban felhasználjuk. Szalai László történészt minden vonalon ellenőrizzük.

Feladat: A korábban meghatározottak szerint.

Seres József r[endőr] ör[na]gy.

Készült: 3 pld.

1 pld. F. d.

2 pld. M. d.

3 pld. Táj.

Nytsz. 3/6/3433

SJ

10.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1968. október 25.

ÁBTL 3.1.2. M – 33168 6.

Belügyminisztérium

III/III-3 a. osztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Vadász” f[edő]n[evű] ügynök ügynök

1968. október 22.

Vette: Seres József ör[na]gy

Tárgy: ifj. Antall József

Jelentés

Budapest, 1968. október 25.

„Ifj. Antall Józseffel beszéltem f. hó 14-én az Orvostudományi Intézetben.

Elmondta, hogy hallott több rendőri felügyelet alá való helyezésről /Albrecht/. Tud arról, hogy a csehszlovák eseményekkel kapcsolatban itthon is feszült a politikai hangulat és igen nagy éberséggel figyelik a volt politikusokat. Azt ajánlotta, hogy jöjjenek hozzá pár hét múlva, mert ott nyugodtan beszélgethetünk.

Tar Pálról csak azt mondta, hogy Bruxellesben van, igazgatóhelyettes egy bankban.”

„Vadász”

Megjegyzés: Ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező, a BRFK Politikai osztály F. dossziés személye.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Az ü[gynök] felvetette a kapcsolatot ifj. Antall Józseffel, aki óvatos, mert mint mondja, több rendőri felügyeletről tud.

Intézkedés: A jelentés tartalmáról szóban tájékoztatom a BRFK-t.

Feladat más személlyel kapcsolatos.

Seres József r[endőr] ör[na]gy

Készült 3 pld.

1 pld. 10-10706

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/3475

SJ

11.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1968. november 20.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
2 pl.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1968. november 20.

Vette: Seres József r[endőr] ő[r]n[a]gy
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József F.d[ossziés]

Jelentés

Budapest, 1968. november 22.

Dr. Antall Józsefék az elmúlt héten minden nap kerestek telefonon felváltva az esti órákban. Egy ízben rövid látogatást tettem náluk. Az idős Antall közölte, hogy már készíti az új cikket „Szövetségesek Magyarországon”. Ebben a három nagyhatalom szövetséges katonáinak megmentését javasolná együtt, az angol-amerikai és szovjet anyagot. Mert magában külön-külön elég kevés mindegyik. Mondtam, hogy a francia anyaggal várjunk, mert még várok hozzá dokumentumokat, meg még nem is szedtem mindent elő. De sürgette. Ifj. Antall két ízben is hívott, megkereste Novobáczky Sándort a Magyarországnál, a Semmelweis ünnepi hétről, ill[etve] a múzeumáról írandó cikk ügyében. Novobáczkyval én is beszéltem, ő is azt mondta, hogy majd én elkészítem az anyagot.

Hétfőn este felhívott ifj. Antall. Az iránt érdeklődött, hogy van-e valami olyan dokumentációm, vagy igazolványom, ami igazolja a kisgazdapárti tagságomat. Mondtam, hogy az apja szekrényében ott van a párt története, amit én írtam. Nem olyanra gondol ő, mondta, hanem valami levél alkalmaztatási igazolvány, mondtam, hogy majd utána nézek és értesítem. Mára van megbeszélve, először telefonon találkozó, majd esetleg személyes.

A múlt héten szerdán este keresett egy Földes nevű férfi, majd csütörtökön reggel is felhívott, mondta hogy a francia nagykövetség kultúrintézetének a megbízásából keres, Antallék ajánlottak, mert hallja, hogy a francia kérdésről írok cikket. Azt is mondta, hogy az ehhez szükséges fotóanyagot ők bocsátják Antall rendelkezésére. Nagyon örül ennek, és mondta, hogy a nagykövetségi tanácsos, aki a kultúrintézet igazgatója, szeretne velem megismerkedni. Mondtam, hogy erre majd visszatérünk,

most el vagyok foglalva, mondtam, hogy adjon egy telefonszámot, azt mondta, majd ő fog jelentkezni. De azóta nem hívott.

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József FKP miniszter F. dossziés. Ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező, a BRFK-n F. dossziés.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Megtudtuk, hogy dr. Antall József milyen új cikket készít, továbbá hogy fia milyen dokumentumot kért ügynökünktől. Figyelmet érdemel, hogy a francia nagykövetségi tanácsos is érdeklődik az anyagok iránt.

Intézkedés külön terv szerint.

Feladat: Ifj. Antall Józsefnek mutassa meg az igazoló dokumentumot és ezen keresztül tudja meg, az mire szükséges. Ha a Földes nevű személy jelentkezik, találkozzon vele személyesen és tudja meg szándékát.

Seres József r[endőr] őr[na]lgy

Készült 3 pld.

1 pld. F. d.

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/3729

SJ

12.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről
és ifj. Antall Józsefről, 1968. december 2.

Belügyminisztérium
III/III-3 a. osztály

Szigorúan titkos!

3 sz. pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök

Vette: Seres ő[r]n[agy]

Idő: 1968. XI. 13.

/minifonról/

Tárgy: Dr. Antall József és
ifj. Antall József F. d[ossziés]

JELENTÉS

Budapest, 1968. december 2.

„Az elmúlt héten dr. Antall Józsefekkel mindennap tanácskoztam részben személyesen, részben telefonon. Több ízben ifj. Antall Józseffel is. Ő igen szisztematikusan foglalkozik velem konkrétan a francia cikk megjelentetésével és távolabbi perspektívákat is felvetett. Szinte természetesnek veszi, hogy én az ő utasításait és javaslatait elfogadom és igyekszem azt megvalósítani.

Elmondta, hogy ne csodálkozzam azon, hogy a francia követségtől, vagy kultúr-intézettől meghívót kapok különböző eseményekre, rendezvényekre. Ő a francia barátaival már érintkezésbe lépett és közölte, hogy én készítek egy anyagot „A franciák Magyarországon” címmel. Igen szívélyesen vették, melegen érdeklődtek a személyem iránt, és kilátásba helyezték, hogy velem is felveszik a kapcsolatot.

A tervezett cikkhez adandó fotókat, melyek archívumaiban vannak, franciák segítségével készítette újra és bocsátja majd rendelkezésemre a két tervezett képet. A második kép, ami a rajzot ábrázolja, az különben a francia barátainak a tulajdona jelen pillanatban. Nagyon fontos lenne ennek a cikknek a megjelentetése az apja tervezett francia kitüntetése szempontjából is, amit a közeljövőben terveznek. Ez a cikk alátámasztaná. Dr. Antall József folytatta: politikailag fontos a francia cikk megjelentetése, mert Franciaországgal nem voltunk hadiállapotban. – Különleges volt a nemzetközi helyzet és a háború alatt is barátok voltunk. A cikk és az én egész ténykedésem alátámasztaná Fock legutóbbi franciaországi útját.³⁰⁹ Mindent tegyek meg

³⁰⁹ Fock Jenő 1968 márciusában járt Franciaországban hivatalos látogatáson. A magyar–francia kapcsolatokról részletesebben ld. Pierre Bouillon: *Egy párbeszéd kezdete. Magyar–francia kapcsolatok az enyhülés hajnalán*. Múltunk 2011/3. 116–128. o.

a siker érdekében! – Viszont ő aggódik, hogy el tudom-e érni azt, amit a lengyel cikknél. Nyilván ez is elkerül majd Kállaihoz, vagy valamelyik pártvezetőhöz, bár én feltörtem az ugart a lengyel cikkel, ez szerintem könnyebben megy, de még mindig aggódik.

Viszont ragaszkodik személyemhez, mert én vagyok végeredményben a folytatója annak a politikai tevékenységnek, amit ő és társai annak idején elkezdtek. Én vagyok az egyetlen olyan posszibilis újságíró, akire ezt rá lehet bízni. Egyet hiányol, hogy Utassy ezredest nem kerestem fel személyesen, csak levélben, ő már telefonált neki, hogy jelentkeztem nála és rendelkezésemre bocsátotta a könyvét. Kéri viszont, hogy ne hanyagoljam el az általa megadott kapcsolatokat, minél több felé menjek, hogy adjunk hírt a mi tevékenységünknek, még akkor is, ha bármi oknál fogva a cikk közlése nem sikerülhet.

Ő politikai, illetőleg taktikai okokból bevette az anyag vázlatába – amit különben a fia írt – Dobi könyvének egy idézetét, ahol köztudott Dernői Kocsis írta, Varga Bélának a személyét pozitívan állítja be a francia ügyben.

Én a vázlatomban hozzátettem, hogy Varga Béla, aki akkor milyen bátran, tisztességesen viselkedett és szegény paraszti sorból indult el és ilyen mélységes árulója lett a magyar népnek. Dr. Antall ez ellen tiltakozott, hogy ne kommentáljuk most Varga Bélát, bár ő ezzel egyetért, de helytelen lenne a mai liberális politikai légkörben bele-rúgni így az emigrációba és nem szeretné, hogy ha az egyházi köröknek a haragját kiélezné maga ellen azzal az egy mondattal. Noha ezt én írom, de mégis az ő nevéhez kapcsolódik. Ne kommentáljuk Varga Béla tevékenységét.

Külön beszélgetés az ifjúval: segítséget kér tőlem személyi és Böhm történész kol-légája érdekében – általánosságban, most konkrétan a Semmelweis-év kapcsán.³¹⁰ E héten külföldi vendégei vannak igen nagy számmal. Velük van elfoglalva. Előfordulhat, hogy egy-kettővel engem is megismertet, akik most a Semmelweis-évre érkeztek ide. Mindenképpen el kell valahol érnem, hogy ennek nyoma legyen, az ő tevékenységének, hiszen az egyik fő szervezője ennek a nagy külföldi találkozó-nak ő. Nekünk, a mi generációnknak össze kell fognunk az eddiginél sokkal szilár-dabban. Nagy kár, hogy az elmúlt években eléggé elhanyagoltuk egymást. Egy a lé-nyeg – ne kapkodjunk! – Szisztematikusan, megfontolva, tervszerint haladjunk előre. – Gondol itt arra – a tervezett könyvre, aminek az ideje rövidesen elkövetkezik, de tartsuk be ezt a fokozatot, amit legutóbb hármásban megbeszéltünk. – Jelenjen meg ez a francia cikk, utána ne közöljük külön az orosz anyagot, részben mert kevés, de ne válasszuk el egymástól a szövetséges, győztes hatalmakat – a következő tervezett cikk legyen a szövetségesek hadifoglyai Magyarországon. Ebben benne lesznek az

³¹⁰ Böhm Jakabról van szó.

angolok, az amerikaiak és a szovjet katonák. Ez politikailag így helyes és legalább mi ne bántsuk meg a szövetségesek akkor kialakult közös platformját. – Ez a későbbiek szempontjából – mondta Antall – nagyon fontos politikai lépés számunkra. – Most hogy kissé aktívvá váltam – ezt meglehetősen gúnyosan mondta – aminek különben örül – szabad idejében rendszerezi, ő már, mint történész az otthon lévő anyagot.

Három fő csoportra bontja a döntő a lengyel, a francia és olasz együtt. – a szövetségesek – és a negyedik külön a Belügyminisztérium titkos irattára, ami apjánál van, ami általános, – akkori belpolitikai, társadalompolitikai, szociális kérdésekkel foglalkozott, ide értendő a Teleki Pál féle anyag, továbbá a német követségnek a bizalmas levelezései az akkori Belügyminisztériummal. – Ezek mind birtokában vannak. Ez utóbbinak a nyilvánosságra hozatalára pillanatnyilag még nem érett meg a helyzet, de ha kiépíték az országos sajtóval egy jó kapcsolatot és ezt a lépcsőzetességet betartom, akkor szinte magától szükségszerűen következik. Ő nem akar nyilvánosságra lépni, mert tudományos történelmi szinten szeretne mozogni és jobb az, ha újságíró publikálja, természetesen az ő irányításával. Kért, hogy ha édesapjával tárgyalok – lehetőleg ő is legyen ott, mert az öreg kissé szétfolyik és elég szertelenül kezeli a kérdést. Politikai és történelempolitikai szempontból bízom rá magam, akkor semmi probléma nem lesz. – Megismételte az apjának azt a kívánságát, hogy kicsit publikáljam ezt a tevékenységet és főleg a lojalitását a mai rendszerrel. – Elmondottam, hogy az általa adott dokumentum-anyagból egy részt feltártam a Fő utca 11. szám alatti lengyel bizottságnak a székházában történt eseményeket, ahol a Gestapó megszállt és agyonlőttek egy lengyel orvostábornokot és több vezető lengyel politikust. Ma abban a házban van a Hazafias Népfront I. kerületi bizottsága. Elmondtam azt a Népfront titkárának, aki nem tudott róla és rögtön ajánlkozott, hogy egy emléktáblát helyeznének el az épületen, hogy ezt megörökítve – ha évforduló lesz – legjobb lenne március 19-én, a német megszállás napján³¹¹ – és felvetette, hogy Dr. Antallt meg kellene kérni, hogy néhány szót szóljon. Ezt én az ifjúnak mondtam el, aki ez ellen mélyszélesen tiltakozott, hogy ezt a nagy politikai ügyet nem szabad lenivellálni³¹² Népfront szintre. Ez egy nemzetközi ügy, ez egy egységes magyar ügy, ne játsszunk ebből Népfront önképző-kört – önképzőkörösdit. Ekkor mondta azt, hogy – én így a saját szakállamra ne szaladgáljak ebben az ügyben, minden lépésemet beszéljek meg vele.”

„Abban állapodtunk meg, hogy ő a fotókat elkészítteti e héten és hétfőn személyes megbeszélésünk van, lehetőleg akkorra én már a cikket készítem el és hát ők majd a szükséges változtatásokat végrehajtják.”

„Varga”

³¹¹ 1944. március 19-én szállták meg a náci Németország csapatai Magyarországot.

³¹² Nivellál: szintez, egy szintre hoz.

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező F.d. személyek.

Értékelés: A jelentésben figyelmet érdemel dr. Antall József, de elsősorban fia elképzelése a birtokukban lévő „dokumentumok” alapján a tervezett cikkek megjelentetésével kapcsolatban.

Intézkedés: Külön tervbe foglaltak alapján.

Feladat:

A tervezett cikkekkel összefüggésben vegye fel a kapcsolatot dr. Zeőke Pállal és hajtsa végre a vele kapcsolatos korábbi feladatot.

Seres József r[endőr] ő[r[na]gy

Készült: 4 pld/Mné.

Kapja: Dr. Antall F. d.

ifj. Antall F. d.

M. d.

táj.

Nyt. sz.: 3/6-3774

13.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1969. január 6.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
2 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1968. december 4.

Vette: Seres József ör[na]gy
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József F.d[ossziés]

Jelentés

Budapest, 1969. január 6.

„1968. november 27-én a temetés után mentem fel Antall Józsefhez. Az idős Antallal beszéltem, aki egy részletes tájékoztatást kért a temetésről, kik voltak ott, kikkel beszéltem.

Közöltem Antallal, hogy a francia cikkekre adott vázlat anyaga csaknem teljesen használhatatlan, mondta, hogy nem bánja, bármilyen formában dolgozom át, csak a témát mentsük meg, és természetesen legalább egyszer az ő neve szerepeljen és a felhasznált anyag, az Utasy,³¹³ Sötér könyve és az általa adott információ lehetőleg arányban álljon. Megállapodtunk, hogy a változtatásokat még megbeszéljük, az első két gépelt oldal anyagot otthagytam és jeleztem, hogy a hétvégére leszek kész. Mire ismételtén kért, hogy a témát mentsük meg, ez a fő célunk.

Elmondtam neki, hogy az anyagot megbeszéltem Gráber György főszerkesztővel³¹⁴ és Gimes György szerkesztővel, az előbbi a Neue Zeitung az utóbbi pedig a Rádió munkatársa, aktív gyakorló külpolitikai újságírók, rádiókommentátorok és nekik is az a véleményük – közöltem Antallal – hogy ilyen formában ez még nyers- anyagnak is rossz.”

„Varga”

³¹³ Utassy Lorándról van szó.

³¹⁴ Gráber György (1909–1984) 1960–65 között a Magyar Rádió politikai munkatársaként dolgozott. 1965–1978 között a Neue Zeitung, a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége lapjának főszerkesztője volt.

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, F. dossziés.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Dr. Antall József véleményét közli a francia cikkkel kapcsolatban.

Intézkedés: A jelentést tájban felhasználjuk. Egyéb intézkedés külön terv szerint.

Feladat: Az elkészített cikket szerkesztőséghez nem továbbíthatja, azt adja át.

Seres József r[endőr]. ő[r]na]gy

Készült 3 pl. 3/6-4008

14.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése,
dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről,
1969. január 18.

Belügyminisztérium
III/III-3 a.alosztály

Szigorúan titkos!

3 sz. pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ü.

Vette: Seres ő[r]n[al]gy.

Idő: 1969.I.8.

/minifonról/

Tárgy: Dr. Antall József és

ifj. Antall József F.d[ossziés]

JELENTÉS

Budapest, 1969. január 18.

„A francia cikk ügyben dr. Antall József és ifj. Antall Józseffél telefonon beszéltem az elmúlt héten pénteken és szombaton. Az id. Antall kéri a cikk megjelenésének sürgetését és hangsúlyozta, hogy bármilyen módosítást magáévá tesz. Ifj. Antall szerint a legaktuálisabb politikai helyzetben jelenne meg a cikk, most amikor az izraeli kérdésben teljes együttérzés és közös vélemény alakult ki a francia és a szovjet fél között, pontosan amikor egy magasszintű szovjet kormányküldöttség is tárgyal Franciaországban, akiket De Gaulle is személyes vendégként tekintett.³¹⁵ Szerinte ez a két nagyhatalom értékeli a legpozitívabban a háborús veszélyt és az összefogásuk nyilván kellemetlen lehet Izrael és a mögötte álló hatalmak részére. Ezért tartja ő nagyon politikusnak a cikk mostani megjelenését és hangsúlyozza, hogy ebből nekem igen komoly előnyeim származhatnak, mert micsoda véletlen összejátéka, hogy mi most jelentetjük meg ezeket a cikkeket.

Itt jegyzem meg, hogy az általa átgépeelt anyag alá ő írta a nevemet és nem tudom, hogy hány p[é]l[dány]-ban készíthette, de a nálam lévő két p[é]l[dány]-on kívül nyilván több s forog közkézen, mert múlt hét szombatján, amikor Pártay Tivadarnak mutattam, ő nevetve említette, hogy én már olvastam. Feltételezhető, hogy ifj. Antall ezt terjeszti.”

„Varga”

³¹⁵ Charles de Gaulle 1969 áprilisában mondott le.

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter. Ifj. Antall József v. FKP szervező F.d. személyek

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Dr. Antall József és ifj. Antall József arra inspirálja az ü[gynök]-öt, hogy mindenképpen érje el a francia cikk megjelenését. Hangsúlyozzák, hogy a politikai helyzet most a legkedvezőbb.

Intézkedés: Külön terv szerint.

Feladat:

Közölje a személyekkel, hogy olyan irányú bizalmas tájékoztatást kapott egyik szerkesztőségi barátjától, mely szerint nem nézik jó szemmel sem a cikk témáját, sem tartalmát. Attól tart, hogy kellemetlenségei lesznek és a cikk sem fog megjelenni.

Seres József r[endör] ő[r[na]gy

Készült: 4 pld/Mné

Kapja: Dr. A. J. F. d.

ifj. A. J. F. d.

M. d.

táj.

Nyt. sz: 3/6-76

15.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése,
dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről,
1969. január 18.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!
3 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. január 3.

Vette: Seres József r[endőr] ör[na]gy
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József és ifj. Antall József
F. dossziésok

Jelentés

Budapest, 1969. január 18.

Egy alkalommal voltam fenn Antallnál rövid beszélgetésre. Általános politikai helyzetről beszéltünk, kiskgazdapártról, ekkor említette, hogy Fillér³¹⁶ megérkezett és őt is meglátogatta, beszélt egyházi kapcsolatairól, szóbakerült Varga Béla itthoni ill. európai utazása, a Klamár Gyula³¹⁷ bécsi lapjában róla szóló anyagok, említette, hogy az én kiskgazdapárti könyvemből is idéztek egy részt, amit Dallos Sándor írt Varga Béláról. Kérdésemre elmondta, hogy a fia szokta neki elhozni a Bécsi Magyar Híradót. Nagyon kért, hogy a francia anyagot a lehetőségekhez mérten forszírozzam, nagyon fontos lenne a megjelenése. Másnap – ez még karácsony előtt történt – fenn voltam ifj. Antallnál a múzeumban.

Elmondta, hogy a barátai, akiket jelzett Franciaországból és Svájcból, beutazási nehézségek miatt nem érkeztek meg, nem kaptak engedélyt, de ebbe nem nyugszanak bele, tovább forszírozzák. Kérdeztem, hogy kik ezek, azt mondja, részben egyetemi barátai, de néhányat a kiskgazda ifjúsági vonalról is bizonyosan ismerek majd. Nagyon jó lenne, ha a francia cikk megjelenne akkorra, mire ezek megérkeznek.

³¹⁶ Fillér László (1915–) kiskgazda politikus, országgyűlési képviselő. 1946. június 17-én Budapesten a Teréz körúton máig tisztázatlan körülmények között két szovjet katonatisztet agyonlőttek. Fillér Lászlót ez ügyben koncepciósan a szovjet hatóság néhány hétre letartóztatta. Földes fedőnéven ügynökjelentéseket írt ebben az időszakban. Részletesebben ld. Rainer M. János (2008): *i. m.* 110. o.

³¹⁷ Klamár Gyula (1906–1979) újságíró. Az 1956-os forradalom bukása után Bécsbe menekült, 1958-tól a Magyar Híradó munkatársa volt, 1962–1979 között kiadója és főszerkesztője.

Mondtam, hogy el lehet készülni, hogy ebben az anyagban változások lesznek. Mindegy, azt mondja, akármibe beleegyeznek, csak bele ne írjuk, kihúzni lehet, lényeg az, hogy az apjának néhány mondata nyilatkozat formájában szerepeljen. Nagyon nagy blama lenne – mondta – hogyha ez így nem jelenhet meg. Esetleg készítsék elő utat, hogy valamelyik képeslapban jelenjék meg, hogy ha a Magyarország nem hozza, majd még gyűjtene hozzá képanyagot is. Mondtam, hivatkoztam most az ünnepekre, az összevont számokra és a lapok eltolódására, tehát aggályom fenntartása mellett biztattam, hogy talán január első felében erre is sor kerül.

Átadtam neki a róla, ill[etve] múzeumáról irt anyagnak a vázlatát, ebbe feltüntetni majd azokat a külföldi barátait, ismerőseit, akik most a Semmelweis évforduló alkalmával itt voltak, és akiknek a nevét publikálni kell. Különben az egész cikkel az a szándéka, hogy a saját személyi érdemeit kidomborítsa, belegöngyölve a Semmelweis ünnepi hétbe, ill. az új múzeumi kiállításba.

Kért, hogy gyakrabban jelentkezzen, ha ez a 2-3 cikk megjelenik, akkor feltétlenül elő kell venniük a könyv problémát, de ő és az apja más témákkal is ellátnak.
„Varga”

Megjegyzés: Antall József dr. v. FKP miniszter, ifj. Antall József v. FKP szervező, mindketten F. dossziés személyek.

Megjegyzés: A jelentésben figyelmet érdemel, hogy dr. Antall József és ifj. Antall változatlanul szorgalmazza a francia cikk megjelentetését, ugyanakkor ifj. Antall munkájával összefüggő, de saját személyét méltató cikket is meg akar jelentetni.

Intézkedés külön terv szerint.

Feladat: Mindkét személlyel tartsa fenn a kapcsolatot és a meghatározottak szerint húzza el a cikk megjelentetésére vonatkozó konkrét válaszadást.

Mutassa be az ifj. Antall munkájával összefüggő cikket.

Seres József r[endőr] őr[na]gy

Készült: 4 pld.

1 pld. dr. Antall F. d.

2 pld. ifj. Antall F. d.

3 pld. M.d.

4 pld. táj.

Nytsz. 3/6/84

SJ.

16.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése
dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről,
1969. március 3.

Belügyminisztérium
III/III/3-a.alosztály

Szigorúan titkos!

3 pl.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. február 24.

Vette: Seres József ör[na]gy.
/minifonról/

Tárgy: id. és ifj. Antall József F. dossziésok

Jelentés

Budapest, 1969. március 3.

Dr. Antall Józseffel az elmúlt 10 napban beszéltem, mielőtt kórházba ment, mert arra járván bekopogtam hozzá, de nem volt otthon, és másnap felhívott, hogy kivizsgálásra kórházba kell mennie. A szokásos kérése, hogy forszírozzam a Franciák Magyarországon c[ímű] cikket, mi lesz ennek a sorsa.

Most, amikor a másik Magyarország-i cikk megjelent, az ifj. Antall József hívott telefonon, örült annak, hogy a kapcsolatom a lappal megvan, nyilván jelzi, hogy vannak fontosabb cikkek és kevésbé fontosak és olyanok, amelyek könnyebben megjelenhetnek és nehezebben, de ne adjam fel a harcot és kéri a további támogatást. Megállapodásunk szerint közöltem, hogy az illetékesek még nem döntöttek, nyilván a szerkesztőség eljuttatta a cikket oda, ahova kell, különben is az átfutási idő elég hosszú náluk és még ha egy jóváhagyott anyag mindenkinek a kezén átmegy, akkor is gyakran három hét a megjelenés. Hát ebben megnyugodott és felvetette, hogy a Semmelweis anyaggal már nagyjából elkészült és a héten szeretné átadni, látogassam meg a múzeumban.

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező F. dossziésok. A Magyarországon megjelent cikk a volt Margit körúti fogház történetével és lebontásával foglalkozik.

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű. Dr. Antall József és fia napirenden tartja a francia cikk megjelentetését, erre inspirálják az ügynököket.

Intézkedés: Az ügynöki úton megszerezzük a Semmelweis anyagot.

Feladat: Ifj. Antall József meghívásának tegyen eleget és szerezze meg a Semmelweis anyagot. /Az anyag állítólag tartalmazza azoknak a külföldieknek a nevét, akikkel a közelmúltban tárgyalt./

Seres József r[endőr] ór[na]gy.

Készült: 4 pld.

1 pld. id. Antall F.d.

2 pld. ifj. Antall F.d.

3 pld. M.d.

4 pld. táj.

Nytsz.3/6/455

SJ.

17.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése
dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről,
1969. április 10.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. osztály

Szigorúan titkos!
3 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. április 2.

Vette: Seres József ör[na]gy.
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József és ifj. Antall József F. dossziésok

Jelentés

Budapest, 1969. április 10.

„Az elmúlt hét szombatján beszéltem este Antall Józseffel, mind a kettővel, visszatérve az elmúlt hét szerdáján közölt kérésükre.

A Magyarországon megjelent lengyel cikket igyekezzem bármilyen más lapban elhelyezni, de a legfontosabb lenne a külföldre menő Rumcsao-ba,³¹⁸ vagy pedig a Daily Neews vagy a Neue Zeitung-ban. Miután tudták, hogy kapcsolatban állok a Neue Zeitunggal, a budapesti Rumcsao-nak a főszerkesztője pedig Pál Ferenc régi kiscgazdapárti újságíró. Szombaton esti telefonbeszélgetésnél kérték, hogy mielőtt leadom a szerkesztőségnek, adjam át, mert szeretnék aktualizálni, kibővíteni, több olyan levélváltás történt lengyel politikai személyekkel, amelynek a megjelentetése fontos, elsősorban külföld felé.

Tegnap délelőtt fönt voltam ifj. Antallnál a múzeumban. Meglehetősen agresszíven és követelőően lépett fel velem, közölte, kutyakötelességem ezeknek az anyagoknak a megjelentetése, ez kiscgazdapárti ügy. Az apám a pártigazgató, a párt Politikai Bizottságának a tagja, te is kiscgazdapárti újságíró vagy, kötelességed, hogy ezeket az ügyeket lanszírozzad.³¹⁹ Pillanatnyilag rajtad kívül más személyünk nincs, ezért ragaszkodunk hozzád. Majdhogynem parancsként közölte velem mindezt.

A francia cikkekre vonatkozóan elmondta, hogy gondolkodik azon, hogy az apjával irat egy udvarias levelet Pálfinak, aki ugyancsak kiscgazdapárti újságíró volt, hiszen a Kelet-Magyarország Debrecenben kiscgazdapárti újság volt öt éven át, tehát őt is

³¹⁸ Helyesen: Rundschau.

³¹⁹ Felkarol, támogat.

bizonyos szálak kötik a Kisgazda Párthoz. Udvariasan megkérdezik, hogy mi az oka annak, hogy a francia cikk nem jelent meg. Kértem, hogy néhány napot várjon, én majd igyekszem holtpontról ezt a francia kérdést kimozdítani.

Utána kért, hogy a Semmelweis anyagot jelentsem meg a Magyarországon, teljesen annak a szempontnak a figyelembevételével, amit ő adott, a lényeg személyének a kiemelése, kidomborítása az ő munkájának, ha akarom, nyilatkozat formájában, de mindenestre az ő neve domináljon. Arra kért, hogy a külföldi kapcsolatai közül Erna Leski³²⁰ bécsi professzor személyét hangsúlyozza, akivel ő régi személyes kapcsolatban áll, de az édesapja is, ez a professzor előfordulhat, hogy húsvétkor meg is látogatja őket. Nagyon kért, hogy minden olyan cikk, ami vagy vele vagy az apjával foglalkozik, rendkívül fontos az elkövetkező idők szempontjából. Utalt arra, hogy olyan politikai események zajlanak, amelyek a mi tevékenységünket alátámasztják. Ne felejtsem el, hogy a Kisgazda Párt ma is létezik. Mindegy hogy milyen formában, mindegy hogy milyen személyeken keresztül. Mi összetartozunk, részben a múltunk, részben a jelenünk révén. A jövőnket viszont most kell megalapoznunk. Előtem is még hosszú évek állnak, bár ő fiatalabb, de felhívja a figyelmemet hogy negrigáljam ezt a kapcsolatot, ami engem az Antall családhoz fűz. Ez nem személyes érdek, hanem a Kisgazda Párt problémája. Arra kért, hogy ma adjak választ, mit tegyenek a francia ügyben, adjam át a lengyel cikknek a kéziratát kibővítésre és mindenképpen ma találkozzunk.

A szombat esti telefonbeszélgetésnél az öreg Antall vetette fel, aki sokkal konciliánsabb³²¹ hangot üt meg természetesen, hogy ha a francia anyaggal valami probléma lenne, akkor összekészítik az anyagot a szovjet hadifoglyokról szóló anyaghoz, fotóanyag és szöveges anyag is rendelkezésre áll. Ehhez tette hozzá tegnap ifj. Antall, hogy az a szovjet ezredes, ill[etve] most már nyugalmazott ezredes, aki annakidején Antalléknak az akkori Belügyminisztériumban a menedékét élvezte, a felszabadulás évfordulója alkalmából egy levelet írt az öreg Antallnak. Ez nagyon jó apropó lenne a cikk megjelentetésére.”

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter. Ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező, F. dosszié személyek.

³²⁰ Erna Lesky (1911–1986) orvostörténész, a bécsi Orvostörténeti Múzeum igazgatója. 1957-ben habilitált orvostörténetből. Fő műve: *Die Wiener medizinische Schule im 19. Jahrhundert*. Wien, 1965. Magyarul megjelent publikációja: Erna Lesky: Semmelweis Ignácra (1818–1865) vonatkozó bécsi iratok. In.: *Orvostörténeti Közlemények* 66–68 (1973) pp. 213–264.

³²¹ Békülékenyebb.

Értékelés: A jelentésben az alábbi körülmények érdemelnek figyelmet:

- Úgy dr. Antall József, mint ifj. Antall szinte utasításszerűen ismételten szorgalmazták a francia témájú cikk megjelentetését;
- ifj. Antall József a pártfegyelemre való hivatkozással igyekszik presszionálni az ügynököt;
- hangsúlyozza, hogy az FKP létezik – mindegy hogy milyen formában – a kötelessége az anyagok megjelentetése;
- szándékukban áll levélben érintkezésbe lépni Pál[f]y József főszerkesztővel a cikk megjelentetésének szorgalmazása végett;
- felmerül a lengyel cikk más sajtóorgánumban való újbóli megjelentetése, átdolgozott formában;
- kitűnik a jelentésből, hogy mindkét személy mindenáron a nyilvánosság elé akar kerülni.

Intézkedés: Külön javaslat szerint.

Feladat:

- a meghatározottak szerint közölje dr. Antall József és ifj. Antall Józseffel, sürgetése ellenére a szerkesztőségtől a francia cikk megjelentetésére vonatkozóan nem kapott végleges választ. Anyagtorlódásra való hivatkozással kérték, várjon türelemmel;
- amennyiben ismételten felvetik, hogy írnak a főszerkesztőnek, ne emeljen ellene kifogást, de hangsúlyozottan hozza tudomásukra, hogy ez véleménye szerint rontaná a helyzetet;
- a lengyel cikk újabb változatban történő megjelentetésére ígéretet nem tehet, közölje, megnézi a lehetőségét, és tájékozódás után visszatér rá;
- a Semmelweis anyagból összeállított végleges cikket szerkesztőséghez való továbbítás előtt mutassa be;
- utasítottam az ügynököt, hogy a terrorizálást utasítsa vissza. Hivatkozzon arra, hogy ő a törvényes lehetőségek határán belül mindent megtesz, de sem az állást,(sic) sem családja jövőjét nem hajlandó kockáztatni. Ugyanakkor véleménye szerint nem időszerű a nyilvános szereplés mindenáron való erőltetése.

Seres József r[endőr]őrgy.

Készült: 4 pld.

1 pld. dr. Antall F.d.

2 pld. ifj. Antall F.d.

3 pld. M.d.

4 pld. táj.

Nytsz. 6/6/695

SJ

18.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése
ifj. Antall Józsefről és Pártay Tivadarról,
1969. május 31.

ÁBTL 3.1.2. – M-33168 /44-45-46-47

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

3 pld.

Adta: „Vadász” f[edő]n[evű] ügynök ügynök

1969. május 29.

Vette: Seres József r[endőr] ő[r]n[agy]

/minifonról/

Tárgy: ifj. Antall József

Pártay Tivadar

F.d[össze]s[j]emélyek

Jelentés

Budapest, 1969. május 31.

„A tegnapi napon 28-án reggel 9 – fél 10 tájában felkerestem ifj. Antall Józsefet a Semmelweis Múzeumban. Úgy látszik, több ideje volt a szokottnál, mert hosszadalmasabban és nyugodtabban tudtunk beszélgetni. Elmondtam neki, hogy Pártay Tivadarral találkoztam, aki búcsúzásnál mondta, hogy nem ártana egyszer, ha találkoznanánk az ifj. Antall Józseffel. Erre az ifj. Antall József a következőket mondta.

Pártayval 1956 előtt az édesapjával való közös találkozásokon kívül is többször érintkezett, állandóan visszatérő egyforma időközökben. Mindig Pártay Tivadar ke-reste a találkozást, 1956 után talán két ízben beszéltek csak egymással.

Pártay Tivadarral szemben bizonyos fenntartásai vannak, mert Kelemen Sándor, aki a Paraszt Szövetségben volt³²² és Pártay Tivadarral Recsken volt együtt, azt mondta Pártayról, hogy a recski együttlét alatt is többedmagával az volt a véleménye, hogy ott bent is besúg, majd kijöve után többször látta őt pressókban egy-ugyan-azon nyomozóval, akit még Recskről ismert Kelemen Sándor. Ez Kelemen Sándorban is megerősítette azt a hírt, hogy Pártay Tivadar a rendőrség embere. Hosszú időn

³²² Kelemen Sándor (1917–) politikus, újságíró, „Keleti” fedőnevű ügynök. 1945-ben bekapcsolódott a Nemzeti Parasztpárt munkájába, egyik vezetője volt a Magyar Parasztszövetségnek. 1947-ben három és fél év kényszermunkára ítélték. 1953-as szabadulása után segéd munkásként dolgozott. 1956-ban a Petőfi Párt és a Parasztszövetség vezetőségi tagja volt.

keresztül nem is találkozott Kelemen Sándor Pártayval emiatt, de talán az hogy két éve – úgy mondja Antall – kereste Kelemen Sándort, hogy jó volna többször találkozni, hiszen fontos most már, hogy tartsanak össze azok, akik együtt szenvedtek és egy politikai platformon vannak. Kelemen – aki az Antall elbeszéléseiből ítélve úgy látszik kapcsolatban volt és van Antallal – az Antall felbízgatására találkozott is Pártayval két ízben, mert Antall tudni akarta egyrészt, hogy Pártay mit akar, mi a véleménye róla és az emberekről és úgy általában mindenről. A Kelemen mesélte el, hogy Pártaynak az idős Antall Jóskáról az a véleménye, hogy már kezd szenilis lenni, de derék rendes ember, vele lehet számolni, de a fiatal Antall Józsefről azt mondta Pártay, hogy túlzottan a tudományosságnak adta magát és azon az alapon áll, éppen ezért vele nem lehet együttműködni. Ehhez még adalékképpen a fiatal Antall elmondta, hogy a Pártay talán 1962–63-ban, amikor még találkoztak, szórványosan, elmondta, hogy írt levelet Kádár Jánosnak, amelyben – meg is mutatta – azt hiszem – a levél másolatát Antallnak – kifejtette, hogy ideje volna, ha a kormány, ill[etve]. az MSZMP vezetői a volt kisgazdapárti vezetőkkel leülnének és helyes volna, ha együtt oldanák meg a problémákat, amelyeket egyedül meg sem tud oldani az MSZMP. Antall József ekkor azt mondta Pártaynak, hogy helytelenül tetted, hogy írtál levelet, mert ajánlkozni sosem helyes. És akkor az ifj. Antall József megmutatta az Eötvös-ről szóló tanulmányát, amely időközben meg is jelent, amelyben Deák Ferenc monddta volt, hogy Bécsnek ajánlkozni helytelen, mert csak akkor fogják igénybe venni a magyarokat, ha erre Bécsnek szüksége van, akkor pedig mindig meg fogják találni őket.³²³

Most jut eszembe, hogy Pártayra vonatkozólag még mondott Antall József valamit, éspedig azt, hogy az '56 utáni időben köztudott, hogy Kovács Béla még B[uda]p[est]-en tartózkodott és az is köztudott most már, hogy hosszú időt éppen az édesapja, id. Antall József lakásán tartózkodott. Ebből az időből kifolyólag emlékszik a fiatal Antall, hogy a Belügyminisztériumban vagy a rendőrségen volt valakije, aki említette, hogy keresik, kutatják hogy hol van Kovács Béla, mire a rendőrség akkori vezetője – nevet nem említett – monddta, hogy nincsen szükség, hogy kutassanak, hiszen nekik van egy régi jó emberük, a Pártay Tivadar, aki majd egyből meg fogja mondani, hogy Kovács Béla hol tartózkodik.

Vissza szeretnék térni az ifj. Antall és Pártayval való beszélgetésre, éspedig abban a vonatkozásban, hogy a fiatal Antall akkor ezt leszögezte Pártaynak, mire Pártay azt monddta, hogy ezeket a dolgokat nem könyvekből lehet tanulni és nem lehet példálózni, egyik eset nem olyan, mint a másik, nem ismétlődik minden, tehát

³²³ Antall József: Eötvös József politikai hetilapja és a kiegyezés előkészítése. In: *Modell és valóság I.* Szerk.: Soós Kálmán, Antall József Tudásközpont, Bp., 2015. 37–73. o. Eredeti megjelenési hely: Magyar Könyvszemle 1963. 1–2. 100–107. o., Századok, 1965. 6. 1099–1129. o.

a politikában sokkal rugalmasabbnak kell lenni, mint ahogy a fiatal Antall ezt gondolja. A fiatal Antall úgy véli, hogy ez a beszélgetés mondatta azután Pártayval Kelemennek, hogy vele nem lehet tárgyalni.

A fiatal Antall említette, hogy Hegedüs Andrást pártfegyelmi elé állították, de úgy tudja, hogy nem zárták ki. Kérdeztem, hogy miért állították volna pártfegyelmi elé. Úgy tudja, az ifj. Antall, hogy abban az intézetben, ahol Hegedüs András működött, ill[etve] annak vezetője volt, onnan 2-3 tag volt Jugoszláviában valamilyen kongresszuson vagy megbeszélésen, és ott nyilatkozatot írtak volna alá, emiatt visszajövet ezeket az embereket elbocsátották, a Hegedüs András kiállt mellettük és ezzel azonosította magát és ezért aztán pártfegyelmi elé állították.³²⁴ De azt is hozzátette, hogy Lukács György is beleavatkozott volna ebbe az ügybe olyan formában, hogy azt mondta volna, hogy ő igen lojális volt 1956 óta a jelenlegi kormány és pártvezetéssel szemben, sehol semmiféle nyilatkozatot nem tett ellene, de ha ezeket az embereket és Hegedüs Andrást kizárnák és pellengérre állítanák, úgy akkor kénytelen volna – nem itt, hanem külföldön – megjelentetni olyan nyilatkozatot, hogy a maga részéről sem tartotta volna helyesnek a csehszlovákiai eseményekbe való bekapcsolódásukat.³²⁵

A fiatal Antallal aztán beszélgettem más vonatkozásban, éspedig a legutolsó beszélgetésünk során tett olyan megjegyzéseket, megállapításokat, hogy a fiatal generáció miként viselkedik és hogy lehet azokra egyáltalában számítani. Elmondta, hogy érdekes módon nem az ő generációja, hanem a nálánál fiatalabb, olyan egyetemisták vagy éppen a korban lévők között, nagyon sokan, akik nem párttagok, de kifejezetten baloldali emberek, sőt magukat kommunistának is mondják, különös nézeteket vallanak. Van egy kis csoport, amely maoistának vallja magát, de az ő megítélése szerint ez nem egy politikai nézet, inkább egy divatáramlatnak tudható be, azonban a nagyobb része azok, ha magukat kommunistának is vallják, de nem párttagok vagy párttagok, nem érdekes ilyen szempontból – mindenesetre egy nyugati értelemben vett kommunistaságot értelmeznek és merőben szemben állanak a jelenlegi szovjettal, szövetséges többi ország kommunista pártjainak az ideológiá-

³²⁴ Hegedüs András (1922–1999) politikus, szociológus, 1955–56-ban a Minisztertanács elnöke. 1963–68 között az MTA Szociológiai kutatócsoportjának igazgatója volt. 1968-ban az ún. korcsulai nyilatkozat melletti kiállása miatt leváltották a kutatócsoport éléről. A nyilatkozat elítélte a csehszlovákiai katonai megszállást, aláírták: Heller Ágnes, Márkus György, Márkus Mária, Sós Vilmos és Tordai Zádor. Hegedüs a KB-nak írt levélben tiltakozott a megszállás ellen. Rainer M. János (szerk.): *A felügyelt (mozgás)tér. Tanulmányok a szovjet típusú rendszer hazai történetéből*. Budapest, 2011, Akadémiai Kiadó, (Az Eszterházy Károly Főiskola Történelemtudományi Doktori Iskolája Közleményei 1.) 192–211.

³²⁵ Hegedüs Andráson kívül Lukács György (1885–1971) filozófus és Tömpe András (1913–1971) hírszerző, 1963–67 között a Corvina Kiadó igazgatója is tiltakozott a csehszlovákiai bevonulás ellen.

jával. Kérdeztem én erre vonatkozólag, hogy mégis hát akkor mit vallanak vagy mi-ben ellentétesek – mert hiszen ez az érdekes. Ő azt mondta, hogy ezek mindenesetre nemzeti felfogásúak, tehát magukat a szovjettől való irányítás alól kivonandónak tartják, úgy vélik hogy a politikai de gazdasági irányítás sem előnyös Magyarországra, de elsősorban a gazdasági irányítás, a KGST-nek a szoros rendje és kapcsolata, ezek úgy vélik hogy Magyarország talán még gazdaságilag nem állna olyan rosszul, ha nem volnának olyan hitelezői a szövetséges országok közül, akik fizetni nem tudnak akik árut nem tudnak szállítani, mert Magyarország végeredményben nagy részt önellátó tudna lenni úgy agrárjában, úgy az iparban – kevés kivétellel – amire szüksége van, tehát ez a fiatal réteg bár nem szervezett, teljesen széteső és nem különös irányítás alatt álló lehet, mert ezt úgy kivettem a szavaiból, nem egy olyan elképzelésből majdnem mozgalomnak nevezhető mégis, akikkel számolni lehet és számolni kell.

Ifj. Antall József elmondta, hogy ő tudja azt, hogy dr. Karc[z]ag Iván is megszüntette Pártay Tivadarral a kapcsolatát, amely ezt megelőzően igen szoros volt. A Karc[z]ag Ivánt Pártay ilyen külügyérnek tartotta és mintegy leendő külügyminiszterrel foglalkozott, és mivel német nyelvvizsgát tett, az volt a feladata Karc[z]ag Ivánnak, hogy a rádió német adásait vagy ha meg tud kapni német újságokat, azokból tegyen neki jelentést és a Karc[z]ag Iván mondhatni állandóan fel is kereste Pártay Tivadart és jelentéseket tett ezzel kapcsolatban.

A fiatal Antallal ezt követően a beszélgetést befejeztük, mert telefonhoz is hívták, valami Klári nevezetű kereste, le akarták kapcsolni hozzá, de mondta, hogy majd vissza fogja hívni. Lehet hogy a felesége volt, nem tudom. Abban maradtunk, hogy említettem neki, hogy június 6-án Lengyelországba utazom a poznani vásárra és ezzel kapcsolatosan majd az édesapját fel fogom keresni, hogy nincs-e valami üzenivalója. Mondta, hogy feltétlen keressem meg az édesapját és akkor majd beszélgessek vele”.

„Vadász”

Megjegyzés: Ifj. Antall József v. ellenforradalmi FKP szervező F. dossziés személy.

Értékelés: A jelentésben az alábbiak érdemelnek figyelmet.

- ifj. Antall József értesülésére hivatkozva kijelenti, hogy Pártay Tivadar a rendőrség embere.
- Pártayval részben ezért, másrészt azért nincs jó kapcsolata, mert helytelenítette, hogy beadvánnyal fordult az MSZMP első titkárához.
- ifj. Antall elmondta, hogy milyen értesülései vannak Hegedüs András és Lukács Györggyel kapcsolatban.

- Szerinte bizonyos ifjúsági csoportok szemben állnak a Szovjetunióval és a kommunista pártok ideológiájával. Ezek nemzeti felfogásúak és céljuk, hogy magukat a Szovjetunió irányítása alól kivonják.

Intézkedés: ifj. Antall József hálózati ellenőrzésének fokozása. Pártayval kapcsolatban külön terv szerint.

Feladat: Lengyelországba való utazása miatt nem kapott.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy

Készült 4 pld.

1 pld. Antall F.d.

2 pld. Pártay F.d.

3 pld. M.d.

4 pld. táj.

Nytsz. 3/6/1135

SJ

19.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1969. június 6.

ÁBTL 3.1.2. M – 33168 14-15-16-17-18-19

Belügyminisztérium

III/III/3 a.alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Vadász” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. június 6.

Vette: Seres József ör[na]gy.
/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József F.d[osziés]

Jelentés

Budapest, 1969. június 13.

„Tegnap 5-én csütörtökön felkerestem kb. 3 óra tájban az id. Antall Józsefet lakásán. Odahaza volt és mondta, hogy valami tanítványt vár, így aztán elbeszélgettünk.

Elsősorban a családi körülményeiről beszélt, hogy milyen nehezen élnek, milyen túlsúlyos a lakás, elmondta, hogy saját maga és feleségén kívül ott lakik az Edit lánya a férjével, aki állatorvos, annak a két lányával, akik közül az egyik már férjhez is ment és ott lakik az ifj. Antall József, a fia a feleségével és a két kis gyermekével. Mondja, hogy a háztartás gondjai nagyrészt reá hárulnak, bevásárlás stb. tekintetében, mert a felesége már hosszú évek óta súlyosan beteg. A saját anyagi körülményeiről csak annyit említett, hogy órákat ad változatlanul, hogy a nyugdíját egy kicsit felsegítse.³²⁶

Újból tett említést és hosszan beszélt az ő lengyel kapcsolatáról, értve ez alatt azt, hogy említette, hogy a lengyelek itteni tartózkodásáról jelent meg egy cikk az újságban, amellyel kapcsolatban őt felkeresték annak idején, adatokat kértek tőle, tettek is említést rá reá vonatkozólag, de inkább a lengyel lapokban jelenik meg állandóan több ízben is visszatérően erről a kérdésről sok-sok cikk, sőt a lengyelek már egy ízben tőle azt is kérték, hogy írjon egy könnvet, egy történelmi visszatekintést arra vonatkozóan, hogy a lengyelek, lengyel menekültek magyarországi tartózkodása alatt hogy és mik történtek, milyen iskolákat állítottak fel, milyen táborokat állítottak fel,

³²⁶ Német és latin nyelveket oktatott. Kapronczay Károly szíves közlése.

kik voltak a segítségükre stb.³²⁷ Ő akkor ezt azzal utasította el, hogy ő ezt csupán akkor írhatja meg, ha a magyar hivatalos szervek ehhez hozzájárulnak. Azt is megindokolta nekem, hogy miért. Jóllehet tevőlegesen a Belügyminisztérium részéről ő volt az a személy, aki a lengyel menekültek itt-tartózkodásában segítségre volt részint a táborok megteremtésével, részint a parasztházakban való elhelyezéssel, részint a hamisított és link nevekre kiállított útlevelekkel, de meg kell mondja azt, hogy mindezt ő csak akkor tudta megtenni, mert az akkori belügyminiszter Keresztes Fischer³²⁸ tudott erről és hallgatólagosan ehhez hozzájárult. Márpedig ha Keresztes Fischer nevét ezzel kapcsolatban ebből a szemszögből mutatnák be, úgy az bizonyos mértékig nem volna megfelelő a magyar kormánynak és a rendszernek sem. Tehát ezért ez a kérdés öszerinte vajódik, ezért erről sem Magyarországon, sem Lengyelországban különösebben hivatalos helyről nem történik megmozdulás.

Említést tett nekem már múlt ízben is és most újból, hogy azon időszakban franciák is voltak itt ezekben a táborokban és szó volt arról, hogy egy cikk jelenne meg és pedig ha jól emlékszem, Kállai nevét említette a múltban – most nem említette – hogy az forszírozta volna, Kállai Gyula a francia–magyar viszony javítása érdekében helyes volna, ha cikk vagy cikksorozat jelenne meg a háború alatti francia menekültek itteni segítéséről és erről az egész kérdésről.³²⁹

Antall Józseffel politikai kérdésekről is beszélünk. Érdekes dolgot említett, és pedig azt, hogy van-e nekem arról tudomásom, hogy a lengyelek egy kissé vonakodva mentek el most a moszkvai nagy közös értekezletre,³³⁰ hogy ő ezt honnan tudja vagy honnan veszi, erről említést nem tett, mert én mondtam, hogy hát öregem, én erről se újságban, se rádióban nem hallottam, de ő azt mondja, de igen, nem ment olyan simán úgy látszik, hogy a lengyelek ezen részt vettek volna. Még én említettem is neki, hogy én úgy emlékszem, hogy a legutóbbi cseh eseményekkel kapcsolatban a lengyelek és az NDK-sok voltak a legkeményebbek – legalább is a mi tudomásunk szerint – még talán mi voltunk azok – legalább is a közhiedelem úgy szól – hogy Kádár János nem olyan nagy örömmel volt ebben a kérdésben a szovjet oldalon. Ő azt mondja, hogy Lengyelországban kétségtelen tény egy igen összetett és ellentmondó politikai helyzet van. Szerinte a katolikus egyháznak, Visinszkijéknek³³¹ még mindig óriási befolyásuk van, nem csak a nép alsó-közép rétegeire, hanem még

³²⁷ Ez a könyv végül 1997-ben jelent meg: id. Antall József: *Menekültek menedéke*. Összeáll., bev. és szerk.: Kapronczay Károly. Mundus Kiadó, Bp., 1997.

³²⁸ Keresztes-Fischer Ferenc (1881–1948) 1931–1935 között és 1938 és 1944. március 22. között belügyminiszter volt.

³²⁹ Kb. 1000 francia menekült volt Magyarországon.

³³⁰ 1969. június 5–17. között rendezték Moszkvában 75 kommunista és munkáspárt találkozóját.

³³¹ Stefan Wyszyński lengyel bíboros (1901–1981) A későbbi II. János Pál közeli munkatársa, a német püspökökhöz írt 1965-ös levél kezdeményezője.

a vezető rétegeire is. A lengyelek vallásos emberek, és ez a magatartás már egy ellentétes magatartás a hivatalos párt és kormány magatartásával. Persze a lengyel kormánynak ki kell tartani amellett, hogy az Odera-Neisse vonal meglegyen, mert hiszen azt, amit ők a németországi részből kaptak, Breslau és vidékét, azt szeretnék feltétlen megtartani, mert hiszen lengyelek költöztek oda, óriási befektetések voltak, s a másik oldala, amit elveszítettek keleti oldalon, ahova szovjet vonult be – gondol Lemberg, Lvovra stb. – azt tudják hogy nem tudják visszakapni, de egy furcsa politikai szituációban van a mindenkori lengyel kormány, mert a németek felé a megbékélést az együttműködést, egymás mellett élés gazdasági politikáját nem tudják követni, legalább is nagyon nehezen, mert itt van a mindig felmerülő Nyugat-Lengyelország rész kérdése, amelybe köztudottan soha nem fog a nyugatnémet kormány beleegyezni, és ugyanakkor van a lengyel keleti rész, amelyről szintén tudja – mint ahogy előbb említettem – a lengyel kormány és pártvezetőség, hogy azt vissza nem tudják kapni.³³² Ugyanakkor a szovjet közelsége, a szovjet hatás, a katonai megszállottság stb. arra szorítja a lengyeleket, hogy a KGST-hez és a szovjet politikához hű politikát folytassanak. De könnyen lehet – mint mondja Antall József –, hogy ez a látás, ez a politikai játéknak a mikéntjéből ered, de valójában a lengyelek aligha lesznek szovjetbarátok valaha is, jöllehet a németeket sem szeretik egyáltalában, de nagyon nehéz helyzetben vannak és el tudja képzelni azt, hogy nem mindenben egyezik meg a felfogásuk a hivatalos szovjet politikai iránnyal.

³³² A teheráni konferencián (1943. november 28. – december 1.) Churchill brit miniszterelnök javasolta, hogy Lengyelországot a háború után „tolják el” nyugatra. Sztálin a javaslatot azzal egészítette ki, hogy egészen az Oderáig „tolják el” Lengyelország nyugati határait, keleten pedig maradjon a Curzon- vagy Molotov-Ribbentrop-vonal, kisebb módosításokkal Lengyelország javára. 1944 nyarán értek a szovjet csapatok a háború előtti Lengyelország területére, és ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a Szovjetunió nem a rigai békeszerződésben (1921) rögzített határt, hanem nagyjából a Curzon-vonalat tekinti az új lengyel–szovjet határnak. A szovjet protektorátus alatt megalakult lengyel Lublini Bizottság a július 22-én kiadott kiáltványában el is ismerte, hogy a Curzon-vonal és a rigai szerződésben rögzített határ közötti területek a Szovjetunióhoz kerülnek. A londoni lengyel emigráns kormány és hazai szervezetei a kiáltványt törvénytelennek nyilvánították. A háború menetében 1944 őszén a Szovjetunió gyakorlatilag visszaállította már a Curzon-határvonalat. A jaltai konferencián (1945. február 4–11.) a nyugati szövetségesek is tudomásul vették a kialakult helyzetet. Az 1945. augusztus 16-án aláírt lengyel–szovjet határszerződés az immár egy éve kialakult kész helyzetet rögzítette. A szerződés megállapította a határvonalat az egykori Kelet-Poroszország területén is, a területet a Szovjetunió és Lengyelország megosztotta egymás között. Az északi rész Königsberggel (Kaliningrád) a Szovjetunióé lett, a déli Lengyelországé. A határszerződés szövegét ld. Halmosy Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1966, 680–82. o., <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=EJPYGD>. Utolsó letöltés: 2015. július 18.

A lengyel vonatkozásban még említést tett a beszélgetés során – és ezt már régebben is említette –, hogy kapcsolata van a Lengyel Kultúra Irodával és említette azt is többször, hogy a lengyel követ helyettese és mások is vannak itt a lengyel követségen, akik annak idején itt Magyarországon éltek, fiatalok voltak, tanultak, nagyon jól is tudnak magyarul és akik nagyon jól tudják az ő szerepét, az abbani időben.

Áttértünk Fock Jenő ausztriai látogatására, mint érdekességre, és meg kell mondanom, hogy igen pozitívan szólt hozzá és mondta, hogy ez nagyon öröndetes dolog, hogy Fock Jenő mostani látogatása feltétlen megerősítette, főleg gazdaságilag a két ország közötti kapcsolatot, de mint mondja – és ez természetes is – a gazdasági kapcsolatoknak a javulása mellett egy politikai kapcsolatok javulására is lehet számítani és egy viccesen, kedélyesen mondta azt, hogy nézd, az ilyen jó kapcsolat az sosem árt, nem az Osztrák–Magyar Monarchiára gondolok, de gondolok arra, hogy ők is itt a Duna medencében vannak, az osztrákok legalább úgy félnek a németektől, mint mi félünk vagy okunk volna félni tőlük, azt is említette, hogy az osztrákoknak sem Amerikától, sem Franciaországtól vagy Angliától olyan nagy segítséget nem lehet kapni vagy várni.³³³ Tehát az egymásrautaltság az majdnem olyan, mint az Osztrák–Magyar Monarchiában volt, legfeljebb csak annyiban változott, hogy Magyarország közben agrár mivoltából sok tekintetben ipari országgá is lett, tehát nem annyira kiegészítik egymást, mint régente volt, de feltétlen – és erre tett említést – az alumínium feldolgozása terén egy közös program, egy közös kooperációs kapcsolat fejlődhet ki. Még említést tett arra, hogy talán visszaemlékszem arra az időszakra, amikor egyszer itt volt a volt alkancellár, Pittermann,³³⁴ aki egyébként az államosított osztrák nagyiparnak a gazdasági irányítója volt, már akkor volt szó és hosszú előkészítés után, hogy az alumínium feldolgozását Ausztria és Magyarország közösen fogja megoldani és akkor volt Brezsnyev titokban itt valami vadászaton és lefűjták ezt a kérdést. Valóban erre vissza is emlékszem, hogy egyszer nagyon régen erről beszélgettünk is.

Azt mondja, hogy az osztrák–magyar kapcsolatot politikai szempontból talán most nem, de lehet, hogy idővel egy olyan kialakító szerepet tölthet be,(sic) ami Magyarországon egy további liberalizálódást eredményezne, ami gyakorlatilag annyit jelentene, hogy Ausztria és Magyarország között egy olyan személyi cserekapcsolatok és

³³³ 1969. május 27-től 5 napos látogatáson volt Bécsben a Fock Jenő vezette kormányküldöttség, melynek tagjai voltak: Timár Mátyás miniszterelnök-helyettes, Puja Frigyes külügyi, Bacsoni Jenő külkereskedelmi, Székér Gyula nehézipari miniszterhelyettesek és Rosta Endre, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének ügyvezetője. A magyar–osztrák kapcsolatok alakulásáról részletesen ld. Gecsényi Lajos: *A szembenállástól a kiegyezésig. A magyar–osztrák viszony a megbékélés útján (1959–1970)* In: *Külügyi Szemle*, 2013. nyár 69–101. o.

³³⁴ Bruno Pittermann (1905–1983) Magyarországon járt egynapos villámlátogatáson 1963 tavaszán a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Részletesebben ld. Gecsényi: *i. m.*

más egyebek lehetségesek volnának, amire egy vagy két évvel ezelőtt gondolni sem lehetett volna.

Beszéltünk a moszkvai találkozóról, amiről ő azt mondta, hogy lenne, ezt időnként össze kell hívni azért, hogy valahova tartoznak, ez lassanként azonban sokkal érdektelenebbé válik és idővel mind érdektelenebbé válik, ez tapasztalható is, mert hiszen az idők folyamán történtek olyan hibák a szovjet részről – akárcsak visszagondolva az 56-os magyarországi eseményekbe való beavatkozásra – legutóbb pedig a csehszlovák viszonyokra vonatkozóan – amelyek nem javították a tőkés országokban levő kommunista pártok és a Kreml viszonyát. Arra különösebb szükség nincs, hogy az ún. szocialista közeli baráti országok ilyenkor mit mondanak, mert hiszen azt lehet mondani, hogy hetente, havonta van nem diplomáciai kapcsolat, hanem a párttitkárok, főtítkárok repülnek ide-oda, tehát a véleményeket ki tudják cserélni. Tehát ez inkább egy látványos valami, ami az egész világra kiterjedő, a világ összes kommunista pártjaira, de ennek nincs olyan aktualitása, amelynek különös jelentősége volna. Én felvettem, hogy talán mégis a kínai kérdés adott aktualitást ennek az összehívására, hogy közös véleményre jussanak.³³⁵ Mire azt mondta Antall, hogy a kínai kérdést nem lehet ekkora plénum előtt megoldani, mert megoldani azt nem lehet, de még csak kitárgyalni sem. Legfeljebb egy nyilatkozattal fog zárulni ez a nagy megbeszélés, hogy elítélik a maoista politikát,³³⁶ dacára annak, hogy főleg a tőkés országokban nagyon sok maoista van,³³⁷ a kommunista párt vezetői között és nem is olyan bizonyos, hogy egyforma álláspontot foglalnának el, de a megoldáshoz közelebb nem viszik, mert a Mao vagy az ottani vezetőséget nem valószínű, hogy különösebben érdekelné, hogy a világ kommunista pártjai velük szemben milyen magatartást tanúsítanak. Ezt azzal magyarázta Antall, hogy a kínaiak, mindig is ezer éveken keresztül egy kínai fal mögött éltek. Jóllehet, nem kommunista ideológia mellett. De nem törődtek a világgal, a maguk kultúráját fejlesztették vagy tették tönkre. Azt sem lehet mondani, hogy a kínai kultúrára vagy a kínai életformára valaha is befolyással lett volna a világ összes népeinek kultúrája vagy gazdasági élete, vagy politikai magatartása. Ez a kínai nép jelleméből vagy lelkületéből fakad, és ebben nem változott most sem, még a kommunista rendszerben sem. Ők a maguk kommunizmusát – legalábbis úgy nevezik ők – alkották meg és abban élnek és egyáltalán nem törődnek azzal, hogy rajtuk kívül miként gondolkoznak erről a kérdésről. Éppen

³³⁵ Közvetlen előzmények voltak, hogy 1966. március 29. és április 8. között az SZKP XXIII. kongresszusára 86 testvérpárt elfogadta a meghívást, a Kínai Kommunista Párt azonban nem. 1966. június 4-én a Kínai Kommunista Párt meghirdette a kulturális forradalmat.

³³⁶ Mao Ce Tung (1893–1976). A maoizmus fontos eleme, hogy a sztálinizmust követte és a nyugati világgal szembefordult. Sztálin halála után nem értett egyet az enyhülés politikájával a Szovjetunióban, így fő ellenfélle a Szovjetunió vált.

³³⁷ Mao nyugati hívei.

ezért mondja Antall, hogy nem különösen érdekes kínai viszonylatban a mostani értekezlet.

Eljövetelem előtt még említettem neki, hogy a poznani vásárra megyek és mint tavaly, tavalyelőtt, könnyen lehetséges hogy fognak oda vetődni olyan lengyel szakemberek, vagy látogatók, nézők, akik Magyarországon voltak vagy valami kapcsolattal voltak. Én felvettem azt a kérdést, hogy van-e valami ami érdekelné őt. Ő azt mondta, hogy nézd, engem már nem nagyon érdekelnek a dolgok, fáradt vagyok, idős vagyok, annyi a probléma, a dolgom, gondom, hogy nem nagyon foglalkozom én semmivel. Hallgasd meg őket, örömmel hallok arról, hogy ha azt mondd, hogy emlékeznek még Antall Józsefre, aki nekik segített. Nem hiszem, hogy elkövetkezhet még egy olyan idő, hogy ebből nekem valami jó származzék. Én semmi mást nem akartam, mint mondja, könyvírással vagy a cikkírással ezzel kapcsolatban óriási anyagom van, írott anyagok, cikkek, fényképek, hogy ebből valami pénzt lehetett volna csinálni, hogy ezzel a mi anyagi helyzetünket kicsikét javítanám.

Az egész beszélgetést azzal foglalnám most végezetül össze, hogy az ő felfogása szerint jelenleg egy olyan tisztázatlan politikai helyzet van, hogy nincs, aki tudná, hogy ki merre tart. Ma az embernek azon kell lenni, hogy éljen, hogy eltegye magát, a fiatalok képezzék magukat, nincs félelme az iránt – mint mondta és ez volt érdekes –, hogy a magyar ifjúság különösen egy rossz irányba fejlődne, ő a párttagokat, nem párttagokat egyaránt haladónak tartja, fiatalokról beszélve, és azt hiszi, hogy el fog következni egy idő, amikor ezek a képzett fiatalok felnőnek és egy olyan politikai szituációt fognak teremteni – de nem csak Magyarországon, hanem Európa ezen a részén – amely már ettől a jelenlegitől is erősen eltávolodik, ha lehet mondani jobbra, de a jelenlegi nyugati politikától feltétlen balra, tehát valahol középen és ez is az ő meggyőződése szerint a helyes. Háborúban nem hisz, erről beszélgettünk, nem hisz, hogy olyan háború kitörhet most már, amely egy világpusztulást idézne elő, mert nem tudja elképzelni, hogy a jelenlegi technikai felkészülés mellett olyan csa-csi vagy elvakult emberek kerülnének élre, akik ilyesmit kiobbantanának.

Abban maradtunk, hogy ha visszajövök Lengyelországból, keressem őt fel és beszéljünk arról, hogy mi is van ott. Még végezetül most gyorsan visszaemlékezem, egy újsághírre hívta fel a figyelmemet, amelyben olyasmi volt, hogy a pápa talán Lengyelországba menne szívesen. Ez is egy érdekes téma, ha lengyelekkel összejövök, hát beszéljessék el ezekről.”

„Vadász”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, F. d. személy

Értékelés: A jelentés hangulati szempontból érdemel figyelmet.

- dr. Antall Józsefet jelenleg is intenzíven foglalkoztatja a sajtóban megjelent lengyel cikk, ill[etve] az, hogy miért nincs folytatás.
- Kifejti, hogy már nincs reménye, pedig csak egy kis pénzhez akart jutni. Magyarázza, hogy szerint miért vajúdik a kérdés.
- Értesülése szerint a lengyelek vonakodva mentek el Moszkvába.
- Mint mondja, Lengyelországban egy igen összetett, ellentmondó politikai helyzet van, nagy az egyházi befolyás, megoldhatatlan a határkérdés. Felfogásuk nem mindenben egyezik a hivatalos szovjet politikával.
- Pozitívan értékeli miniszterelnökünk ausztriai látogatását. Szerinte ez a kapcsolat nálunk elvezethet a további liberalizálódáshoz, szélesedni fog a személycsere.
- Dr. Antall a moszkvai tanácskozásnak nem tulajdonít jelentőséget. Úgy látja, hogy a kínai probléma ezen a szinten nem oldható meg.
- Bízik a képzett fiatalokban, akik majd megfelelő politikai szituációt – valahol középen – fognak teremteni.
- Dr. Antall József a fáradt, érdektelen ember benyomását kelti. A jelentésből kitűnően nincsenek vérmes politikai ambíciói.

Intézkedés: Tájbán felhasználjuk.

Feladat: Elutazás miatt idevonatkozóan nem kapott.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy.

Készült: 3 pld.

1 pld. F.d.

2 pld. M.d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/1221

SJ

20.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése ifj. Antall Józsefről,
1969. június 28.

ÁBTL – 3.1.2. – M – 33169/1 /53

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. június 18.

Vette: Seres József ör[na]gy.
/minifonról/

Tárgy: ifj. Antall József F.d.³³⁸

Jelentés

Budapest, 1969. június 28.

„Ifj. Antall József hívott fel vasárnap. Meglehetősen aprehendív³³⁹ hangon, de ugyanakkor segítséget kérve. Mondta, hogy értesült a családtól, hogy kerestem apját, érdekli, mi van a francia cikkel. Megismételtem, hogy még nincs döntés, Novobáczky Sándor³⁴⁰ még mindig Olaszországban tartózkodik, nem tudni, mikor jön meg.

Az a kérése volt, hogy a héten feltétlen találkozunk, mert az általam elkészített Semmelweis vázlatot kibővítette, ugyanakkor kérdezi, hogy miért nem élek azzal a lehetőséggel, hogy a Magyarországon már megjelent anyagot más lapokban is publikáljam. Aprópó a következő. A távozó lengyel nagykövet megkereste az apját.³⁴¹ A lapokban is benne volt, hogy mint a diplomáciai testület doaeen-je elbúcsúzott. Bár korábban ő érdekesnek tartotta, sosem kereste őket, csak távozása előtt. Az utódjának is figyelmébe ajánlotta.

Ugyanakkor a Lengyel Nagykövetség és a Kultúrintézet több munkatársa állandó kapcsolatot tart velük. Ha én félek saját magamtól kezdeményező lépést tenni, nyugodtan hívjam fel akár a sajtó attasét – lediktálta a nevét és a telefonszámát – akár Bambinszkyt, a nagykövetségi tanácsost a Kultúrintézetben, ők nagyon szívesen

³³⁸ Figyelő dossziés.

³³⁹ Helyesen: apprehenzív, jelentése: sértődött.

³⁴⁰ Novobáczky Sándor (1924–1989) újságíró. 1963-tól a Magyarország munkatársa és rovatvezetője haláláig.

³⁴¹ Tadeusz Pietrzakról van szó.

nyilatkoznak és a nyilatkozat után én bármelyik lapban elhelyezhetem. Hiszen abból semmi baj nem lehet, mert hiszen Kállai³⁴² hagyta jóvá – mondta az ifj. Antall.

Egy másik aktuális. Most az elkövetkező hetekben lesz 25 éves évfordulója, hogy Bogláron a megszálló nácik elől az apja segítségével a táborot elmenekítették. Erről egy helyszíni riportot lehetne Bogláron megszólaltatni, régi emberek, akik még élnek, megkér, hogy ha már a franciaügy nem megy, vagy elakadt, legalább ezt a lengyel dolgot melegítsük fel.³⁴³ Személyes találkozást kér a héten, mondta, hogy majd telefonon jelentkezem nála.”

„Varga”

Megjegyzés: ifj. Antall József v. FKP politikus, F. dossziés.

Értékelés: Tájékoztatót kaptunk arra vonatkozóan, hogy ifj. Antall József ismételten szorgalmazza a francia cikk megjelenését, ill. ha ez nem megy, a korábbi lengyel cikk újra való leközlését. Ennek aktualitását indokolja.

Intézkedés: Tájékoztató]ban felhasználjuk.

Feladat: Elutazására hivatkozva egyelőre térjen ki a személyes találkozás elől.

Seres József r[endör] ör[na]gy

Készült 3 pld.

1 pld. F.d.

2 pld. M.d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/1318³⁴⁴

³⁴² Kállai Gyula.

³⁴³ Balatonbogláron a második világháború alatt, 1940–1944 között működött a lengyel menekültek gimnáziuma, ahol zsidó menekülteket is bújttattak.

³⁴⁴ Utolsó négy szám kézzel írva, nehezen olvasható.

21.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1969. szeptember 11.

ÁBTL 3.1.2. M-33168 20-21-22-23-24

Belügyminisztérium

III/III/3-a.alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Vadász” f[edő]n[evű] ügynök ügynök
1969. augusztus 8.

Vette: Seres József ő[r]n[agy]

Tárgy: dr. Antall József

Jelentés

Budapest, 1969. szept. 11.

„F[olyó] hó 7-én felkerestem du. dr. Antall Józsefet, a lakásán és elég hosszan beszélgettünk. A legfőbb téma volt természetesen elsősorban a Nixon romániai látogatása,³⁴⁵ másodsorban a románok X. kongresszusával kapcsolatban. Antall szerint a Nixon látogatása Romániában elsősorban gesztus akart lenni, a tekintetben, hogy szocialista országok is felkeres.

Jugoszláviába azért nem ment el, mert köztudott, hogy Jugoszláviát általában nem számítják a szocialista országok közé és a románokkal volt már viszonylag nexusa, mert még mielőtt elnök lett volna, már járt Romániában és Ceausescuval már találkozott is.

Kétségtelen tény, hogy Amerikának különös szüksége Romániára nincs, hisz a románok segítséget Amerikának nem valószínű hogy tudnának nyújtani gazdasági téren és az amerikaiaknak sincs nagy szükségük arra, hogy a románok piacán helyezzenek el árucikkeket, inkább politikai okai lehettek ennek a találkozásnak, részint egy olyan forma megerősítése az ottani politikai iránynak, amely bizonyos mértékig már addig is elűt a többi szocialista országok politikájától, főleg a tekintetben, hogy a románok nem fogadják el a szovjet vezetés jogát, a tekintetben, hogy beleszólhasanak más szocialista országok ügyeibe.

A Nixon találkozásról még az volt a véleménye, hogy óriási tömeg fogadta Nixont, valószínűleg nem kirendeltek, hanem önszántából odamenők, mindenestre, ahogy ő hallotta és tud róla, Nixon többször megállította az autót, kiszállt és a tömeg közé

³⁴⁵ Richard Nixon (1913–1994) amerikai elnök 1969. júliusi, bukaresti villámlátogatása volt az első, amelyet amerikai elnök a keleti blokk egyik országába tett.

ment, ez is természetesen elűtő attól, amit a szocialista országok vezetői szoktak tenni ilyen esetekben.³⁴⁶ Ez mind arra vall, hogy igyekezett Nixon egy olyan képet adni ennek a találkozásnak, amely bizonyos mértékig a román vezetőket is kicsit kompromittálja.

Feltűnő volt az – mondja Antall József – hallomásból tudja, hogy Ceaucescu nem viselkedett elég méltósággal, ennél a találkozáznál, majdhogy nem majmolta Nixonnak a viselkedését, ami mondjuk az eddig szocialista vezetőktől nem volt elvárható és nem ismeretes.

Antall inkább nagyobb horderejűnek tartja a X. kongresszust,³⁴⁷ ill. annak külsőségeit. Furcsának találja azt, hogy a SZU mind a többi szocialista ország, nem küldötte el az első garnitúravezetőket, hanem a KB titkárai jelentek meg úgy a szovjet részről, mint Pulay³⁴⁸ a magyar részről. Ezzel bizonyos mértékig a szovjet és a többi szocialista ország ledegradálta Antall szerint a román kongresszust.

Először az volt a hiedelme Antallnak, hogy talán azért volt ez a megkülönböztető gesztus, mert talán a kínaiak, albánok, kubaik stb. lesznek jelen, de később kitudódott, hogy ezek nem jelentek meg. Antall a következőket mondja a román politikai állásfoglalást illetően: szerinte egyáltalában nem Mao-pártiak, vagy Kína-pártiak, azonban egy dologban feltétlen megegyezik a két ország vezetésének az irányvonala, és pedig abban, hogy Mao, aki magát természetesen sokkal többre tartja, mint a jelenlévő összes szovjet vezetőket, hiszen a legnagyobb kommunista ideológusnak tartja magát, ill[etve] nem ismeri el, hogy a szocialista tábor vezetése Kremlből történjék.

Ez az a pont Antall szerint, amelyben találkozik a román felfogás a kínaival, mert a román vezetők is ezen az állásponton vannak, tehát Antall szerint nem egy Kína iránti szimpátia vezeti a románokat sok-sok kijelentésben, melyben legutóbb pl. kérték a kínaiak ENSZ-ben való elismertetését, stb. hanem egyszer és mindenkorra ők mint szocialista ország, kommunistáknak vallják magukat de nem fogadják el azt, hogy kívülről bármiféle irányítás alatt legyenek.

Említést tett még Antall arra vonatkozólag is, hogy már egy éve folyik a harc, hogy a varsói tagállamok katonai fegyvergyakorlatait román területen végezzék el. Már-már úgy nézett ki az utolsó hónapokban, hogy ott fog történni, mégsem így lett és ez a román vezetők magatartásán múlt, ez köztudott.

Ezzel is alá kívánja támasztani Antall azt a felfogását, hogy dacára annak, hogy a románok majd minden tekintetben azonos álláspontot foglalnak el a Szovjetunióval

³⁴⁶ Az utazásról készült filmfelvételt ld.: <http://www.britishpathe.com/video/president-nixon-visits-rumania>. Utolsó letöltés: 2015. július 19.

³⁴⁷ 1969. október 6–12. között tartották az RKP X. kongresszusát.

³⁴⁸ Pullai Árpád (1923–), a KISZ KB első titkára 1961–1965 között és az MSZMP KB tagja volt 1962–1985 között.

kapcsolatban és a varsói tagállamokkal, mégis közel nem kívánnak résztvenni olyan közös akciókban, amelyek előbb vagy utóbb részükre kellemetlenek tudnak lenni.

Utalt például a legutóbbi csehszlovákiai eseményekre. Jól lehet, később változtattak a politikájukon Ceausescuék, de az első napokban a leghatározottabban ellenezték a SZU és a másik öt szocialista ország beavatkozását, később hallgatólagosan tudomásul vették, nem kifogásolták, de az is köztudott, hogy nem tartották helyesnek ezt a közbelépést. És éppen az, hogy a varsói tagállamok fegyvergyakorlatát nem Romániában engedték megtartani, ezzel is dokumentálni akarták a románok, hogy nem kívánnak részt venni ilyen közös akciókban.

A románokra vonatkozóan érdekes volt a megállapítás, hogy belpolitikájuk talán jóvalta keményebb, balosabb, mint a miénk, vagy más szocialista országé, ugyanakkor a gazdaságpolitikájuk sokkalta rugalmasabb, mint bármely másik országé, természetesen Jugoszlávia kivételével. Köztudott – mondja Antall József –, hogy a románok franciákkal, olaszokkal, óriási kooperációs nagy vállalatokat alapítottak, román területen, pl. Varsó mellett egy nagy műanyag gyárat, amely talán legnagyobb a világon és sok-sok intézkedésükben egy önálló gazdasági politikai irányvonalat képviselnek.

Tehát fennáll egy furcsa három irányvonal, amely merőben ellentétes, szerinte az egyik, hogy látszólagosan Mao-pártiak, csak ebben az egyetlen egy kérdésben azonosak, belső politikailag balosak, kemények, de külpolitikailag és kereskedelmi szempontból pedig igen liberálisok.

Még én úgy megemlítettem neki, hogy a románok mindenkor ügyeskedő politikusok voltak, utaltam Tituleszkura,³⁴⁹ utaltam Mihály királyra,³⁵⁰ aki kiugrott a II. világháborúból, mire ő azt mondta, hogy ez egy balkáni nép, amelynek a szaván nem nagyon lehet elmenni, de kétségtelen tény, hogy van bennük egy olyan politikai véna, amely hiányzik a többi szocialista országban.

Még vissza szeretnék most térni a Nixon-féle találkozóra, mert Antall tett egy olyan megjegyzést, hogy a románok földrajzi helyzete, mivel tenger mellett vannak, miután Jugoszlávia közelében vannak, elképzelhető, hogy a nixoni politika Délkelet-Európában egy olyan tömbök létrehozásán fáradozik, beleértve Jugoszláviát is és Romániát is ebben az esetben, amely már a szocialista országoktól legalább is az együttes vezetés alól kivonja magát.

³⁴⁹ Nicolae Titulescu (1882–1941) román külügyminiszter volt, többek között ő képviselte Romániát a trianoni béketárgyalásokon.

³⁵⁰ I. Mihály (1921–) már 6 évesen uralkodó volt, helyette nagykorúságáig régensek kormányoztak. 1944. augusztus 23-án Antonescut letartóztatta és átállt a szövetségesek oldalára, hadat üzent Németországnak.

Hogy ennek van-e hosszú lejáratú politikai oka vagy iránya, azt ő nem tudja, de mindenesetre nem ügyetlen sakkhúzása az amerikai politikának.

Említést tett még Koszigin³⁵¹ magyarországi jövetelére, hiszen köztudott, az újságokban megjelent, hogy pihenőjét Magyarországon tölti. Ezzel kapcsolatban emlékeztetett engem Antall József arra, hogy Csehszlovákiában is privát emberként sőt, ha jól emlékszik leányával volt nyaralni, és talán az ottléte alatt puhatólódzott nézett körül, hogy melyik politika volna helyes a csehszlovák ügygel kapcsolatban, de feltételezi Antall, hogy Koszigin személyesen kívánt meggyőződni Magyarország közhangulatáról, még úgy mondta, hogy talán a leghűségesebb Ulbricht³⁵² kívül Kádár János a szovjet vezetéshez, ennek dacára lehet, hogy kételyei vannak a szovjet vezetésnek a tekintetben, hogy ez egy személyi szimpátia Kádár János részéről, vagy pedig egy személyi politika, és nem olyan bizonyos és kérdéses, hogy az egész ország közvéleménye mögötte áll-e.

Felvetette annak a gondolatát is, hogy Magyarországon bizonyára tetemes szovjet hadsereg van, mindefelé a vidéken, hátha egy olyan puhatólódzás Koszigin részéről, hogy ez milyen ellenhatásokat vált ki a magyar népben, és egyáltalában szükséges-e az még, hogy a szovjet hadsereg és ilyen nagy számban időzzön Magyarországon. Úgy megemlítette, hogy afelől is biztos ő is, mint Koszigin, hogy a Nyugat nem fogja Magyarországot megtámadni és nem azért vannak itt a szovjet katonák, hogy a támadástól Magyarországot megvédjék, mert hiszen a mai haditechnika mellett egyrészt ez az ittlét nem nagy segítséget jelent, és ma már pár száz vagy ezer k[ilo]m[éter] távolság egyáltalában nem számottevő, tehát ha Magyarországon kívül is volnának a szovjet erők, éppúgy segíteni tudnának egy netáni támadás esetén. Tehát nem marad más hátra, mint az, hogy azért van itt a szovjet hadsereg, hogy nálunk a pártot és a kormányt erősítse, és itt semmiképpen sem tudjon kialakulni, ha lehetséges lenne, egy más politikai irányvonal.

Amikor ezeket mondta, kezdtem kérdezgetni, hogy hát szerint elképzelhető-e, hogy a szovjet hadsereg távollétében itt bármi is történhet, mire Antall József érdekesen azt mondta, látod bizonyos vagyok benne, hogy nem. Ma már az a réteg, az a paraszt réteg, amely a legjobban megsértett és megbántott volt a földjének elvétele vagy jobban mondva a tsz-ekbe való bevitelét folytán, nagyrészt már alig lakik vidéken, vagy annyira kiöregedett, hogy már nem is érdekes, a fiatalja pedig vagy a városba költözött, ipari gócpontokon dolgozik, vagy pedig megtalálják lassan a számításukat vidéken, vagy az oda kitelepített ipari vállalatokban, tsz-eknél is. Itt más

³⁵¹ Alexej Nyikolajevics Koszigin (1904–1980) 1964–1980 között a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke volt.

³⁵² Walter Ulbricht (1893–1973) 1960-tól az NDK Államtanács elnöke, 1971-ben váltották le. Keménykezű politikus, időszakában épült fel a berlini fal 1961-ben.

olyan réteg szerint Magyarországon nincs, akitől a pártnak vagy kormánynak, vagy bárkinek félnie kellene, mert a munkásság egyrészt vagy párttag vagy szakszervezeti tag, vagy egy olyan szervezeti egységben dolgozik, gyárakban, üzemekben, hogy ott nem valószínű hogy bármi ilyesmi kialakuljon, az intellektuel réteg pedig mindig olyan szervilis volt, szerintem, hogy attól sohasem volt várható, bárminek a megindítása. Summázva szerintem sem jelentene az égvilágon semmit, ha a szovjet hadsereg innen kivonulna, mert abszolút nem kellene bármire számítani, és eltekintve egy pár melegfejű embertől, akit ő így nevezett, józan gondolkozó embernek agyában nem merülne fel egy olyan gondolat, hogy no itt az idő és változtassunk valamit”³⁵³.

„Vadász”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter F. d. személy

Értékelés: dr. Antall József nyilatkozatában az alábbiak érdemelnek figyelmet.

- Szerinte Nixon romániai látogatása egy olyan irányú gesztus akart lenni, hogy szocialista országot is felkeres.
- Gazdaságilag nincs ugyan rá szüksége, de nyilván erősíteni akarja az ottani politikai irányvonalat.
- Furcsának találja, hogy a román kongresszusra a szocialista országok nem az első élvonalbeli vezetőket küldték el.
- A románok – mint mondja – nem Mao-pártiak, de abban megegyeznek, hogy nem fogadják el, hogy a szocialista tábor vezetése a Kreml-ből történjen.
- Hogy nem tudják területükön megtartani a hadgyakorlatokat, ezzel is bizonyítani kívánják, hogy nem vesznek részt olyan különös akcióban, mely később számukra kellemetlenné válhat.
- A románok bár balosabb politikát folytatnak, de gazdaságilag rugalmasabbak.
- Feltehető az is – mondja –, hogy a nixoni politika Dél-kelet-Ázsiában olyan tömbök létrehozásán fáradozik, amely az együttes vezetés alól kivonja magát.
- Koszigin e[lv]t[árs] látogatásáról mondja, hogy talán az a célja, hogy az itt állomásozó csapatokkal kapcsolatos közhangulatról személyes információt szerezzen.
- Felmerülhet, hogy szükség van-e csapatok magyarországi tartózkodására.
- Kijelenti, hogy ha kivonják is a csapatokat, semmi változás nem történne.

Intézkedés: Tájékoztatóban felhasználjuk.

Feladat más személlyel kapcsolatos.

Seres József ör[na]gy.

³⁵³ Az utolsó szovjet katona 1991. június 19-én, Antall József miniszterelnöksége alatt hagyta el Magyarországot területét.

Készült 3 pld.
1 pld. F.d.
2 pld. M. d.
3 pld. táj.
Nytsz. 3/6/1723
SJ

22.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése id. Antall Józsefről,
1969. november 18.

ÁBTL 3.1.2. – M – 33169/1 /160-161-162

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök

1969. november 3.

Vette: Seres József ör[na]gy

/minifonról/

Tárgy: dr. Antall József F. d [össziés]

Jelentés

Budapest, 1969. november 18.

„Az elmúlt hét elején hívott fel Antall megköszönve azt, hogy a Runds[ch]auban megjelent a cikk, bár ami majdnem szóról szóra ugyanaz, mint a Magyarország anyaga, csak megfelelőképpen aktualizálva. Elmondta, hogy két egyetemi tanár hívta fel őt elsőnek, akik gratuláltak, úgy is, mint kilépést a nyilvánosság elé, ebből is látszik, hogy a Runds[ch]aunak magas értelmiségi körökben milyen tekintélye és elterjedtsége van. Megemlítette, hogy a francia cikket is vissza kellene kérni a Magyarországtól és itt elhelyezni, hiszen ennek a cikknek a mondanivalója elsősorban külföldnek szól. Itt jegyzem meg, hogy Wesselényi Miklós,³⁵⁴ a lap szerkesztője elmondta nekem telefonon, hogy hasonló jellegű anyagokat bármikor küldhetek, ugyanúgy, mint annak idején az azóta meghalt Pál Ferencnek. Mondta Wesselényi, hogy ezt a területet én igen jól ismerem és nekik egyik fő feladatuk napirenden való tartása.

Az id. Antall elmondta, hogy jó néhány pl.-t meghozatott és kb. 50 címre küldte el, ezt tette azért, hogy megmutassa, annak ellenére, hogy hivatalos Magyarország egyik része őt annulálja, de vannak területek, ahol még ő is érvényesülhet. Jól emlékszem, 62 cikket tart számon, ami az elmúlt naptári évben beleértve a mostani évet is, megjelent róla Lengyelországban, a legkülönbözőbb vonatkozású lapokban. A lengyel t[ele]v[ízió] is járt nála, felvételeket készített mind róla, mind pedig a nála lévő

³⁵⁴ Wesselényi Miklós (1911–1980) az árvízi hajós, a reformkor híres politikusának dédunokája. Ekkoriban a Budapesti Rundschau munkatársa.

dokumentációról. Elmondta, hogy a lengyel nagykövetség sajtó attachéja³⁵⁵ meghívta őt egy tájékoztatóra, de szándékosan nem ment el, azzal a gondolattal, hadd szégyelljék magukat azok, akik őt itt 25 éven át agyonhallgatták. Ugyanakkor viszont a lengyel fél mindent megtesz azért, hogy az ő érdemeit támogassa. Felvetődött, hogy milyen cikkel és miként foglalkozzunk tovább.

Legfontosabbnak tartaná egy filmforgatókönyv összeállítását, hiszen tervbe van véve az ő tevékenységéről egy magyar-lengyel koprodukciós film is. Ő már az illetékeseknek megmondta, hogy ezt velem szeretné elkészíttetni, majd ezt is megbeszéljük.

Helyénvaló lenne a szovjet foglyokkal és állampolgárokkal történő bánásmódra is visszatérni. Hiszen ő az akkori minisztériumban az osztályára egy szovjet referenst is felvett, egy hadifogoly tisztet, aki osztrák területen lévő német lágerből szökött át hozzánk. A szovjet kolóniát, mert több százan voltak, mindannyian szökött katonák, ellátta megbízó levéllel – sajnos ez lett ezeknek a későbbi veszte – szabadon mozoghattak, rendszeres havi fizetést kaptak a Belügyminisztériumtól és emellett munkát is vállalhattak. Sajnos, amikor a felszabadulás megtörtént, a szovjet politikai rendőri szervek ezeket mind árulónak kezelték, nagyrészt kivégezték, bebörtönözték, éppen emiatt a megbízó levél miatt, amit az osztály adott ki ekkor részükre. Hiszen ez volt az egyetlen legalitási passzus annak idején, amivel ezeket az embereket szabadon lehetett működtetni Magyarországon. Erre a Bonczos Miklós v[olt] államtitkár is utalt valahol kint megjelent emlékirataiban,³⁵⁶ de valahogy óvatosan, bár a kérdés igen kényes, meg kellene nézetni ezt a problémát is, éppen most a felszabadulás 25 éves évfordulója kapcsán. Úgy tudja, hogy aki az ő szovjet referense volt, az él még kint, mert még Rákosi említette neki egyszer, hogy tudomása van erről. Elő fogja keresni Vorosilovnak³⁵⁷ a hozzá írt levelét, ami azután történt, hogy akkor az első kormányt Vorosilovnak bemutatták, nyilván előzetes tájékoztatás alapján Vorosilov őt félrehívta és Rákosi jelenlétében derék embernek minősítette, aki élete kockáztatásával szovjet állampolgárokat mentett meg.³⁵⁸ Persze – mondta Antall – Rákosinak nem tetszett, aminek később a keserű konzekvenciáit le is vonhatta. Kért, hogy lehe-

³⁵⁵ Attaséja.

³⁵⁶ Bonczos Miklós (1897–1971) Az Országos Nemzeti Családvédelmi Alap (ONCSA) megszervezője volt. 1940-ben árvízvédelmi kormánybiztos, 1942–44-ben igazságügyi minisztériumi államtitkár, majd a Lakatos-kormány belügyminisztere 1944. augusztus 7. és október 12. között. 1944 novemberében elhagyta Magyarországot és Argentínában telepedett le.

³⁵⁷ Kliment Jefremovics Vorosilov (1881–1961) a Szovjetunió marsallja, 1945–47 között a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke volt Magyarországon. A Szövetséges Ellenőrző Bizottságról részletesebben: Földesi Margit: *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon: visszaemlékezések, diplomáciai jelentések tükrében 1945–1947*. Ikva Kiadó, Bp., 1995.

³⁵⁸ Az 1945. november 16-án hivatalba lépett, Tildy Zoltán vezette kormányról van szó.

tőleg olyan időpontban látogassam meg, amikor fia is otthon van, tehát gyakorlatilag 5 óra után.

A lengyel cikk kapcsán elmondta, Zeőke járt nála és nehezményezte, hogy őt kihagytuk a lengyel cikkből, bár megjegyzem, hogy Zeőke ezt annak idején tőlem is kérte és megállapodtunk, hogy az ő nevét mellőzzük.³⁵⁹ Ez akkor volt, amikor a Magyarországon megjelent anyagot készítettük múlt év júniusában. Zeőke Antall szerint és saját kijelentései szerint is az ifjúság vonalat képviselte ebben a lengyel mentésben. Antall mondta, hogy ki kellene engesztelni Zeőkét, bár nem különösen lényeges tényező, de miért haragudjon. Most itt a további lengyel anyagok összegyűjtésénél mondta el, hogy miután Lengyeltótiban is volt egy nagy lengyel tábor, az ottani kastélyban, megkérte Gábrielt, aki járt nála, hogy legyen segítségére az ott még meglévő anyagok gyűjtésénél.³⁶⁰ Antall szerint Gábiel erre ígéretet tett, amit különben tavalyi személyes találkozásnál, ill[etve] ez évben nekem is felajánlott.

Fia tevékenységére is felhívta a figyelmemet, nála van egy meglehetősen nagy anyag a Semmelweis Múzeumról, most itt az évforduló kapcsán, hogy az orvosi egyetemet is Semmelweisről nevezték el, meg lehetne ezt újra szellőztetni, kért, hogy e téren nyújtsak segítséget a fia továbbhaladásának.”

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József v. FKP miniszter, F. d. személy

Értékelés: A jelentésben az alábbiak érdemelnének figyelmet:

- Dr. Antall József a Runds[ch]au-ban megjelent cikk – Lengyel menekültek – nyomán elmondta, hogy több lapot megvett és szétküldte tisztelőinek.
- Méltatlankodik, hogy csak a lengyelek törődnek vele, s a magyar hivatalos körök nem.
- Újra szorgalmazza a francia és szovjet vonatkozású cikkek megjelenését.
- Felkérte az ü[gynök]öt egy film forgatókönyv megírására.
- Említést tett arról, hogy dr. Zeőke Pál meg van sértve, hogy ő kimaradt a cikkből, ki kell békíteni – mondja Antall.
- Gábiel János v. FKP képviselő is felkereste, akit megkért anyagok gyűjtésére.
- Felhívta az ü[gynök] figyelmét fiára is, hogy cikk megjelentetésével neki is segítsen.

³⁵⁹ dr. Zeőke Pál.

³⁶⁰ Gábiel János (1894–1970), a Demokrata Néppárt színeiben országgyűlési képviselő volt. Mandátumának lejártakor felajánlották neki, hogy lépjen be az MDP-be, amikor ezt megtagadta, lehetetlenné tették: lakásától megfosztották, kisiparosi engedélyét elvették. 1952-ben sikerült elhelyezkednie a Kaposvári Vaskombinátban. Az 1956-os forradalom alatt munkástanács tag és a megyei forradalmi intézőbizottság elnöke. A megtorlás során két év börtönbüntetésre ítélték.

Intézkedés: Tájbán felhasználjuk.

Feladat: Keresse fel az Antallékat személyesen, s ismerje meg részletesen terveiket.

A forgatókönyvírást hárítsa el azzal, hogy nem ért hozzá, másrészt ideje sincs rá.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy.

Készült 3 pld.

1 pld. F. d.

2 pld. M. d.

3 pld. táj.

Nytsz. 3/6/2080

23.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése
dr. Antall Józsefről és ifj. Antall Józsefről,
1969. december 22.

ÁBTL 3.1.2. M-33168 59-60-61

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

2 pld.

Adta: „Vadász” fn. ügyn[ök]

Vette: Seres József ör[na]gy
/minifonról/

Idő: 1969 .dec. 22. 7:30 h.

Hely: K. lakás

Tárgy: dr. ifj. és id. Antall
József F. dossziések

Jelentés

Budapest, 1970. január 13.

„F[olyó] hó 18-án felkerestem ifj. Antall Józsefet az Orvostudományi Múzeumban és a hivatalában beszélgetést folytattunk. Elmondtam neki, hogy régen jártam nála, azóta sok minden történt és karácsony előtt gondoltam, meglátogatom és érdeklődöm hogylétük iránt.

Ahogy a beszélgetés során Pártay Tivadarra került a sor, mondtam, hogy nemrég nevenapja volt Tivadarnak, hogy meggratulálták-e őt, mire közölte, hogy nem sem szóban, sem írásban, nincs érintkezésük vele, kb. 3 éve. Elmonda, hogy Pártay Tivadar az 56-os események során az ő édesapja megítélése szerint nem egészen úgy viselkedett, ahogy az rendjén lett volna, így kicsit tőle vissza is húzódtak. Ennek dacára, akkor, amikor őt letartóztatták³⁶¹ – így mondta ifj. Antall – anyagi segítséget nyújtottak családjának. Amikor a börtönből kikerült Pártay Tivadar, akkor gyakran felkereste az apját és mondhatni, egy meleg baráti kapcsolat volt legalább is látható. Ővele, az ifj. Antallal volt egyszer egy beszélgetésük, amelynek során Pártay megsértődött, éspedig úgy emlékszik, hogy ’63-ban kb. akkor, Pártay elhatározta, hogy Kádárnak, Kállainak és nem tudom kinek ír levelet, amelyben bizonyos mértékig egy felajánlkozás lett volna, mert Pártay akkor úgy látta, hogy elérkezett az idő, hogy

³⁶¹ 1957 tavaszán tartóztatták le Pártay Tivadart.

az MSZMP a volt koalíciós pártok vezető politikusait talán újból bevonná a politikai életbe. Ekkor a fiatal Antall, akinek ezt Pártay elmondta, vagy talán fel is olvasta ezt a felajánlkozó levelet, azt mondta, hogy ő nem tartja ezt helyesnek és hivatkozott Deák Ferencre, aki a Bach korszak idején azt mondta, hogy ha a Habsburgok meg akarnak bennünket találni, akkor meg fognak bennünket találni, anélkül hogy felajánlkoznánk. És ez vonatkozik a mostani helyzetre is. A fiatal Antall elmondta, hogy máshonnan visszahallotta, hogy Pártay tett olyan megjegyzéseket őrá, hogy ez a tudományos fickó azt hiszi, hogy jobban ért a politikához, mint ő, aki gyakorlott, rutinizott politikus.

Azután elmondta azt is a fiatal Antall, hogy Kelemen Sándor egy időben többször kereste fel őt és mondott olyanokat Pártayról, hogy a recski időben – mert Kelemen úgy látszik Recskén együtt volt Pártayval – és olyanokat is mondott, (sic) hogy ezt követő időben több ízben látta pressókban olyan nyomozókkal, belügyi nyomozókkal Pártayt, akiket ez a Kelemen valahonnan ismert.

Mindez az idős és fiatal Antallt arra intette, hogy lehetőleg a belső barátkozást hagyják abba, de Pártay saját maga is visszahúzódott és mint mondta, legalább három éve egyáltalán nem is jelentkezett.

A fiatal Antall azután beszélt nemzetközi politikai helyzetről. Én magam vittem a szót erre, és akkor azt mondta, hogy a ny[ugat].német választások, amelynek során Kiesingerék helyett Brandték kerültek előre, kétségtelen tény, hogy fordulatot jelentett, és ha rögtön nem is, de kétségtelen előbb-utóbb a szociáldemokrata vezetés egy olyan politikai platformot fog teremteni, amelynek során elsősorban talán Lengyelországgal, de a többi országgal, a keleti szocialista országokkal fel fogják venni a kapcsolatot, elsősorban természetesen gazdasági vonalon, majd azt követően diplomáciai és politikai vonalon is.³⁶² Ezzel kapcsolatban említette meg, hogy az újságban megjelent, hogy Spanyolországgal diplomáciai kapcsolatot vettünk fel, ill[etve], az hiszem konzuli egyezményt írtunk alá,³⁶³ amire azt mondta, hogy ez is kétségtelen tény, egy érdekes színfolt, különös jelentősége nincs, de mégis azt jelenti, hogy Magyarország megpróbál egy olyan helyzetet teremteni, elsősorban gazdasági, kulturális és idegenforgalmi szempontból a nyugati országokkal, amellyel egy hidat teremt a nyugat és a kelet között. Azzal tisztában van, mint mondta, hogy ez nem lehet egyéni elhatározása a magyar kormánynak, vagy a párt vezetőségének, hanem csakis természetesen a szovjet engedelmeivel vagy hozzájárulásával, de a szovjet jelenlegi politikája is olyannak látszik, hogy igyekeznek a nyugattal – a szovjet elsősorban az

³⁶² Kurt Georg Kiesinger (1904–1988) volt az NSZK kancellárja 1966–1969 között. Willy Brandtot (1913–1992) 1969-ben választották kancellárrá, 1974-ig töltötte be ezt a posztot.

³⁶³ 1969. december 17-én Magyarország és Spanyolország megállapodást írt alá, amelynek alapján 1970-ben konzuli és kereskedelmi képviselőket létesítettek kölcsönösen.

USA-val – egy olyan kapcsolatot teremteni, amellyel hosszabb időre békét, nyugalmat biztosít a maga részére. Mindazok a nyilatkozatok, amelyek Nixon vagy a SZU részéről történnek, mindazok a diplomáciai csatározások, amelyek a közel-keleti helyzetben is fellelhetők, mert kétségtelen tény, hogy látszólagosan legalábbis Amerika is és a többi nyugati ország igyekszik az arab-izrael viszonyban az Izraelnek nem annyira tetszetős és részükre előnyös olyan javaslatokat és ajánlatokat és megoldásokat teremteni, amelyek azért a szovjet elképzeléshez is közel vannak. De Gaulle³⁶⁴ után – mint mondta – Pompidou³⁶⁵ is kijelentette, hogy azonos külpolitikát kíván folytatni. Fellelhető újból, mint mondta, a francia javaslatokból közel-keletet illetően, hogy igyekezzenek a szocialista táborral egy jó kapcsolatot teremteni.

Mindent összevetve a fiatal Antall, aki úgy látszik, hogy nemcsak a tanultságánál, de a jelen politikai helyzettel való ismeretében úgy ítéli meg a helyzetet, hogy az 1970-es év egy olyan békés megoldás felé irányuló politikát fog eredményezni, amely idehaza is nálunk is nyugalmat fog teremteni. Még hozzátette, hogy a jelen politikai helyzet Magyarországon stagnál. Nincs tudomása arról, hogy bizonyos megszorítások lennének a nem kommunisták előmenetelében. Nincs tudomása arról, hogy volt nem kommunista politikusokkal szemben bármilyen eljárás, vagy nehézség volna az elhelyezkedésükben. Sőt azt mondta és ki is hangsúlyozta, hogy az is fellelhető, hogy újabban vezető pozíciókban, osztályvezető, főosztályvezető, hoznak nem párttagokat, ami annyit jelent, hogy ez nem lehet véletlen és ez egy egészséges szaktudásra és hozzáállásra buzdító és ezeket az embereket megbecsülő irányzattal állunk szembe. Valahogy az volt az érzésem, hogy lehet, hogy odahaza jobb helyzetük van az Antalléknak, vagy most már többet keresnek, nincsenek nehézségeik, ő maga is nyugalmi helyzetben van, mint hogyha elégedettebb lenne és így kevesebb olyan motívumot tudtam fellelni a beszélgetés során, mint régebben, ami ha nem is ellenséges, de kritikusabb volt, mint kellett volna.

Azzal búcsúztunk, hogy talán még fel tudom keresni az édesapját karácsony előtt és akkor ő neki is minden jót fogok kívánni.”

„Vadász”

Értékelés: A jelentésben az alábbiak érdemelnek figyelmet.

- Ifj. dr. Antall József elmondja, hogy mióta és miért nem tartanak kapcsolatot Pártay Tivadarral s nem csak öneki, hanem édesapjának is fenntartásai voltak iránta.
- Ifj. dr. Antall József úgy a bel-, mint a külpolitikában enyhülést lát, s úgy értékeli, hogy minden téren egy nyugodtabb és békésebb időszak következik.

³⁶⁴ Charles de Gaulle (1890–1970) 1962–1969 között Franciaország köztársasági elnöke volt.

³⁶⁵ Georges Pompidou (1911–1974) 1969–1974 között Franciaország köztársasági elnöke volt.

– A korábbiakhoz viszonyítva nyilatkozata pozitívabb és az elégedettebb ember benyomását kelti.

Intézkedés: Tájban felhasználjuk. A jelentés kivonatát id. dr. Antall József és Pártay Tivadar F. dossziéjában helyezem el.

Feladat: Jelenleg a személlyel kapcsolatban nem kapott.

Következő találkozó: 1970. I. 12. 15. h.

Seres József ör[na]gy

Nytsz. 3/6-9

Készült: 3 pld. + 2 kiv.

Kapja: ifj. A. J. F. d.

M. d.

táj-

id. A. J. F. d.

Pártay F. d.

24.

„Vadász” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1970. május 9.

ÁBTL 3.1.2. M-33168 28-29.

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: „Vadász” f[edő]n[evű] ügynök ügynök

Vette: Seres József ör[na]gy
/minifonról/

Idő: 1970. április 11. 7.30

Hely: K. lakás

Tárgy: dr. Antall József F. d.

Jelentés

Budapest, 1970. május 9.

„Április 9-én felkerestem id. Antall Józsefet a lakásán du. 16 h-kor. Egyedül volt és elbeszélgettünk. Ahogy szó került a jubiláris ünnepségekről és a kitüntetésekről,³⁶⁶ burkolva, de mégis kijött belőle az elégedetlenség, hogy ő nem kapott semmi kitüntetést, pedig a fasiszta időkben be volt zárva.³⁶⁷ Részes volt az ellenállási mozgalomnak, a Bajcsy Zsilinszky Endre Társasággal, sőt ezt megelőzően a Belügyminisztériumban a lengyel és más idemenekültek megsegítésén fáradozott.

Keserőséggel említette, hogy a lengyel lapok, alig múlik el egy-egy hét vagy hó, hogy ne emlékeznének meg és minden alkalommal az ő nevét kihozzák. A lengyelektől annak idején kapott is kitüntetést a felszabadulás utáni időkben és említette, hogy bizonyára ha a lengyeleknél lesz valami jubiláris ünnepség, valószínű hogy róla nem fognak elfelejtkezni.

Főleg őt az érdekelte volna, hogy akkor kiemelt nyugdíjat kaphatna, anyagi helyzetén javíthatna, sőt az ilyen kitüntetések nemcsak a gyerekeinél, de az unokájánál is bizonyos mértékig előnyt jelent egyetemi felvételnél.

Antall aztán áttért a világpolitika kérdésekre és mondta, hogy mindaz, ami jelenleg a nyugat-német-varsói, nyugat-német-moszkvai, nyugat-német-kelet-német tárgyalásokat illeti, azt mutatja, hogy van egyik-másik oldalról olyan törekvés, hogy

³⁶⁶ 1970. április 4-én volt a felszabadulás 25. évfordulója, ezen alkalomból osztották többek között a Kossuth-díjakat, Állami Díjakat, Felszabadulási Jubileumi Emlékérmeket.

³⁶⁷ Id. Antall Józsefet a Gestapo tartóztatta le 1944. március 19-én a lengyel menekülteket mentő tevékenysége miatt.

javuljon az európai viszony, ami beletartozik az európai biztonság kérdésbe, amelyet Finnországgal kezdeményezve több ország hozzájárulásával v[agy] bekapcsolódásával, ha lassan is, de előre fog menni. Véleménye az, hogy nagyon lassan fognak ezek a dolgok előremenni, nem annyira az európai bonyolult és nem tisztázott helyzetek miatt, hanem inkább azért, mert részint Közel-Keleten, részint Távol-Keleten, tehát Vietnam–Laosz–Kambodzsa, de leginkább a kínai és szovjet viszonyban olyan problémák vannak, amelyekben szerintem Amerika keze benne van, ami másodrangú kérdéssé teszi az európai kérdést és éppen ezért nem várható ettől egy gyors javulás.

Meggyőződése az, hogy gazdasági kapcsolatunk terebélyesedése, a nyugattal való szorosabbra vétele egy lassú, politikai változásnak is lehet alapja. Biztos, hogy egy elpolgáriasodás is bekövetkezik, amely simítja, finomítja, liberalizálja – mint ő mondja – azt a politikai helyzetet, amely jelenleg Magyarországon talán az összes szocialista országok közül még mindig a legliberálisabb, és össze nem lehet hasonlítani akár a románokéval, dacára annak, hogy azok egy élénkebb gazdaságpolitikát folytatnak a nyugattal, de Csehszlovákiával még kevésbé, ahol egy erős visszakozásról tud ő. Lengyelországnál a helyzet valószínű az, hogy a gazdasági helyzet is rossz, éppen ezért a politikai helyzet sem javulhat.

Ügynök megjegyzése: ő magáról a volt a benyomásom, hogy mindinkább öregszik és az érdeklődése kevesebb a politikai kérdések iránt. Az ünnepség felrázta, de főleg az, hogy ő nem lett kitüntetve.”

„Vadász”

Megjegyzés: Dr. Antall József nyugdíjas v. FKP miniszter, alosztályunkon F. dossziés, v. Károlyi Mihály u. 4/8. sz. alatti lakos.

Intézkedés: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök bevonásával tisztázom, hogy mik a további tervei a birtokában levő, menekültekre vonatkozó anyagokkal. Egyéb intézkedés ettől függően.

Utasítás: - dr. Antall Józseffel a kapcsolat fenntartása. A találkozás során az aktuális kül- és belpolitikai kérdések elemzése mellett igyekezzen megtudni kik a legközvetlenebb kül- és belföldi kapcsolatai.

- A kialakult gyakorlatnak megfelelően keresse fel munkahelyén ifj. dr. Antall Józsefet. Tájékoztadjon jelenlegi helyzetéről, a kül- és belpolitikai kérdésekben alkotott véleményéről. Tegyen említést külföldi útjáról, a kint élő régi barátairól. Így próbálja elérni, hogy beszéljen Tar Pálról.

Következő találkozó: ápr. 25. 8 h.

Seres József r[endőr] őr[na]gy

2 pl.

Nytsz. 3/6/712

Készült: 3 pld.

Kapja: F. d. 11-F-7780

M. d. H-64905

Táj

SJ.

25.

„Varga” fedőnevű ügynök jelentése dr. Antall Józsefről,
1970. július 6.

ÁBTL – 3.1.2.-M-33169/1 /270-271-272

Belügyminisztérium

III/III/3-a. alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: „Varga” f[edő]n[evű] ügynök ügynök

Vette: Seres József ör[na]gy

/minifonról/

Hol: K. lakás

Tárgy: dr. Antall József F. d[ossziés]

Jelentés

Budapest, 1970. július 6.

„Antall József nyugdíjas, v[olt] FKP miniszternél az elmúlt időszakban két ízben is fent jártam, többszöri meghívására és többszöri telefonbeszélgetés után. Az öreg Antallal volt többórás beszélgetés, melynek lényege, hogy segítsék rajta személy szerint, hogy visszakapja a miniszteri nyugdíját, és ezért lenne jó, hogy ha a cikksorozatot folytatnánk, konkrétan arról, hogy a szövetséges hatalmak katonáit miként mentette meg. Előkereste Vorosilov köszönő levelét, Mongomeri tábornokét,³⁶⁸ de van egy bizonyos fenntartása, az ittlévő szovjet menekültekkel kapcsolatban. Megpróbálja olyan formában megkerülni a kérdést, vagy kidolgozni, hogy ez közölhető legyen.

Antall sérelmezte azt, hogy őt ismételten mellőzték, nem tudja elképzelni az okát, pedig a Rundschauban megjelent cikkeknek igen nagy a visszhangja, a lengyel t[ele]vízió] felvett egy kis, 25 perces filmet róla, amit állítólag a magyar t[ele]vízió] is fog majd sugározni, valamilyen apropó kapcsán. Szerinte ezt az egész lengyel kérdést napirenden kell tartani, úgy, mint a lengyel és magyar barátságot, nem pedig mint a kommunista és leninista országoknak a szövetsége. Dr. Antall József kérte a további segítségem és hangsúlyozta, hogy a fiának a politikai irányvonalát kövessem és azt tartsam szem előtt, mert ő aktívabb, bár mint hivatásos történész nem politikus, de érintkezik olyan emberekkel, akik jobban tudják, mint ő, hogy mi a helyes irány, amit nekünk, főleg ennek a generációnak követni kell. Kért, hogy legyenek kapcsolatban

³⁶⁸ Bernard Law Montgomery (1887–1976) brit tábornagy. Emlékiratai: *Montgomery tábornagy emlékiratai*. Bp., Zrínyi–Kossuth, 1981.

a fiával. Elmondta, hogy a Magyar Honvédelmi Szövetség³⁶⁹ meghívására itt tartózkodik most egy tábornok, aki valószínű meglátogatja, ill. összejönnek valahol és szeretné, ha azon én is esetleg részt vennék. Ez az üzenetet különben ő a Lengyel Kultúrának a mostani helyettes igazgatójától kapta. Elmondta, hogy a Kultúrának az igazgatója elég zárkózott vele kapcsolatban, ő inkább a követség hivatalos álláspontját fogadja el, holott ő tudja, hogy a Lengyel Kultúra éppen egy olyan szerv, ami a hivatalos Lengyelországot képviseli, hanem könnyebben érintkezhet bárkivel, mint a követség hivatásos diplomatái. Felvetette, hogy segítsék valami sajtópropagandában esetleg, hogy a lengyel nép adjon valami segítséget a magyar árvízkárosultaknak,³⁷⁰ hogy azt a 93 mill[ió] dollárt, amiről a kimutatások, könyvek lenn vannak a pincéjében, valamilyen vonatkozásban, ha csak jelképesen is, a lengyelek, visszafizessék. Erre vonatkozóan szombaton délben, mikor beszéltem vele, mondta, hogy ez sajnos nem ment, mert a hivatalos lengyel kormány ad segítséget. Kettő pedig nem lehet.

Elmondta, hogy szeretne összehozni egy magasrangú lengyel politikusnak a fiával, Adamsky, aki[nek] magyar nő a felesége, itt él Pesten és egy magyar-lengyel társadalmi szövetséget szeretne létrehozni. Nem látja ugyan tisztán, hogy mi ennek a lényege, de mindenesetre szeretne engem is felhasználni.

A következő beszélgetésnél a fia is jelen volt, ez elég rövid ideig tartott, mert idegenek jöttek. A fia azt mondta, hogy apjával beszélt, és valóban nekünk jobban össze kellene dolgoznunk, nemcsak ilyen apróbb találkozásokon beszélünk, mert ő azt mondja, hogy mint történész és mint politikai történetírással és általában kulturális történelemmel foglalkozó, sokkal többet tud, mint én esetleg, mint gyakorlati újságíró. Lényeg az, hogy szorosabb kapcsolatban álljunk.”

„Varga”

Megjegyzés: Dr. Antall József nyugdíjas v. FKP mniszter, alosztályunkon F. dosz-sziés

Értékelés: Dr. Antall József ismételten arra igyekszik inspirálni ügynökünket, hogy folytassák a cikksorozat megírását, amelytől azt reméli, hogy miniszteri nyugdíját visszakapja.

Az árvízkárosultak megsegítésére tervezett lengyel vonatkozású akcióját a követség nem helyeselte. Ennek ellenére újra felveti a magyar–lengyel szövetség létrehozásának gondolatát. Törekszik továbbá arra, hogy ügynökünk jobb kapcsolatba kerüljön fiával, s annak politikai irányvonalát kövesse.

³⁶⁹ Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) félkatonai szervezet a szocialista időszakban, sportrendezvények szervezésével és honvédelmi neveléssel foglalkoztak. Búvárkodás és modellezés is a profiljukba tartozott 1967–1989 között.

³⁷⁰ Utalás az 1970. májusi, Tisza-Szamosközi árvízre.

Intézkedés: Ifj. Dr. Antall József szorosabb ellenőrzéséhez a BRFK Politikai oszt[ály]. és a III/III/4. osztály hálózati segítségét kérjük.³⁷¹

Útasítás: -Hivatkozva nagyfokú elfoglaltságára, önállóan cikk megírását ne vállalja, ill. ne vállaljon szerepet a szövetség megszervezésében sem.

- Amennyiben ők írnak cikket, lektorálja azokat és javasolja, hogy postán továbbítsák az adott szerkesztőséghez, (...) ³⁷² tárgyában majd beszél az illetékessel.”
- Ifj. Antall Józseffel folytasson beszélgetést terveiről, politikai állásfoglalásáról.

Következő találkozó: 1970. jún.10.9 h.

Seres József r[endőr] ő[r]na]gy

2 pl.

Nytsz. 3/6/931

Készült: 3 pld. + kiv.

Kapja: 11-F-7780

M. d. H-10-77904

táj.

kiv. ifj. Antall F. d.

SJ.

³⁷¹ A BM III/III/ 4. osztály feladata volt a kulturális területeken tevékenykedő ellenséges személyek elhárítása.

³⁷² Olvashatatlan.

A kötetben szereplő, az állambiztonság hivatásos állományában dolgozó, Antall József megfigyelése szempontjából kiemelkedő jelentőségű személyek rövid életrajza³⁷³

forrás: ÁBTL archontológia

<https://www.abtl.hu/archontologia/f?p=108:4:3496064701300042::NO:4::>

Gaál Dezső

(1931, anyja Lődi Mária)

Rendfokozatok:

áv. alhadnagy	[1953]	N/A
rny. főhadnagy	1956. 12. 15. – 1961. 01. 31.	soros előléptetés
r. százados	1961. 02. 01. – 1966. 01. 31	soros előléptetés
r. őrnagy	1966. 02. 01. – ?	soros előléptetés
r. alezredes	[1973]	N/A

Foglalkozások, beosztások:

BM V. Osztály	1953. 07. 31.	
BM BRFK Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály	[1959. 07. 01.]	operatív beosztott?
MSZMP Budapesti 5 hónapos szakosított propagantistaképző tanfolyam	1964. 02. 10. – 1964. 07.	hallgató
BRFK Politikai Osztály III. alosztály (BRFK III/III alosztály)	[1966. 02. 01.] – 1967. 04. 14.	N/A

³⁷³ Agócs István, Seres József és Kállai Lili életrajzát részletesen közli Rainer (2008): *i. m.* 161–163. o., 163–167. o., 166–170. o.

BRFK Politikai Osztály III. alosztály (BRFK III/ III alosztály)	1967. 04. 15. – 1971. 06. 30.	csoportvezető
BRFK ÁB. Szerve III/III. Osztály A alosztály (BRFK III/III-A alosztály)	1971. 07. 01. – 1971. 12. 31.	kiemelt főoperatív beosztott
BRFK ÁB. Szerve III/III. Osztály D alosztály (BRFK III/III-D alosztály)	1972. 01. 01. – 1986. 07. 31.	alosztályvezető
Nyugállományba helyezve	1986. 07. 31.	

Papp Imre

(1930, anyja neve: Sereg Margit)

végzettségei:

BM Dzerzsinszkij Tisztí Iskola	[1956]
MSZMP KB Pártfőiskola	

Rendfokozatok:

áv. hadnagy	[1953]		N/A
áv. főhadnagy	[1954]		N/A
rny. főhadnagy	1957. 04. 01.		N/A
rny. százados	1958		N/A
r. őrnagy	1962. 10. 01.	rendőrség	soros előléptetés
r. alezredes	1968. 10. 15.	rendőrség	soros előléptetés

Foglalkozások, beosztások:

BM Katonai Elhárító Osztály	1953. 09. 12. – 1953. 11. 18.	állományában
BM III/3-b alosztály	1953. 11. 19. – 1954. 10. 28.	operatív beosztott
BM III/A alosztály	1954. 10. 28. – 1955. 09. 09.	főoperatív beosztott
Dzerzsinszkij Tiszti Iskola	1955. 09. 10. – [1956]	hallgató
BM állományba visszahelyezve	1957. 04. 01.	
BRFK Politikai Nyomozó Osztály	1957. 04. 01. – ?	operatív beosztott
BRFK Politikai Nyomozó Osztály V. Alosztály	? – 1958. 01. 30.	főoperatív beosztott
BRFK Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály, b csoport (V/b csoport)	1958. 02. 01. – 1960. 09. 18.	csoportvezető
BRFK Politikai Nyomozó Osztály V. Alosztály	1960. 09. 19. – [1962]	alosztályvezető-helyettes
BRFK III. Osztály 1. alosztály (BRFK III-1. alosztály)	[1962] – [1962]	alosztályvezető-helyettes
BRFK Politikai Osztály III. alosztály (BRFK III/III alosztály)	[1963] – 1964. 10. 31	alosztályvezető-helyettes
BRFK Politikai Osztály III. alosztály (BRFK III/III alosztály)	1964. 11. 01. – 1967. 04. 14.	alosztályvezető
BRFK Politikai Osztály II. alosztály (BRFK III/II. alosztály)	1967. 04. 15. – 1967. 06. 30.	alosztályvezető
BRFK Politikai Osztály II/A alosztály (BRFK III/II-A alosztály)	1967. 07. 01. – 1970. 08. 31.	alosztályvezető
MSZMP KB Pártfőiskola	1970. 09. 01. – ?	hallgató

BRFK ÁB. Szerve III/II. Osztály	? – 1973. 07. 01.	alosztályvezető
BM Rendőrtiszti Főiskola Állambiztonsági Tanszék	1973. 07. 01. – 1974. 05. 31.	tanszékvezető
BRFK ÁB. Szerve III/II. Osztály	1974. 06. 01. – [1976]	osztályvezető

Szigetvári Árpád

(1928, anyja neve: Babinszky Rozália)

végezttségei:

MDP öt hónapos pártiskola	1952
1 gimnáziumi osztály	1954
BM Rendőrtiszti Akadémia	1961
MSZMP KB Pártfőiskola	1969
Rendőrtiszti Főiskola, 2 hónapos vezető- továbbképző tanfolyam	1976
Rendőrtiszti Főiskola ÁB szak, 2 hónapos vezető-továbbképző tanfolyam	1981

Rendfokozatok:

áv. őrmester	1949–[1958]	N/A
főhadnagy	[1949]–1958	N/A
r. százados	1958–1963	N/A
r. őrnagy	1963–1969	N/A
r. alezredes	1969–1976	N/A
r. ezredes	1976	N/A

Foglalkozások, beosztások:

N/A	1945	cseléd, tanonc
Csepel Vas- és Fémművek	1947–1949	munkás
ÁVH Belső Karhatalom I. század	1949–1950	őrszem
ÁVH VI/2 Osztály	1950–1951	őrsparancsnok
MDP ÁVH, majd BM Bizottsága	1951–1956	függetlenített politikai munkatárs
BM II/5-g alosztály	1957–1959	operatív munkatárs
BM Rendőrtiszti Akadémia	1959–1961	hallgató
BM II/5-d alosztály	1961–1963	főoperatív beosztott
MSZMP BM III/III. Csoportfőnökségi Bizottsága	1963–1971	függetlenített titkár
BM III/III-3. Osztály	1971–1983	osztályvezető
Nyugállományba helyezve	1983. 05. 31.	N/A

Tihanyi Sándor

(1919–2006, anyja neve: Csepregi Julianna)

végzettségei:

Kocsigyártósegéd	
BM Rendőrákadémia	1949
MDP öt hónapos pártiskola	1951
Állambiztonsági Operatív Iskola, Szovjetunió (1 éves)	1954
Jogi egyetem	1956

Rendfokozatok:

rny. alhadnagy	1945. 07. 15.	N/A
hadnagy	1947. 12. 20.	N/A
százados	1949. 02. 01.	N/A
áv. őrnagy	1950. 11. 25.	N/A
áv. alezredes	1955. 11. 07.	N/A
r. ezredes	1963. 03. 29.	N/A
r. vezérőrnagy	1974. 04. 01.	N/A

Foglalkozások, beosztások:

N/A	1940	kocsigyártósegéd
M. Kir. Honvédség 18. gyalogezred III. zászlóalj	1940. 12. – 1943	tizedes, műhelybeosztott
Juzsai és moszkvai antifasiszta iskolák	1943–1944	hallgató
Szovjet Vörös Hadsereg 4. Ukrán Front 18. és 38. hadseregek	1944. 05. – 1945. 06.	partizán
Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság	1945. 07.	N/A
Magyar Államrendőrség Tolna Megyei Főkapitányság Politikai Osztály		N/A
Magyar Államrendőrség Budakörnyéki Kapitányság Sziráki Járási Rendőrkapitányság	1946–1948	kapitányságvezető

Magyar Államrendőrség Budakörnyéki Kapitányság Nagykátai Járási Kapitányság	1948. 05. – ?	kapitányságvezető
BM Rendőrákadémia	1948–1949	hallgató
Mosonmagyaróvári rendőrtanostály	1949. 03. – 1949. 07.	parancsnok
Győri Városi Rendőrkapitányság	1949. 07. – 1951	kapitányságvezető
BM Somogy Megyei Rendőrfőkapitányság	1950. 12. – 1951. 12.	főkapitány
Pécsi V. kerületi rendőrkapitányság	1950. 07. – 1950. 12.	szemlélő
BM	1951. 12. – 1953	osztályvezető
Állambiztonsági Operatív Iskola, Szovjetunió	1953–1954	hallgató
BM II/2. Osztály	1954. 12. – 1956. 10.	osztályvezető
BM Budapesti Rendőr- főkapitányság Politikai Nyomozó Osztály	1956. 11. – 1957. 03.	osztályvezető-helyettes
BM Budapesti Rendőr- főkapitányság Politikai Nyomozó Osztály	1957. 12. 15. – 1962	osztályvezető, a főkapitány I. helyettese
BM Budapesti Rendőr- főkapitányság III. Osztály	1962 – 1971. 06. 30	osztályvezető, a főkapitány I. helyettese
BM Budapesti Rendőr- főkapitányság Állam- biztonsági Szerve	1971. 07. 01. – 1976. 04. 30.	a főkapitány állambiztonsági helyettese
Nyugállományba helyezve	1976. 04. 30.	

Zsarnóczai József

(1925, anyja neve: Herczeg Jolán)

Rendfokozatok:

rny. hadnagy	1956. 11. 15. – 1960. 02.		N/A
r. főhadnagy	1960. 02. 01. – 1964. 01. 31.	rendőrség	soros előléptetés
r. százados	1964. 02. 01. – 1967. 04. 03.	rendőrség	soros előléptetés
r. őrnagy	1967. 04. 04.	rendőrség	s.k.
r. alezredes	[1975]	rendőrség	N/A

Foglalkozások, beosztások:

BRFK Politikai Nyomozó Osztály	1956. 11. 15. – ?	előadó
BM BRFK Politikai Nyomozó Osztály V. alosztály	[1959]–[1962]	N/A
Közben: tanulmányi szabadság	1961. 05. 15. – 1961. 08. 15.	
BRFK Politikai Osztály Tájékoztató és Értékelő csoport	1962. 12. 15. – ?	csoportvezető
BRFK Politikai Osztály II/A alosztály (BRFK III/II-A alosztály)	1968. 02. 08. – 1968. 06. 06.	csoportvezető
BRFK Politikai Osztály	1968. 06. 06. – 1968. 12. 31.	mb. alosztályvezető
BRFK Politikai Osztály II/A alosztály (BRFK III/II-A alosztály)	1969. 01. 01. – 1969. 01. 30.	csoportvezető
BRFK Politikai Osztály II/A alosztály (BRFK III/II-A alosztály)	1969. 02. 01. – 1971. 06. 30.	alosztályvezető-helyettes

BRFK ÁB. Szerve III/III. Osztály	1971. 07. 01. – 1980. 05. 31.	osztályvezető
Nyugállományba helyezve	1980. 05. 31.	

A kötet irodalomjegyzéke

- Antal László: *Fejlődés kitérővel – A magyar gazdasági mechanizmus az 1970-es években*. Pénzügykutató Intézet, Bp., 1979.
- Id. Antall József: *Menekültek menedéke*. Összeáll., bev. és szerk.: Kapronczay Károly. Mundus Kiadó, Bp., 1997.
- Antall József: Eötvös József politikai hetilapja és a kiegyezés előkészítése. In: *Modell és valóság I*. Szerk. Soós Kálmán. Antall József Tudásközpont, Bp., 2015. 37–73. o.
- Antall József – Szebellédy Géza: *Képek a gyógyítás múltjából*. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum. Corvina Kiadó, Bp., 1973.
- Antall Péter – Szebellédy Géza: *Antall József élete képekben*. Békéscsaba, Tevan, 1994.
- Állambiztonsági szakszavak. <http://www.abtl.hu/node/334>.
- Baráth Magdolna: Az állambiztonsági iratok selejtezése, megsemmisítése. <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/aktak/barath.html>. Utolsó letöltés: 2015. június 27.
- Benkő Péter: *A Nemzeti Parasztpárt és a szocializmus*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1988.
- Berkovits Balázs: *Erkölcstelen besúgók, tehetséges áldozatok, áldozatos erkölcsbírók*. AnBlok (2.) 3. 6–14.
- Bikki István: *A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között*. In: *Betekintő* 2010/1. http://epa.oszk.hu/01200/01268/00013/bikki_istvan.htm.
- Czeizel Endre – M. Kiss Csaba: *Két életem, egy halálom. Orvoslásról, szerelemről, halálról, életről*. Budapest, XXI. Század Kiadó, 2015.
- Csicskó Mária – Körössényi András: *Egy harmadikutas szocializmus-utópia földközelben. A Petőfi Párt 1956–1957-ben*. Századvég, 1989.
- Dobi István: *Vallomás és történelem*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1962.
- Dömötör László: *Lengyelek Magyarországon*. In: *Magyarország*, 1968. június 28.
- Földesi Margit: *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon: visszaemlékezések, diplomáciai jelentések tükrében 1945–1947*. Ikva Kiadó, Bp., 1995.
- Gazsó L. Ferenc – Zelei Miklós: *Őrjítő mandragóra. Bevezetés a politikai pszichiátriába*. Budapest, L'Harmattan, 2012.
- Gecsényi Lajos: *A szembenállástól a kiegyezésig. A magyar–osztrák viszony a megbékélés útján (1959–1970)*. In: *Külgügyi Szemle*, 2013. nyár, 69–101. o.

- Gyarmati György: *Mire jók az állambiztonsági ügynökiratok és mire nem?* In: *Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és az ügynökkérdés.* Szerk.: Horváth Sándor. Libri, Bp., 2014. 65–87. o.
- Halmosy Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1966.
- Hoós János: *1968 és a magyar gazdaságpolitikai alternatívák: gondolatok az új magyar gazdasági mechanizmus bevezetésének 40. évfordulóján.* In: *Dimenziók éve – 1968:* 2008. május 22–23-án Budapesten rendezett nemzetközi konferencia előadásai / [szerk.: Schmidt Mária]; [közread. a] XX. Század Intézet. – [Budapest]: XX. Század Intézet, 2008. 215–253. o.,
- Az ügynök arcai.* Szerk.: Horváth Sándor. Libri Kiadó, Bp., 2014.
- Kapronczay Károly: *A Nemzetgyűlés elnöke volt. Varga Béla vallomásai életútjáról.* Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp., 2008.
- Kapronczay Károly: Palla Ákos. http://mek.oszk.hu/05400/05412/pdf/Orvost_PallaAkos.pdf http://mek.oszk.hu/05400/05412/pdf/Orvost_PallaAkos.pdf.
- Krahulcsán Zsolt: *A BM KEOKH és Útlevel Osztály szervezettörténete, 1956–1962.* Betekintő 2001. 4. http://www.betekinto.hu/2011_4_krahulcsan.
- Krahulcsán Zsolt: *A párt belügye : a politikai rendőrség és az MSZMP a korai Kádár-korszakban : 1956-1962.* Budapest, ÁBTL-L'Harmattan, 2013.
- Kornai János: *A szocialista rendszer. Kritikai, politikai gazdaságtana.* HVG, Bp., 1993.
- Kóris István – Tóth Tamás: *A Danuvia Motorkerékpárok története.* Bp., 2008.
- Erna Lesky: *Semmelweis Ignácra (1818-1865) vonatkozó bécsi iratok.* In: *Orvos-történeti Közlemények* 66–68 (1973) 213–264. o.
- Litván György: *Bibó István 1956-ban.* In: *Mozgó Világ* 27. évfolyam 12. szám. <http://www.epa.oszk.hu/01300/01326/00024/dec2.htm>.
- Molnár Károly: *Inkább végzek magammal. Öngyilkosságok a hadseregben.* Nótárius Kiadó, 1993.
- Nagy Gáspár: *Kihulló apokrif lapok Antall József naplójából.* In: *Antall József élete képekben. Emlékkönyv a miniszterelnök születésének 75. évfordulójára.* Alexandra, Pécs, 2007.
- Z. Nagy Ferenc: *Ahogy én láttam.* Gondolat Kiadó, Bp., 1965.
- Ortutay Gyula: *Napló.* Pécs–Alexandra, 2009–2010.
- Osskó Judit: *Antall József. Kései memoár.* Publikálatlan interjúk. Corvina, Bp., 2013.
- Palasik Mária: *Kovács Béla 1908–1959.* Bp., Occidental Press – Ezerkilencszáznegyvenöt Alapítvány – Századvég, 2002.
- Papp István: *Dancs József újságíró emlékirata Fehér Lajosról.* Múltunk, 2009/4. 265–67. o.

- Pál József: *Békepapok: katolikus békepapok Magyarországon*. Budapest, Egyházfórum Alapítvány, 1995.
- Pető Iván – Szakács Sándor: *A hazai gazdaság négy évtizedének története, 1945–1985*. Bp., KJK, 1985.
- Rainer M. János: *Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei*. 1956-os Intézet, Bp., 2008.
- Rainer M. János: *Lemerülés vagy megkapaszkodás? Idősb és ifjabb Antall József az 1956 utáni években* (részletek). <http://www.rev.hu/rev/html/hu/ugynok/munka/lemerules.html>.
- Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*. Osiris, Bp., 2006.
- Salamon Konrád: *A harmadik út küzdelme. A népi mozgalom, 1947–1987*. Korona Kiadó, Budapest, 2002.
- Standeisky Éva: *Üldözött értelmiségiek a kora Kádár korszakban*. <http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/kiadvanyok/evkonyv02/stan>.
- Szakály Sándor: *A 2. vkf. Osztály – Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918–1945*. Magyar Napló Kiadó, Bp., 2014.
- Szoboszlai György (szerk.): *Az 1985. évi országgyűlési választások politikai tapasztalatai*. Budapest, 1985.
- Tabajdi Gábor: *Kis állambiztonsági topográfia. Titkos lakások Budapesten. 1956–1978*. In.: *Betekintő* 2010/4. sz. <http://www.betekinto.hu/node/30>.
- Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: *Elhallgatott múlt: a pártállam és a belügy: a politikai rendőrség működése Magyarországon, 1956–1990*. Budapest, 1956-os Intézet – Corvina, 2008.
- Takács Róbert: *A származási megkülönböztetés megszüntetése. 1962–1963*. Napvilág Kiadó, Bp., 2008.
- Tischler János: *A lengyel október és az 1956-os magyar forradalom*. <http://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/szakirod/lengyels.htm>.
- Tóth Eszter Zsófia: *Antall József útja a miniszterelnökségig. (1932–1989)*. VERITAS Könyvek 2. VERITAS Történetkutató Intézet – Magyar Napló, Budapest, 2015.
- Tar Pál: *In memoriam Antall József. Tanú és szereplő*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2003. 48. o.
- Tóth Eszter Zsófia: *Rock, hazugság, Ifipark*. Korall 11. évfolyam, 2010. 39. 145–147. o.
- Vida István: *Adalékok a Független Kisgazdapárt újjászerveződéséhez 1956-ban*. Múltunk, 1996. 3. sz.

Névmutató

A

Ács László 89
Áder János 95
Agárdi Ferenc 83
Agócs István 77, 102, 128, 217
Andreides Gábor 89
Andres, Wladyslaw 141
Antall György 39, 48, 126
Antall József, id. 13, 16, 20, 21, 26, 41, 44, 47, 53, 60, 69, 85, 86, 89, 95, 99, 101, 113, 125, 126, 135, 141, 142, 143, 145, 147, 148, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 187, 188, 193, 196, 199, 200, 202, 204, 206, 210, 211, 213, 214
Antall József, ifj. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 38, 39, 41, 43, 44, 46, 48, 50, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 65, 67, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 93, 94, 95, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 128, 135, 136, 137, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 164, 166, 167, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 194, 195, 206, 208, 215, 217
Antall Józsefné l. Fülep Klára
Antall Péter 48
Antonescu, Ion 198
Auer Pál 84

B

Baar, Egon 110
Baczoni Jenő 190
Badoglio, Pietro 89
Bahr, Egon 110
Balogh György 150
Balogh Zsolt 158
Baló Zoltán 90
Bambinszky 194
Baráth Magdolna 25
Bencsik Gyula 150
Benke Valéria 138
Béres Krisztina 95
Berkovits Balázs 19
Bibó István 43, 44, 52, 53, 54, 84, 85, 107
Biszkú Béla 56, 109
Bodor Ernő 52, 56, 58, 59, 60
Bodrogi László 40
Böhm Jakab 89, 168
Bolberitz Pál 28
Bonczos Miklós 203
Boronkai Ákos 91
Boros Antal 87
Brandt, Willy 110
Brezsnyev, Leonyid Iljics 130, 145, 162, 190
Buzás Béla 88, 91

C

Castro, Fidel 110
Ceaurescu, Nicolae 62, 196, 197
Cecó Imre 66
Chirac, Jacques 62

Churchill, Winston 158, 189

Cihika Mihály 38

Csonka Tamás 33

Cyrankiewicz, Jozef 162

Czeizel Endre 17

D

Dabronaki Gyula 145

Dallos Sándor 175

Dancs József 128

Deák Ferenc 183

De Gaulle, Charles 173, 208

Dembinszky 152, 153, 156, 160

Dernői Kocsis László 92, 168

Dobi István 95, 96, 154, 163, 168

Dömötör László 12, 20, 91, 161

E

Eckhardt Tibor 92, 149

Egri Gyula, I. Mikus 19

Eleméry József 11, 32

F

Falkai Lászlóné 113

Farkas Sándor 88

Fej András 142

Fejes István 36

Ferdinánd, V. 131

Ferenc József 131

Fery Tibor 69

Fillér László 175

Fock Jenő 137, 145, 167, 190

Földesi Jenő 81

Fülep Klára 11, 18, 21, 48, 108

Fülöp Géza 47

Fülöp József 80

Futó Dezső 150

G

Gaál Dezső 129, 136, 217

Gábrriel János 204

Garfield, James A. 130

Gazsó L. Ferenc 19

Gecsényi Lajos 190

Gesztli László 36, 37

Gimes György 171

Glózik János 72, 74, 80

Gomulka, Wladyslaw 62, 90, 156, 162

Göncz Árpád 43, 44, 54, 59, 83, 84, 85,
107, 123

Gráber György 171

Grecksó, Andrej Antonovics 130

Gromiko, Andrej Andrejevics 110

Gyarmati György 14

Gyöngyösi János 98

György István 156, 157

H

Hadnagy László 36

Hadványi Imre 128

Halmosy Dénes 189

Hankiss Elemér 59

Harris, Paul 118

Hegedüs András 184, 185

Héjkeleti Lászlóné 72

Heller Ágnes 184

Hertelendy 125

Horti József 19, 70, 74

Horváth József 19, 32, 37, 51, 64, 68, 83

Huszár Ferenc 12, 28

I

Ilku Pál 37

Illyés Gyula 15

Incze Péter 156

J

János Pál, II. 188
Jeszenszky Géza 72, 74
Johnson, Lyndon Baines 54

K

Kádár János 17, 33, 63, 76, 78, 98, 99,
109, 154, 162, 163, 183, 188, 199, 206
Kállai Gyula 63, 98, 118, 145, 168, 188,
195, 206
Kállai Lili 30, 217
Kálmán Szilviusz György 88, 89, 90
Kapronczay Károly 11, 19, 39, 48, 50, 65,
69, 70, 71, 91, 92, 100, 122
Karc[z]ag Iván 185
Kelemen Sándor 182, 183, 207
Kenedi János 125
Keresztes-Fischer Ferenc 188
Kiesinger, Kurt Georg 207
Kis György 113
Kis József 27, 42
Kiss Ervin 40
Kiss György 11, 12, 83
Kiss József 51, 64, 68, 141, 144
Klamár Gyula 175
Klein Vilmos 77
Klenk Vilmos 70
Kmeczkó István 133
Kodolányi Gyula 48
Koszigin, Alexej Nyikolajevics 145, 199
Kovács Béla 43, 99, 183
Kovács István 105
Kovács János 84
Kovács Jenő 135
Kővágó József 84, 143
Kriskó Béláné 70

L

Lázár György 137
Lesky, Erna 180
Lincoln, Abraham 130
Litván György 53
Lugossy Jenő 36
Lukács György 184, 185

M

Mankay Pál 113
Mao Ce Tung 191
Marenzi Ferenc Károly 142
Marenzi Károlyné 141
Márkus György 184
Márkus Mária 184
Mátéffy Géza 149, 150
Matuz Károly 70
McKinley, William 130
Mihály, I. 198
Mikus Gyula 12, 19
Molnár József 50
Montgomery, Bernard Law 213

N

Nagy Ferenc 84, 92
Nagy Gáspár 5
Nagy Imre 43, 63
Nagy László 83
Németh Károly 131
Németh Miklós 12, 15
Némethy Ferenc 137
Nixon, Richard 16, 62, 96, 196, 197, 200
Novobáczky Sándor 165, 194
Nyers Rezső 56, 63, 109

O

Oczel János 145
Oltványi Imre 128

Ortutay Gyula 59, 98

Osskó Judit 14, 15

Osvát László 88

P

Pál Ferenc 179

Pálffy József 179

Palla Ákos 91

Papp Imre 34, 37, 44, 218

Pártay Tivadar 33, 34, 85, 92, 123, 142,
143, 147, 150, 182, 183, 185, 206, 208

Pataki Zoltán 19, 20, 36, 39, 65

Péter Gábor 155

Péter György 16, 145

Pietrzak, Tadeusz 194

Pittermann, Bruno 190

Pompidou, Georges 208

Potoczky Kálmán 142, 143

Puja Frigyes 190

Pullai Árpád 197

Püszi Sándor 37, 123

R

Rácz Gábor 12

Rácz Sándor 79

Rainer M. János 11, 12, 13, 14, 15, 19, 28,
41, 175

Rákosi Mátyás 89, 203

Rapacki, Adam 162, 163

Ravasz Csaba 70

Rédei Pál 80

Révész Béla 25

Riskó Tiborné 70, 71

Romsics Ignác 98

Roosevelt, Franklin Delano 158

Rosta Endre 190

Rotta, Angelo 90

Rózsa József 51

Runciman, Jean 120

Rydz-Śmigły, Edward 141, 142

S

Sarlós Miklós 39

Sas Júlia 84

Schultheisz Emil 138

Sebestyén Ferenc 135

Semmelweis Ignác 100

Seres József 85, 92, 95, 101, 103, 108,
109, 111, 114, 116, 117, 119, 122, 124,
148, 149, 151, 153, 154, 157, 159, 161,
162, 163, 164, 165, 166, 170, 171, 172,
174, 175, 176, 177, 179, 181, 182, 186,
187, 193, 194, 195, 196, 202, 205, 206,
209, 210, 213, 215, 217

Sikorski, Wladyslaw 141

Sik Ottó 78

Simonyi 150

Somogyi Gábor 113

Sonnevend Gergely 13

Soós Júlia 128

Sós Vilmos 184

Sötér István 89, 171

Süki József 38, 40

Szabad György 47

Szabó Ferenc 80

Szabó Pál 39

Szakasits Árpád 37

Szalai László 162, 163

Szalay Miklós 125

Szebellédy Géza 65, 70, 72

Szekér Gyula 190

Szentgyörgyi István 71, 74

Szentgyörgyi István, ifj. 71

Szigetvári Árpád 46, 220

Szilágyi István 161

Szirák Judit 89

Szokoli Endre 160
Szokoly Endre 160
Szolnoki István 12, 20
Sztálin, Joszif Visszarionovics 158, 189
Szűcs Ervin 113, 137
Szűcs Irén 21, 25, 41, 43, 73, 102, 112, 120
Szűcs István 31
Szűcs Istvánné 31

T

Tamásfy Józsefné 83
Tar Antalné 113
Tar Pál 11, 12, 15, 31, 32, 33, 39, 48, 61, 62, 64, 65, 66, 74, 77, 79, 82, 83, 84, 85, 94, 102, 103, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 115, 146, 164, 211
Tar Sándor 19
Teleki Pál 89, 155, 156
Tihanyi Sándor 13, 40, 45, 61, 80, 221
Tildy Zoltán 203
Tímár Mátyás 190
Tinkó Imre 84
Titulescu, Nicolae 198
Tömpe András 184
Tordai Zádor 184
Tóth Eszter Zsófia 13, 18, 19, 26, 41, 46, 48, 53, 76, 93, 95, 127, 135, 137
Tóth Ferenc 19, 83
Turi Tibor 74

U

Ulbricht, Walter 162, 199
Ulveczki Gábor 125
Utassy Lóránd 88, 89, 171

V

Varga Bálint 71
Varga Béla 92, 95, 96, 141, 143, 168, 175
Varga György 145
Varga József 44
Vékey Károly 137
Vidmar, Vidmar 89
Vorosilov, Kliment Jefremovics 203, 213

W

Wein Tibor 71
Wesselényi Miklós 202
Wester János 49, 121, 125, 126
Wigner Jenő 121
Wosinszky Kázmér 143
Wyszynski, Stefan 62, 188

Z

Zamojski, Kazimier 156, 162
Zám Péter 49
Zelei Miklós 19
Zeőke Pál 85, 170, 204
Zilahy Tibor 128
Zima Péter 103, 104, 108
Z. Nagy Ferenc 33, 34, 59
Zsarnóczai József 129, 133, 136, 224
Zsivkov, Todor 162

*A Magyar Napló Kiadó
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének,
valamint az 1999-ben alapított
Könyves Szövetségnek tagja
www.konyves-szovetseg.hu*

Kiadja
a Magyar Napló Kiadó Kft.
1062 Budapest, Bajza u. 18.
www.magyarnaplo.hu
Felelős kiadó Oláh János
Felelős szerkesztő Zsiga Kristóf
A szöveget gondozta Kopácsy Gergely és Tóth László
Tördelőszerkesztő Bornemissza Ádám
A borítót Oláh Mátyás László és Porpáczy Zoltán tervezte
Készült a Pannónia Nyomdában, Budapesten